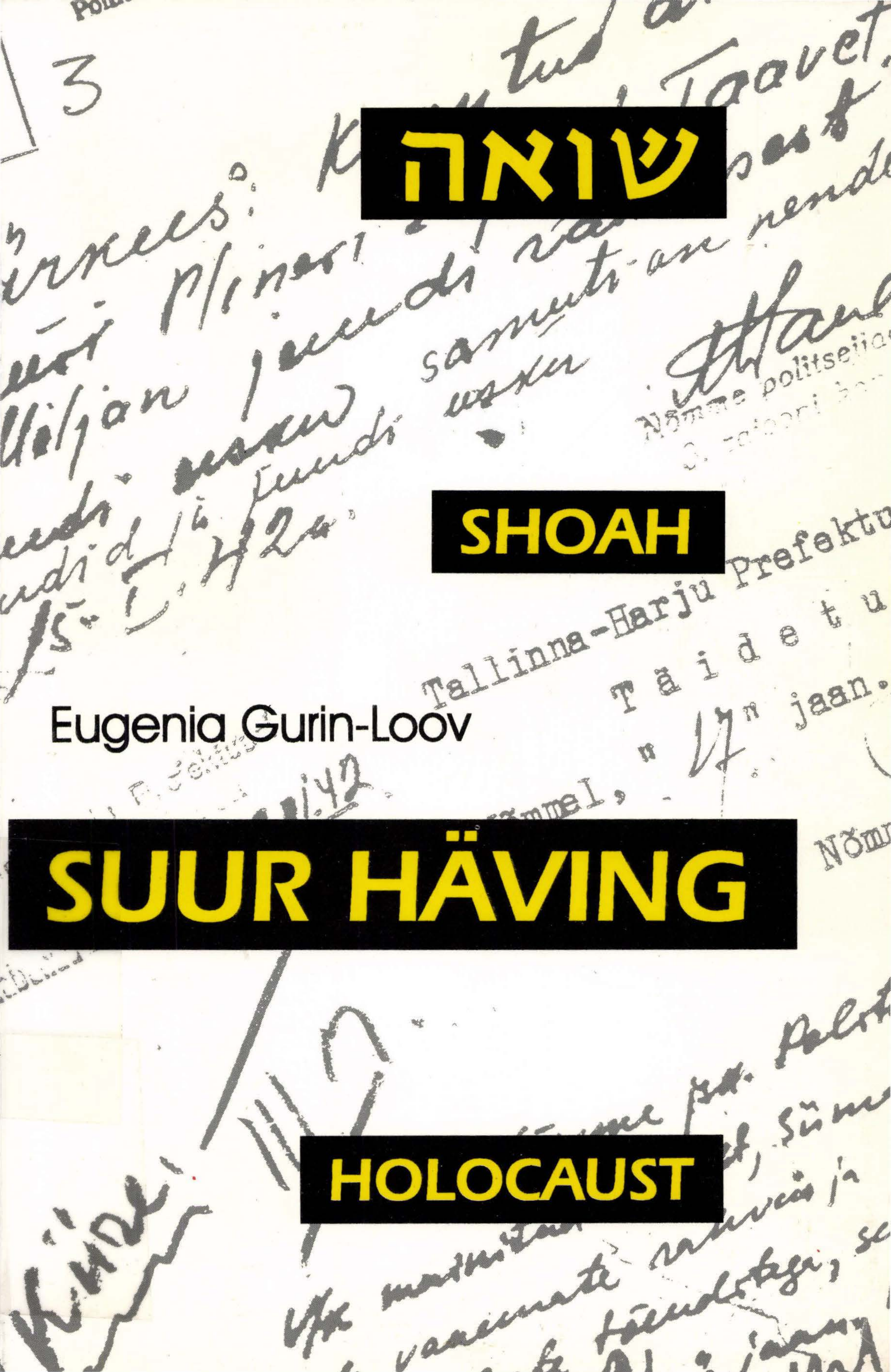

שואה

SHOAH

Eugenia Gurin-Loov

SUUR HÄVING

HOLOCAUST

Eugenia Gurin-Loov

Eesti juutide katastroof 1941
Holocaust of Estonian Jews 1941

Eesti Juudi Kogukond
Tallinn 1994

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2023

Pühendatud

minu vanaemale Sara Weinbergile,
vanaisale Naum Weinbergile,
vanatädi Ethel Weinbergile,
vanaonu Joel Weinbergile,
kes hukkusid Bessaraabias
ja
tädi Klara Frühlingile (sünd. Gurin),
kes hukkus Varssavis
ning
kõikidele katastroofis
hukkunud Eesti juutidele

Dedicated

to my grandmother Sara Weinberg
grandfather Naum Weinberg
old aunt Ethel Weinberg
old uncle Joel Weinberg
who perished in Bessarabia
and
to aunt Klara Frühling (née Gurin)
who perished in Warsaw
and
to all the Jews of Estonia
who perished in the holocaust

Sisukord / Contents

Saateks	5	About the book	215
Eesti juutide ajaloost	7	History of the Estonian Jews	217
Eesti juutide katastroof	11	Holocaust of the Jews of Estonia	222
Eesti ülemrabi elulugu	22	Biographical Sketch of the Supreme Rabbi of Estonia	235
Dokumendid	24	Documents	24
Nimekirjad	178	Lists	178
Tabelid	213	Tables	213

© Eesti Juudi Kogukond 1994

Teie ees on raamat, mis püüab heita valgust Eesti juutide saatusele Teises maailmasõjas. Selle tagasihoidliku kirjatöö publitseerimisele on eelnenud mitmeaastane uurimistöö arhiivis, küsitlus Eesti juutide seas ja mitmesuguste muude materjalidega tutvumine. Aeg on teinud oma töö: paljud dokumendid on hävinud, mitmedki vaatluse all olevate sündmuste pealtnägijad on meie hulgast lahkunud, eakad inimesed on palju unustanud. Nii mõnedki aga ei taha kõigest sellest lihtsalt enam rääkida...

Viiskümmend aastat — kogu nõukogude okupatsiooniperioodi vältel — puudus võimalus juute tabanud katastroofist kirjutada, rääkimata arhiivimaterjalide avalikustamisest. Eestis, nagu kogu N. Liidus, jäi *holocausti*-uurimine muust maailmast kaugele maha. Olen püüdnud teha, mis vähegi võimalik, et selgitada Eesti juutide saatust Teise maailmasõja hävitustules. Võib-olla saab keegi seda raamatut lugedes innustust nende kaugete sündmuste edaspidiseks uurimiseks ning tal õnnestub teada saada asju, mis mul ei õnnestunud. Ma tean ka, et avaldatavad arhiividokumendid ei ole ilusad ega kergesti loetavad. Tahaks isegi öelda, et dokumentide välimus on sama inetu nagu nende sisu. (Milline sisu ja vormi ühtsus!)

Mis siis andis tõuke, et 50 aastat hiljem asusin töö kallale, mis peaks valgustama neid traagilisi sündmusi? Ajendeid oli vähemalt kaks. Esiteks mõistsin, et minu eestlastest sõbrad ja tuttavad teavad väga vähe Eesti ja ka Euroopa juutide saatusest natside poolt okupeeritud Eestis. Teadmatus ei aita üksteist mõista! Võib-olla need, kes tahavad ja suudavad need rasked leheküljed läbi lugeda, mõistavad paremini meie, juutide, valu, leina ja kurbust.

Teiseks ajendiks oli aga see, et mõrvatute sugulased saaksid veidi enam teada oma vanemate, vendade-õdede, vanaemade-vanaisade, onude-tädide, armsamate saatusest. Ja siit tuleneb minu töö peamine motiiv — säilitada hukkunute mälestus. Kas või seeläbi, et teoks sai 1941. aastal mõrvatud juutide — Eesti Vabariigi kodanike nimekiri (koostöös hr. *Viktor Boikoviga*). Nimekirja koostamine ei olnud sugugi kerge ülesanne, kuna arhiivimaterjalid on kaugel täiuslikkusest. Pidime küsitlema ka hukkunute sugulasi ja tuttavaid. Tean, et sellega kiskusin veel kord lahti nende haavad — paljud nutsid oma kadunud sugulasi, sõpru ja tuttavaid meenutades.

Mitte mingil juhul ei olnud minu ettevõtmise eesmärgiks soov kellelegi kätte maksta. Vihkamine koormab hinge. Viha, mis paraku sündis paljude hinges ja vaevas meid, ei ole enam nii terav ning on asendunud kurbuse ja valuga. Need aga ei kao meie südameist vist kunagi. Ehk mõistavad inimesed, kes loevad läbi selle raamatu, paremini natsliku režiimi ja sellega sarnaste ideoloogiate inimvaenulikkust, nendes peituvat ohtu. Võib-olla tekib lugejate südameis kaastunne, kui nad mõtlevad minu rahvale osaks langenud kannatustele ja katastroofile, mis nõudis 6 miljoni Euroopa juudi elu. Ma loodan, et kunagi võetakse Eesti juutide hukkumise lugu ka Eesti ajaloo õpikutesse.

* * *

Arhiivimaterjalidele ja küsitlustele tuginedes olen koostanud kuus nimekirja ja kaks statistilist tabelit. Kõige olulisem nende hulgas on muidugi aastail 1941-1942 hukkunud Eesti Vabariigi juudisoost kodanike üldnimekiri. Perekonnanimed selles nimekirjas on kirjutatud vastavalt *Samuel Gurini* koostatud Eesti juutkonna nimekirjale ("Juudi vähemusrahvuse statistika Eestis", Tallinn 1934). Hukkunud juutide üldnimekirja põhjal olen koostanud mõrvatud juudi laste ja noorukite nimekirja ning Eesti Vabadussõjast osavõtnud mõrvatud juutide nimekirja. Hukkunud Pärnu juutide nimekiri, samuti enne 6. oktoobrit 1941 eksekuteeritud juutide nimekiri on esitatud vastavate arhiividokumentide alusel, nimede kirjapilt on muutmata. Erinevusi nimede kirjaviisis esineb ka ülekuulamisprotokollides, kirjades ja teistes dokumentides.

Statistilised tabelid annavad ülevaate mõrvatud juutide vanuse, soo ja elupaiga kohta. Kõige rohkem hukkus Tallinnas (518), Tartus (159) ja Pärnus (128) elanud juute. Mõrvatute hulgas oli rohkem mehi — 503, s.t. üle poole hukkunutest. Lapsi ja noorukeid hukati 101.

Raamatus on ära toodud 127 arhiividokumenti, töö käigus aga vaatasin läbi 20 arhiivifondi. Avaldatavad dokumendid valisin selliselt, et nad võimalikult selgemini valgustaksid juutide suhtes toime pandud genotsiidi, süüdistuste absurdsust (selleks on ära toodud dokumendid, kus juudile pannakse süüks vaid juudi rahvusesse kuulumine) ja äärmist julmust (laste, nõdrameelsete ja vanade hukkamine). Sisu järgi võiks arhiividokumendid jagada järgmiselt: 1. — juute puudutavad üldised dokumendid ning juhised; 2. — aruandlus ja statistika; 3. — juutide varandust käsitlevad materjalid; 4. — surmateated; 5. — ülekuulamisprotokollid ja vahistatute toimikutesse talletatud dokumendid; 6. — kirjad ja mitmesugused muud materjalid.

Loodan, et lugeja leiab aega ja kannatust esitatud dokumentidesse süvenemiseks.

Eesti juutide ajaloost

Olen Eesti juutide ajaloost kirjutanud mitmeid artikleid. Eesti juute tabanud katastroofi ulatuse paremaks mõistmiseks olgu ka siinkohal ära toodud lühiülevaade Eesti juutide ajaloost.

Esimeste Eestisse asunud juutide kohta on andmed napid. Arhiivides leidub üksikuid teateid siinmail tegutsenud juutide kohta küll juba 14. sajandist (1333. aastal saabus Tallinna keegi *Johannese*-nimeline juut), kuid see kõik ei tähista veel sugugi juutide püsiasustuse tekkimist Eestis. Ametlikult oli juutidel keelatud Eestis elada, ehk teisisõnu — Eesti ei kuulunud nende piirkondade hulka, mida juudid võisid asustada.

Eesti juudi kogukond hakkas kujunema tegelikult alles 19. sajandil. Õiguse Eestisse tulla said juudid 1865. aastal, tsaar *Aleksander II* seadusega. Viimase alusel võisid Eestisse ja ka mujale Vene impeeriumisse asuda nn. Nikolai sõdurid ja nende järglased, kantonistid, I gildi kaupmehed, käsitöölised, kõrgharidusega juudid. Nikolai sõdurid, nende järglased ning käsitöölised olidki esimeste püsivate juudi koguduste asutajad Eestis. Suurima, Tallinna koguduse tekkeaastaks peetakse küll juba aastat 1830. Tartus tekkis kogudus aga 1866. aastal, mil linna saabus 50 esimest juudi peret. Ka Eesti suurimad sünagoogid rajati Tallinnas (1883) ja Tartus (1901). Kahjuks hävisid mõlemad hooned Teise maailmasõja tules.

Pikapeale asusid juudid teistessegi Eesti linnadesse, kus rajati palvemajad, sünagoogid ning kalmistud. Juudid püüdsid tollal arendada ka oma haridust — luua *hedereid* (koolid poistele *Talmudi* õppimiseks, Tallinnas 1880. aastal). Enamus tolle aja juutidest olid väikekaupmehed ja käsitöölised, väga vähe oli Eestis juudisoost haritlasi, mille all kannatas siinne juudi kultuurielu. Suure muutuse tõi 19. sajandi lõpp, mil juudid asusid õppima Tartu Ülikooli. Just üliõpilased tegid väga palju juudi kultuuri ja hariduse edendamiseks. Juba möödunud sajandi lõpul loodi Tartus Akadeemiline Selts ja Juudi Üliõpilaste Kassa ning 1917. aastal Tartu Juudi Draamaselts.

Umbes 200 juuti võitles relv käes Eesti Vabariigi loomise eest Vabadussõjas, kusjuures 70 meest läks sõtta vabatahtlikena.

Eesti Vabariigi loomisega algas uus etapp Eesti juutide elus. Suhtus ju Eesti Vabariik algusest peale lojaalselt kõikidesse oma territooriumil elavatesse rahvustesse. Sel taustal sai uut hoogu juudi kogukonna poliitiline ja kultuurielu. 11.-16. mail 1919 peeti Eesti juudi koguduste I kongress, kus arutati juudi rahvusliku elu probleeme uutes tingimustes. Juba tollal tekkis kultuuromavalitsuse idee ja mõte asutada Tallinnas juudi gümnaasium. Loodi ka mitmeid uusi juudi seltse ning ühinguid, millest suurim oli kahtlemata 1918. aastal rajatud kuulsa juudi kirjaniku *Chajim Nachman Bialiku* nimeline Kirjanduslik-dramaatiline Selts Tallinnas. Mitmesugused seltsid ja ringid alustasid tegevust ka Viljandis, Narvas ning mujal. 1920. aastal loodi spordiselts "Makkabi", mille osa spordi arendamisel juutide seas oli väljapaistev. "Makkabi" liikmed võistlesid nii Eestis kui ka mujal korraldatud spordiüritustel. *Sara Teitelbaumi* saavutused kergejõustikus peaksid aga tuntud olema igale spordihuvilisele: tuli ta ju 17 korda Eesti meistriks ja püstitas 28 Eesti rekordit.

1919. aastal loodi Tallinna koguduse juurde juudi algkool, mille esimene lend lõpetas 1923. aastal. Lastevanemate palvel avati 1923. aasta septembris gümnaasiumi esimene (VII) ja 1924. aastal teine (VIII) klass. Sellega oli pandud alus Tallinna juudi gümnaasiumile, kus esimesel õppeaastal õppis 223 õpilast. 1924. aastal lõpetati uue koolimaja ehitamine Karu tänavale. See ilus hoone valmis väikese juudi kogukonna liikmetelt kogutud rahadega ja võlgu. Kuni 1940. aastani mängis gümnaasium väga suurt osa Tallinna ja Eesti juutide kultuurielus. Siin tegutses spordiselts "Makkabi", kuulati loenguid, korraldati koosviibimisi, õhtuid ja balle, tehti teatrit, lauldi, tantsiti jne. Gümnaasiumi direktoriks oli alates 1925. aastast kuni selle likvideerimiseni 1940. aastal Samuel Gurin.

Varsti täitus ka juutide unistus kultuuromavalitsusest. Seaduse vähemusrahvuste kultuuromavalitsuse kohta võttis Eesti Vabariigi valitsus vastu 12. veebruaril 1925. See seadus oli Eesti Vabariigi rahvuspoliitika loogiline jätk. Juudi avalikkus hakkas kohe energiliselt ette valmistama kultuuromavalitsuse taotlemist, millest teatati ka valitsusele. Esitati statistilised andmed Eesti kodanikest juutide kohta — neid oli 3045 (seaduse järgi pidi kultuuromavalitsust taotlevast rahvusest Eesti kodanikke olema vähemalt 3000). Seega said juudid õiguse vähemusrahvuse staatusele ja kultuuromavalitsusele. 1926. aastal viidigi läbi Juudi Kultuurinõukogu valimised ning Kultuurinõukogu esimene istungjärk kuulutas välja juudi kultuuromavalitsuse Eestis. Omavalitsuse täidesaatev organ oli Juudi Kultuurivalitsus, mille eesotsas seisis kuni selle likvideerimiseni *Hirsh Aisenstadt*, kes represseeriti 1949. aastal.

Vähemusrahvuste kultuuromavalitsus on erandlik nähtus Euroopa kultuuriloos. Sellepärast äratas juudi kultuuromavalitsus Eestis suurt tähelepanu maailma juutluse seas. Juudi Rahvuslik Fond "Keren Kajamet" andis sel puhul Eesti valitsusele üle tänu-sertifikaadi. 1936. aastal tähistati aga Tallinnas pidulikult kultuuromavalitsuse 10. aastapäeva.

Juudi Kultuurivalitsus tegutses aktiivselt. Loodi kultuurhoolekogud Tartus, Valgas, Narvas, Pärnus, Võrus, Rakveres ja Viljandis. Tegutses kolm kooli: gümnaasium Tallinnas, keskkool Tartus ja algkool Valgas. 1930. aastatel õppis juudi koolides 352 õpilast ehk 55 protsenti koolealistest juudi lastest. Tallinna juudi koolilapsed, kes ei käinud juudi gümnaasiumis, õppisid oma rahva ajalugu ja traditsioone tundma Eesti ülemrabi dr. *Aba Gomeri* juures. Teistes linnades, kus juudi lapsi oli vähe, korraldasid kohalikud kultuurhoolekogud neile juudi keele ja ajaloo õpetamist. Juudi lasteaiad tegutsesid Tallinnas, Tartus, Narvas, Viljandis ja Pärnus.

Tartu Ülikoolis õppis 1930. aastatel juba 96 juuti (sh. õigusteaduskonnas 44 ja arstiteaduskonnas 18). 1934. aastal asutati filosoofiateaduskonnas Juudi teaduse õppetool (*Judaica*). Tartus tegutses viis juudi üliõpilasorganisatsiooni: Akadeemiline Selts, naisüliõpilasselts "Hazfiro", korporatsioon "Limuvia", selts "Hasmonea", Juudi Üliõpilaste Kassa. Kõigil neil olid raamatukogud ning nad täitsid suurt osa juutide kultuuri- ja seltskonnaelus.

Asutati ka juudi poliitilised organisatsioonid "Hašomer Hazair" ja "Beitar". Paljud noored sõitsid Palestiinasse juudi riiki looma. Iisraeli kuulsate *kibuts*'ide "Kfar Blum" ja "Ein Gev" asutajate hulgas oli ka Eesti juute, kes praegugi seal elavad.

Eesti juutidel olid sünagoogid Tallinnas ja Tartus ning palvemajad Valgas, Pärnus ja Viljandis.

1934. aastal elas Eestis 4381 juuti, mis moodustas 0,4 protsenti Eesti rahvastikust. Neist suurem osa — 2203 inimest — asus Tallinnas. Vähem oli juute Tartus (920), Valgas (262), Pärnus (248), Narvas (188), Viljandis (121) jm. Enamus juute teenis leiba igapäevase raske tööga: rahvamajanduses tegutses 1688 juuti, neist kaubanduses 31 protsenti. Teenistujaid oli 24, käsitöölisi 14,5 ja töölisi 14 protsenti. Oli tolle aja kohta päris suuri juudi ettevõtteid, tegutsesid Juudi Kaupmeeste ja Tööstusrite Selts ning kooperatiivpangad Tartus, Narvas ja Tallinnas. Ka kaubanduses oli juutidel silmapaistev koht. Suhteliselt vähe oli juutide hulgas vabakutselisi, vaid 9,5 protsenti. Nende seas domineerisid arstid, keda oli üle 80 (eksisteeris Juudi Arstide Selts), farmatseute oli 16, veterinaare 4. Üldse oli kõrgem haridus 11, keskharidus 37 ja algharidus 33 protsendil juutidest. 18 protsenti piirdus nn. koduse haridusega.

Vaeste ja vanade eest hoolitsemine on juutide seas alati väga tähtsal kohal olnud, seepärast asutas ka väike juudi kogukond Eestis oma hoolekandeorganid. Tallinna Juudi Heategev Selts tegutses sünagoogi juures ülemrabi dr. Aba Gomeri juhtimisel (1941. aastal mõnitati teda julmalt ning Aba Gomeri mõrvamise koht pole teada). Tartus töötas Juudi Abiandmise Ühing. Hoolekanne oli loodud ka Narvas, Valgas ja Pärnus.

Juudi kogukonna rahuliku ja aktiivse elu katkestas järsult N. Liidu okupatsioon 1940. aastal. Kultuuromavalitsus koos kõigi institutsioonidega likvideeriti juba juulis 1940. Sama aasta juulis-augustis suleti kõik organisatsioonid, ühingud, seltsid, korporatsioonid. 1941. aasta juuniküüditamine vapustas ka juudi kogukonda. Nii et võib väita: koos Eesti iseseisvuse ja omariiklusega katkes ka Eesti juudi kogukonna areng ning autonoomne eksisteerimine.

1940.-1941. aastal, mil Eestis kehtestati kommunistlik (nõukogude) režiim, läksid nii mõnedki — eestlased, venelased, juudid — uue korraga kaasa. Eesti reetsid **kommunistid**, ükskõik siis, mis rahvusest, mis ajendil või ideoloogilisel kaalutlusel. Samal ajal oli neid eestlasi, venelasi ja juute, keda uus režiim poliitiliseks vaenlaseks pidas. Juutide hulgas langesid tagakiusamise alla eeskätt sionistid, ettevõtjad-kaupmehed ("kapitalistid"), haritlased, käsitöölised, usklikud juudid jne. 14. juunil 1941 küüditati-represseeriti umbes 400 Eesti juuti. Korrates siinkohal vist küll kõigile eestlastele teada-tuntud mehe *Vello Salo* sõnu — võrreldes rahvaarvuga küüditati juute 10 korda rohkem kui eestlasi (vt. "Küüditatud 1941", koostanud Vello Salo, Maarjamaa 1993, lk. 8).

Küüditatud juutide nimekirjad hävitati Saksa okupatsiooni ajal, mistõttu 14. juunil 1941 represseeritud juutide nimekirja koostamist tuli alustada nullist. Selle raske ja vaevarikka töö võttis oma õlgadele *Isak Rosenberg*, kes ka ise represseeriti ja kelle elust 17 aastat möödus Siberis, Novosibirski oblastis, Vasjugani soode keskel.

22. juunil 1941 astus N. Liit Teise maailmasõtta. Kohe esimestel päevadel vallutas *Wehrmacht* suured N. Liidu alad ja paari kuuga kõik kolm Balti riiki. Eesti jaoks algas uus okupatsioon — seekord natsliku Saksamaa oma. Siinkohal pole mõtet arutleda eestlaste suhtumise üle sellesse okupatsiooni. See on eesti ajaloolaste ülesanne. Küll aga peab selgitama juutide hoiakut. Eestis elavad juudid teadsid (**pidid teadma**), milline oli natside ideoloogia juutluse suhtes. Oli ju ka Eestisse jõudnud juudi emigrante Saksamaalt ja tema poolt okupeeritud Euroopa riikidest. Raamatukauplustes müüdi antifašistlike kirjanike raamatuid, nimetagem kas või eesti lugejale tuttava *Lion Feuchtwangeri* teoseid. Ajalehed kirjutasid nn. Nürnbergi seadustest ja 1938. aastal Saksamaal toimunud juudi pogrommidest, mis said nimetuse *Kristallnacht* (Kristalliöö — tänavaid katvate purustatud aknaklaaside ja vitriinide kildude järgi). Seetõttu oleks Eesti juutidele pidanud selge olema, mis neid ees ootab, kui sakslased Eesti vallutavad. Eestisse jäi aga siiski umbes 1000 juuti, kellest enamus oleks võinud põgeneda — Eestis oli ju säärane võimalus olemas!

Mind jälitab küsimus *miks nad ära ei sõitnud?* Miks näiteks jäid Tartusse kolm juudisoost ülikooli õppejõudu? Üks neist oli *Samuel Zlaff* — andekas arst, professor *Ludvig Puusepa* assistent. Miks ei sõitnud ära professor *Leopold Silberstein*, Tšehhist põgenenud juut, kes õpetas ülikoolis tšehhi keelt ning pidas pühapäeviti Tallinna Juudi Gümnaasiumi abiturientidele loenguid kaasaegsest saksa kirjandusest (saksa keeles). Ta oli ühe aastaga eesti keele sedavõrd ära õppinud, et tema ülekuulamisprotokoll on koostatud eesti keeles. Miks jäi Tartusse professor *Lazar Gulkovitsch*, saksa juut, *Judaica* õppetooli juhataja, maailmakuulus teadlane? Tema oleks ju ometi pidanud teadma, mis ootab teda, tema naist, tütart ja poega!?

Praegu ei ole enam võimalik kindlaks teha, miks osa juute ikkagi ära ei sõitnud. Kindlasti oli igaühel oma motiiv. Kindel on aga see, et peamiseks põhjuseks oli hirm: kardeti nii bolševikke kui natse, kuid hirm esimeste ees oli tugevam kui teiste ees.

Juudi noormehe jaoks oli tollal aga ainult üks tee — haarata relv ja minna võitlema nende vastu, kes otsustasid tema rahvuse maa pealt hävitada. Juudi sõdur ei läinud võitlema eestlaste, vaid sakslaste vastu, kes võitlesid natsliku *Reichi* eest. Ajalugu aga seadis asjad sääraselt, et võideldes *Wehrmachti* vastu, võitles juudist sõdur Eesti korpuse koosseisus paratamatult ka eestlaste vastu (näiteks Narva all). Karm aeg, karmid asjaolud!

Juudi kogukonda Eestis tabasid järjest kaks hävitavat lööki: rahvusliku haridus- ja kultuurielu likvideerimine ning repressioonid nõukogude võimude poolt (1940-1941) ning Eestisse jäänud juutide totaalne füüsiline hävitamine sakslaste poolt (1941-1942).

1941. aasta septembriks hõivas Saksamaa Mandri-Eesti. Siin hakkasid kehtima natsliku Saksamaa ettekirjutused ja seadused. Eestisse jäänud juutide jaoks oli taoline asjade käik kahtlemata vägagi traagiline. Enamus lugejaid, eriti noored, ei tea ilmselt, mida kujutasid endast nn. Nürnbergi seadused, mis nüüd ka Eestis kehtima hakkasid. Toon seepärast siinkohal ära nende kujunemisloo ja lühikese kokkuvõtte.

Niisiis — 15. septembril 1935. aastal toimus Saksamaal Nürnbergis natside aastakoosolek. Sellel koosolekul võeti vastu kaks juudivastast seadust: "Reichi kodanikest" ning "Saksa vere ja au kaitsest". Need seadused läksidki ajalukku *Nürnbergi seaduste* nime all. Nürnbergi rassistlike seaduste kohaselt olid poliitilised ja kodanikuõigused nüüdsest ainult aarialastel. Seadusega oli täpselt kindlaks määratud ka see, kes **on** juut: juutideks kuulutati kõik, kelle soontes oli kolmveerand või pool **juudi verd**, kes oli juudi-usku või abielus juudi või juuditariga. Segaabieludes sündinud lapsi (*Mischlinge*) ei peetud küll juutideks, kuid ka mitte aarialasteks, ning neidki diskrimineeriti. Juutidel keelati abielluda mitte-juutidega, pidada nooremaid kui 45 aastasi teenijaid, heisata saksa lippe majadel või ametihoonetel. Juudi lapsed heideti välja saksa koolidest.

1938. aastal otsustas *Adolf Hitler* juutide õigusi veelgi piirata (1938 toimus teatavasti *Anschluss*: Austria liideti Saksamaaga). Tol aastal kõrvaldati Hitleri dekreetide kohaselt kõik juudid ka majanduselust: nad olid kohustatud oma ettevõtted ja firmad üle andma aarialastele.

Juudivastane ideoloogia realiseerus ka Saksamaa ning okupeeritud maade kultuuri- ja hariduselus. Juudi kirjanike ja teadlaste raamatud kõrvaldati raamatukogudest ja põletati, juudi heliloojate ja näitekirjanike teoseid ei tohtinud esitada kontserdi- ja teatrilavadel. Eesti Riigiarhiivis on säilinud kiri, mis keelas Eesti teatrite 1944/1945. aasta repertuaari võetud *Oskar Straussi* operetid, põhjendusega, et juudi autorite teoseid ei ole lubatud lavastada (ERA.F.R-65.N.1.S.2187.L.43.). 9. detsembrist 1941 on pärit haridusdirektor *Hjalmar Mäe* kõikidele koolidele saadetud korraldus, mis käsitles ebasoovitava kirjanduse kõrvaldamist kooliraamatukogudest. Selle dokumendi punktis 5 seisis, et kõrvaldada tuleb *...juudi kirjandus igas keeles...* (ERA.F.R-3142.N.2.S.57.L.78.). Siinkohal tahaks meenutada hea sõnaga Viljandi raamatukogu tollaseid töötajaid, kes peitsid oma hoidlatesse Viljandi Juudi Seltsi raamatukogu. Praeguseks on need raamatud jõudnud Eesti Juudi Kogukonna raamatukokku.

Pärast Poola vallutamist ja Teise maailmasõja algust 1939. aastal muutusid ettekirjutused juutide suhtes veelgi karmimaks. Aga 1942. aastal nn. Wannsee konverentsil otsustati asuda *juudiküsimuse* lõplikule *lahendamisele* — see tähendas juudi rahva täieliku hävitamise algust. Genotsiidi käigus mõrvati Euroopas kuni 1945. aastani kolmandik juudi rahvast — kuus miljonit meest, naist, last, sealhulgas haiged, imikud, vanurid.

Natside repressioonid ei tabanud ainult juute. Kõikidel natsliku Saksamaa poolt okupeeritud maade rahvastel on oma ohvrid. Ka eestlastel. Kuid *lõpplahenduse*-poliitikat rakendati ainult juudi rahva suhtes, ainult juudid kuulusid **totaalsele hävitamisele**. Juute hävitati mitte kui poliitilisi vastaseid, vaid ainult ja eeskätt seetõttu, et nad **olid juudid**. Seda tõestavad ka Eesti Riigiarhiivis säilitatavad Eesti juutide juurdlustoimikud, millel on selgesti näha vahistamise põhjus: *süüdistus — juut* (vt. dokumendid nr. 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 70, 73, 80, 117).

Juudiküsimust "lahendasid" vastavad karistusorganid. Pärast Eesti vallutamist *Reichi* poolt loodi Eesti Poliitiline Politsei. Karistustegevuse üldjuhiks oli aga *Sonderkommando 1A*. Hiljem (1942. aastal) moodustati selle juurde kaks sektorit. Sektor A (saksa sektor) ja sektor B (eesti sektor). Mõlemad sektorid moodustasid Julgeolekupolitsei ja SD. B sektoril oli seitse osakonda, neist tähtsaim — IV osakond ehk Gestapo. See IV B osakond tegeleski juutide vahistamise, ülekuulamise ja mahalaskmise organiseerimisega. Muidugi oli selle organi tegevus tervikuna märksa laiem ja ei piirdunud ainult juutidega.

Juudiküsimuse "lahendamisele" asusid sakslased kohe pärast Eesti vallutamist. 11. septembril 1941 ilmus Saksa Julgeolekupolitsei korraldus kõikidele politseiprefektidele, kus üksikasjalikult loetleti kõik, mis juutidele ja juutidega seoses oli keelatud. See dokument vastas täielikult Nürnbergi seaduste sätetele. Juutidel keelati vahetada elukohta, käia kõnniteel, liiklusvahendeid kasutada, teatreid, kino, muuseume külastada, koolis käia jpm. Keelatud oli tegutseda advokaadina, arstina, notarina, panganduses, äri kinnisvaraga. Isegi rändkaupmehe ameti pidamine oli keelatud. Korraldus sisaldas lõigu ka juutide varanduse kohta. Lühidalt ja selgelt: *Juudisoost elanikkude varandused võetakse ära...* Politseiprefektuure kohustati koostama juutide nimekirju. Toonitati, et kõik korraldused *tulevad kõige kiiremas korras läbi viia 20. septembriks 1941.a.* Endastmõistetavalt asusid okupeeritud Eesti politseiprefektid seda korraldust täitma. Huvi pakub see, et nimetatud korraldusega nähti ette koonduslaagri loomine Tartu maakonda (vt. dokument nr. 1). Hiljem oli aga kavatsus asutada geto Harkusse. Harkusse rajati siiski Euroopa kontekstis väike laager.

11. septembril ilmus ajalehes "Postimees" väike kirjutis "Juuditäht seljal" (vt. dokument nr. 2). Avaldati ka Riias asuva kindralkomissari määrused ja rubriigis "Kokkuvõte teadaandeist" korraldus, et *kommunistide ja juutide majad ning korterid tuleb vastavail majavalitsejail või aaria-soost naabreil sulgeda ja võtmed tingimata ära anda välikomandantuuri* (vt. dokument nr. 16).

Tegelikult, nagu näitavad arhiivimaterjalid, läks nii mõnigi asi teisiti, kui eespoolkirjeldatud korralduses ette oli nähtud. Juudid vahistati ja hukati kohe pärast Eesti okupeerimist *Wehrmachti* poolt. Seda kinnitavad kujukalt Riigiarhiivis säilitatavad surmateated (vt. dokumendid nr. 120-125) ja mahalastud isikute nimekirjad. Juute lasti maha juba juulis ja augustis 1941, s.o. enne vastava korralduse ilmumist.

Eesti Riigiarhiivis säilitatavate juutide uurimistoimikute põhjal (toimikuid on umbes 450) võib taastada tollase asjade käigu. Pärast juudi vahistamist (kas siis kodus või tänaval) viidi vahialune poliitilisse politseisse või politseijaoskonda. Seal toimetati juurdlus ning siis saadeti juut vanglasse. Sealt kadusid nad peagi: nad kas lasti maha või saadeti Harku laagrisse. Eestlanna E.S. on oma juudist mehe vahistamist kirjeldanud järgmiselt: *Kuna minu mees ei käinud väljas, olin mina see, kes iga päev käis linnas vaatamas, mis sünnib. Ehmatasin väga, kui nägin Vabaduse platsi ja Harju tänava nurgal seinale kleebitud afišši või kuulutust, millel seisis üleskutse näidata, kus asuvad juutide korterid. 13. septembril, sel saatuslikul päeval, läksin jälle välja. Mäletan, et ilm oli väga ilus, aga mu süda erakordselt raske. Koju tulles kuulsin juba ukse taga korterist tulevaid hääli ja aimasin kohe halba. Korteris oli kaks omakaitselast, kes just olid minu meest ära viimas. Nad ütlesid, et viivad ta politseijaoskonda. Ka mina jooksin sinna, läksin ülema juurde ja palusin luba kokku saada oma abikaasaga. Ülem ütles, et ta ei saa seda lubada, aga lisas tasakesi, et tulgu ma järgmisel hommikul, siis viiakse vange vanglasse ja ma võin oma meest koridoris veel kord näha. Nii ma tegingi ja nägin oma abikaasat viimast korda. 15. septembril läksin Saksa Julgeolekupolitseisse Tõnismäel, et saada andmeid abikaasa kohta. Seal öeldi mulle, et mu mees on maha lastud. Küsisin, et mille eest. Ta polnud ju kommunist, vaid ärimees. Mulle vastati: "Aber er war doch ein Jude." (Aga ta oli ju juut.)* Proua E.S. oli nõus koos mehega evakueeruma, asus isegi juba asju pakkima, kuid mees ei tahtnud põgeneda. Ta oli öelnud, et elab selle aja getos üle.

Tartus hoiti juute ajutises laagris Pargi tänaval (see oli omakorda allutatud Kastani tänaval Kuperjanovi kasarmutes asuvale koonduslaagrile) ja Näituse väljakul, kus oli vangilaager (siin olid juudid nn. surmamääratute barakis). Hiljem lasti Tartus juute maha nn. Jalaka liinil tankitõrjekraavis. Pärnu juute hoiti nn. Betty Aidas. Väike osa juutidest (peamiselt naised) interneeriti Harku laagrisse, kus nad töötasid turbarabas. Riigiarhiivis Harku laagri kohta materjale pole, ning teada on vaid see, et Harku laagrist veeti osa juudisoost naisi Pihkvasse ja lasti seal maha. Miks oli vaja vedada inimesi mujale selleks, et nad seal lihtsalt tappa? Vastust sellele küsimusele on väga raske leida. Võib vaid tõdeda, et absurdsetel, inimsusevastastel tegudel puudub mõistetav loogika.

Nürnbergi protsessi materjalidest teame, et sakslastel oli tavaks organiseerida okupeeritud riikides pärast *Wehrmachti* sissemarssimist juudivastaseid pogromme. *SS-Brigadeführer und Generalmajor der Polizei Walter Stahlecker* tõdes sellel protsessil, et Eestis juudivastast pogrommi organiseerida ei õnnestunud (vt. "Pruun katk", Tallinn 1988, lk. 116). Olgu öeldud, et Eestis pole juudipogromme mitte kunagi toimunud. Eesti Julgeolekupolitsei ja SD komandör *Martin Sandbergergi* oli sunnitud märkima oma aastaaruandes, et eesti rahva seas on rassistlikud seisukohad *väga nõrgalt arenenud* (ERA.F.R-819.N.1.S.12.L.41.).

Sellele vaatamata läks natsidel korda mõrvata pea kõik (väljaarvatud ehk 3-5) Eesti juudid 1941. aasta nelja kuu (augusti lõpp — detsember) jooksul. Erandit ei tehtud kellelegi. Veel üks tsitaat Sandbergeri aruandest (L.9): *Ainult haiged ja abitud juudid jäid kohale, nad kõik allutati erimenetlusele.* Jutt käib *Ingermannlandi* kohta, mis hõlmas Pleskau, Luuga ja Kingissepa ümbruse. Mida küll tundis terve jõuline mees seda kõike oma aruandes kirjutades? Tähendas ju erimenetlus — *Sonderbehand-*

lung — hukkamist. Nagu Riigiarhiivi materjalidest näha, rakendati ka Eestis erimenetlust nii haigete kui abitute suhtes. Ei päästnud kedagi osavõtt Vabadussõjast (vt. nimekiri nr.6), nii nagu Saksa juute ei päästnud "Raudrist" või mõni muu väljateenitud orden. Ei aidanud kolleegide palved (vt. dokumendid nr. 53, 69, 76) ega tuttavate eestlaste juutide kasuks antud tunnistused. Näiteks Samuel Zlaffi, Tartu ülikooli kuulsa professori Ludvig Puusepa assistendi eest käisid kolleegid võimumeestelt armu palumas. Tuntud motosportlast *Savel Kletzkyt* ja *Gotfried Firki* aga ei aidanud ka see, et nad kuulusid Kaitseliitu. Ei aidanud juuti seegi, kui ta oli kunagi üle läinud ristiusku. Nii oli see *Konstantin Mirwitzi, Mihail Scheeri* ja *Rebeka Salomega*. Mõrvati ka kristlasi, sest rassiteooria järgi luges ainult veri... Iseloomulik on see, et kõik juutide kasuks tunnistanud inimesed rõhutasid: antud isik ei olnud kommunist või isegi vihkas kommuniste. Eestlased ei aimanud, et ainus süüdistus juutide vastu oligi kuulumine juudi rahvusse. Oli ju käimas *juudiküsimuse lõplik lahendamine*!

Juudi päritolu määramisega tegelesid vastavad ametnikud suure hoolega. Selle poolest on eriti iseloomulik allpool jutuks tulev *Plinerite* laste toimik, samuti Narva Poliitilise Politsei kirjad. Viimastest selgub, et Narva haiglas viibis keegi leningradlanna *Anna Markuševitš*, kes oli end kirja pannud venelannana, kuid väga "juudi moodi". Toimik sisaldab pika arutelu, et kas on ikka tegu juudiga või ei. Lugu lõpeb Anna Markuševitši vahistamisega (ERA.F.R-59.N.1.S.40.). "Juudi moodi" oli ka Rebeka Salome ja mitmed teised, kellest tuleb juttu allpool.

Niisiis rakendati juutide suhtes erimenetlust kõikjal, kuhu natslik võim jõudis. Püüti pidada ka täpset arvestust. Politseiprefektuurid koostasid aasta-, kuu- ja dekaadiaruandeid, mille blankettidel oli eririda *Juudid* (vt. dokumendid nr. 9, 12). Huvitav on ka juute käsitlev punkt (nr. 4) aruande koostamise juhises. Halenaljakas on lugeda Narva Poliitilise Politsei referendi vastust 4. punkti b-osas. Viimane kannab pealkirja "Juut kui otsene vastane". Referent kirjutab: *Konkreetsed andmed puuduvad.* Sellegipoolest märgib ta c-osas ("Juutide vastu ettevõetud julgeolekupolitsei abinõud"): *Eksekuteeritud — 32.* (Vt. dokument nr. 12.)

Arhiivis säilinud aruandlus ei ole siiski täielik. Seetõttu ei ole kõigi Eestis mõrvatud juutide — Eesti kodanike arvu enam võimalik täpselt kindlaks teha. Iga mõrva kohta arvestust ikkagi ei peetud, olid ju juudid kuulutatud lindpriiks. Raamatu lõpus toodud nimekirjas on 929 nime, kuid olen veendunud, et see nimekiri pole kaugeltki täielik.

Kirjalikes allikates on välja pakutud väga erinevaid arve Eestis mõrvatud juutide kohta. Nii loeme *Jitshak Aradi* raamatust "The Holocaust" (Jerusalem 1990), et Eestisse jäi 2000 juuti. Sama arv figureerib ka Operatiivgrupi A aruandes 31. jaanuarist 1942. Jeruusalemmas asuval memoriaalil *Yad Vashem* on aga märgitud *Eesti — 1000.* Sama arvu — 1000 — pakub välja ka nimekas *holocausti* uurija *Martin Gilbert* oma raamatus "Atlas of the Holocaust" (London 1982). Mina kaldun ka arvama, et 1000 peaks olema tõele lähemal.

Erakordset huvi pakub Martin Sandbergeri "Aastaaruanne" ("Jahresbericht"), mis haarab ajavahemiku 1941. aasta juulist 1942. aasta 30. juunini (vt. dokumendid nr. 6-8). Üks lõik selles aruandes on muidugi pühendatud *juudiküsimusele.* M. Sandberger kirjutab: *Sõja puhkedes evakueerus enamus juute koos oma varandusega Venemaale, nii et pärast Eesti vabastamist jäi siia veel 921 juuti (468 meest ja 453 naist), kes kõik* *allutati erimenetlusele. Täna on Eesti "judenfrei"* (juutidest vaba). On alust arvata, et M. Sandberger oligi see, kes esimesena kuulutas Eesti n.-ö. juudivabaks. Seda märgiti omal ajal ka Wannsee konverentsil ning hiljem figureerib Eesti kui *judenfrei* ala ühel maakaardil. Eesti sai *judenfrei*'ks nii kiiresti seetõttu, et juute jäi siia vähe ning mõrvatöö läks kiiresti. Eespool toodud tsitaadi kohta tuleb aga lisada, et evakueerudes said juudid ühes võtta ikkagi vaid väikese osa oma varast. Kohvrite arv, mis lubati vagunisse kaasa võtta, oli kindlaks määratud.

Sandbergeri aruande järgi oli mõrvatud juute 921, minu ja mu abiliste poolt koostatud nimekirjas on 929 isikut. Sandbergeri aruanne ei sisalda Valgas ja Viljandis eksekuteeritud juute, ometi on teada, et näiteks Viljandis mõrvati 18 juuti.

Huvi pakub ka Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei juhataja *Ervin Richard Adolf Viksi* dekaadiaruanne 31. detsembrist 1941 (ERA.F.R-64.N.1.S.48.L.13.). Sealt loeme, et *alates maa vabastamisest saksa sõjaväe poolt* on vahistatud 645 juuti. Juutide kohta tehtud otsuseid on 640 ja eksekuteeritud juute — 610. Mis sai nendest viiest juudist, kelle kohta otsust ei langetatud ja neist 35st, keda ei eksekuteeritud, meie kahjuks enam teada ei saa. Raamatus on ära toodud ka Tallinn-Harju Prefektuuri dekaadi-aruanded ja Viljandi Poliitise Politsei aruanne (vt. dokumendid nr. 10, 11).

Kus üldse mõrvati Eesti juute? Kuhu püstitada mälestusmärk(e)? Juute lasti maha vanglate keldrites ja õuedel, metsades, Harku rabas, Tartu tankitõrjekraavis, Pärnu palvemajas-sünagoogis, Pärnu lähistel metsas ja mujal — kus just juhtus (vt. *Eide Matskini* mahalaskmise kohta koostatud kiri, dokument nr. 12).

Süütute ohvrite mälestust on möödunud aastate jooksul kõigest hoolimata ikkagi säilitada püütud. Nii seisab Kuressaare lossiõuel mälestustahvel, kus ka juutide nimed kirjas on. Kuressaares lasti juute maha nn. Loode metsas. Mälestustahvlid seisavad ka juudi kalmistutel Tallinnas, Tartus, Pärnus, Viljandis. Tallinna juudi surnuaial läks aga pärast pikki sekeldusi nõukogude võimuga korda püstitada väike ning väga tagasihoidlik monument kõigi Eestis hukkunud juutide mälestuseks. Iga aasta septembris-oktoobris, juudi uue aasta ja kohtupäeva (*Jom Kippur*) vahele langeval pühapäeval toimub selle mälestusmärgi juures leinatalitus. Juudi kalmistutel on perekondade hauakividele märgitud ka hukkunud sugulaste nimed ja aastaarv 1941 või 1942. Nii säilitavad pered hukkunute mälestust.

Mahalaskjad kuulusid saksa erikomandosse (*Sonderkommando*) ja Omakaitsesse. Politseil ja Omakaitsel oli ka ühine juht — kolonel *Johannes Soodla*. 1941. aasta 17. oktoobri ringkirjast kõikidele pataljonide ja kompaniide juhtidele loeme, et arreteerimisel ja vahi alla võtmisel annab Omakaitse politseiorganitele *igasugust abi, kui see on vajalik* (ERA.F.R-62.N.1.S.1.L.22.). "Eesti Omakaitse organiseerimise ülevaates juulist 1941 kuni 1. jaanuarini 1943.a." on öeldud, et Omakaitse liikmeid kasutati sageli saateteenistuses sõja- või poliitiliste vangide transportimisel (ERA.F.R-358.N.1.S.34.L.23.).

Juutide suhtes rakendati erimenetlust kõikjal, kuhu natslik võim jõudis. Seejuures peeti mõnes paigas mahalaskmiste kohta täpset ja korralikku arvestust. Eesti Riigiarhiivis leidub nimekiri enne 6. oktoobrit 1941 mahalastud juudi meeste kohta (vt. nimekiri nr. 2). On olemas ka "Nimekiri Pärnu Prefektuuri Poliitilise Politsei juhataja tegevuspiirkonnas eksekuteeritud isikute kohta (T. salajane)" 16. jaanuarist

1942. (ERA.F.R-64.N.1.S.94.L.15,30.). Selle põhjal on koostatud mõrvatud Pärnu juutide nimekiri (vt. nimekiri nr. 3). Kuna Pärnu juutide saatuse kohta on suhteliselt rohkem materjale säilinud, peatun nende hukkumiselool edaspidi pikemalt.

Riigiarhiivis on säilinud ka Eesti Julgeolekupolitsei B IV osakonna kirjad Perekonnaseisuametile. Need on blanketil märkega *T. salajane* ja neis palutakse registreerida surmajuhtumid. Sääraseid teateid olen leidnud 28, mõned nendest on raamatus ära toodud (vt. dokumendid nr. 120-125). Nende seas on ka üks teade Pihkvas surnud juuditari kohta (vt. dokument nr. 122).

Omaette probleemiks on juutide varanduse küsimus. Oli see ju nii *Reichi* kui natside endi rikastumise allikas. Okupeeritud Eestis kehtisid juutide varanduse kohta loomulikult samad seadused ja eeskirjad mis *Reichiski*. Juutide vara konfiskeerimine, haldamine ja kasutamine oli *Reichi* seadustega täpselt kindlaks määratud. Vara arvelevõtmiseks anti juhised kõikidele politseikomissaridele juba septembris 1941. (Vt. dokumendid nr. 16-19.) Osa juutide varandusest olid kommunistid aastail 1940-1941 natsionaliseerinud. Evakueerudes jätsid juudid oma veel järele jäänud, peamiselt koduse vara, maha. Paljud vormistasid enne põgenemist kinkelepingud oma eestlastest tuttavate, teenijate, tööliste jt. nimele. Väga paljud hoidsid neile usaldatud vara (koduseid asju, ehteid) suure hoolega ja andsid pärast sõda kõik omanikele tagasi. Suur osa varast anti siiski võimude kätte, mis on ka täiesti mõistetav seaduste karmust arvestades. Paljud väitsid hiljem sedagi, et vara hävis... Minu ema korteris elasid *Wehrmachti* kõrgemad ohvitserid, kes teenija N. tunnistuse järgi lasksid sõduritel asjad kastidesse pakkida ning ära viia. Samas pole aga mingit kahtlust, et Eesti juutide vara tassiti enamasti lihtsalt laiali, mis tolleaegsetegi seaduste järgi oli karistatav. Need, kes esimesena läbiotsimist teostasid, võtsid osa asju muidugi endale (täpselt sama toimus ka kommunistide poolt vahistatud inimeste varaga) jne.

Juutide varandust otsiti veel 1944. aastal. Seda kinnitavad mitmed Riigiarhiivi säilikud (ERA.F.R-65.N.1.S.2176; S.1918. Saksa keeles.). Saksa võimud Eestis tõdesid, et juutide varanduse ümber tuleb ette võltsimisi. Kõik pärast 22. juunit 1941 sõlmitud kokkulepped ja lepingud, mille kohaselt juudid olid oma vara üle andnud mittejuutidele, kuulutati kehtetuks. Tallinnas koguti juutide mahajäänud kodune vara (näiteks mööbel) sünagoogi, mis muudeti laoks (milline sarnasus kommunistide teguviisiga!). Dokumentidest ilmneb ka, et suur osa juutide varast läks *Wehrmachti* kätte, raha ja mündid aga saadeti Berliini Pandimajja. Samas aga kaebab Tallinna linnakomissar, et kuld ja mündid laekuvad visalt. Üldse läks juutide vara kättesaamine sakslastel väga vaevaliselt. 1942. aasta 13. mai kirjas nr. 35/43 (S.2176.L.47.) on öeldud: *Tuleb tõdeda, et juudi varanduse konfiskeerimine Eesti tsiviilvõimude poolt ei ole edukas, sest sellega hakati tegelema liiga hilja. Väljaarvatud mõned kadunud esemed, on kogu juudi vara Wehrmachti ja politsei poolt kasutusele võetud. Lähimas tulevikus ei ole lootust neid asju nendelt teenistusametitelt tagasi saada.* On ka kirju, kus tsiviilelanikud paluvad luba juutide mööbli kasutamiseks.

Peatun alljärgnevalt juudi laste saatusel sakslaste poolt okupeeritud Eestis. Olen leidnud arhiivis materjale juudi laste saatuse kohta, mis mulle väga raske koormana südamele on jäänud. On ju laste suhtes rakendatud vägivald eriti julm ja vapustav.

Loomulikult puuduvad andmed kõikide mõrvatud juudi laste kohta. Minu teada mõrvati aastail 1941-1942 101 alla 18aastast last ja noorukit (vt. tabel nr.1 ja nimekiri nr. 4). 13 nendest olid alla viie aasta vanad. Toodud numbrite hulka pole arvestatud vastsündinuid, kes nägid ilmavalgust ehk alles vanglas. Noorim hukatu oli ilmselt Pärnu vanglas viibinud paarikuine *Taube Kušner*. Tuttavate ja sugulaste kaudu on aga teada, et vähemalt kaks vangistatud juuditari ootasid veel last. Need olid *Marjaša Schein*, kes olevat sünnitanud Harku vangilaagris, ja *Lilian Sikk*, kes oli kaheksandat kuud rase, kui viibis Tartu vangilaagris. Ta olevat sünnitanud ja hukatud koos oma lapsega (?!). Arhiivimaterjalidele tuginedes saan siinkohal jutustada kolme pere laste lood.

Alustame *Jüri Plineri* perest. Tema lapsed *Mirjam, David ja Sima* jäid Tallinna ja elasid koos isaga Nõmmel (Nurme tänav 39-7) *Elisabet Litzenko (Letinkovi)* juures. Jüri Pliner vahistati ja eksekuteeriti juba varem. Riigiarhiivis (ERA.F.R-64.N.4.S.615.) säilitatakse kirjavahetust, mida peeti selgitamaks, kas need lapsed on ikka juudid. Lõpuks teatab politseiagent, et laste mõlemad vanemad on juudid. 29. detsembril kannab Poliitilise Politsei Tallinn-Harju Prefektuuri ülem sellest ette *SS-Hauptscharführer Börsamile*. 21. märtsil 1942 annab Julgeolekupolitsei ja SD komandör *SS-Sturmbannführer Seyler* poliitilisele osakonnale (E.Viks) korralduse eksekuteerida David, Sima ja Mirjam. 28. märtsil teatab E. Viks, et korraldus on samal päeval täidetud. Laste vara kohta on koostatud akt. (Vt. dokumendid nr. 97-106.) Kus ja mil moel kolm süütut last — David, Mirjam ja Sima — mõrvati ning mida nad enne surma üle elasid, sellest arhiividokumendid vaikivad.

Teiseks peatume *Leo Kletzky* saatusel. Tema isa Savel Kletzky oli motosportlane, kellele 24. novembril 1941 määrati kõrgem karistus. Leo ema *Bella Kletzky* oli pärit Soomest ning vahistati nähtavasti seetõttu alles 8. aprillil 1942. Leo jäi esialgu veel vabadusse. Kuid juba E. Viksi 9. aprilli kirjast selgub, et nii Bella kui tema poeg Leo on paigutatud Keskvanglasse. Kirja äärel on märkus *Ex*. (Vt. dokumendid 107-112.)

Beile Ratut (vt. dokumendid nr. 113-119) oli kaheteistkümneaastane nõdrameelne tüdruk, kes elas Pärnu-Jaagupi Nõdramõistuslikkude Laste Kasvatusasutuses "Nain", mille juhataja oli tol ajal *Virve Parktal*. Novembris 1941 saatis V. Parktal Sotsiaaldirektooriumile järelepärimise Beile saatuse kohta. Kiri on edasi antud Politsei ja Omakaitse Valitsusele, äärel õiendus: *On selge, et juut ei saa jääda.* Varsti saabus "Naini" poliitilise politsei inspektori kiri, milles oli korraldus juudi tütarlaps Tallinna Keskvanglasse saata. Selle ettekirjutuse juhataja V. Parktal ka täitis. Vahistamise käsul on märgitud, et *vahialune oma täit nime kirjutada ei oska* ja ülekuulamisprotokollil: *Märkus. Juut Peile Ratut on degenerant (kehaliselt ja vaimselt), mille tõttu pole tema võimeline andma pikemat seletust enda isiku kohta.* Beile isa hukkus samuti 1941. aastal.

Pärnus hukatud juutide nimekirjas seisab number 11 all Taube Kušneri nimi. Tema kohta on kahes lahtris (*õpitud amet* ja *viimane tegevus*) märgitud lihtsalt ja selgelt *beebi*.

Kuid lapsed polnud ainsad abitus seisundis inimesed, kes natsliku masinavärgi rataste vahele jäid. Hukati nõdrameelseid, haigeid, vanu. Nõdrameelse ja kirjaoskamatu *Isak Russinovi* ülekuulamisprotokollile kirjutas näiteks alla tema isa. Isak olevat end varjanud. Ta vahistati 16. septembril 1941 ja paigutati Tallinna Keskvanglasse. (Vt. dokumendid nr. 87,88.)

1. septembril 1858 sündinud *Simon Rubinsteini* vahistamiskäsule on käsitsi kirju-

tatud *Liiga vana kirjutada ei saa*. Tema kohta koostatud ettekandes 19. septembrist 1941 on lisatud, et *enda jõul käia ei suuda, vajab arsti abi*. Arstiabi vana juut siiski ei saanud *ruumi puudusel haiglas*. (Vt. dokumendid nr. 89-91.)

Anna Kalmansoni juurdlustoimikust (vt. dokumendid nr. 44-50) selgub, et too *sündimisest nõdrameelne* vanadaam elas 1942. aasta märtsini eestlanna *Edla Linnebergi* juures, kuni tuli anonüümne kaebus, et Imanta tän. 63-1 elab juut (kaebus tuli ilmselt majanaabrilt). Vaatamata sellele, et tegemist oli nõdrameelsega, viidi läbi juurdlus, tehti kindlaks, et tegemist on juudiga ja 30. märtsil viidi Anna vanglasse. Anna Kalmansoni hoiti vanglas kuu aega, kuni ta 30. aprillil suri südame nõrkuse tõttu. 2. märtsil kirjutab E. Viks oma poliitilise politsei juhatajale adresseeritud kirjas, et *A. Kalmansonile, kui juudile oli määratud kõrgem karistus.*

Nagu juba öeldud, on võimalik pikemalt peatuda ka Pärnu juutide saatusel. Sealgi mõrvati lapsi. Esimesed juudid vahistati ja lasti maha Pärnus juba juulis 1941. 15. septembril 1941 viibis Pärnu nn. Betty Aidas 92 juudi meest, naist ja last. Nende nimed on ametnik püüdlikult kirja pannud. Vastavalt "Pärnus eksekuteeritud juudi rahvusest Eesti Vabariigi kodanike nimekirjale" hukati kuni 16. jaanuarini 1942 137 juuti (kaasa arvatud eespool nimetatud beebi Taube). Suur osa neist tapeti juba 13. juulil 1941. Teine suurem mahalaskmine leidis aset 2. novembril 1941. Siis mõrvati suvel vahistatud naised. Enne seda eraldati lapsed emadest: nad toodi vanglast algul koos emadega palvemajja-sünagoogi, pärast viidi emad ära, lapsed aga jäid paigale. Emad lasti maha Rae metsas, lapsed surmati pühakojas.

Vahistatud juutide olukord vanglas oli väga raske. Pärnu juuditaride kirjadest (vt. dokumendid nr. 20, 21) võib lugeda, et talve hakul vangid külmetasid, olid nad ju vahistatud kerges suveriietuses. 9. oktoobril 1941 kirjutas poliitilise vangilaagri komandant Omakaitse ülemale adresseeritud kirjas, et vanglas on küttepuud ja põrandapühkimise luuad otsas.

Segastel ja rasketel aegadel reageerivad inimesed sündmustele erandlikult ja ka nende teod on vahel väga erandlikud. Oli neid, kes kirjutasid politseisse ja juhatasid kätte, kus elab veel vahistamata juut (vt. dokumendid nr. 35-39, 40-42, 43, 44-50), aga oli ka neid, kes astusid juutide kaitseks välja. Õnneks on arhiivis säilinud mõned toimikud, kus on kaitsjate kirjad ja palved must-valgel olemas. Muidugi ei aidanud eestlaste eestkoste, kuid need, kes juutide aitamiseks läksid või kirjutasid poliitilisse politseisse — olgu tänatud! Ei olnud tollal sugugi ohutu juutide kaitseks välja astuda. Dokumentide hulgas ongi ära toodud väljavõtted mõnedest niisugustest juurdlustoimikutest, millest ilmneb, et tuttavad ja kolleegid käisid juutide kasuks tunnistamas ning isegi palusid neid vahi alt vabastada. Näiteks *Leib Lipelise*, artelli "Oktoober" tehnilise juhi kohta andsid 2. septembril 1941 positiivseid tunnistusi kaks artelli töötajat: *Boris Niinemets* ja *Anna Kurlei*. Mõlemad rõhutasid, et L. Lipelis ei ole kommunist. A. Kurlei väitis, et L. Lipelis olevat öelnud, et *tema võib ennem sakslaste juures koonduslaagris olla kui Venemaale minna*. B. Niinemets jutustas, et L. Lipelis hoiatanud teda omal ajal, et nõukogude võimumehed tulevad talle järele, andnud talle 100 rubla (tolle aja kohta suur summa) ja saatnud Niinemetsa oma köögi kaudu välja. Pärast, kui B. Niinemets hoidus mobilisatsiooni eest, saatnud L. Lipelis talle peidukohta veel raha. L. Lipelis paigutati vangimajja veel samal päeval, 2. septembril. (Vt. dokumendid nr. 80-86.)

Salomon Epstein töötas artellis "Originaal" ja tema kohta tunnistas *Arnold Michelson*, et ta oli *kommunistliku valitsuse vastane*. Peale selle esitasid artelli "Originaal" töölised poliitilise politsei ülemale dokumendi pealkirjaga "Avaldus ja palve", milles nad paluvad S. Epsteini olukorda kergendada ja oma esindajatena vastu võtta *Maire Ojaste* ja *M. Riik*. Avaldusel on 14 allkirja. (Vt. dokumendid nr. 72-76, 78.)

Saksa võimude poole pöördus näiteks ka Salomon Epsteini abikaasa, rahvuselt sakslanna, kelle vennad teenisid tol ajal *Wehrmachtis*. *Helene Epstein* palus oma mehe eest, kellega ta oli koos elanud rohkem kui 20 aastat ja kes oli palju teinud tema perekonna heaks. Pidi olema väga palju julgust tunnistamaks, et sakslannana on ta abielus juudiga (Salomon Epsteini tütar esimesest abielust rääkis mulle, et tema isa abielu Helenega oli tollal tegelikult lahutatud) ja paluda talle armu (vt. dokument nr. 77). Kahjuks on teada ka teistsuguseid juhuseid — kui mittejuudist abikaasa tahtis võimudelt teateid oma juudist mehe kohta, et abielu lahutada (vt. dokumendid nr. 54, 92, 93).

Juudi arsti *Scholom Lury* kohta tunnistas 1. septembril 1941 *Julius Renter*, et ta pole kuulnud, et S. Lury oleks osalenud poliitikas. *Tunnen teda kui korralikku arsti*, lõpetas tunnistaja oma jutu. (Vt. dokumendid nr. 56-63.)

Keemia Tööliste Artelli "Flora" tehniline juhataja *Abram-Abe Bass* vahistati 30. augustil 1941. Tallinna Politseiprefektuuri poole pöördusid selle artelli 11 töötajat, kes kirjutasid, et A. Bassi lojaalsuse eest *julgeme vastutuse täielikult endi peale võtta*. Tolle aja kohta oli selline ütlemine suisa hulljulgus. (Vt. dokumendid nr. 67-71.)

Rebeka Salome toimikust leiame aga nii kaebuse kui kaitsvaid tunnistusi. Seda toimikut alustati 11. oktoobril 1941, kui laekus anonüümne kaebekiri, mis oli adresseeritud 6. jaoskonna Omakaitse ülemale. Keegi, kelle allkiri ei ole loetav, on lisanud kirjale märkuse *Kiire*. Asuti selgitama, kas Rebeka Salome on juut. *Robert Sillapakk* arvas, et kui R. Salomed *tõsisemalt ja lähemalt silmitseda, siis ei ole selles ühtegi kahtlust*. Sama tõendas ka *Aleksander Mugur*. Rebeka Salome oli abielus poolaka *Viktor Kazimierziga* ja nad mõlemad olid evangeelset luteri usku. *Alfreda Sõjamägi* aga kinnitas ülekuulamisel, et Salome perekonnaliikmed ei ole kommunismimeelsed ning ei teadnud midagi sellest, et Rebeka Salome oleks *reetnud või küüditamistest, põletamistest ja rüüstamistest osa võtnud*. Ülekuulamisel võttis Rebeka Salome omaks, et ta on juut, kuna tema mõlemad vanemad on juudid. Rebeka Salome vahistati 24. septembril 1942 ning paigutati Tallinna Töö- ja Kasvatuslaagrisse Nr. 1. Rebeka Salome toimiku kaanel olevast E. Viksi resolutsioonist selgub, et ta eksekuteeriti 24. oktoobril 1942. (Vt. dokumendid nr. 40,42.)

Insener *Kalman Kljatško* vahistati juba 5. septembril 1941. Juurdluse kokkuvõttest loeme: *Süüdistus: on rahvuselt juut. Juurdlus. Selgus, et Kalman Kljatško on rahvuselt juut. Kommunismi hääks töötamist juurdlusel ei selgunud.* Samal päeval tunnistas K. Kljatško kasuks *Marie Roosaar*, kes väitis, et tunneb süüdistatavat kui *kommunistliku valitsuse täielikku vastast*. Nagu selgub Julgeolekupolitsei ja SD komandöri kirjast E. Viksile (ERA.F.R-64.N.4.S.284.L.8.) "suri" K. Kljatško Harku Keskvanglas.

Ametnik *Mihail Scheer* vahistati 17. septembril 1941. Protokollis on öeldud, et M. Scheer toodi jaoskonda tema rahvuse kindlakstegemiseks. M. Scheer tunnistas, et vanematelt on ta *pärinud juudi rahvuse*, kuid astus n.-ö. kohalikku usku ning on juudi rahvusest *ammu välja heidetud.* M. Scheer oli artellivanemana varjanud kommunistide eest kahte töölist, keda ähvardas mobiliseerimine punaväkke. Ta päästis töölisi ka kaitsetöödelt, andes neile välja valedokumente. Artelli "Lagermetall" töötajad esitasid 23. septembril 1941 Tallinna komandandile palve vabastada M. Scheer vahi alt, kuna ta on asendamatu oskustööline. Lisatud olid samad põhjendused: ta on püüdnud *vabastada mobiliseerimisest* major *Hans Kaasikut* ja *Jaan Rebast*, samuti päästnud töötajaid sundtöödelt. Alla on kirjutanud *Pawel Malachov, Johannes Jänes, Peter Pagin* ja Hans Kaasik. Ei aidanud too palvekiri ega seegi, et M. Scheer oli katoliiklane (vt. dokumendid nr. 51-55).

4. septembril 1941. aastal toodi 3. jaoskonna konstaabli *G. Kardi* korraldusse *keegi juudisoost meesisik, kes nimetas ennast Gotfried Firk'iks, eluko. Vene tn. nr. 7-3.* Sellest lõigust võib järeldada, et kordnik vahistas mehe n.-ö. juudi välimuse pärast tänaval vms. kohas. G. Firk töötas organisatsioonis "Sojusutiil". Ta võttis omaks, et on juudi rahvusest, kuid teatas, et hoidis eemale juudi seltskonnast. Ta võttis vabatahtlikuna osa Vabadussõjast, teenis lennuväes reamehena, hiljem sai aga teenete eest allohvitseriks. Kui organiseeriti Kaitseliit, astus ta kohe Rakvere Malevasse, osales Eesti Vabadussõjalaste Liidu organiseerimisel (liikmepilet nr. 6). Ta aitas töökohti saada *kõigiti ustavail eestlastel*, hoidis kõrvale mobilisatsioonist Punaarmeesse. Nii seletas oma elukäiku G. Firk ise ja tema palvel välja kutsutud tunnistajad (*Arnold-Friedich Ernesaks, Anton Voronovitš, Nikolai Vaher, Vello Kasenurm, Mart Margiste*). Huvi pakub veel see, et tunnistaja Nikolai Vaher, kes oli Esimese Eesti Vabatahtlike Pataljoni luureohvitser ja kuulus Saksa Armeestaabi salaluure osakonda, informeeris G. Firkist Saksa Armeestaabi oberstleitnant *Rudinit*. Viimane olevat Firki asjus käinud SSi juhtkonna juures. Ei aidanud see, G. Firki teened, eestlaste eestkoste ega oma rahva mahasalgamine. 10. septembril 1941 mõisteti G. Firk kaheksaks kuuks koonduslaagrisse. Sealt ei tulnud G. Firk iial tagasi. Oma elu viimased päevad oli ta koos juutidega ja nendega koos tuli tal ka surra. (Vt. dokumendid nr. 64-66.)

Sama saatus — surra koos rahvaga, kelle ta maha salanud oli — tabas ka G. Firki õde, *Mirjam Leppa* (sünd. Firk). Ja just seepärast, et ta kuulus sellesse mahasalatud rahvusse. Ei aidanud teda isegi see, et ta varjas oma mehe talus (mees oli politsei töötaja ja nõukogude võimu poolt represseeritud) metsavendi, nende hulgas *Harri Mänlit.*

Kas siis ühelgi Eesti juudil ei õnnestunud pääseda? Ja kui õnnestus, siis kui paljudel? Kahjuks ei saa siingi täpset arvu välja pakkuda. Liiga palju aega on möödunud. Enamus neist, kes võiksid jutustada pool sajandit tagasi toimunud sündmustest, on meie seast lahkunud. Sellepärast kirjutagem **ainult** nendest, kelle kohta on täpsed andmed olemas. Kui keegi lugejatest võib neid andmeid täiendada — oleksin südamest tänulik!

On teada, et näiteks Saksamaalt pärit pr. *Stella Dreier* saadeti koos väikese poja *Joachimiga* koonduslaagrisse Saksamaale. Mõlemad jäid ellu ning naasid Eestisse. Joachim Dreier elab Tallinnas, tema ema on nüüd juba surnud.

Ellu jäi ka Tartus elanud *Isidor Levin.* Oma sõnul võlgneb professor Levin tänu *Uku Masingule* ja tema abikaasale, kes veensid teda mitte minema vabasurma. Uku Masing on seni ainsa eestlasena kantud Yad Vashemi "Õiglaste raamatusse".

Härra A.D. Tallinnast jutustas mulle oma päästetud tädi loo. *Jelena Jemeljanova* (sündinud *Dobrõš*) sündis 1913. aastal ja oli Eesti kodanik. Tema mees *Jaan Jemeljanov* oli rahvuselt venelane ja samuti Eesti kodanik. Kui algas Saksa okupatsioon, vahetas J. Jemeljanov korteri ja viis oma naise peitu ühte eesti tallu Keila-Joa kandis. Perekonnaseisuametis töötanud J. Jemeljanovi klassivend aga kõrvaldas Jelena dokumentidest kõik, mis viitas tema rahvusele. Tolles talus elaski Jelena need rasked aastad üle. Muidugi kartis ta väga ning käis väljas vaid pimedas, kuid ellu ta jäi! Veelgi enam: kui Jelena vennanaine oma pojaga oktoobris 1944 Tallinna tagasi tuli, oli Jelena sünnitusmajas, kus ta 12. oktoobril sünnitas tütre. Nüüd on mõlemad, Jelena ja Jaan Jemeljanov surnud, surnud on ka Jelena õde, hr. A.D. ema. Keegi, ka imeliselt sündinud tütar, ei tea enam, kus täpselt asus too talu ja kes olid talupidajad ning too klassivend — Jelena Jemeljanova päästjad.

Rakveres elab seal tuntud, austatud ja armastatud klaveriõpetaja *Broche Roolaan* (sünd. *Katzin*), kes tähistas 28. septembril 1993 oma 85. sünnipäeva. Tema juubeli puhul ilmus 1993. aasta 3. oktoobri "Virumaa Teatajas" *H. Pajo* artikkel. B. Roolaanel on üks poeg, viis lapselast ja neliteist lapselapselast. Ta on heatujuline, lahke ja väga hoolitsetud vanadaam, kellega on kerge vestelda ja mõnus koos olla. Külastasin teda 1993. aasta suvel.

B. Roolaan sündis 1908. aastal Tartus *Ite-Beile* ja *Jeisel Katzini* perekonnas. Peres oli üheksa tütart, kellest kolm hukkusid 1941. aastal, kusjuures üks neist sünnitas vanglas lapse. Broche abiellus eestlasest viiulikunstniku *Robert Peenemaaga*. B. Roolaan jutustab: *1941. aasta kevadel sõitsime nagu tavaliselt mehe vanemate juurde maale Lüganusele, Mustmätta külasse, kus neil oli väike talu. Me ei uskunud, et minu rahvusega asi nii hulluks läheb, nagu ta läks. Ja nii me jäimegi maale, kus elasimegi kõik sõja-aastad. Päeval ei läinud ma sammugi oma õuest kaugemale. Kui nägin kedagi tulemas, peitsin end pööningule. Külas elas kaks või kolm inimest, põhiliselt vanad. Nende poolt ei olnud mul midagi karta. Nii ma elasin kuni 1944. aasta augustini. Siis ilmus ühel päeval minu äia kauge sugulane Bertram Neitsoff, kes oli Kiviõli julgeolekuprefektuuri veltveebel. Ta tuli mind hoiatama — minu kohta olevat saabunud anonüümne kaebekiri, et ma olen rahvuselt juut. Selle kirja ta kõrvaldas, kuid hoiatas, et sõidab puhkusele ja kui tema äraolekul veel mõni selline kiri tuleb, võib kergesti juhtuda, et mind varsti enam elavate kirjas ei ole. Mul ei olnud kuhugi minna ja nii ma elasin veel kuu aega hirmu all, et iga hetk võidakse mulle järele tulla. Oma päästjaks ma pean Bertram Neitsoffi.*

Eesti Juudi Kogukond on saatnud Jeruusalemma *Yad Vashemi* memoriaali taotluse nimepuu istutamiseks Bertram Neitsoffi auks, kes pärast Siberist naasmist elab Mõisakülas.

On teada, et aastail 1943-1944 aitasid juute näiteks Klooga elanikud. Klooga laagris viibinud juudid ei olnud pärit Eestist: alates 1942. aastast tõid sakslased Eestisse juute peaaegu kõikidest Euroopa riikidest (Tšehhist, Saksamaalt, Ungarist, Leedust, Lätist, Poolast jm.). Suurem osa neist mõrvati Eestis ja nad puhkavad Eestimaa mullas (pääses umbes 100 vangi). 1. septembril 1994 avati Klooga metsas, kus mõrvati umbes 2000 Euroopa juuti, mälestusmärk, millel on sõnad: *Kõikide Eestis hukkunud juutide mälestuseks.*

Eesti ülemrabi elulugu

Üks hukkunud Eesti juutidest oli Eesti ülemrabi Chaijm Aba Gomer. Tema nimi seisab enne 6. oktoobrit 1941 eksekuteeritud juutide nimekirjas (vt. nimekiri nr. 2, Comer — nr. 14). Dr. Aba Gomer oli pärast juudi kultuurautonoomia likvideerimist juudi kogukonna pea. Ta jäi Eestisse ja hukkus koos oma koguduse liikmetega. Räägitakse, et rabi Aba Gomer ei sõitnud Tallinnast ära, sest kõik juudid ei saanud evakueeruda, usklikud juudid aga jäid paigale, sest ei tahtnud ära sõita ilma oma rabita. Aba Gomeri naine ja poeg hukkusid samuti 1941. aastal.

Arvestades Aba Gomeri auväärset positsiooni Eesti juutkonnas, toon väga lühidalt ära tema eluloo. Andmed on napid: Aba Gomer ei olnud pärit Eestist ja ka sugulasi tal siin polnud.

Aba Gomer sündis 1897. aastal Byelostokis (Poola). Ta õppis Slobodka, Grodno jt. *ješibot'*ides ning paljude juudi "tarkade" juures. Juba lapsena oli ta kuulus oma teadmiste poolest. Aba Gomer õppis Bonni ülikoolis ja lõpetas selle filosoofiateaduskonna. Seejärel lõpetas ta Kölni ülikooli. Lühikest aega töötas ta dotsendina Berliini rabide seminaris ning oli ühtlasi ühe Berliini juudi kogukonna rabiks. 1927. aastal sai Aba Gomerist Eesti ülemrabi. Ta juhatas Tallinna Perekonnaseisuameti juudi osakonda, kuna tal oli õigus registreerida juudi sündimise ja surma fakti, abielusid jne. Aba Gomer oli ka Tallinna Juudi Heategeva Seltsi esimees.

Nii kirjeldati Aba Gomeri elukäiku lühiartiklis, mis ilmus Riia juudi ajakirjas "Iidiše Bilder" ("Juudi Pildid", nr. 31, 32, dets. 1937). Kirjutis oli pühendatud tema 40. sünnipäevale. Ja ega me Aba Gomerist suurt rohkem enam ei teagi, liiga palju aega on möödunud, liiga palju sidemeid katkenud.

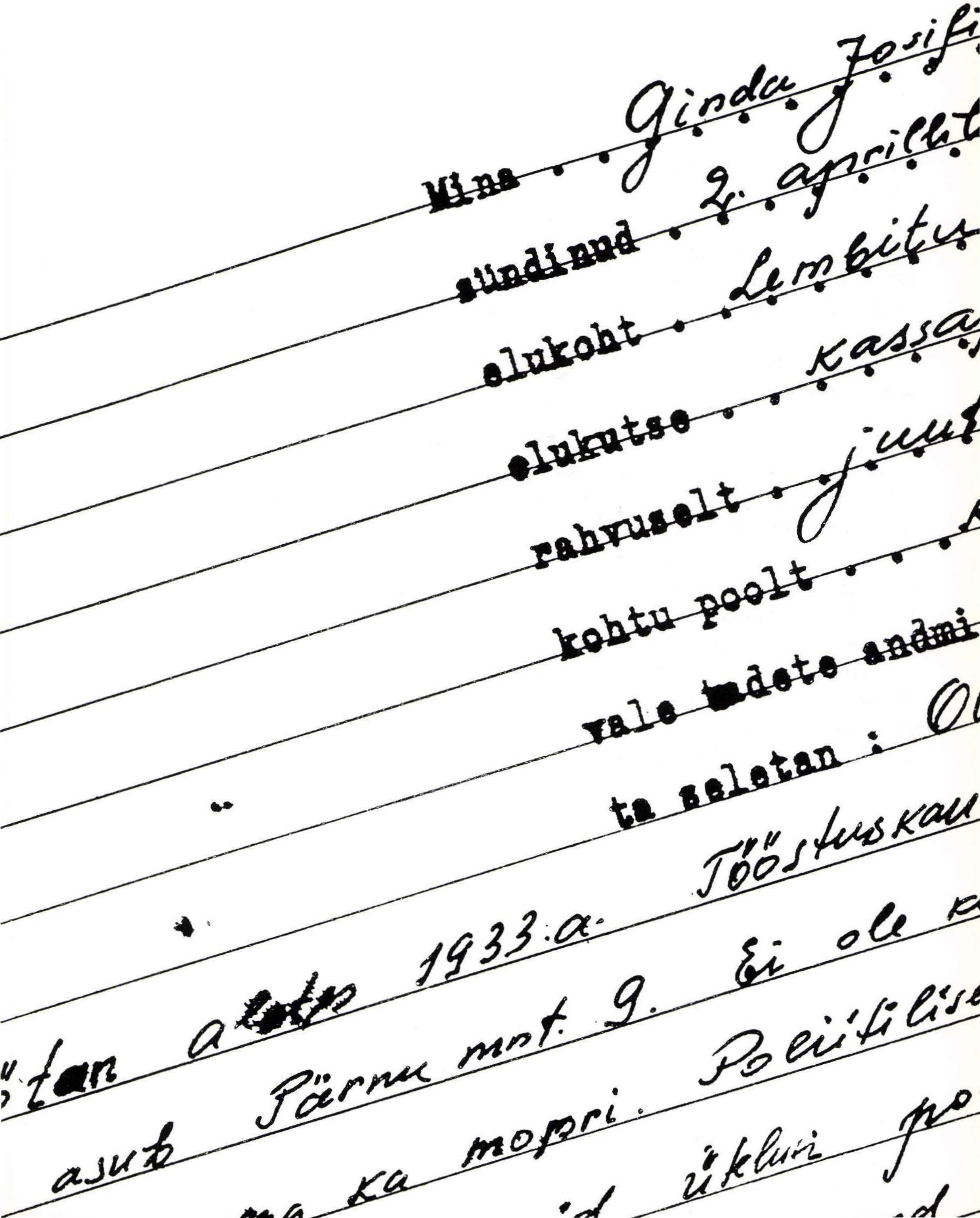

Mina . . Ginda Josifi

sündinud . 2. aprillil

elukoht . Lembitu

elukutse . . . kassa

rahvuselt . juut

kohtu poolt . . .

vale [illegible]dete andmi

ta seletan : Ol

Tööstuskau

…tan a[illegible] 1933.a. Ei ole k

asub Pärnu mnt. 9. Poliitilise

ma ka mopri. …id üklui po

ÜLDKORRALDUSED / GENERAL REGULATIONS

1

Saksa Julgeolekupolitsei korraldus politseiprefektile Rakveres
Prescript of the German Security Police to the Chief Constable in Rakvere

11. september 1941.

I. Kõik Eestis elutsevad juudid koondatakse ühte koonduslaagrisse, missugune arvatavasti Tartu maakonnas sisse seatakse. Politseiprefektuurid on kohustatud neile alluvatelt teenistuskohtadelt nõudma andmeid ja neid esitama järgmiselt:

1. Nimekiri neile alluvates piirkondades elutsevate juutide kohta, näidates eraldi:
a) mehed 15 kuni 60 a. vanuses,
b) naised 15 kuni 60 a. vanuses,
c) mehed ja naised üle 60 a. vanuses,
d) poisid ja tüdrukud alla 15 a. vanuses.

a, b ja c all näidatud nimekirjades teha märkus, kas kehalist tööd (näit. turbalõikamist) saab teha või on pikemat aega kestev haigus ette näha. Nimekirjas peavad olema tähendatud, millist ametit on õppinud ja millise tööga viimati omale elulalpidamist hankis.

2. Numbrilise ülevaate nr. 1-a kuni 1-d all näidatud gruppides, nimekirjad ja ülevaade tulevad kirjutada kirjutusmasinal ja saksa keeles.

II. Kuni transporteerimiseni laagrisse politseiprefektuurid koostöös saksa sõjaväe väli- ja Ortskommandantuuridega (niipalju, kui viimased juudiküsimuse alal iseseisvalt korraldusi pole teinud, milleks astuda kontakti nendega) viivad läbi järgmised korraldused:

1. Nimetatakse (võimalikult saksa keelt oskajat) juuti juutide "vanemaks" prefektuuri piirkonnas. Tema on kõikide tema piirkonnas asuvate juutide eest vastutav, tema kohus on kõikidele juutidele neid puudutavaid määrusi teatavaks teha ja eksimuste puhul määruste kohe noomitus ning vastavatele asutistele teatavaks teha.

2. Juudid peavad kandma nähtavat kollast 6-e harulist tähte vähemalt 10 cm läbimõõduga pahempoolsel rinnaesisel ja selja keskel. Heleda riietuse juures täht õmmelda mustale alusele.

3. Juutidele tuleb keelata:
a) elukoha ja elukorteri vahetus ilma prefekti loata,
b) käimine kõnniteedel, avalikkude liiklemisabinõude (raudtee, tramm, omnibuss, sõiduvoorimehe) ja mootorsõidukite kasutamine,
c) parkide, supelasutiste ja spordiplatside kasutamine,
d) teatrite, kinode, raamatukogude ja muuseumide külastamine,
e) igasugustes koolides käimine,
f) raadiovastuvõtuaparaatide ja mootorsõidukite omamine,
g) rituaaltapmised.

4. Juudisoost arstid ja hambaarstid tohivad ainult juutidele arstiabi ja nõu anda. Juutide valduses olevad apteegid tulevad hooldamisele anda aariatõugu rohuteadlastele. Juudisoost loomaarstidele nende kutsetegevus keelatakse.

5. Juutidele keelatakse:
a) tegutseda advokaadina, notarina või juriskonsuldina,
b) tegutseda panganduses; rahavahetuse ja pantimise ärides ja ettevõtetes,
c) tegutseda asemikuna, agendina või vahendajana,
d) äritsemine kinnisvaradega,
e) rändava kaupmehe ameti pidamine.

III. Korraldused juutide varanduse kohta.
Juudisoost elanikkude varandused võetakse ära ja kindlustatakse. Igal juhul tulevad kõrvaldada kõik võimalused, et asjad ja raha kõrvaliste isikute poolt kõrvaldatud ei saaks. Seda korraldab prefektuur. Endisel omanikul ei ole lubatud teha ükskõik milliseid korraldusi varanduse kohta.

Eluülalpidamiseks juutidele tuleb jätta osana nendest varandustest:
a) hädavajaline toakraam (näit. riided, pesu, mööbel),
b) raha sarnases summas, nagu see on normiks kohalikus hoolealuste asutises, iga juudi perekonnaliikmele. Raha tuleb kuu viisi ette vabaks anda.

IV. Eeltoodud korraldused tulevad kõige kiiremas korras läbi viia 20. septembriks 1941. a. Arvulised andmed I/1 kohta peavad saadetud olema selleks, et laagris tarvilikud ruumid korraldada. Vastavad nimekirjad tulevad kohe järele saata. Kui täpseid andmeid tähtajaks pole võimalik saata, siis tulevad võimalikult täpsed umbkaudsed arvud saata ning esimesed peale koostamist järele saata. Kui juudisoost arstid ja hambaarstid on maha jätnud arstiriistu, sisseseaded jne., siis tulevad need võtta kindla hoiu alla, sellest siis teatades selleks, et laagri varustamist arstiriistadega ja hambaarstimise kabinetiga kindlustada. Numbriline ülevaade ja nimekirju kaasa võtta 20. septembril 1941. a. Tallinnas peetavale konverentsile.

Alla kirjutanud
SS-Obersturmführer

ERA.F.R-89.N.1.S.1.L.2. Ärakiri. Okupatsiooniaegne tõlge. Halvasti loetav. Siinkohal avaldatud raamatu "Pruun katk" alusel. Samasugused korraldused saadeti ka teiste linnade politseiprefektidele.

A prescript concerning the treatment of Jews. Similar prescripts were also sent to chief constables of other towns.

2

Artikkel ajalehest "Postimees"
An article from the newspaper Postimees

"Postimees", 11. september 1941.

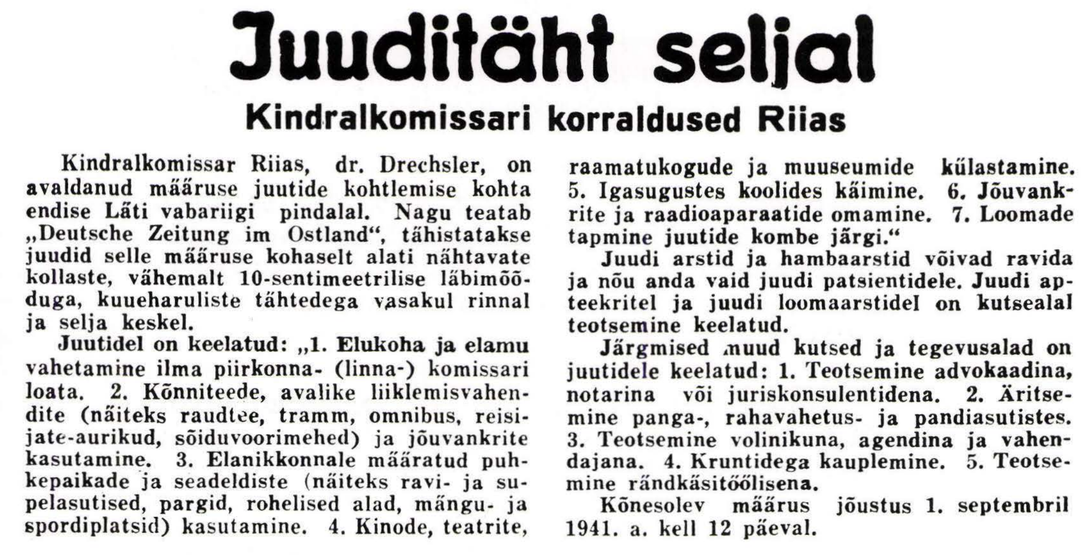

Juuditäht seljal

Kindralkomissari korraldused Riias

Kindralkomissar Riias, dr. Drechsler, on avaldanud määruse juutide kohtlemise kohta endise Läti vabariigi pindalal. Nagu teatab „Deutsche Zeitung im Ostland", tähistatakse juudid selle määruse kohaselt alati nähtavate kollaste, vähemalt 10-sentimeetrilise läbimõõduga, kuueharuliste tähtedega vasakul rinnal ja selja keskel.

Juutidel on keelatud: „1. Elukoha ja elamu vahetamine ilma piirkonna- (linna-) komissari loata. 2. Kõnniteede, avalike liiklemisvahendite (näiteks raudtee, tramm, omnibus, reisijate-aurikud, sõiduvoorimehed) ja jõuvankrite kasutamine. 3. Elanikkonnale määratud puhkepaikade ja seadeldiste (näiteks ravi- ja supelasutised, pargid, rohelised alad, mängu- ja spordiplatsid) kasutamine. 4. Kinode, teatrite, raamatukogude ja muuseumide külastamine. 5. Igasugustes koolides käimine. 6. Jõuvankrite ja raadioaparaatide omamine. 7. Loomade tapmine juutide kombe järgi."

Juudi arstid ja hambaarstid võivad ravida ja nõu anda vaid juudi patsientidele. Juudi apteekritel ja juudi loomaarstidel on kutsealal teotsemine keelatud.

Järgmised muud kutsed ja tegevusalad on juutidele keelatud: 1. Teotsemine advokaadina, notarina või juriskonsulentidena. 2. Äritsemine panga-, rahavahetus- ja pandiasutistes. 3. Teotsemine volinikuna, agendina ja vahendajana. 4. Kruntidega kauplemine. 5. Teotsemine rändkäsitöölisena.

Kõnesolev määrus jõustus 1. septembril 1941. a. kell 12 päeval.

The prescript of the High Commissioner of Riga concerning the treatment of Jews, published in the Postimees on September 11, 1941. The article is titled "With a Hexagram on the Back" and fully corresponds to the Nuremberg Laws.

3

Viljandi linnavalitsuse teadaanne
Bulletin of Viljandi Municipal Government

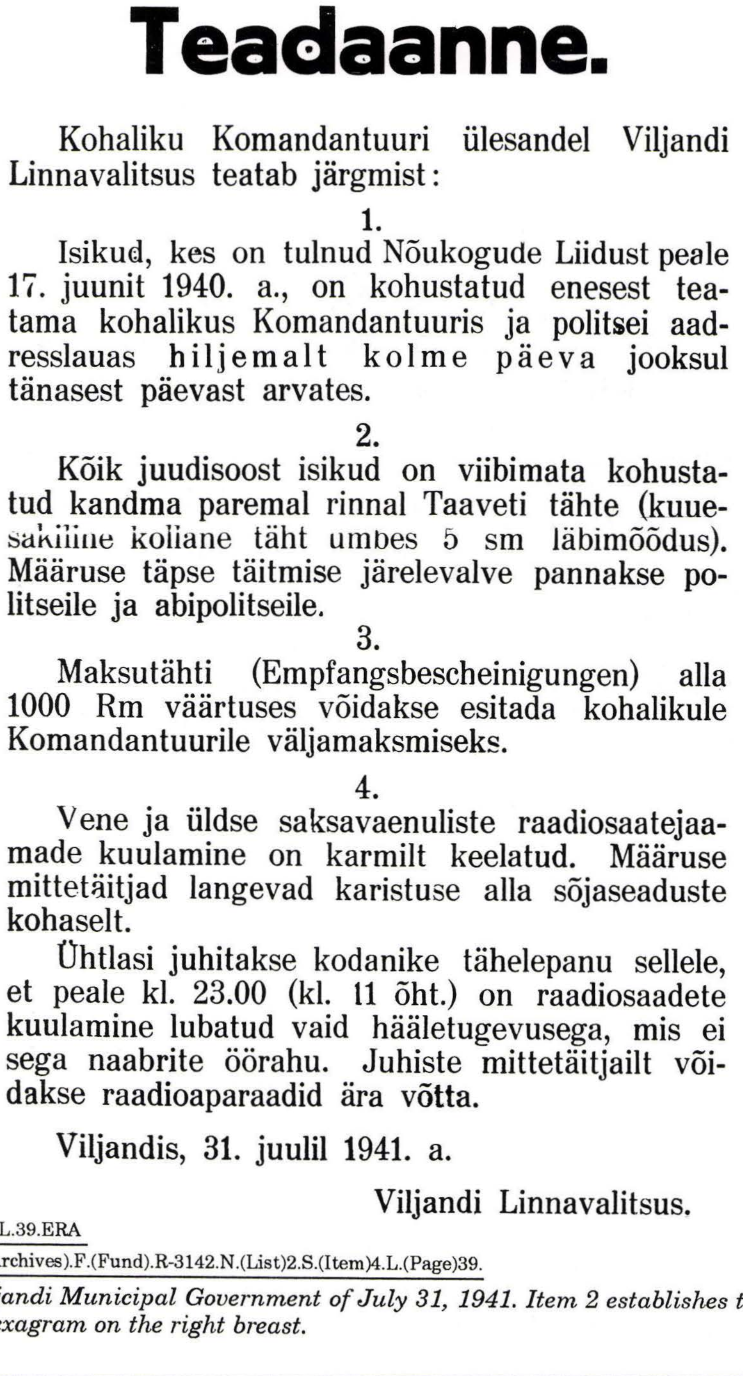

Teadaanne.

Kohaliku Komandantuuri ülesandel Viljandi Linnavalitsus teatab järgmist:

1.

Isikud, kes on tulnud Nõukogude Liidust peale 17. juunit 1940. a., on kohustatud enesest teatama kohalikus Komandantuuris ja politsei aadresslauas hiljemalt kolme päeva jooksul tänasest päevast arvates.

2.

Kõik juudisoost isikud on viibimata kohustatud kandma paremal rinnal Taaveti tähte (kuuesakiline kollane täht umbes 5 sm läbimõõdus). Määruse täpse täitmise järelevalve pannakse politseile ja abipolitseile.

3.

Maksutähti (Empfangsbescheinigungen) alla 1000 Rm väärtuses võidakse esitada kohalikule Komandantuurile väljamaksmiseks.

4.

Vene ja üldse saksavaenuliste raadiosaatejaamade kuulamine on karmilt keelatud. Määruse mittetäitjad langevad karistuse alla sõjaseaduste kohaselt.

Ühtlasi juhitakse kodanike tähelepanu sellele, et peale kl. 23.00 (kl. 11 õht.) on raadiosaadete kuulamine lubatud vaid hääletugevusega, mis ei sega naabrite öörahu. Juhiste mittetäitjailt võidakse raadioaparaadid ära võtta.

Viljandis, 31. juulil 1941. a.

Viljandi Linnavalitsus.

ERA.F.R-3142.N.2.S.4.L.39.ERA

ERA (Estonian State Archives).F.(Fund).R-3142.N.(List)2.S.(Item)4.L.(Page)39.

Bulletin of Viljandi Municipal Government of July 31, 1941. Item 2 establishes that all Jews have to wear a Hexagram on the right breast.

4

Pärnu linna ja maakonna politseiülema kiri vangiasutuste inspektorile
A letter of the Chief of Pärnu Municipal and County Police to the Inspector of Prisons

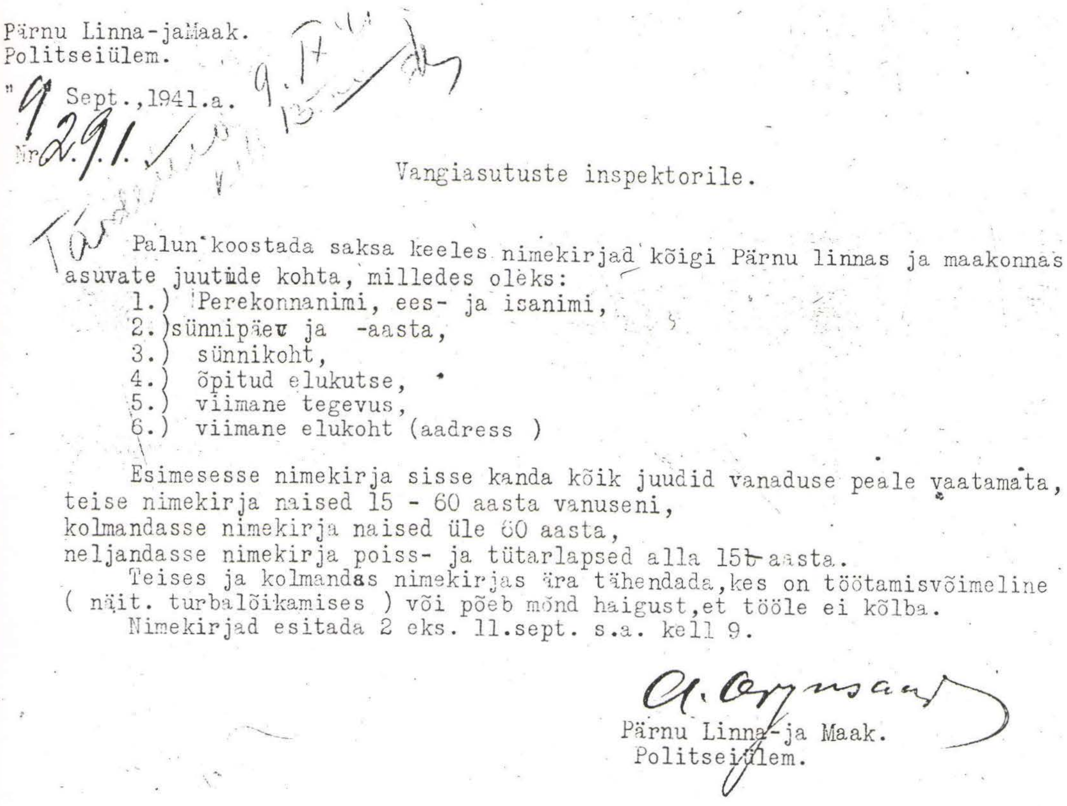

Pärnu Linna-jaMaak.
Politseiülem.
" 9 Sept.,1941.a.
Nr 2291.

Vangiasutuste inspektorile.

Palun koostada saksa keeles nimekirjad kõigi Pärnu linnas ja maakonnas asuvate juutide kohta, milledes oleks:
1.) Perekonnanimi, ees- ja isanimi,
2.) sünnipäev ja -aasta,
3.) sünnikoht,
4.) õpitud elukutse,
5.) viimane tegevus,
6.) viimane elukoht (aadress)

Esimesesse nimekirja sisse kanda kõik juudid vanaduse peale vaatamata,
teise nimekirja naised 15 - 60 aasta vanuseni,
kolmandasse nimekirja naised üle 60 aasta,
neljandasse nimekirja poiss- ja tütarlapsed alla 15~~b~~ aasta.
Teises ja kolmandas nimekirjas ära tähendada, kes on töötamisvõimeline (näit. turbalõikamises) või põeb mõnd haigust, et tööle ei kõlba.
Nimekirjad esitada 2 eks. 11.sept. s.a. kell 9.

A. Orgusaar
Pärnu Linna-ja Maak.
Politseiülem.

ERA.F.R-932.N.1.S.1.L.83.

In the letter it has been ordered to draw up lists of names of all the Jews living in the town and in the county of Pärnu. General lists concerning all the Jews should be made up, and separate lists of names including women of the age of 15-60 and of those over 60, and boys and girls up to the age of 15.

ARUANDED / REPORTS

5

Väljavõtted Eesti Julgeolekupolitsei ja SD komandöri aastaaruande koostamise juhendist
Extracts from the Estonian Security Police and SD Commander's instructions for drawing up an annual report

2. Juut kui otsene vastane.

Juutidest, kui kriminaalsest ja asotsiaalsest elemendist annab ilmeka kujutuse juutide talmud, juutide koguteos, kuhu on koondatud kõik 2. ja 6. sajandi vahel tekkinud õpetused, mis peavad kujutama jumalikku ja maapealset õigust. Juutide kriminaalseist kalduvusist ja leidlikkusest võib tuua arvukaid näiteid NKWD tegevusest, kus juhtkond moodustas suurel osal juutide esindajaist. Sadistlik rõõm ja mõrvarlik leidlikkus on NKWD juutide näol leidnud oma viimistletud väljendusvormi.

Juut on asotsiaalne element. Juuti ei huvita küsimused, mis suunatud rahvakihtide vaimse, füüsilise ja ainelise hüveolu parandamisele. Juut, ikka kodumaata ja teiste rahvaste vahele kiiluna tungiva võõrkehana, lähtub vaid egoistlikust ja juutluse hüvangu suunalisest taotlusest. Teiste rahvaste nii aineline kui ka kultuuriline heaolu, kuivõrd see on vastolus juutluse põhimõtetele, on juudile vastuvõtmata.

Juut **oma** taotluste läbiviimisel tunnistab õigeks terrori, sabotaaži ja partisanliku tegevuse, siin tuleb konkreetsete näideta varal tõestada juutide poolt toime pandud või nende poolt juhitud terroti kui ka sabotaažiaktid. Juut tihtilugu omamata riiklikus aparatuuris mõjuvõimu, nagu see oli end. Eesti Vabariigis, võis enda tugevat mõju majanduslikku positsiooni ära kasutada riigi juhtivate tegelaste mõjustamisel juutide kasuliku olukorra loomisel teatud varjatud sabotaažiaktide näol.

Juutide osa illegaalsest kommunistlikust tegevusest osavõtus tuleb näidata üksikasjalikult nende ilmnenud tegevus, samuti nende suhted legaalselt tegutsenud juutidega.

Juut oma loomupärase egoistliku ja äraandliku omaduse poolest moodustas ideaalse osa NKWD agentuurvõrgus. Eriti rohkearvuliselt kasutas SSSR välismaiste agentidena juute. Aruandes tuleb näidata ilmnenud agentide äraandliku tegevuse kirjeldus ja juudist agentide arv.

Edasi tuleb käsitada juutide küsimust seoses vabamüürluse liikumisega. Samuti tuleb selgitada juutide tähtsus Rotary Klubis ja teistes sellelaadilistes klubides.

3. Juutide vastu ette võetud julgeolekupolitseilised abinõud.

Siin kuuluvad käsitlemisel juutide linnaosade sisseseadmised /getho ja äärmise abinõuna rakendatav - exekutsioon /arvudes/. Aruandes tuleb näidata exekuteeritud juutide suhe juutide üldarvuga ja eraldatutega vastavaisse elamispiirkondadesse. Vastavate juudi linnaosade olemasolul, kuidas on läbi viidud juutide elu korraldus neis linnaosades ja mil viis on teostatud korra säilitamine.

4. Üldised juutide vastu ettevõetud abinõud.

See puudutav juutide tööjõu ja nende töövõime ärakasutamise küsimus Kas juudid on rakendatud varem spetsialiseerunud ametile, millistel asjaoludel või on paigutatud lihtsamaile töödele.

4. Juudid.

Juudi probleem oma mitmesuguseis avaldusis on tänapäeval märgatavalt tõusnud avaliku huvi keskpunkti. Ajaloo taustal ei ole ükski riik osutanud sellist tähelepanu juudi küsimusele, kui seda on teinud Adolf Hitleri juhtimisel Suur-Saksamaa. Viimasele järgnevalt on paljud teised riigid hakanud pühendama tähelepanu juudi küsimusele ja läbi viinud juutide suhtes teatud kitsendused nende avalik- ja eraõiguslikus õigusvõimes.

Juutide vastu eduka võitluse eelduseks tuleb omada täielik ja üksikasjalik ülevaade juutluse küsimusest, nende tegevusest, taotlustest ja tegevussuunadest. Igal välisosakonnal tuleb välja töötada ligioleva kava kohaselt üksikasjalik aruanne. Põhimõtteliselt peab see aruanne hõlmama endises Eesti ja SSSR territooriumites tegutsenud või tegutsevate juutide tegevust, kuid võrdlusena ja täiteina on soovitav kasutada juutide tegevust ka teistes riikides, eriti Inglismaal ja USA-s, kus juutlus on saavutanud erilise kõrge positsiooni. Aruandesse tuleb võtta teadaolevad andmed ja arvud ka teistes välisosakondade piirkonnas tegutsenud või tegutsevate juutide kohta.

Kava kohaselt hõlmab koostatav aruanne nelja põhilist küsimust 1/ juutluse mõju, 2/ juut kui otsene vastane, 3/ juutide vastu ettevõetud julgeolekupolitseilised abinõud 4/ üldised juutide vastu ettevõetud abinõud.

1. Juutluse mõju.

Erilise võimu positsiooni saavutas juutlus kommunistliku reziimi rakendumisega Venemaal. Ei saa üldse kõnelda SSSR-i riiklikust organeist, tema majanduslikust, tööstuslikust, välispoliitilisest jne. küsimusest, ilma et seejuures saaks minna mööda juutlusest. SSSR omab juut otsustava ja kaaluva positsiooni parteis, punaarmees, ajakirjanduses ja ühe sõnaga kõigis riiklikes avaldusis, mida saab siduda võimuga. Juudi rahvus eeldab suurimat usaldust kommunistlikule reziimile.

Iga üksik alajaotus peab leidma põhjaliku käsitlust. Tuleb konkreetsete näidete ja statistiliste võrdlustega ilmestada juutide positsiooni nii kompartei instituutides, riiklikus aparatuuris, punaarmees, tööstuses, kaubanduses ja majanduses, liikluses, ajakirjanduses ja SSSR nn. kultuurses elus.

Juutide mõjuvõimu põhjuste otsimisel satutakse paratamatult reale küsimustele. Miks eelistavad juudid erilise kalduvusega just kaubandusele ja osavõtule riikliku aparaadi tööst ja millistel põhjustel hoiduvad nad enamasti otseselt tootluslikust tegevusest kas vabrikuis, või käsitööstuslikes ettevõtteis? Samuti, mis on põhjus, et juudid moodustavad nii suure suhtelise arvu komparteis, punaarmees jne. Statistilistes andmetes tuleb näidata juutide arv SSSR-is kui ka üksikutes maakondades. Arvud tulevad

ERA.F.R-64.N.1.S.46.L.175,176.

Item 4 of this instruction includes problems concerning Jews: 1) the influence of Jewishness; 2) a Jew as a direct enemy; 3) security police measures taken against the Jews; 4) general measures taken against the Jews. For the comparison it has been recommended to make use of the information about the activities of the Jews in other countries, especially in England and the USA, due to the remarkable influence of Jewishness there. The criminal and asocial character of the Jews has been stressed, which is said to be expressively proved by the Talmud.

6

Eesti Julgeolekupolitsei ja SD komandöri aastaaruande tiitelleht
The title page of the annual report of the commander of Estonian Security Police and SD

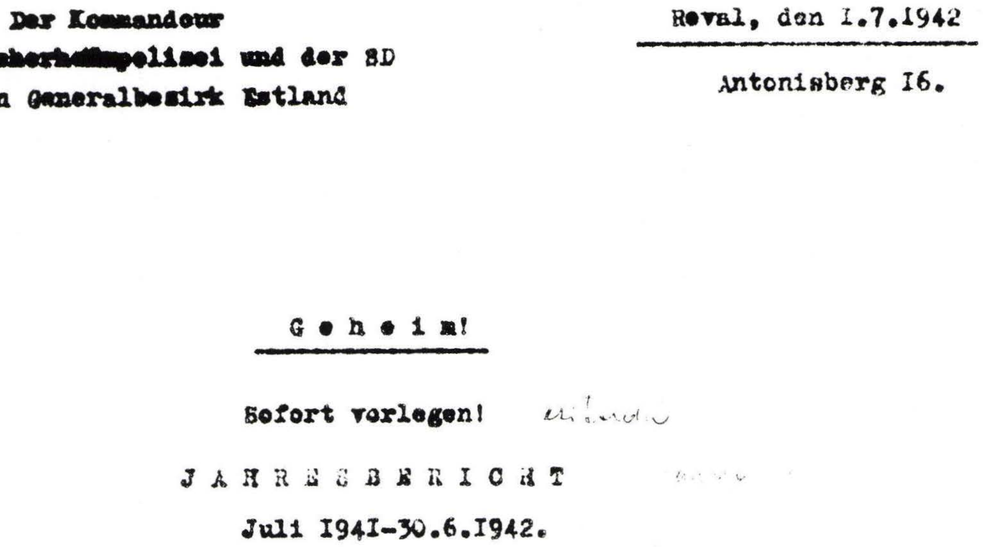

Der Kommandeur
der Sicherheitspolizei und der SD
für den Generalbezirk Estland

Reval, den 1.7.1942

Antonisberg I6.

Geheim!

Sofort vorlegen!

JAHRESBERICHT

Juli I94I-30.6.I942.

ERA.F.R.-819.N.1.S.12.L.1.

Aruanne hõlmab ajavahemiku 1941. aasta juulist 1942. aasta 30. juunini. Koostatud Tallinnas 1. juulil 1942. Salajane.

The report covers a period of time from July 1941 till June 30, 1942. Done in Tallinn on July 1, 1942. Secret.

7

Väljavõte Eesti Julgeolekupolitsei ja SD komandöri aruandest (juuli 1941 - 30. juuni 1942)

An extract from the report of the Commander of Estonian Security Police and SD (July 1941 - June 30, 1942)

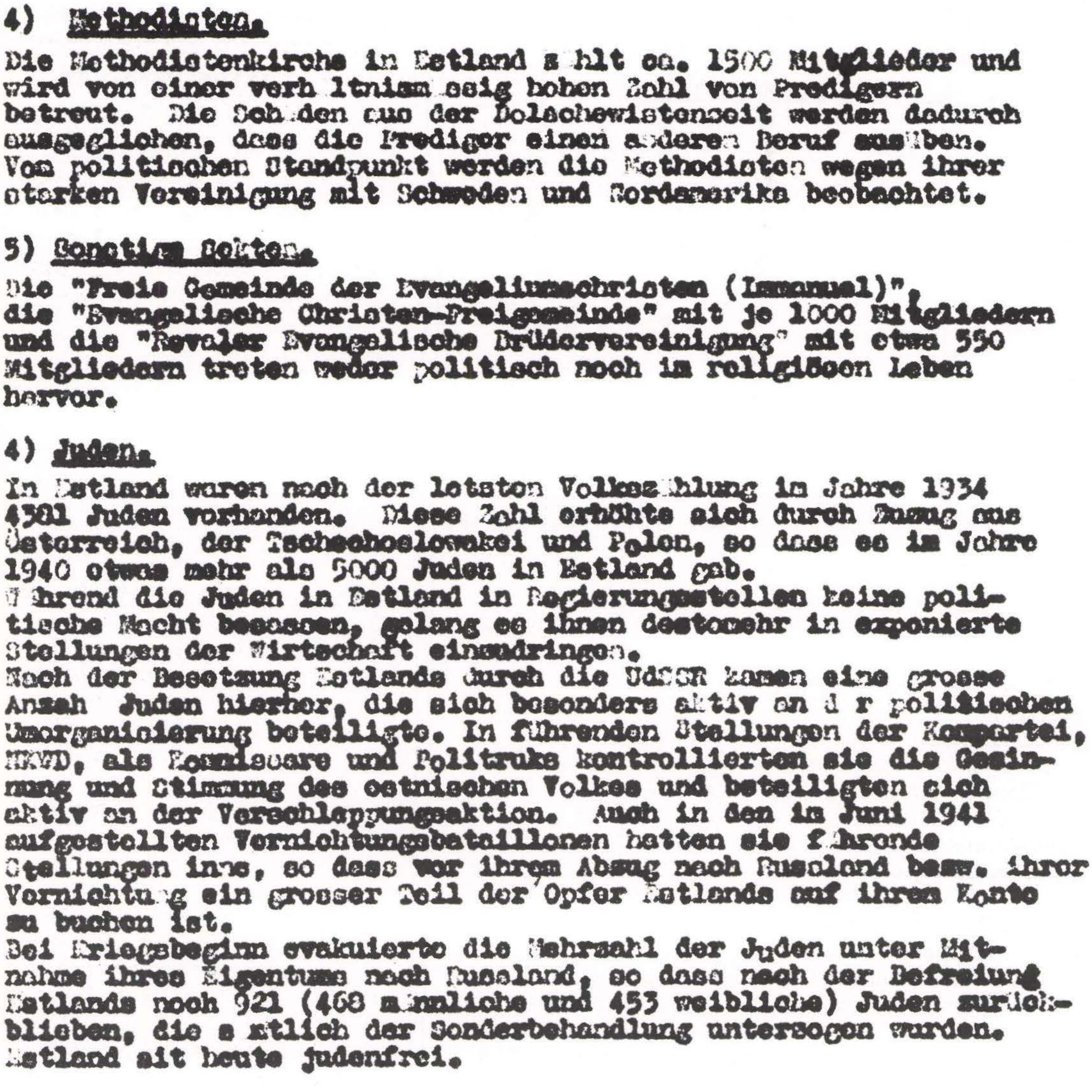

4) Methodisten.

Die Methodistenkirche in Estland zählt ca. 1500 Mitglieder und wird von einer verhältnismässig hohen Zahl von Predigern betreut. Die Schäden aus der Bolschewistenzeit werden dadurch ausgeglichen, dass die Prediger einen anderen Beruf ausüben. Vom politischen Standpunkt werden die Methodisten wegen ihrer starken Vereinigung mit Schweden und Nordamerika beobachtet.

5) Sonstige Sekten.

Die "Freie Gemeinde der Evangeliumschristen (Immanuel)", die "Evangelische Christen-Freigemeinde" mit je 1000 Mitgliedern und die "Revaler Evangelische Brüdervereinigung" mit etwa 550 Mitgliedern treten weder politisch noch im religiösen Leben hervor.

4) Juden.

In Estland waren nach der letzten Volkszählung im Jahre 1934 4381 Juden vorhanden. Diese Zahl erhöhte sich durch Zuzug aus Österreich, der Tschechoslowakei und Polen, so dass es im Jahre 1940 etwas mehr als 5000 Juden in Estland gab.
Während die Juden in Estland in Regierungsstellen keine politische Macht besassen, gelang es ihnen destomehr in exponierte Stellungen der Wirtschaft einzudringen.
Nach der Besetzung Estlands durch die UdSSR kamen eine grosse Anzah Juden hierher, die sich besonders aktiv an der politischen Umorganisierung beteiligte. In führenden Stellungen der Kompartei, NKWD, als Kommissare und Politruks kontrollierten sie die Gesinnung und Stimmung des estnischen Volkes und beteiligten sich aktiv an der Verschleppungsaktion. Auch in den im Juni 1941 aufgestellten Vernichtungsbataillonen hatten sie führende Stellungen inne, so dass vor ihrem Abzug nach Russland bezw. ihrer Vernichtung ein grosser Teil der Opfer Estlands auf ihrem Konto zu buchen ist.
Bei Kriegsbeginn evakuierte die Mehrzahl der Juden unter Mitnahme ihres Eigentums nach Russland, so dass nach der Befreiung Estlands noch 921 (468 männliche und 453 weibliche) Juden zurückblieben, die sämtlich der Sonderbehandlung unterzogen wurden. Estland ist heute judenfrei.

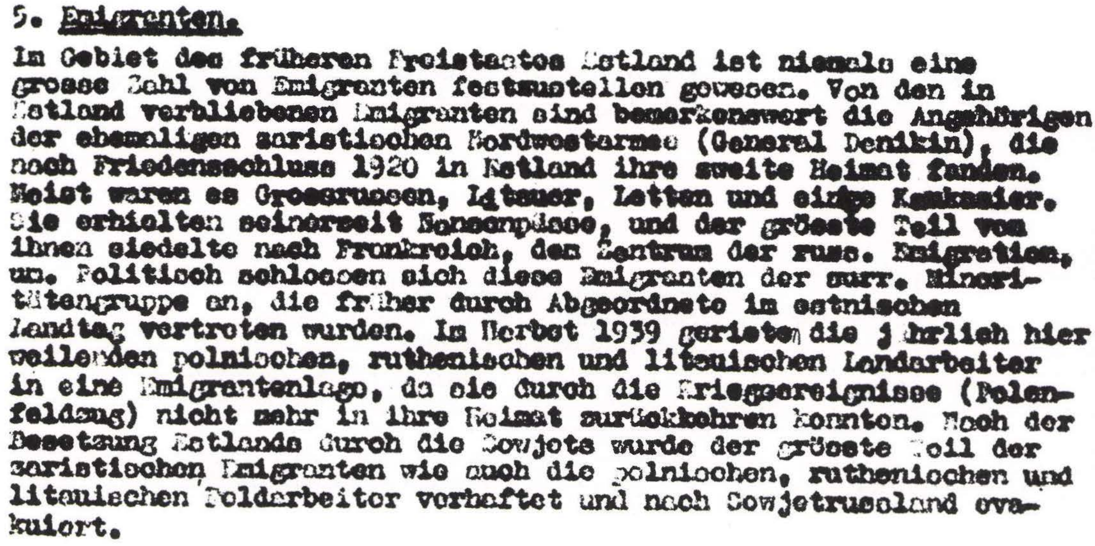

5. Emigranten.

Im Gebiet des früheren Freistaates Estland ist niemals eine grosse Zahl von Emigranten festzustellen gewesen. Von den in Estland verbliebenen Emigranten sind bemerkenswert die Angehörigen der ehemaligen zaristischen Nordwestarmee (General Denikin), die nach Friedensschluss 1920 in Estland ihre zweite Heimat fanden. Meist waren es Grossrussen, Litauer, Letten und einige Kaukasier. Sie erhielten seinerzeit Nansenpässe, und der grösste Teil von ihnen siedelte nach Frankreich, dem Zentrum der russ. Emigration, um. Politisch schlossen sich diese Emigranten der russ. Minoritätengruppe an, die früher durch Abgeordnete im estnischen Landtag vertreten wurden. Im Herbst 1939 gerieten die jährlich hier weilenden polnischen, ruthenischen und litauischen Landarbeiter in eine Emigrantenlage, da sie durch die Kriegsereignisse (Polenfeldzug) nicht mehr in ihre Heimat zurückkehren konnten. Nach der Besetzung Estlands durch die Sowjets wurde der grösste Teil der zaristischen Emigranten wie auch die polnischen, ruthenischen und litauischen Feldarbeiter verhaftet und nach Sowjetrussland evakuiert.

ERA.F.R-819.N.1.S.12.L.85.

Punkt 4 sisaldab infot Eesti juutide kohta: 1940. aastal elas Eestis rohkem kui 5000 juuti. Kuigi juutidel Eestis poliitilist võimu ei olnud, õnnestus neil siiski tungida juhtivatele kohtadele Eesti majanduses. Pärast Eesti okupeerimist N. Liidu poolt tuli Eestisse palju juute, kes osalesid aktiivselt poliitilise reorganiseerimise protsessis. Olles juhtivatel kohtadel kommunistlikus parteis ja NKVDs kontrollisid nad eesti rahva meelsust ning võtsid aktiivselt osa küüditamistest. Ka 1941. aastal organiseeritud hävituspataljonides olid juudid juhtivatel kohtadel. Enne hävituspataljonide taandumist Venemaale või nende hävitamist jõudsid nad palju kurja teha — suur osa Eesti ohvritest langeb nende arvele.

Sõja alguses evakueerus suurem osa juute Venemaale, võttes kaasa oma vara. Pärast Eesti vabastamist jäi Eestisse veel 921 juuti (468 meest ja 453 naist), kes kõik allutati erimenetlusele. Täna on Eesti juutidest vaba.

Item 4 contains information about the Jews of Estonia: in 1940 more than 5000 Jews lived in Estonia. Although the Jews had no political power in Estonia, they still succeeded in penetrating into the economical leadership. After the Soviet occupation many Jews who came to Estonia took an active part in the political reorganizations. Due to the high posts they occupied in the Communist Party and the NKVD (People's Commissariat of Internal Affairs) they had the mentality of the people of Estonia under their control and participated actively in the process of deportation. In the destroyer battalions organized in 1941 the Jews also occupied high posts. The destroyer battalions did great harm before they were driven to Russia or destroyed -- most of the Estonian victims can be imputed to them.

At the beginning of the war most of the Jews evacuated to Russia taking their property with them. After the liberation of Estonia 921 Jews (468 men and 453 women) still stayed in Estonia and were subjected to special treatment. Today Estonia is "judenfrei" (free from the Jews).

8

Väljavõte Eesti Julgeolekupolitsei ja SD komandöri aruandest (juuli 1941 - 30. juuni 1942)

An Extract from the report of the Commander of Estonian Security Police and SD (July 1941 - June 30, 1942)

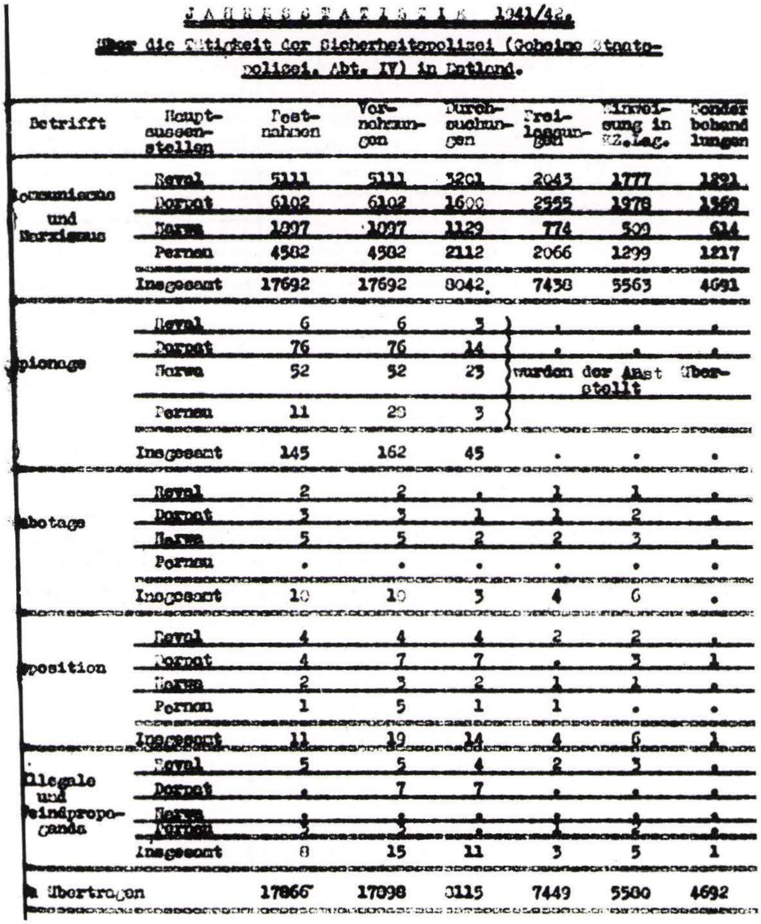

JAHRESSTATISTIK 1941/42.

Über die Tätigkeit der Sicherheitspolizei (Geheime Staatspolizei, Abt. IV) in Estland.

Betrifft	Hauptaussenstellen	Festnahmen	Vornehmungen	Durchsuchungen	Freilassungen	Einweisung in KZ.Lag.	Sonderbehandlungen
Kommunismus und Marxismus	Reval	5111	5111	3201	2043	1777	1891
	Dorpat	6102	6102	1600	2555	1978	1869
	Narwa	1097	1097	1129	774	509	614
	Pernau	4582	4582	2112	2066	1299	1217
	Insgesamt	17692	17692	8042.	7438	5563	4691
Spionage	Reval	6	6	3	.	.	.
	Dorpat	76	76	14	.	.	.
	Narwa	52	52	23	wurden der Ast übergestellt		
	Pernau	11	28	3			
	Insgesamt	145	162	45	.	.	.
Sabotage	Reval	2	2	.	1	1	.
	Dorpat	3	3	1	1	2	.
	Narwa	5	5	2	2	3	.
	Pernau	.	.	.	.	.	.
	Insgesamt	10	10	3	4	6	.
Opposition	Reval	4	4	4	2	2	.
	Dorpat	4	7	7	.	3	1
	Narwa	2	3	2	1	1	.
	Pernau	1	5	1	1	.	.
	Insgesamt	11	19	14	4	6	1
Illegale und Feindpropaganda	Reval	5	5	4	2	3	.
	Dorpat	.	7	7	.	.	.
	Narwa	.	.	.	.	.	.
	Pernau	3	3	.	1	2	.
	Insgesamt	8	15	11	3	5	1
zu Übertragen		17866	17898	8115	7449	5580	4692

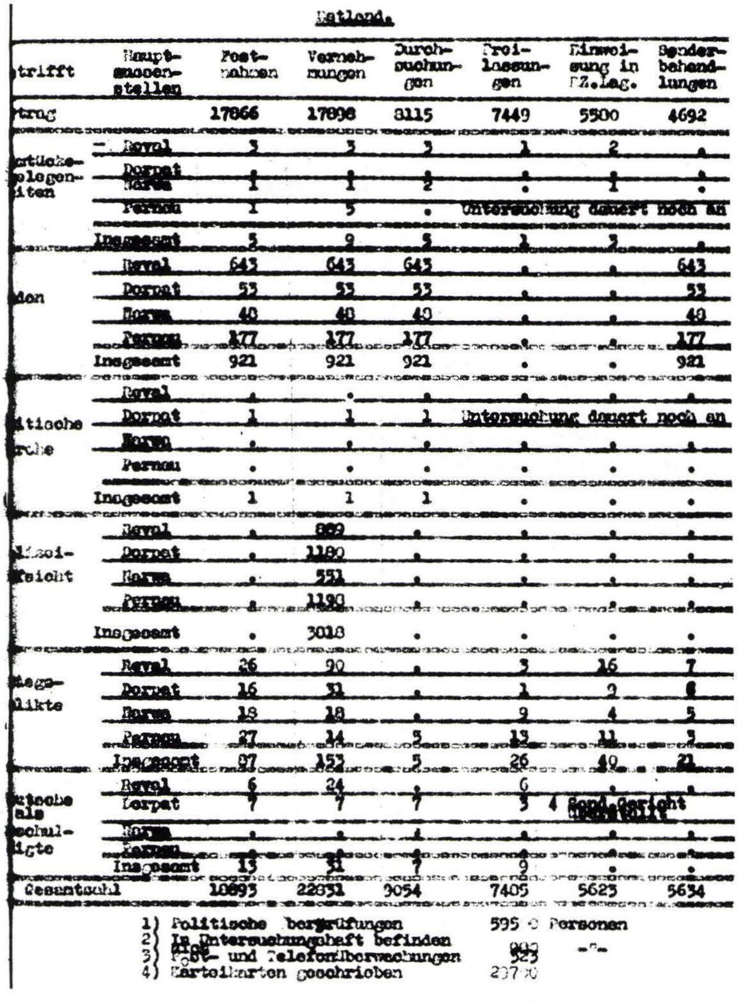

Estland.

trifft	Hauptaussenstellen	Festnahmen	Vernehmungen	Durchsuchungen	Freilassungen	Einweisung in FZ.Lag.	Sonderbehandlungen
trag		17866	17898	8115	7449	5500	4692
rtliche legenheiten	Reval	3	3	3	1	2	.
	Dorpat	.	.	.	.	.	.
	Narwa	1	1	2	.	1	.
	Pernau	1	5	.	Untersuchung dauert noch an		
	Insgesamt	5	9	5	1	3	.
den	Reval	643	643	643	.	.	643
	Dorpat	53	53	53	.	.	53
	Narwa	48	48	49	.	.	49
	Pernau	177	177	177	.	.	177
	Insgesamt	921	921	921	.	.	921
itische rche	Reval	.	.	.	.	.	.
	Dorpat	1	1	1	Untersuchung dauert noch an		
	Narwa	.	.	.	.	.	.
	Pernau	.	.	.	.	.	.
	Insgesamt	1	1	1	.	.	.
soiseicht	Reval	.	889	.	.	.	.
	Dorpat	.	1180	.	.	.	.
	Narwa	.	551	.	.	.	.
	Pernau	.	1190	.	.	.	.
	Insgesamt	.	3018	.	.	.	.
egelikte	Reval	26	90	.	3	16	7
	Dorpat	16	31	.	1	9	6
	Narwa	18	18	.	9	4	5
	Pernau	27	14	5	13	11	3
	Insgesamt	87	153	5	26	40	21
utsche als schuldigte	Reval	6	24	.	6	.	.
	Dorpat	7	7	7	3	4 Sond.Gericht übergestellt	
	Narwa	.	.	.	.	.	.
	Pernau	.	.	.	.	.	.
	Insgesamt	13	31	7	9	.	.
Gesamtzahl		10893	22831	3054	7405	5623	5634

1) Politische Überprüfungen 5950 Personen
2) In Untersuchungshaft befinden sich 909 -"-
3) Post- und Telefonüberwachungen 523
4) Karteikarten geschrieben 23700

ERA.F.R-819.N.1.S.12.L.98.

Tabel kannab pealkirja "Aasta statistika (1941/1942) Eesti Julgeolekupolitsei (Gestapo, IV osakond) tegevuse kohta". Lahtris ***Juudid*** *on näidatud, et vahi alla on võetud 928, üle kuulatud 928, läbi otsitud 921 ja erimenetlusele allutatud 921 juuti.*

The table has been titled 1941/1942 Annual Statistics on the Activities of the Estonian Security Police (Gestapo, Department IV). The column ***Jews*** *shows that 928 Jews have been arrested, 928 have been questioned, 921 have been searched and 921 have been subjected to special treatment.*

9

Julgeolekupolitsei aastastatistika koostamise vorm
A form for the annual statistics of the Security Police

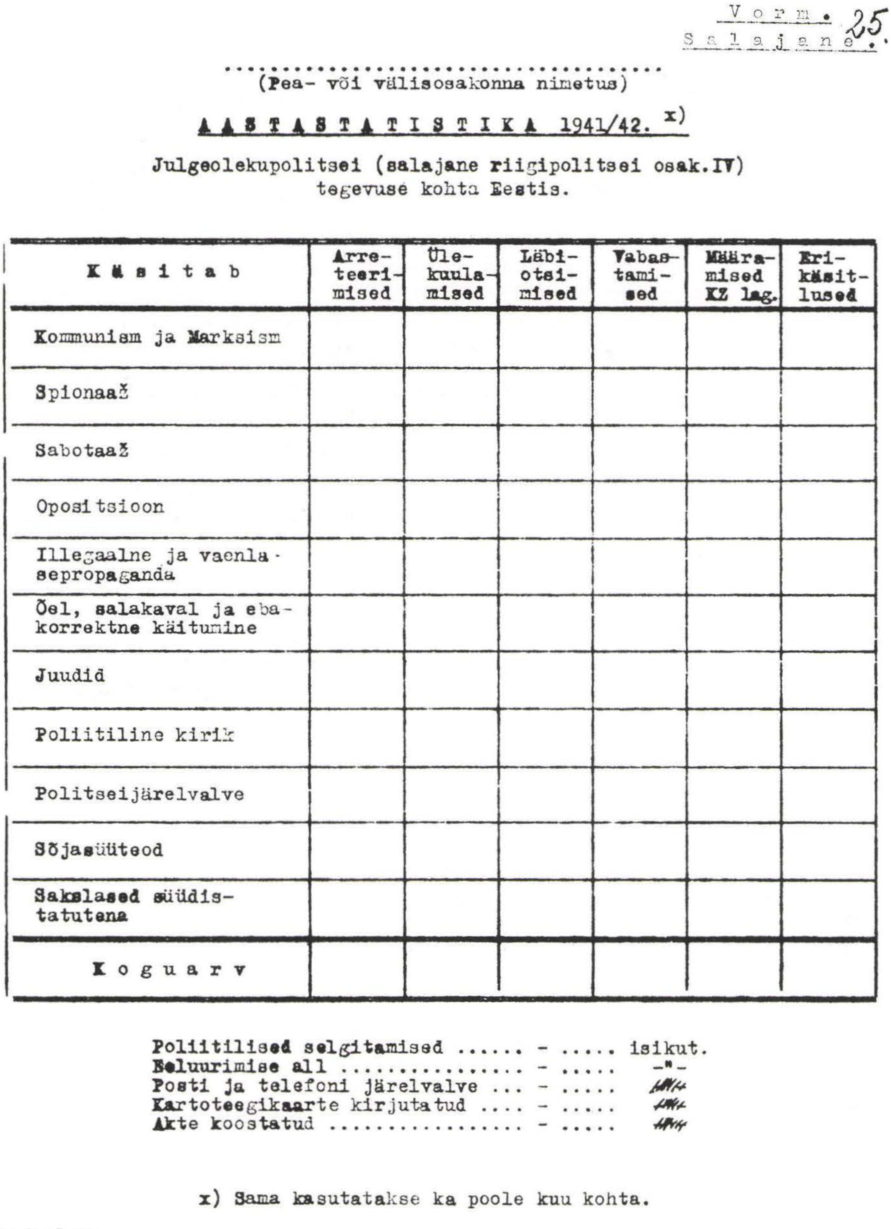

Vorm. 25

Salajane.

....
(Pea- või välisosakonna nimetus)

AASTASTATISTIKA 1941/42. x)

Julgeolekupolitsei (salajane riigipolitsei osak.IV) tegevuse kohta Eestis.

Käsitab	Arreteerimised	Ülekuulamised	Läbiotsimised	Vabastamised	Määramised KZ lag.	Erikäsitlused
Kommunism ja Marksism						
Spionaaž						
Sabotaaž						
Opositsioon						
Illegaalne ja vaenlasepropaganda						
Õel, salakaval ja ebakorrektne käitumine						
Juudid						
Poliitiline kirik						
Politseijärelvalve						
Sõjasüüteod						
Sakslased süüdistatutena						
Koguarv						

Poliitilised selgitamised ...... - ..... isikut.
Seluurimise all .... - ..... -"-
Posti ja telefoni järelvalve ... - ..... ~~-"-~~
Kartoteegikaarte kirjutatud .... - ..... ~~-"-~~
Akte koostatud .... - ..... ~~-"-~~

x) Sama kasutatakse ka poole kuu kohta.

ERA.F.R-63.N.1.S.4.L.25.

The table includes columns concerning arrests, interrogations, raids, discharges, committals to concentration camps, special treatment. A separate column deals with Jews. The same form was also used while making up half-month reports. Secret.

10

Viljandi Poliitilise Politsei aruanne
The report of Viljandi Political Police

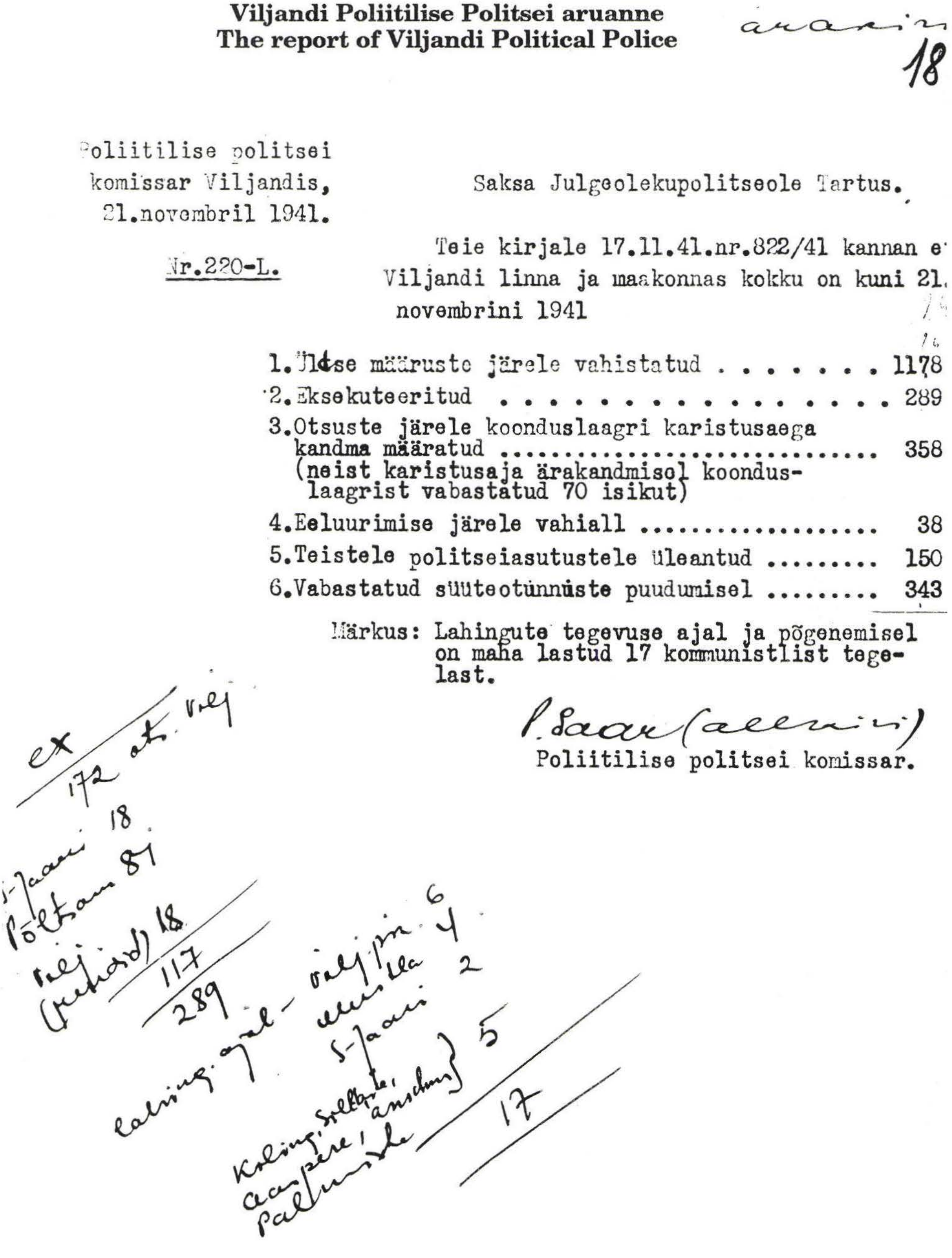

aruanne
18

Poliitilise politsei
komissar Viljandis,
21.novembril 1941.

Nr.220-L.

Saksa Julgeolekupolitseole Tartus.

Teie kirjale 17.11.41.nr.822/41 kannan e Viljandi linna ja maakonnas kokku on kuni 21. novembrini 1941

1. Üldse määruste järele vahistatud 1178
2. Eksekuteeritud 289
3. Otsuste järele koonduslaagri karistusaega kandma määratud 358
   (neist karistusaja ärakandmisel koonduslaagrist vabastatud 70 isikut)
4. Eeluurimise järele vahiall 38
5. Teistele politseiasutustele üleantud 150
6. Vabastatud süüteotunnuste puudumisel 343

Märkus: Lahingute tegevuse ajal ja põgenemisel on maha lastud 17 kommunistlist tegelast.

P. Saar (allkiri)
Poliitilise politsei komissar.

ex 172 ats. Vilj
S-Jaani 18
Põltsam 81
Vilj (juhiand) 18
117
289

lahing. ajal - Vilj. jm. 6
[illegible] 4
S-Jaani 2
Koling, Soltbe, [illegible] } 5
17

ERA.F.R-62.N.1.S.8.L.18.

It can be seen in the report that 18 Jews had been executed in Viljandi up to November 21, 1941.

11

Väljavõte Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei aruandest
An extract from the report of the Political Police of Tallinn-Harju Prefecture

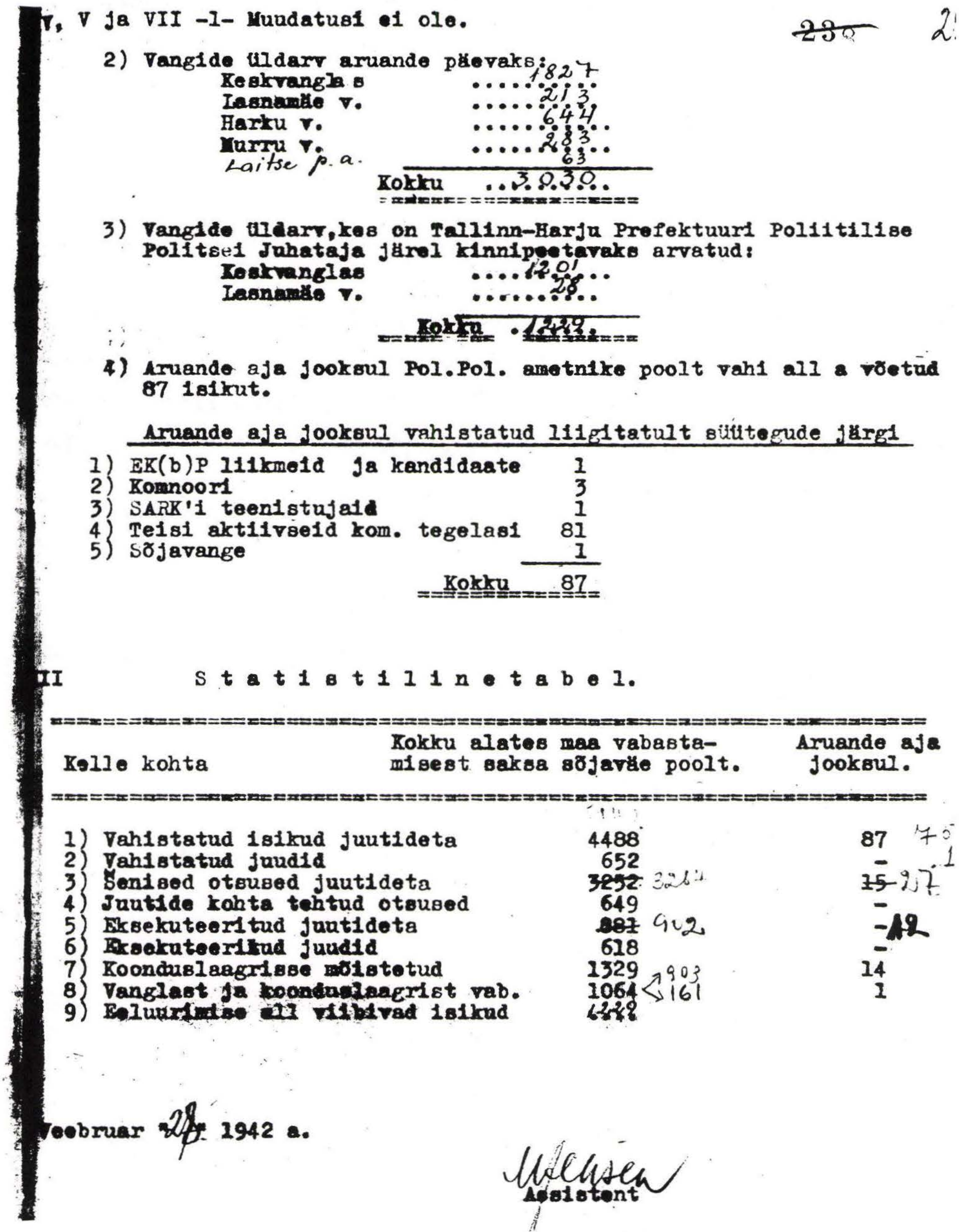

V, V ja VII -1- Muudatusi ei ole.

~~230~~ 2

2) Vangide üldarv aruande päevaks:

Keskvanglas	1827
Lasnamäe v.	213
Harku v.	644
Murru v.	283
Laitse p. a.	63
Kokku	3.030.

3) Vangide üldarv, kes on Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei Juhataja järel kinnipeetavaks arvatud:

Keskvanglas	1201
Lasnamäe v.	28
Kokku	1229.

4) Aruande aja jooksul Pol.Pol. ametnike poolt vahi alla võetud 87 isikut.

Aruande aja jooksul vahistatud liigitatult süütegude järgi

1)	EK(b)P liikmeid ja kandidaate	1
2)	Komnoori	3
3)	SARK'i teenistujaid	1
4)	Teisi aktiivseid kom. tegelasi	81
5)	Sõjavange	1
	Kokku	87

II Statistilinetabel.

Kelle kohta	Kokku alates maa vabastamisest saksa sõjaväe poolt.	Aruande aja jooksul.
1) Vahistatud isikud juutideta	4488	87 70
2) Vahistatud juudid	652	- 1
3) Senised otsused juutideta	~~3252~~ 3264	~~15~~ 217
4) Juutide kohta tehtud otsused	649	-
5) Eksekuteeritud juutideta	~~881~~ 902	- 12
6) Eksekuteeritud juudid	618	-
7) Koonduslaagrisse mõistetud	1329 903	14
8) Vanglast ja koonduslaagrist vab.	1064 161	1
9) Eeluurimise all viibivad isikud	4448	

eebruar 28. 1942 a.

Assistent

ERA.F.R-64.N.1.S.48.L.2.

Item 4 of the table of statistics reads - Judgements concerning Jews. Item 6 - executed Jews.

12

Väljavõte Eesti Julgeolekupolitsei Narva Poliitilise Politsei referendi aastaaruandest (1941 - 1. juuli 1942)

An extract from the annual report of the inspector of Narva Political Police of Estonian Security Police

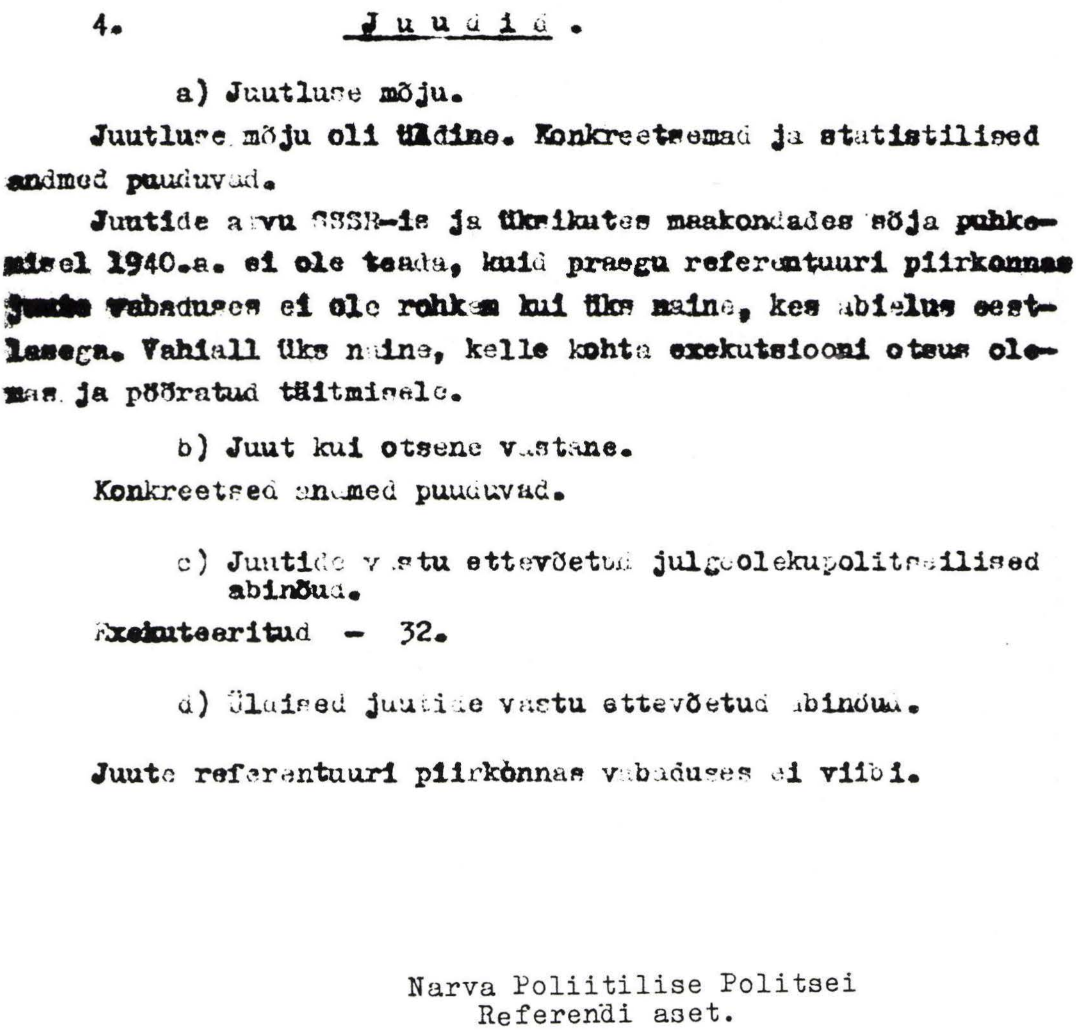

4. Juudid.

a) Juutluse mõju.

Juutluse mõju oli üldine. Konkreetsemad ja statistilised andmed puuduvad.

Juutide arvu SSSR-is ja üksikutes maakondades sõja puhkemisel 1940.a. ei ole teada, kuid praegu referentuuri piirkonnas juute vabaduses ei ole rohkem kui üks naine, kes abielus eestlasega. Vahiall üks naine, kelle kohta exekutsiooni otsus olemas ja pööratud täitmisele.

b) Juut kui otsene vastane.

Konkreetsed andmed puuduvad.

c) Juutide vastu ettevõetud julgeolekupolitseilised abinõud.

Exekuteeritud - 32.

d) Üldised juutide vastu ettevõetud abinõud.

Juute referentuuri piirkonnas vabaduses ei viibi.

Narva Poliitilise Politsei
Referendi aset.

ERA.F.R-59.N.1.S.17.L.40.

Item 4 Jews reveals the following data: a) the influence of Jewishness - no concrete and statistical particulars; b) a Jew as a direct enemy - no concrete data; c) executed - 32; d) no Jews at liberty.

JUUTIDE VARANDUST KÄSITLEVAD MATERJALID
MATERIALS CONCERNING THE PROPERTY OF THE JEWS

13

Pärnu ringkonnakomissari kiri Viljandi ja Pärnu maavanemale
A letter of the Pärnu district inspector to the governors of Viljandi and Pärnu

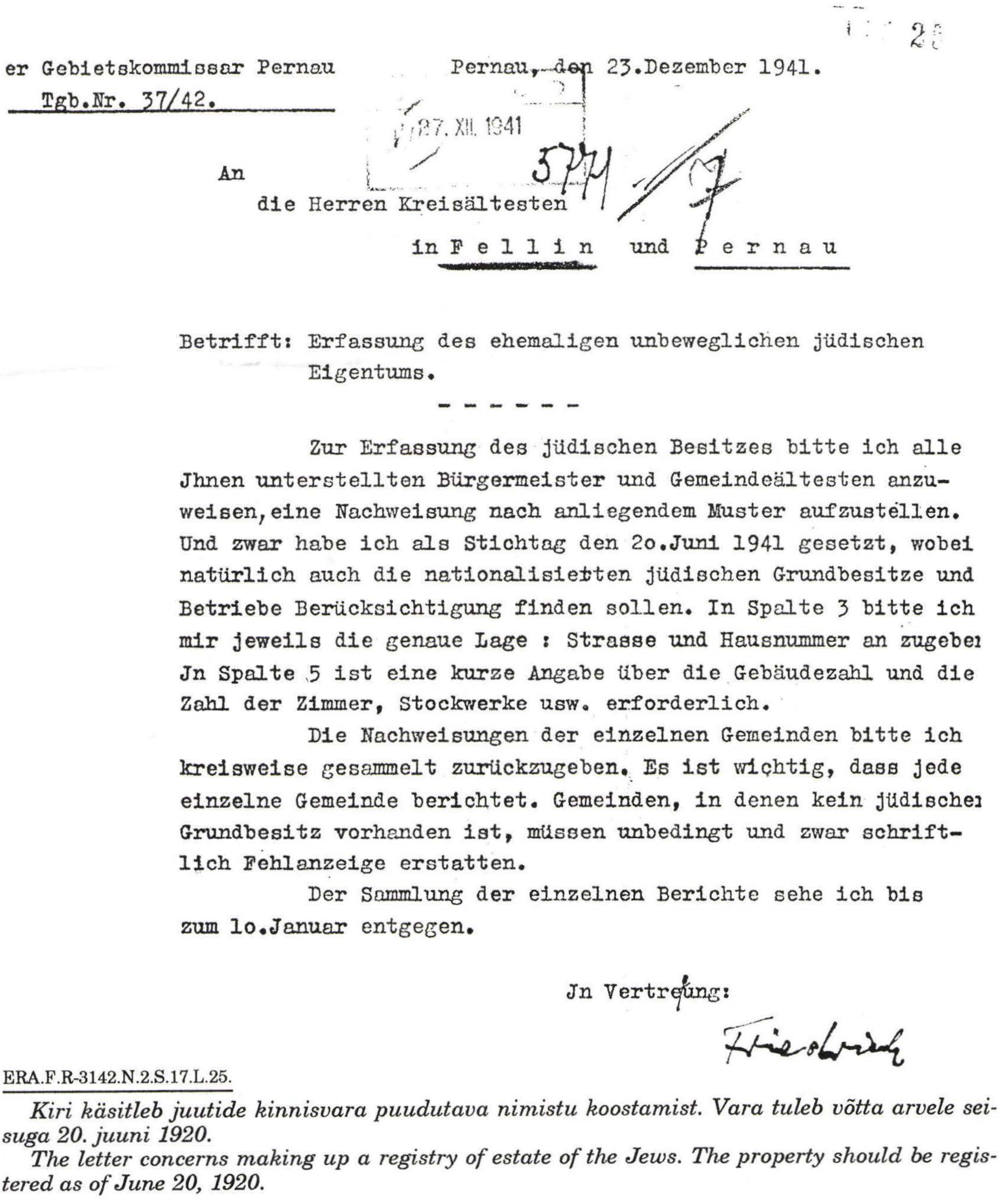

25

er Gebietskommissar Pernau
Tgb.Nr. 37/42.

Pernau, den 23.Dezember 1941.

27. XII. 1941

5771/7

An

die Herren Kreisältesten

in **Fellin** und **Pernau**

Betrifft: Erfassung des ehemaligen unbeweglichen jüdischen Eigentums.

- - - - - -

Zur Erfassung des jüdischen Besitzes bitte ich alle Jhnen unterstellten Bürgermeister und Gemeindeältesten anzuweisen, eine Nachweisung nach anliegendem Muster aufzustellen. Und zwar habe ich als Stichtag den 2o.Juni 1941 gesetzt, wobei natürlich auch die nationalisiebten jüdischen Grundbesitze und Betriebe Berücksichtigung finden sollen. In Spalte 3 bitte ich mir jeweils die genaue Lage : Strasse und Hausnummer an zugebe Jn Spalte 5 ist eine kurze Angabe über die Gebäudezahl und die Zahl der Zimmer, Stockwerke usw. erforderlich.

Die Nachweisungen der einzelnen Gemeinden bitte ich kreisweise gesammelt zurückzugeben. Es ist wichtig, dass jede einzelne Gemeinde berichtet. Gemeinden, in denen kein jüdische Grundbesitz vorhanden ist, müssen unbedingt und zwar schriftlich Fehlanzeige erstatten.

Der Sammlung der einzelnen Berichte sehe ich bis zum 1o.Januar entgegen.

Jn Vertretung:

Friedrich

ERA.F.R-3142.N.2.S.17.L.25.

Kiri käsitleb juutide kinnisvara puudutava nimistu koostamist. Vara tuleb võtta arvele seisuga 20. juuni 1920.

The letter concerns making up a registry of estate of the Jews. The property should be registered as of June 20, 1920.

14

Majandus- ja Transpordidirektooriumi kiri Viljandi Maavalitsusele
A letter of the Directorate of Economy and Transport to Viljandi County Government

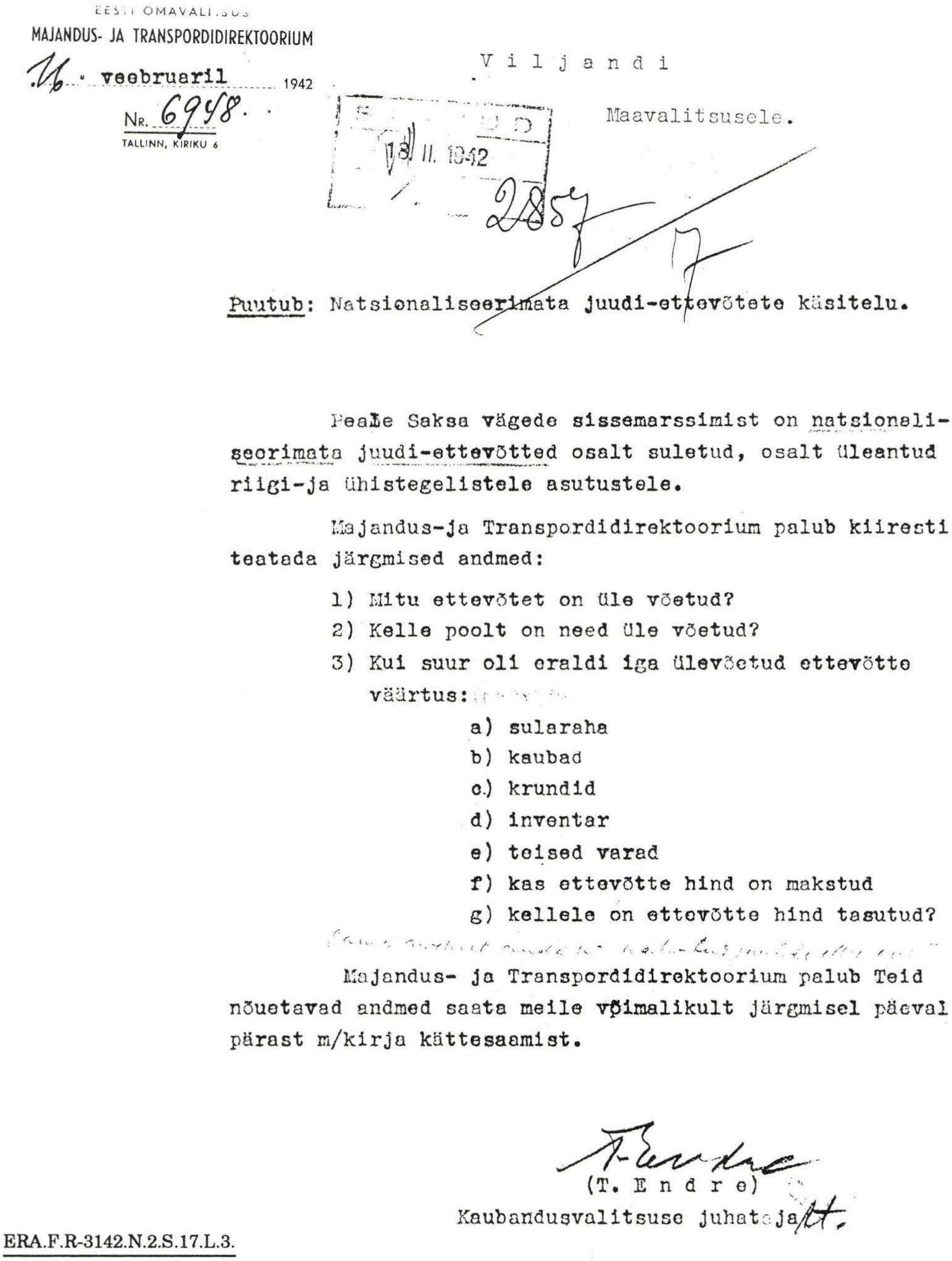

EESTI OMAVALITSUS
MAJANDUS- JA TRANSPORDIDIREKTOORIUM
16. veebruaril 1942
Nr. 6948.
TALLINN, KIRIKU 6

Viljandi
Maavalitsusele.

18 II. 1942
2857

Puutub: Natsionaliseerimata juudi-ettevõtete käsitelu.

Peale Saksa vägede sissemarssimist on natsionaliseerimata juudi-ettevõtted osalt suletud, osalt üleantud riigi-ja ühistegelistele asutustele.

Majandus-ja Transpordidirektoorium palub kiiresti teatada järgmised andmed:

1) Mitu ettevõtet on üle võetud?
2) Kelle poolt on need üle võetud?
3) Kui suur oli eraldi iga ülevõetud ettevõtte väärtus:
    a) sularaha
    b) kaubad
    c) krundid
    d) inventar
    e) teised varad
    f) kas ettevõtte hind on makstud
    g) kellele on ettevõtte hind tasutud?

Majandus- ja Transpordidirektoorium palub Teid nõuetavad andmed saata meile võimalikult järgmisel päeval pärast m/kirja kättesaamist.

(T. E n d r e)
Kaubandusvalitsuse juhataja kt.

ERA.F.R-3142.N.2.S.17.L.3.

By the letter instant information is required on how many of the enterprises owned by Jews have been seized, by whom and what their value is.

15

Viljandi Maavalitsuse kiri Majandus- ja Transpordidirektooriumile
A letter of Viljandi County Government to the Directorate of Economy and Transport

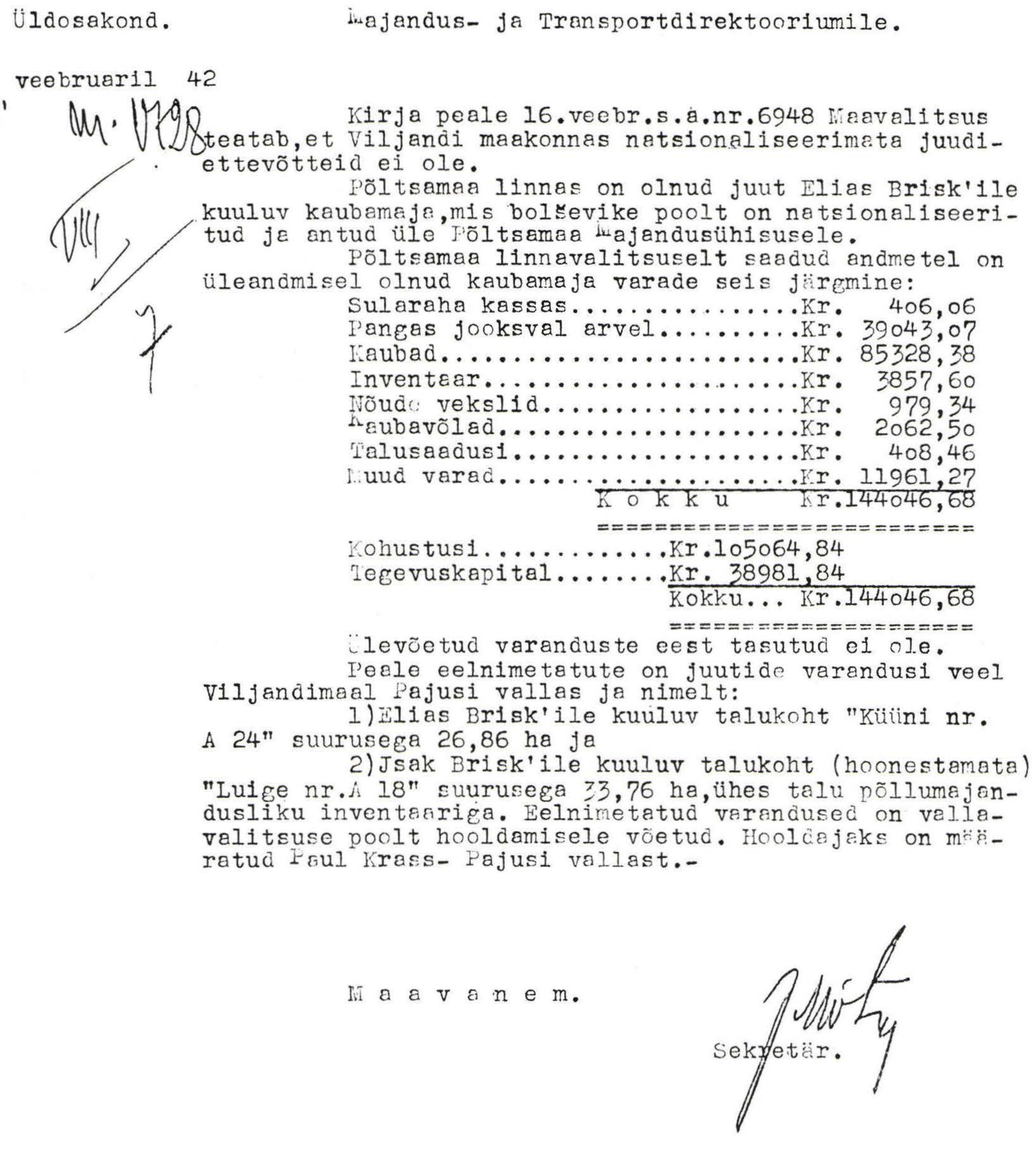

Üldosakond. Majandus- ja Transportdirektooriumile.

19. veebruaril 42
nr. 1798

VIII
7

Kirja peale 16.veebr.s.a.nr.6948 Maavalitsus teatab,et Viljandi maakonnas natsionaliseerimata juudiettevõtteid ei ole.

Põltsamaa linnas on olnud juut Elias Brisk'ile kuuluv kaubamaja,mis bolševike poolt on natsionaliseeritud ja antud üle Põltsamaa Majandusühisusele.

Põltsamaa linnavalitsuselt saadud andmetel on üleandmisel olnud kaubamaja varade seis järgmine:

Sularaha kassas...............	Kr. 406,06
Pangas jooksval arvel.........	Kr. 39043,07
Kaubad........................	Kr. 85328,38
Inventaar.....................	Kr. 3857,60
Nõude vekslid.................	Kr. 979,34
Kaubavõlad....................	Kr. 2062,50
Talusaadusi...................	Kr. 408,46
Muud varad....................	Kr. 11961,27
Kokku	Kr.144046,68

Kohustusi............	Kr.105064,84
Tegevuskapital.......	Kr. 38981,84
Kokku...	Kr.144046,68

Ülevõetud varanduste eest tasutud ei ole.

Peale eelnimetatute on juutide varandusi veel Viljandimaal Pajusi vallas ja nimelt:

1)Elias Brisk'ile kuuluv talukoht "Küüni nr. A 24" suurusega 26,86 ha ja

2)Jsak Brisk'ile kuuluv talukoht (hoonestamata) "Luige nr.A 18" suurusega 33,76 ha,ühes talu põllumajandusliku inventaariga. Eelnimetatud varandused on vallavalitsuse poolt hooldamisele võetud. Hooldajaks on määratud Paul Krass- Pajusi vallast.-

Maavanem.

Sekretär.

ERA. F.R-3142.N.2.S.17.L.39.

An answer to the inquiry (see Doc. No. 14). The letter concerns Elias Brisk's property, mainly his stores located in Põltsamaa, that had been nationalized by the Bolsheviks.

16

Artikkel ajalehest "Postimees"
An article from the newspaper Postimees

"Postimees", 11. september 1941.

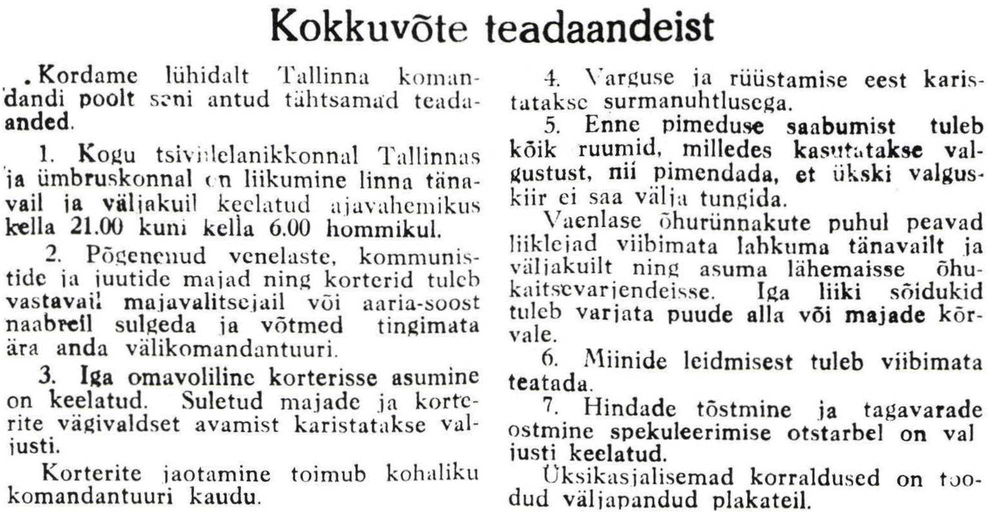

Kokkuvõte teadaandeist

. Kordame lühidalt Tallinna komandandi **poolt** seni antud tähtsamad teadaanded.

1. **Kogu** tsiviilelanikkonnal Tallinnas **ja ümbruskonnal** on liikumine linna **tänavail ja väljakuil** keelatud ajavahemikus **kella 21.00 kuni kella** 6.00 **hommikul.**

2. Põgenenud venelaste, kommunistide ja juutide majad ning korterid tuleb **vastavail majavalitsejail** või aaria-soost naa**breil** sulgeda ja võtmed tingimata ära anda välikomandantuuri.

3. **Iga** omavoliline korterisse asumine on keelatud. Suletud majade ja korterite vägivaldset avamist karistatakse valjusti.

Korterite jaotamine toimub kohaliku komandantuuri kaudu.

4. Varguse ja rüüstamise eest karistatakse surmanuhtlusega.

5. Enne pimedu**se saabumist** tuleb kõik ruumid, milledes **kasutatakse** valgustust, **nii** pimenda**da**, **et** ükski valguskiir ei saa välja tungida.

Vaenlase õhurünnakute puhul peavad liiklejad viibimata lahkuma tänavailt ja väljakuilt ning asuma lähemaisse õhukaitsevarjendeisse. Iga liiki sõidukid tuleb varjata puude **alla** või **majade** kõrvale.

6. Miinide leidmisest tuleb viibimata teatada.

7. Hindade tõstmine ja tagava**r**ade ostmine spekuleerimise otstarbel **on** valjusti keelatud.

Üksikasjalisemad korraldused on toodud väljapandud plakateil.

The title of the article - Summary of Announcements. Item 2 of the article reads: The stewards concerned or the Aryan neighbors should close the houses and apartments of the Russians, communists and Jews who have fled, and the keys should by all means be handed over to the field commander's office.

17

Viljandi Prefektuuri korraldus politseikomissaridele
The order of the Viljandi Prefecture to the inspectors of police

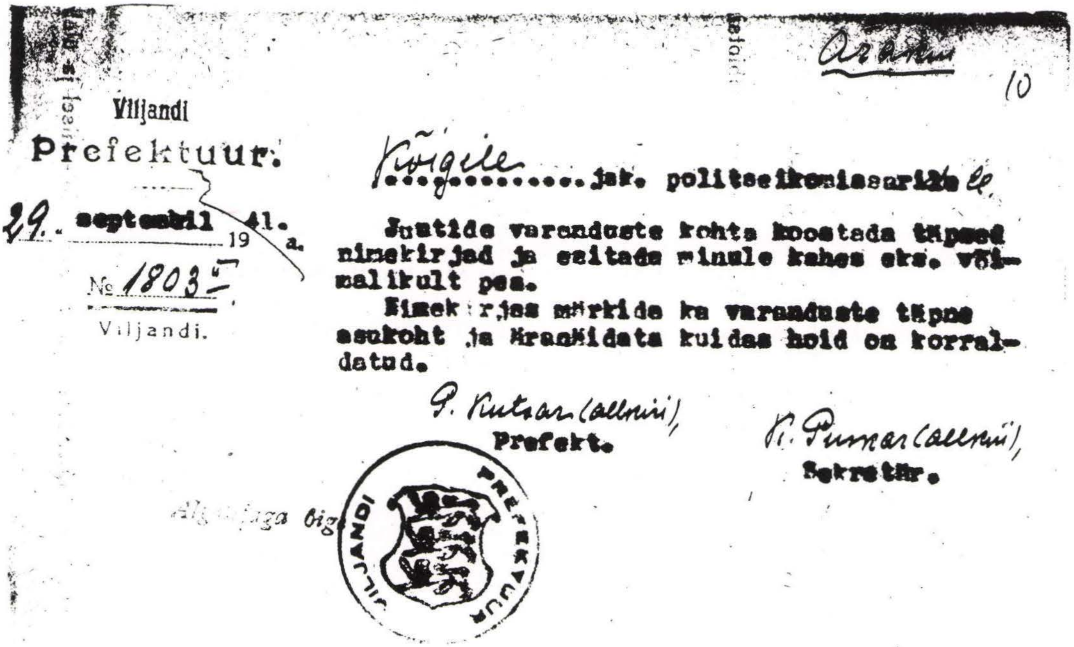

Ärakiri

10

Viljandi
Prefektuur.

29. septembril 1941 a.

№ 1803

Viljandi.

Kõigile ....jsk. politseikomissaridele.

Juutide varanduste kohta koostada täpsed nimekirjad ja esitada minule kahes eks. võimalikult pea.

Nimekirjas märkida ka varanduste täpne asukoht ja äranäidata kuidas hoid on korraldatud.

P. Kutsar (allkiri),
Prefekt.

K. Punnar (allkiri),
Sekretär.

Originaaliga õig

ERA.F.R-62.N.1.S.1.L.10.

Police inspectors shall be tasked with making up exact lists of the estate of the Jews.

18

Pärnu ringkonnakomissari üleskutse
Appeal of the Pärnu district inspector

58

Aufruf

zur Anmeldung des jüdischen Vermögens und zur Abgabe von jüdischen und herrenlosen Gold-, Silber- und sonstigen Wertgegenständen.

Gemäß § 7 der Anordnung des Herrn Reichskommissars für das Ostland über die Behandlung des jüdischen Vermögens im Reichskommissariat Ostland vom 13. Oktober 1941 und der hierzu ergangenen Durchführungsbestimmung des Herrn Genralkommissars in Reval vom 30.April 1942 wird hiermit zur Anmeldung des jüdischen Vermögens aufgerufen.

Vermögen sind bewegliche und unbewegliche Sachen nebst Zubehör, Forderungen, Beteiligungen, Rechte und Interessen aller Art.

Der Anmeldung unterliegen auch sämtliche seite dem 22. Juni 1941 von Juden auf Nichtjuden übertragenen Vermögenswerte.

Anmeldepflichtig ist derjenige, der

a)aus jüdischem Besitz stammende Gegenstände in Besitz oder Gewahrsam, oder

b)nach dem 21. Juni 1941 solche Gegenstände erworben, oder

c)nachdem 21.Juni 1941 solche Gegenstände entgeltlich oder unentgeltlich veräussert hat, wobei der Erwerber und die Art der veräusserten Gegenstände anzuzeigen sind.

Die Anmeldung hat binnen einer Frist von 3 Tagen nach der Veröffentlichung dieses Aufrufs unbeschadet bereits früher ergangener Anmeldungen schriftlich bei dem Bürgermeister bezw. Gemeindeältesten zu erfolgen.

Sämtliche Gold-, Silber - und sonstigen Wertgegenstände, Zahlungsmittel und Wertpapiere aus jüdischem Besitz oder aus einem Erwerb von Juden nach dem 21.Juni 1941 sind bei meiner Dienststelle innerhalb einer Frist von 3 Tagen gegen Empfangsbescheinigung abzuliefern.

Diese Ablieferungsfrist bezieht sich auch auf herrenlose Wertgegenstände, gleich welcher Herkunft.

Ich mache ganz besonders darauf aufmerksam, daß derjenige, der diesem Aufruf nicht nachkommt, gemäß § 9 der erwähnten Anordnung des Herrn Reichskommissars für das Ostland mit Gefängnis und Geldstrafe oder einer dieser Strafen bestraft wird, in schweren Fällen ist die Strafe Zuchthaus und es kann, falls der Täter dazu noch aus Widersetzlichkeit handelt, auf Todesstrafe erkannt werden.

Pernau, den 28 . 7. 1942.

Der Gebietskommissar Pernau.

ERA.F.R-65.N.1.S.2176.L.58.

Üleskutse käsitleb juutide vara arvelevõtmist ja juutidele kuulunud kulla, hõbeda ning muude väärtasjade üleandmist. Arvele tuleb võtta ka see varandus, mille juudid pärast 21. juunit 1941 on üle andnud mitte-juutidele. Dokumendis rõhutatakse, et neid, kes üleskutsele ei järgne, ootab vanglakaristus või rahatrahv, eriti rasketel juhtudel ka surmanuhtlus.

The appeal concerns registration of the property of the Jews and transference of gold, silver and other valuables that had belonged to the Jews. Property, assigned by the Jews to the non-Jews after June 21, 1941, should also be registered. It has been stressed in the document that those who do not follow the instructions shall be sentenced to prison or to pay a fine, or even to death in especially serious cases.

19

Juutidele kuuluva kinnisvara arvele võtmise vorm
A form for registration of the estate of the Jews

Nachweisung

über den jüdischen Grundbesitz in der Gemeinde .... nach dem Stand vom 2o.Juni 1941.

fd. r.	Name des Besitzers	Lage des Grundstückes	Grösse des Grundstückes	Gebäude- und Zahl der Räume	bisherige Verwendung a.) als Wohnung b.) als Geschäftsraum
.	2.	3.	4.	5.	6.

ERA.F.R-3142.N.2.S.17.L.26.

Varandus tuleb arvele võtta seisuga 20. juuni 1941.
The property should be registered in the state of June 20, 1941.

PÄRNU JUUTIDE SAATUST KAJASTAVAD MATERJALID
MATERIALS REVEALING THE DESTINY OF THE JEWS OF PÄRNU

20

Pärnu juuditaride kiri Pärnu politseiülemale
A letter of Jewesses of Pärnu to the Chief of Police of Pärnu

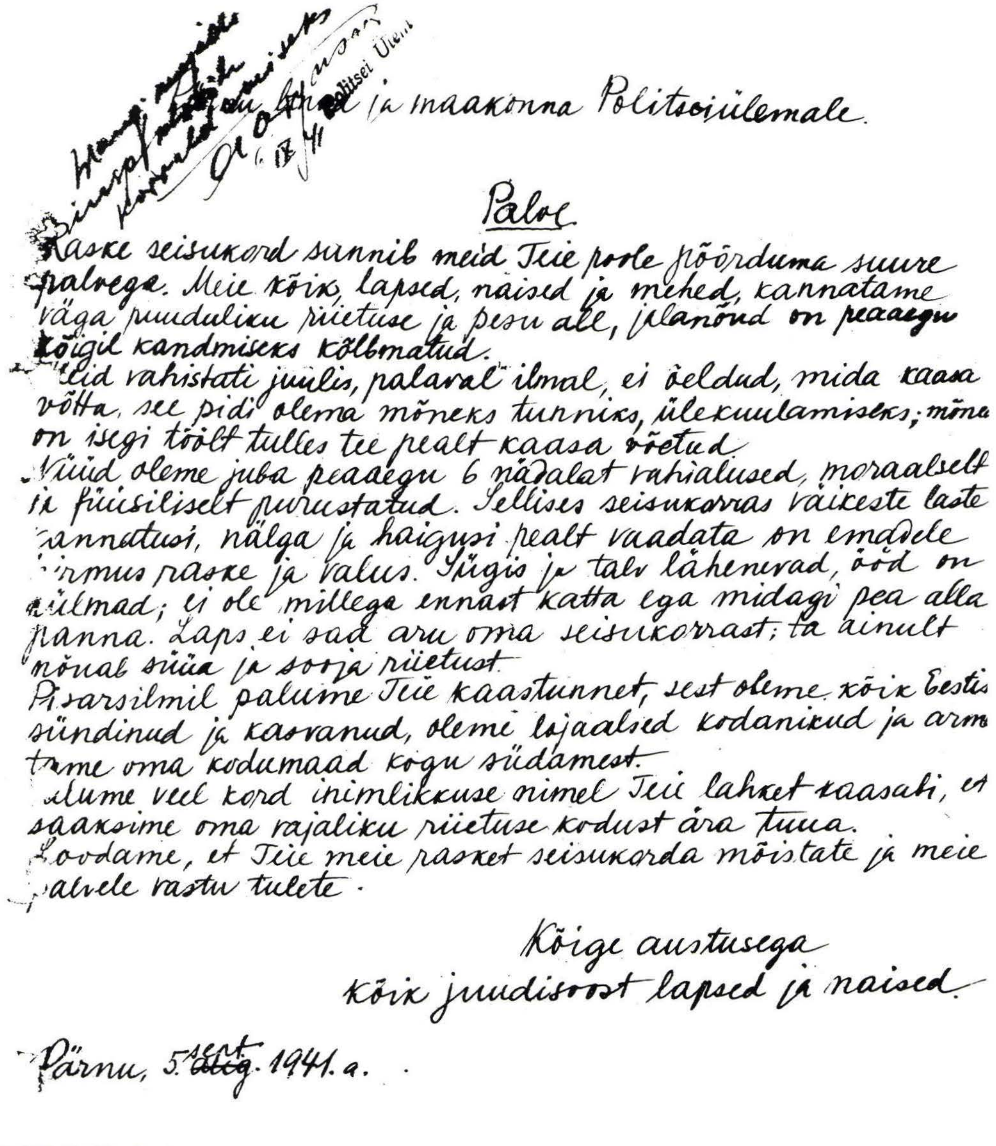

Politsei Ülem

[illegible] ja maakonna Politseiülemale.

Palve

Raske seisukord sunnib meid Teie poole pöörduma suure palvega. Meie kõik, lapsed, naised ja mehed, kannatame väga puuduliku riietuse ja pesu all, jalanõud on peaaegu kõigil kandmiseks kõlbmatud.

Meid vahistati juulis, palaval ilmal, ei öeldud, mida kaasa võtta, see pidi olema mõneks tunniks, ülekuulamiseks; mõna on isegi töölt tulles tee pealt kaasa võetud

Nüüd oleme juba peaaegu 6 nädalat vahialused, moraalselt ja füüsiliselt purustatud. Sellises seisukorras väikeste laste kannatusi, nälga ja haigusi pealt vaadata on emadele hirmus raske ja valus. Sügis ja talv lähenevad, ööd on külmad; ei ole millega ennast katta ega midagi pea alla panna. Laps ei saa aru oma seisukorrast; ta ainult nõuab sööa ja sooja riietust.

Pisarsilmil palume Teie kaastunnet, sest oleme kõik Eestis sündinud ja kasvanud, oleme lojaalsed kodanikud ja armtame oma kodumaad kogu südamest.

Palume veel kord inimlikkuse nimel Teie lahket kaasabi, et saaksime oma vajaliku riietuse kodust ära tuua.

Loodame, et Teie meie rasket seisukorda mõistate ja meie palvele vastu tulete.

Kõige austusega
kõik juudisoost lapsed ja naised.

Pärnu, 5. ~~aug~~ sept. 1941. a.

ERA.F.R-932.N.1.S.1.L.134.

In the letter the women plead for sympathy and help: for warm clothes and shoes. The women write that they were arrested in July when it was warm and therefore they had light clothes on. They also write that they are morally and physically destroyed. It is especially difficult and painful to see the children starve and suffer.

21

Pärnu juuditaride kiri vanglate inspektorile
A letter of Jewesses of Pärnu to the inspector of prisons

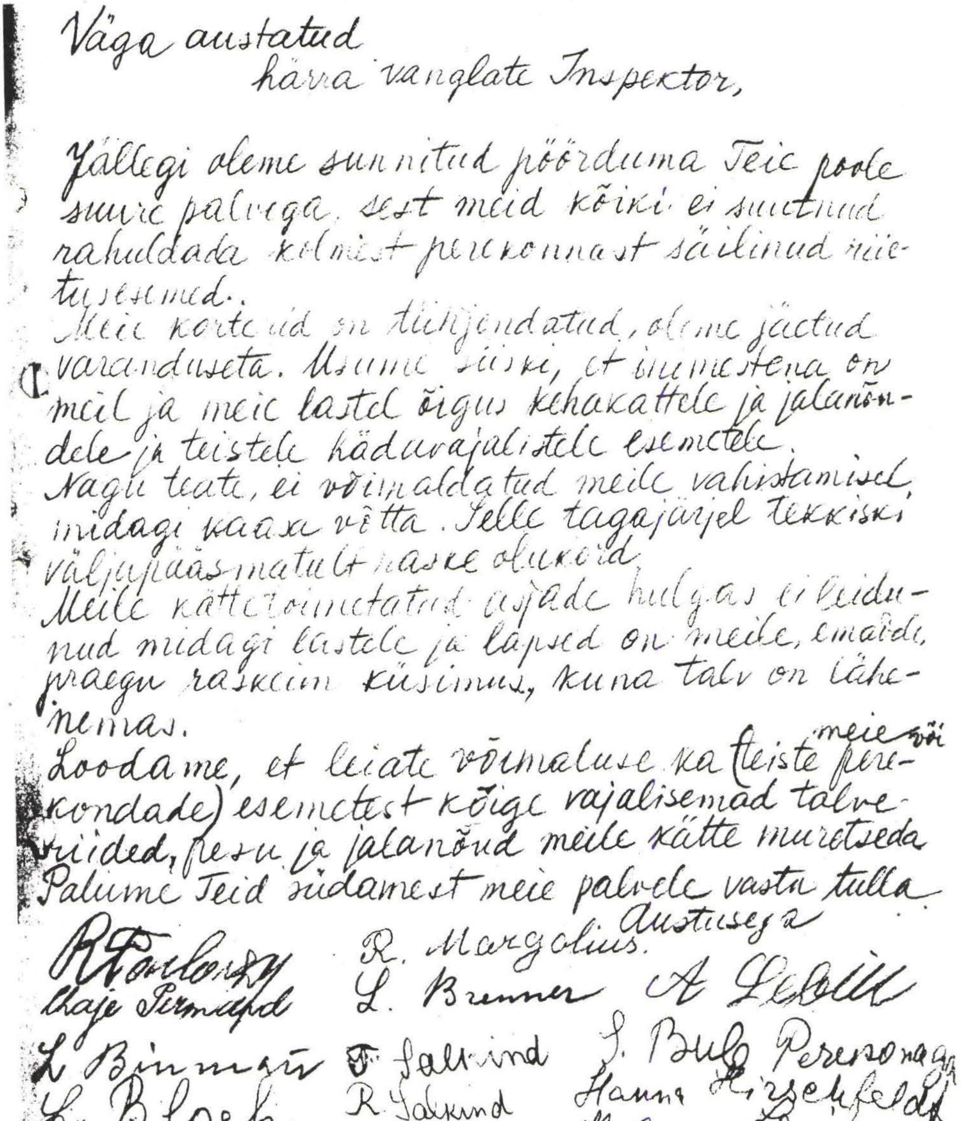

Väga austatud
härra vanglate Inspektor,

Jällegi oleme sunnitud pöörduma Teie poole suure palvega, sest meid kõiki ei suutnud rahuldada kolmest perekonnast säilinud riietusesemed.

Meie korterid on tühjendatud, oleme jäetud varanduseta. Usume siiski, et inimestena on meil ja meie lastel õigus kehakattele ja jalanõudele ja teistele hädavajalistele esemetele.

Nagu teate, ei võimaldatud meile vahistamisel midagi kaasa võtta. Selle tagajärjel tekkiski väljapääsmatult raske olukord.

Meile kättetoimetatud asjade hulgas ei leidunud midagi lastele ja lapsed on meile, emadele, praegu raskeim küsimus, kuna talv on lähenemas.

Loodame, et leiate võimaluse ka (teiste meie või perekondade) esemetest kõige vajalisemad talveriided, pesu ja jalanõud meile kätte muretseda.

Palume Teid südamest meie palvele vasta tulla.

Austusega

R. Margolius.
Chaje Pirmand
L. Brenner
L. Binnman
F. Salkind
S. Bulo Peresonag
L. Bloch
R. Salkind
Hanna Hirschfeldt
B. Birnik
Ella Golodny
Helene Levin
Rosa Goldberg

ERA.F.R-932.N.1.S.1.L.33.

The letter is another request (see the previous document) for warm clothes and shoes. The women also write that their apartments have been devastated and they have lost their property.

22

Pärnu Poliitilise Vangilaagri komandandi kiri Omakaitse ülemale, Pärnu prefektile ja vanglate inspektorile

A letter of the Commandant of Pärnu Political Prison Camp to the Head of Self-Defence, Prefect of Pärnu and the inspector of prisons

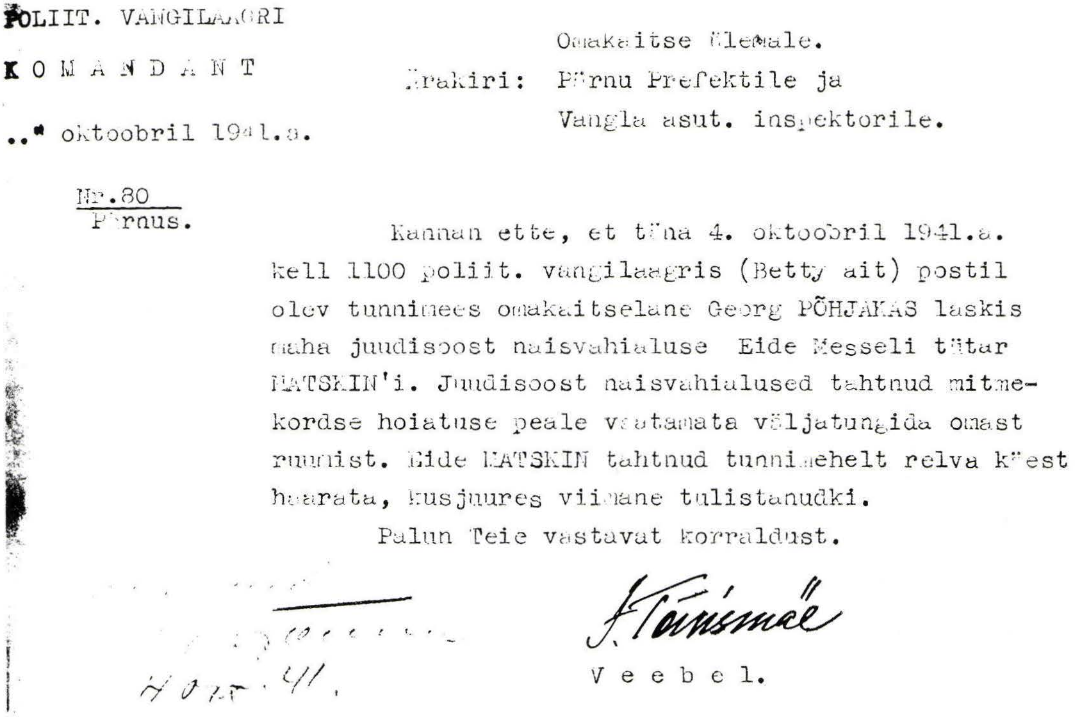

POLIIT. VANGILAAGRI
KOMANDANT
..* oktoobril 1941.a.
Nr. 80
Pärnus.

Omakaitse Ülemale.
Ärakiri: Pärnu Prefektile ja
Vangla asut. inspektorile.

Kannan ette, et täna 4. oktoobril 1941.a. kell 1100 poliit. vangilaagris (Betty ait) postil olev tunnimees omakaitselane Georg PÕHJAKAS laskis maha juudisoost naisvahialuse Eide Messeli tütar MATSKIN'i. Juudisoost naisvahialused tahtnud mitmekordse hoiatuse peale vaatamata väljatungida omast ruumist. Eide MATSKIN tahtnud tunnimehelt relva käest haarata, kusjuures viimane tulistanudki.

Palun Teie vastavat korraldust.

J. Tõnismäe

Veebel.

4 okt. 41.

ERA.F.R-932.N.1.S.1.L.20.

The letter deals with a case in a prison camp in the course of which Georg Põhjakas, a member of the Self-Defence, shot a Jewess Eide Matskin.

23

Pärnu vanglate inspektori kiri Omakaitse ülemale
A letter of the inspector of prisons to the Head of the Self-Defence

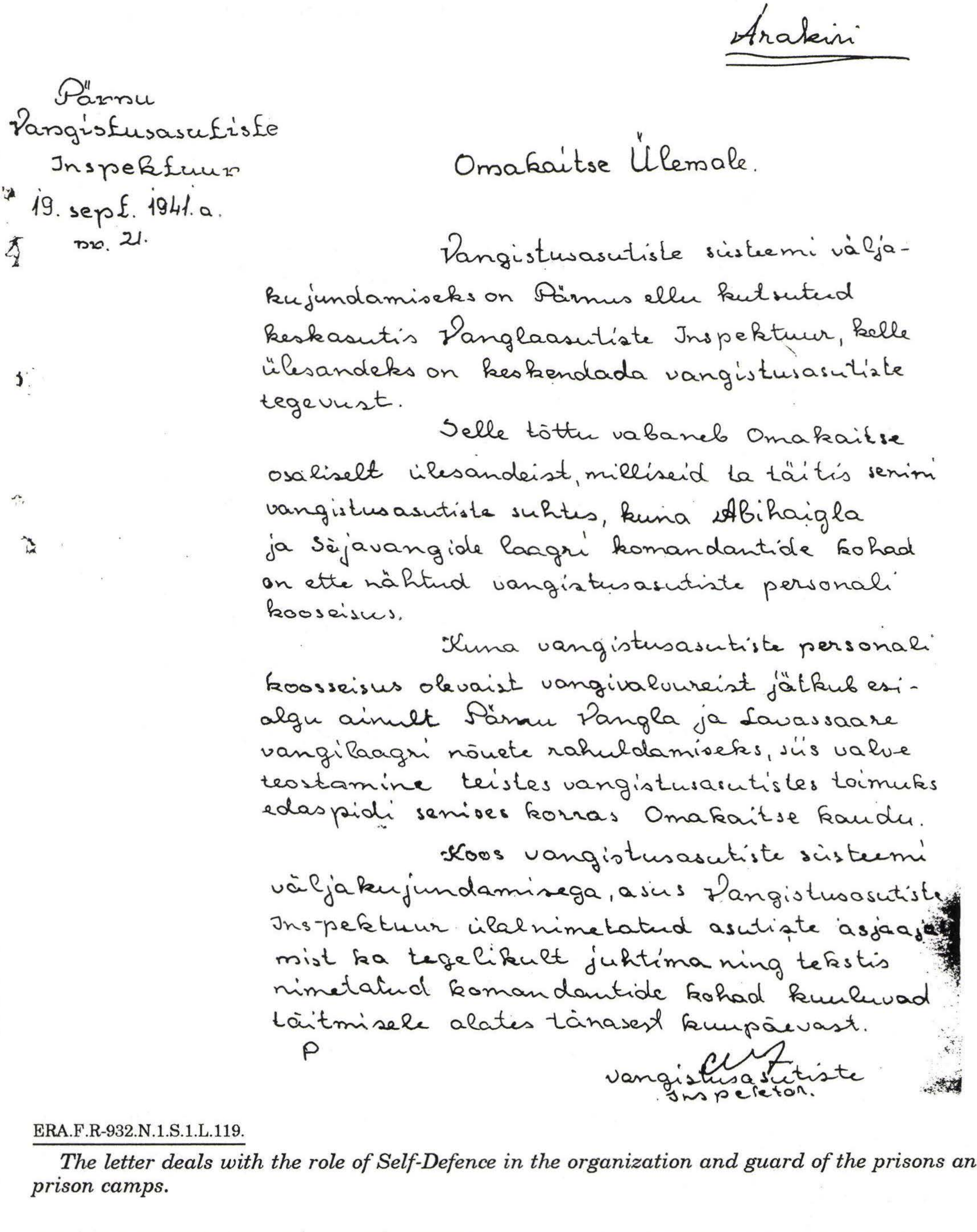

Ärakiri

Pärnu
Vangistusasutiste
Inspektuur
19. sept. 1941. a.
nr. 21.

Omakaitse Ülemale.

Vangistusasutiste süsteemi väljakujundamiseks on Pärnus ellu kutsutud keskasutis Vanglaasutiste Inspektuur, kelle ülesandeks on keskendada vangistusasutiste tegevust.

Selle tõttu vabaneb Omakaitse osaliselt ülesandeist, milliseid ta täitis senini vangistusasutiste suhtes, kuna Abihaigla ja Sõjavangide laagri komandantide kohad on ette nähtud vangistusasutiste personali koosseisus.

Kuna vangistusasutiste personali koosseisus olevaist vangivalvureist jätkub esialgu ainult Pärnu Vangla ja Lavassaare vangilaagri nõuete rahuldamiseks, siis valve teostamine teistes vangistusasutistes toimuks edaspidi senises korras Omakaitse kaudu.

Koos vangistusasutiste süsteemi väljakujundamisega, asus Vangistusasutiste Ins-pektuur ülalnimetatud asutiste asjaajamist ka tegelikult juhtima ning tekstis nimetatud komandantide kohad kuuluvad täitmisele alates tänasest kuupäevast.

P

vangistusasutiste
Inspektor.

ERA.F.R-932.N.1.S.1.L.119.

The letter deals with the role of Self-Defence in the organization and guard of the prisons and prison camps.

JUURDLUSTOIMIKUD / INVESTIGATION FILES

24

Väljavõte Schenny Katsewi juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Schenny Katsew — the writ of arrest

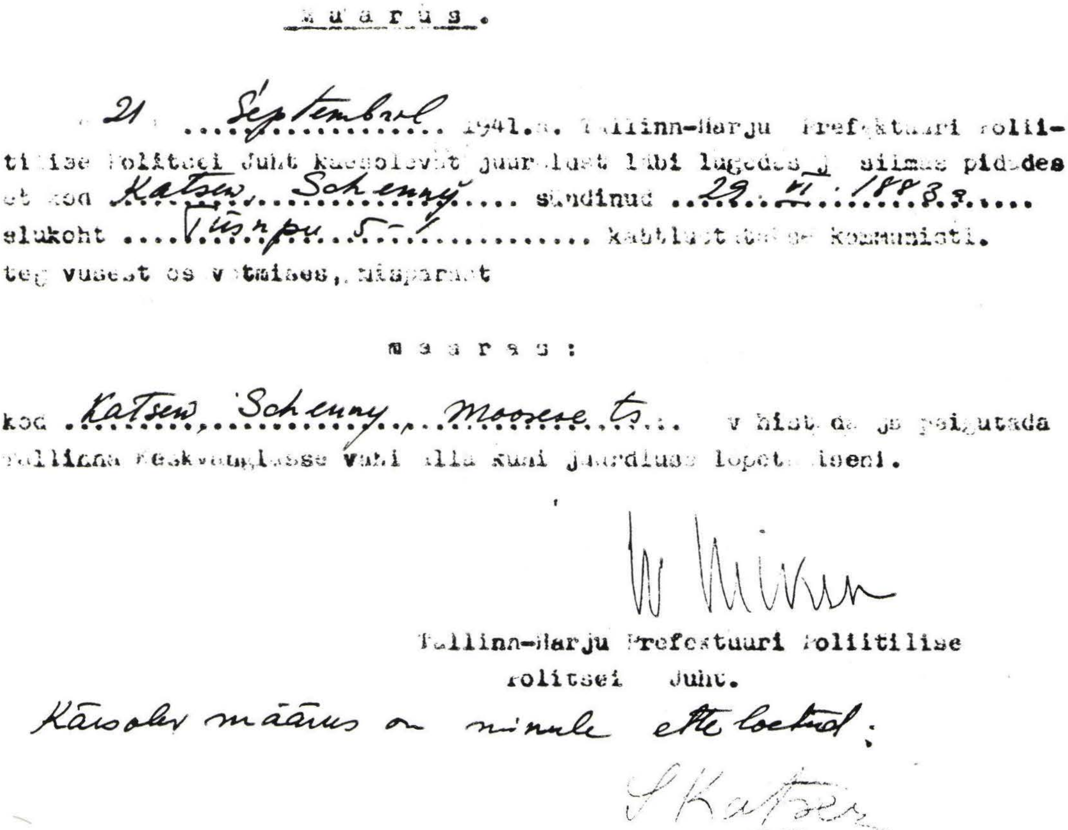

Määrus.

21. Septembril 1941.a. Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei Juht käesolevat juurdlust läbi lugedes ja silmas pidades et kod. Katsew, Schenny sündinud 29.VI.1883.a. elukoht Tüsnpu. 5-1 kahtlustatakse kommunisti-tegevusest osavõtmises, mispärast

määras:

kod. Katsew, Schenny, Moosese p. vahistada ja paigutada Tallinna Keskvanglasse vahi alla kuni juurdluse lõpetamiseni.

Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei Juht.

Käesolev määrus on minule ette loetud.

S Katsew

ERA.F.R-64.N.4.S.326.L.2.

Määrusele on alla kirjutanud Evald Mikson, kelle vastu mõni aeg tagasi tõstis süüdistuse Simon Wiesenthali Keskus (vt. ka dokumendid 25, 26, 28, 94).

The writ has been signed by Evald Mikson, who was accused by the Simon Wiesenthal Center not long ago (see also Doc. Nos. 25, 26, 28, 94).

25

Väljavõte Ruth Rubini juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Ruth Rubin — the writ of arrest

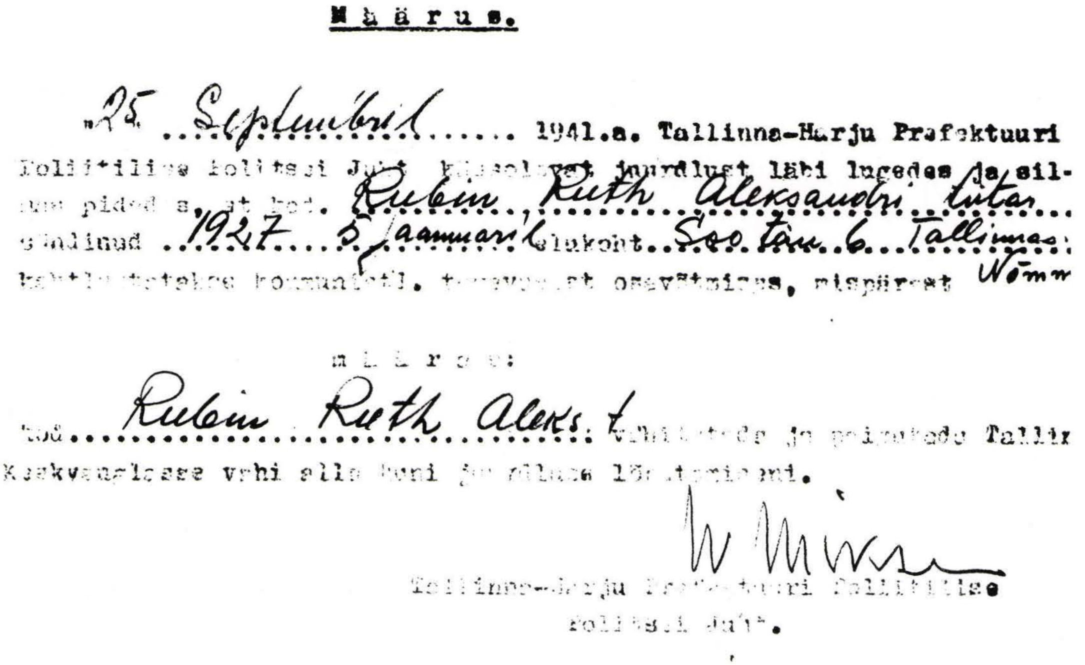

Määrus.

„25 Septembril ..... 1941.a. Tallinna-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei Juht käesolevat juurdlust läbi lugedes ja silmas pidades, et kod. Rubin Ruth Aleksandri tütar sündinud 1927 5 jaanuaril elukoht Soo tän. 6 Tallinnas: kahtlustatakse kommunistl. tegevusest osavõtmises, mispärast Nõmm

määrab:

kod. Rubin Ruth Aleks. t. vahistada ja paigutada Talli Keskvanglasse vahi alla kuni juurdluse lõpetamiseni.

Tallinna-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei Juht.

Käesolev määrus on mulle kuulutatud. R. Rubin

ERA.F.R-64.N.4.S.665.L.4.

Määrusele on alla kirjutanud Evald Mikson, kelle vastu mõni aeg tagasi tõstis süüdistuse Simon Wiesenthali Keskus (vt. ka dokumendid 24, 26, 28, 94).

The writ has been signed by Evald Mikson, who was accused by the Simon Wiesenthal Center not long ago (see also Doc. Nos.24, 26, 28, 94).

26

Väljavõte Meeri Lurje juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Meeri Lurje — the writ of arrest

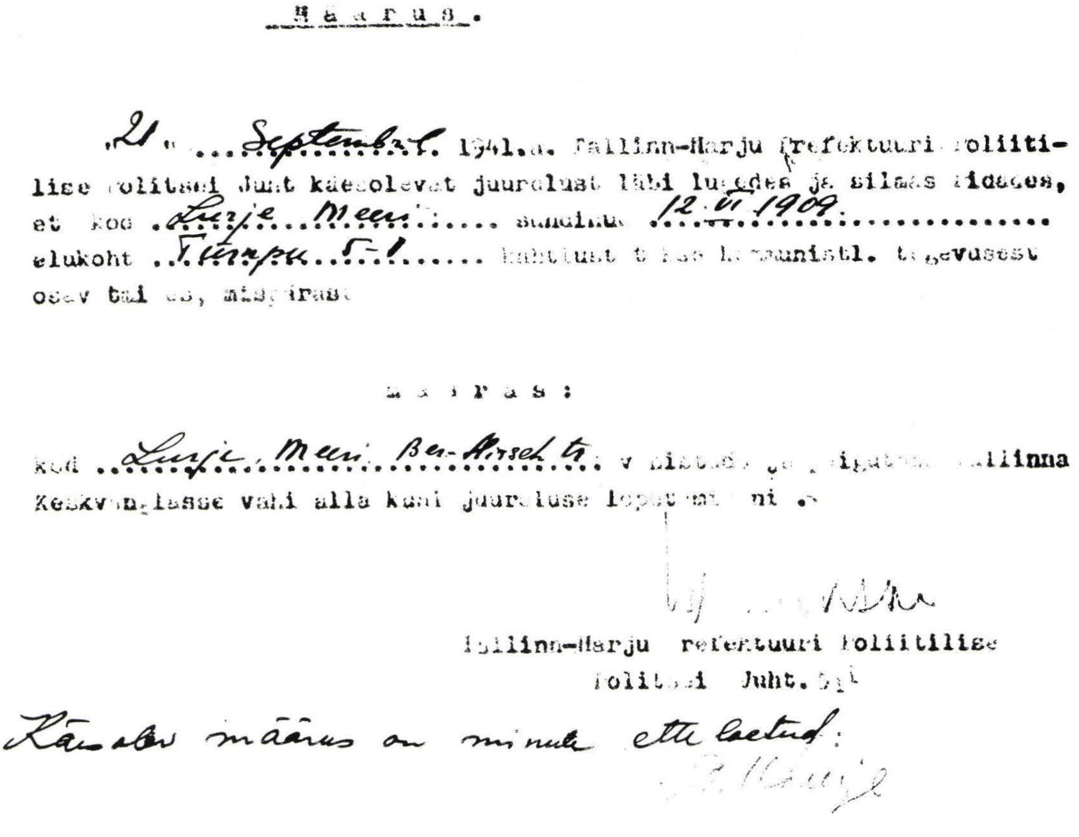

Määrus.

„21" ...September... 1941.a. Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei Juht käesolevat juurdlust läbi lugedes ja silmas pidades, et kod. Lurje Meeri sündinud 12.VI.1909. elukoht Tartu 5-1 kahtlust t[illegible] kommunistl. tegevusest osav tal [illegible], määrab

määras:

kod. Lurje, Meeri Ben-Hirsch t. v[illegible] ja paigutada Tallinna Keskvanglasse vahi alla kuni juurduse lõpetamiseni.

Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei Juht.

Käesolev määrus on minule ette loetud:

M. Lurje

ERA.F.R-64.N.4.S.422.L.2.

Määrusele on alla kirjutanud Evald Mikson, kelle vastu mõni aeg tagasi tõstis süüdistuse Simon Wiesenthali Keskus (vt. ka dokumendid 24, 25, 28, 94).

The writ has been signed by Evald Mikson, who was accused by the Simon Wiesenthal Center not long ago (see also Doc. Nos. 24, 25, 28, 94).

27

Väljavõte Samuel Kraemeri juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Samuel Kraemer — the writ of arrest

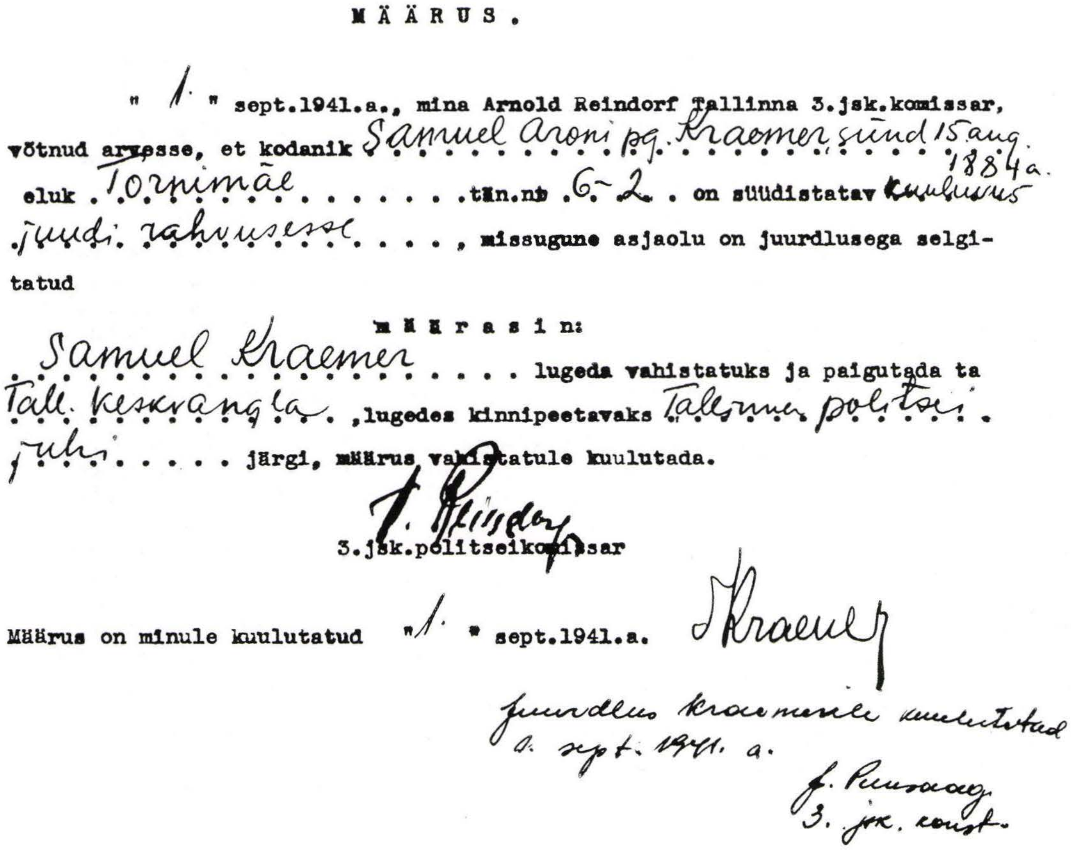

MÄÄRUS.

" 1. " sept.1941.a., mina Arnold Reindorf Tallinna 3.jsk.komissar, võtnud arvesse, et kodanik Samuel Aroni pg. Kraemer sünd 15.aug. 1884a. eluk. Tornimäe . . . . tän.nr. 6-2 . on süüdistatav kuulumises juudi rahvusesse . . . . , missugune asjaolu on juurdlusega selgitatud

määrasin:

Samuel Kraemer . . . . lugeda vahistatuks ja paigutada ta Tall. keskvangla . ,lugedes kinnipeetavaks Tallinna politsei juhi . . . . . järgi, määrus vahistatule kuulutada.

A. Reindorf
3.jsk.politseikomissar

Määrus on minule kuulutatud "1." sept.1941.a. S. Kraemer

juurdlus Kraemerile kuulutatud 1. sept. 1941. a.
J. Puusaag
3. jsk. konst.

ERA.F.R-64.N.4.S.320.L.2.

Indictment — being of Jewish nationality.

28

Väljavõte Samuel Kraemeri juurdlustoimikust — ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Samuel Kraemer — record of interrogation

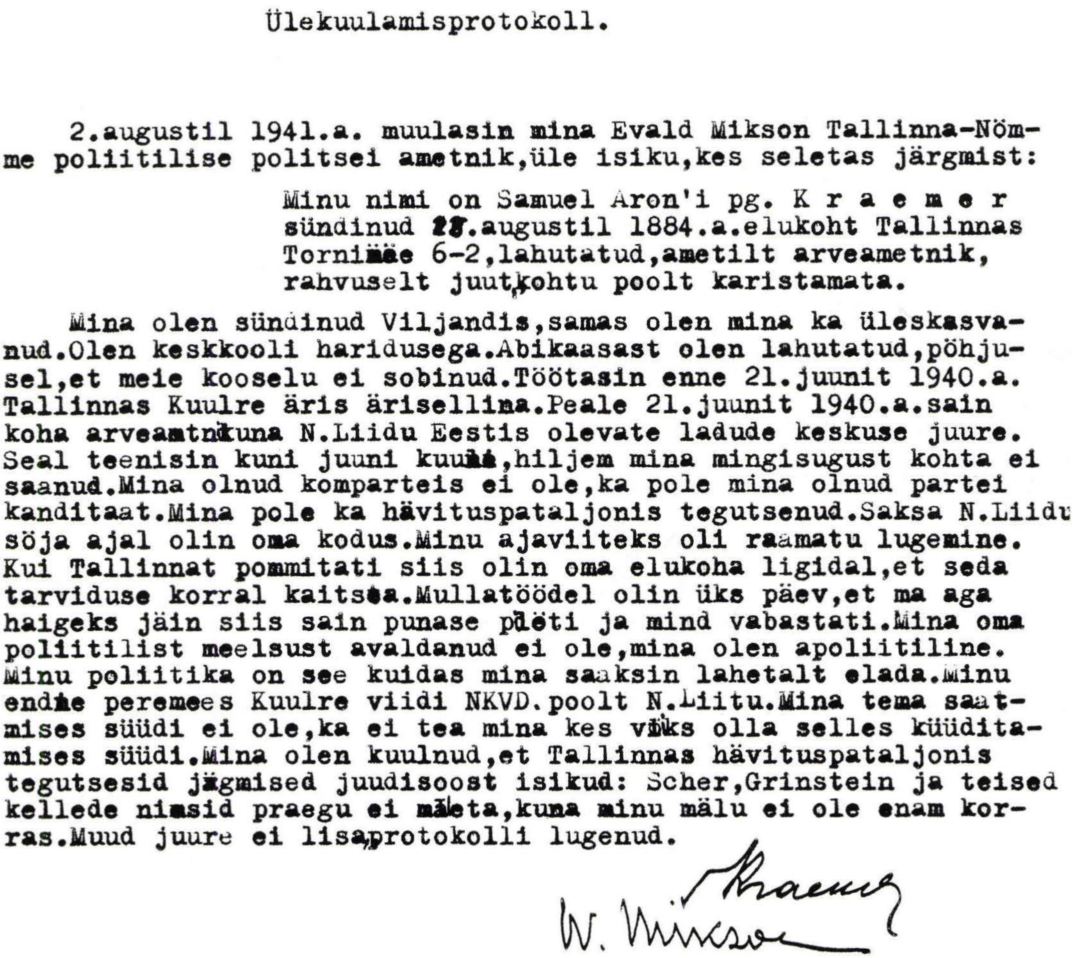

Ülekuulamisprotokoll.

2.augustil 1941.a. muulasin mina Evald Mikson Tallinna-Nömme poliitilise politsei ametnik,üle isiku,kes seletas järgmist:

Minu nimi on Samuel Aron'i pg. Kraemer sündinud 28.augustil 1884.a.elukoht Tallinnas Tornimäe 6-2,lahutatud,ametilt arveametnik, rahvuselt juut,kohtu poolt karistamata.

Mina olen sündinud Viljandis,samas olen mina ka üleskasvanud.Olen keskkooli haridusega.Abikaasast olen lahutatud,põhjusel,et meie kooselu ei sobinud.Töötasin enne 21.juunit 1940.a. Tallinnas Kuulre äris äriselliна.Peale 21.juunit 1940.a.sain koha arveamtnikuna N.Liidu Eestis olevate ladude keskuse juure. Seal teenisin kuni juuni kuuni,hiljem mina mingisugust kohta ei saanud.Mina olnud komparteis ei ole,ka pole mina olnud partei kanditaat.Mina pole ka hävituspataljonis tegutsenud.Saksa N.Liidu söja ajal olin oma kodus.Minu ajaviiteks oli raamatu lugemine. Kui Tallinnat pommitati siis olin oma elukoha ligidal,et seda tarviduse korral kaitsta.Mullatöödel olin üks päev,et ma aga haigeks jäin siis sain punase pileti ja mind vabastati.Mina oma poliitilist meelsust avaldanud ei ole,mina olen apoliitiline. Minu poliitika on see kuidas mina saaksin lahetalt elada.Minu endine peremees Kuulre viidi NKVD.poolt N.Liitu.Mina tema saatmises süüdi ei ole,ka ei tea mina kes võiks olla selles küüditamises süüdi.Mina olen kuulnud,et Tallinnas hävituspataljonis tegutsesid järgmised juudisoost isikud: Scher,Grinstein ja teised kellede nimesid praegu ei mäleta,kuna minu mälu ei ole enam korras.Muud juure ei lisa,protokolli lugenud.

Kraemer

W. Mikson

ERA.F.R-64.N.4.S.320.L.3.

Määrusele on alla kirjutanud Evald Mikson, kelle vastu mõni aeg tagasi tõstis süüdistuse Simon Wiesenthali Keskus (vt. ka dokumendid 24, 25, 26, 94).

The writ has been signed by Evald Mikson, who was accused by the Simon Wiesenthal Center not long ago (see also Doc. Nos. 24, 25, 26, 94).

29

Väljavõte Gerson Herzenbergi juurdlustoimikust — juurdluse kokkuvõte
An extract from the investigation file of Gerson Herzenberg — investigation summary

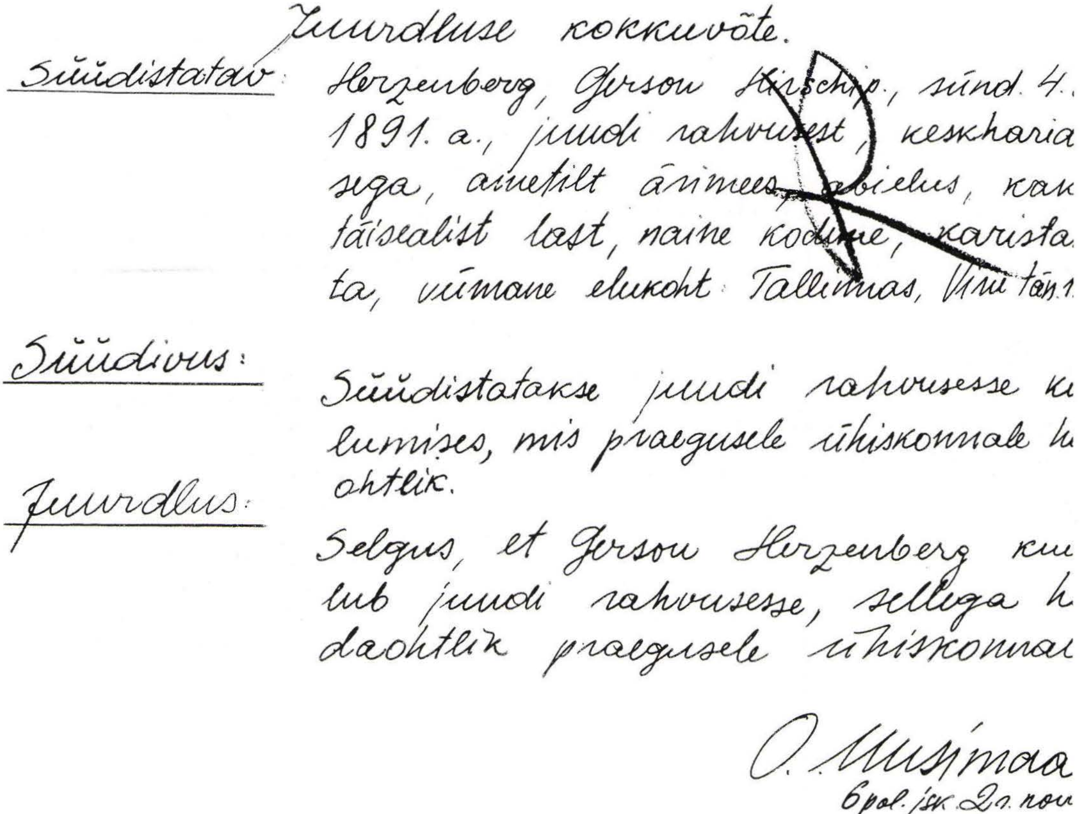

Juurdluse kokkuvõte.

Süüdistatav: Herzenberg, Gerson Hirschip., sünd. 4.
1891. a., juudi rahvusest, keskharia
siga, ametilt ärimees, abielus, kak
täisealist last, naine kodune, karista
ta, viimane elukoht Tallinnas, Vene tän. 1

Süüdivus: Süüdistatakse juudi rahvusesse ku
lumises, mis praegusele ühiskonnale h
ohtlik.

Juurdlus: Selgus, et Gerson Herzenberg ku
lub juudi rahvusesse, sellega h
daohtlik praegusele ühiskonnal

O. Uusimaa
6 pol. jsk. 2 r. nou

ERA.F.R-64.N.4.S.929.L.1a.

Indictment — being of Jewish nationality.

30

Väljavõte Froim-Suhher Olei juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Froim-Suhher Olei — the writ of arrest

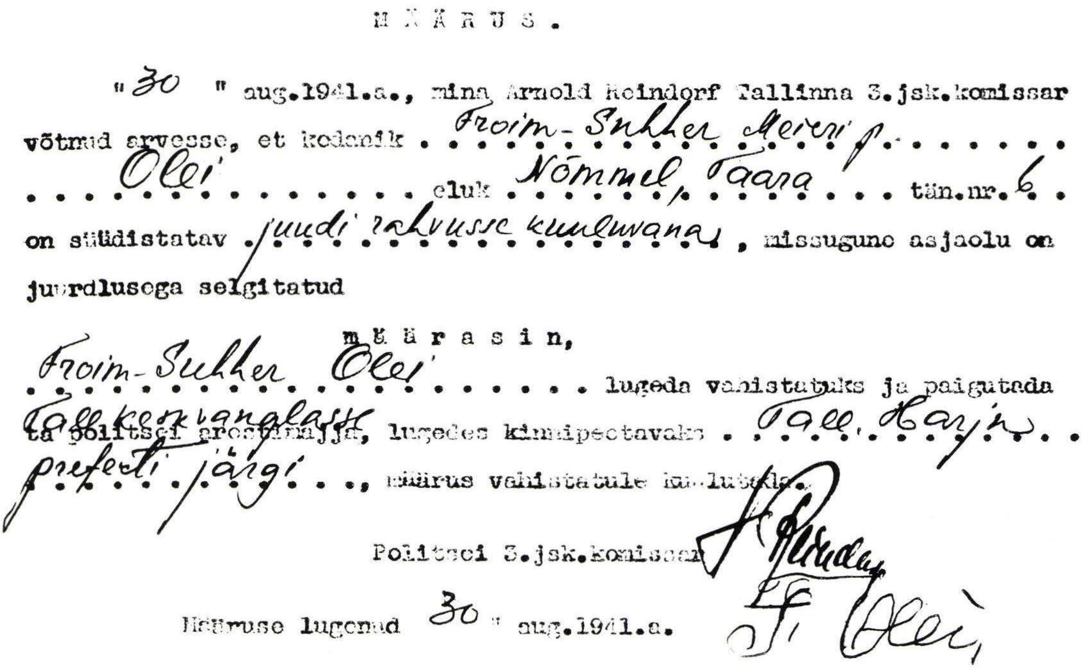

M Ä Ä R U S.

„30" aug.1941.a., mina Arnold Reindorf Tallinna 3.jsk.komissar võtnud arvesse, et kodanik Froim-Suhher Meieri p. Olei eluk. Nõmmel, Taara tän.nr. 6 on süüdistatav juudi rahvusse kuuluvana, missuguse asjaolu on juurdlusega selgitatud

määrasin,

Froim-Suhher Olei lugeda vahistatuks ja paigutada Tall. keskvanglasse ~~ta politsei arestimajja~~, lugedes kinnipeetavaks Tall. Harju prefekti järgi, määrus vahistatule kuulutada.

Politsei 3.jsk.komissar

Määruse lugenud „30" aug.1941.a. F. Olei

ERA.F.R-64.N.4.S.550.L.4.

Indictment — being of Jewish nationality.

31

Väljavõte Markus Dubrovkini juurdlustoimikust — arreteerimise leht
An extract from the investigation file of Markus Dubrovkin — the warrant for arrest

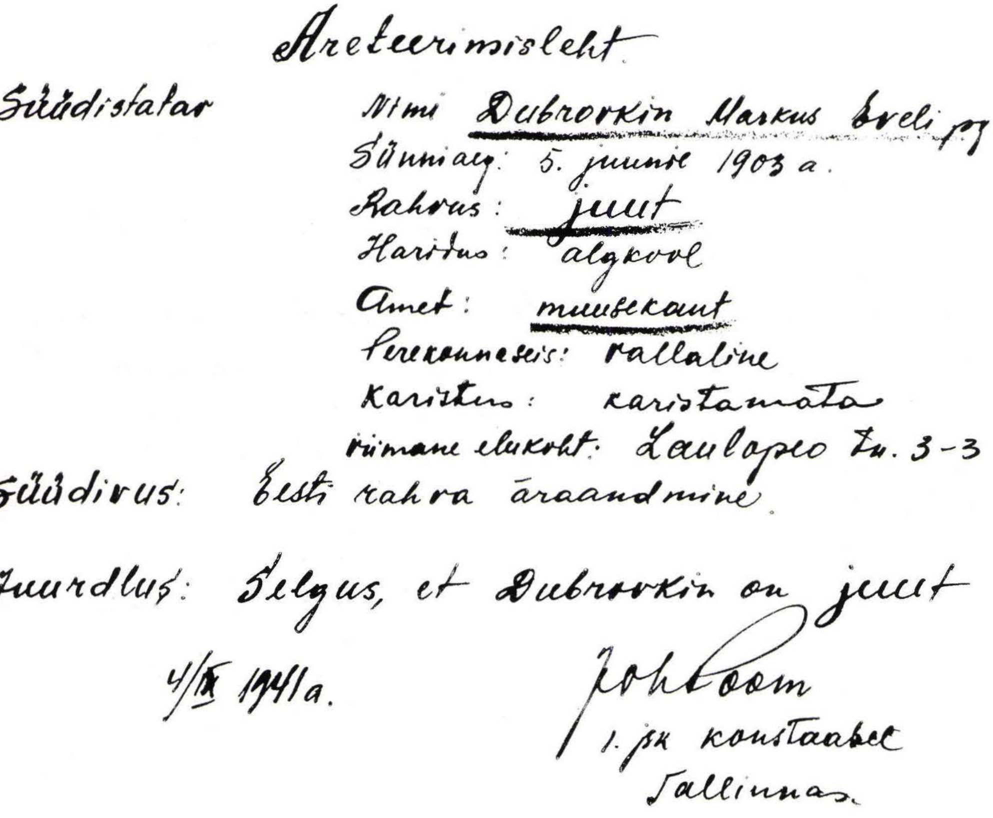

Areteerimisleht.

Süüdistatav Nimi Dubrovkin Markus Sreli pj.
Sünniaeg: 5. juunil 1903 a.
Rahvus: juut
Haridus: algkool
Amet: muusikant
Perekonnaseis: vallaline
Karistus: karistamata
viimane elukoht: Laulupeo tn. 3-3
Süüdivus: Eesti rahva äraandmine.

Juurdlus: Selgus, et Dubrovkin on juut

4/IX 1941 a.

Johtoom
1. jsk konstaabel
Tallinnas.

ERA.F.R-64.N.4.S.179.L.1.

32

Väljavõte Markus Dubrovkini juurdlustoimikust — ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Markus Dubrovkin — record of interrogation

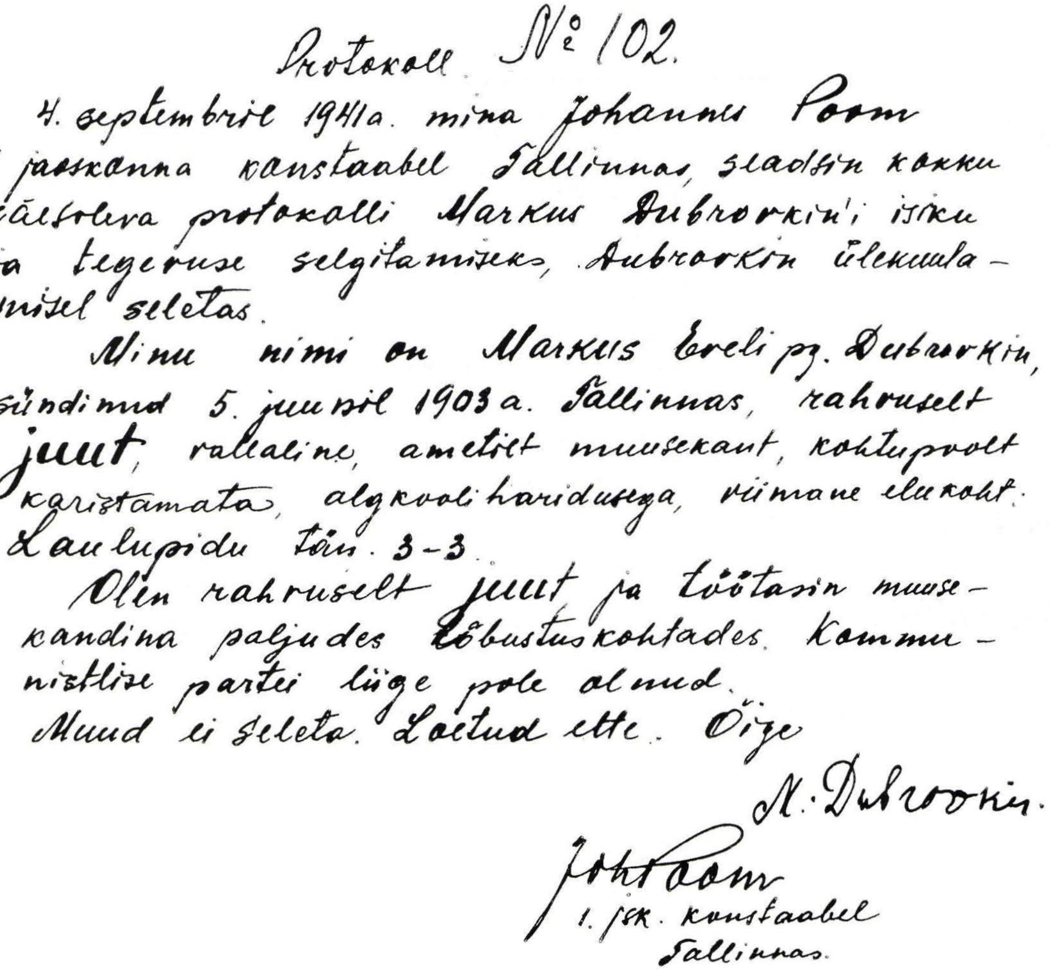

Protokoll № 102.

4. septembril 1941a. mina Johannes Poom 1. jaoskonna konstaabel Tallinnas, seadsin kokku käesoleva protokolli Markus Dubrovkin'i isiku ja tegevuse selgitamiseks. Dubrovkin ülekuulamisel seletas.

Minu nimi on Markus Ereli pg. Dubrovkin, sündinud 5. juunil 1903 a. Tallinnas, rahvuselt juut, vallaline, ametilt muusekant, kohtupoolt karistamata, algkooli haridusega, viimane elukoht: Laulupidu tän. 3-3.

Olen rahvuselt juut ja töötasin muusekandina paljudes lõbustuskohtades. Kommunistlise partei liige pole olnud.

Muud ei seleta. Loetud ette. Õige

M. Dubrovkin.

Joh Poom
1. jsk. konstaabel
Tallinnas.

ERA.F.R-64.N.4.S.179.L.2.

33

Väljavõte Markus Dubrovkini juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Markus Dubrovkin — writ of arrest

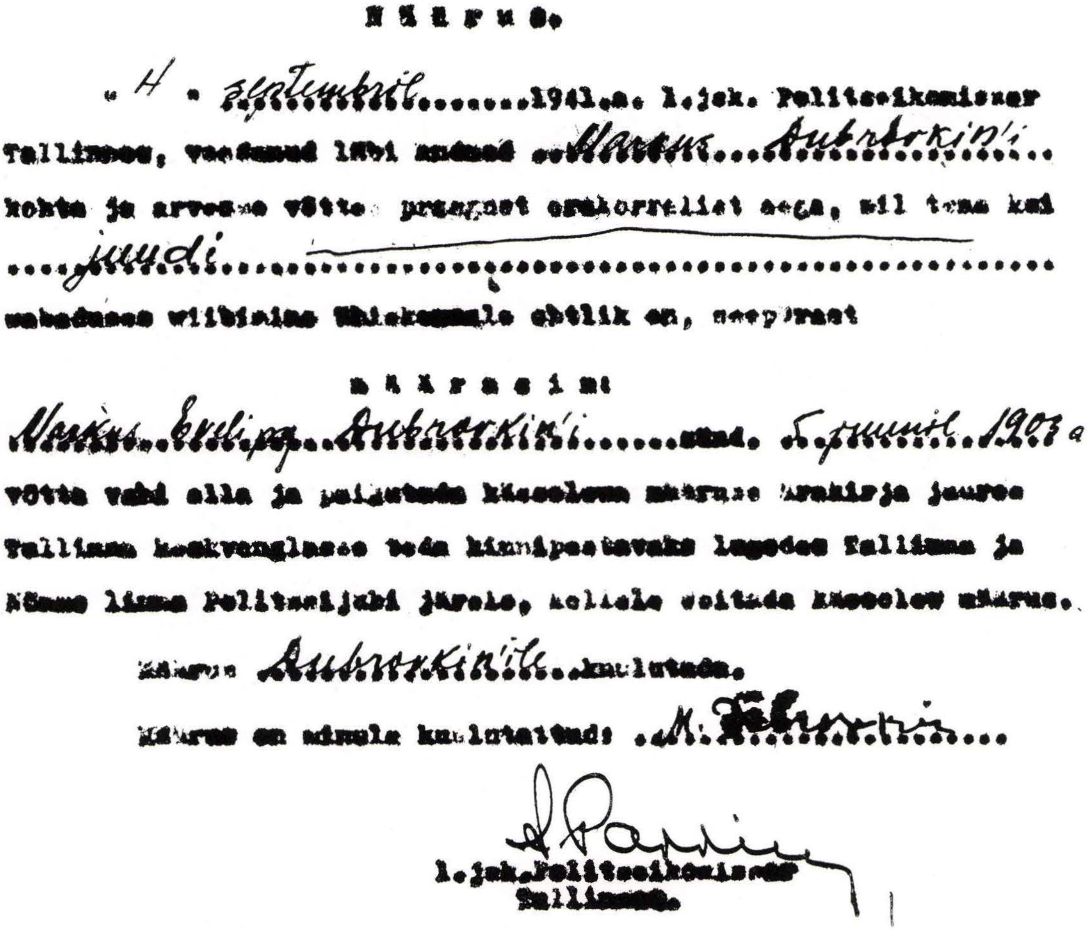

MÄÄRUS.

„4" septembril 1941.a. 1.jsk. Politseikomissar Tallinnas, vaadanud läbi andmed Markus Dubrovkin'i kohta ja arvesse võttes praegust erakorralist aega, mil tema kui juudi vabaduses viibimine ühiskonnale ohtlik on, seepärast

määrasin:

Markus Evelipg. Dubrovkin'i sünd. 5. juunil 1903 a. võtta vahi alla ja paigutada käesoleva määruse ärakirja juures Tallinna keskvanglasse tema kinnipeetavaks lugedes Tallinna ja Nõmme linna Politseijaoskonna järele, kellele saata käesolev määrus.

Määrus Dubrovkin'ile kuulutada.

Määrus on minule kuulutatud: M. Dubrovkin

1.jsk. Politseikomissar
Tallinnas.

ERA.F.R-64.N.4.S.179.L.3.

It has been said in the writ that the stay of Markus Dubrovkin, a Jew, at liberty would be dangerous for the society.

34

Väljavõte Leopold Silbersteini juurdlustoimikust — ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Leopold Silberstein — record of interrogation

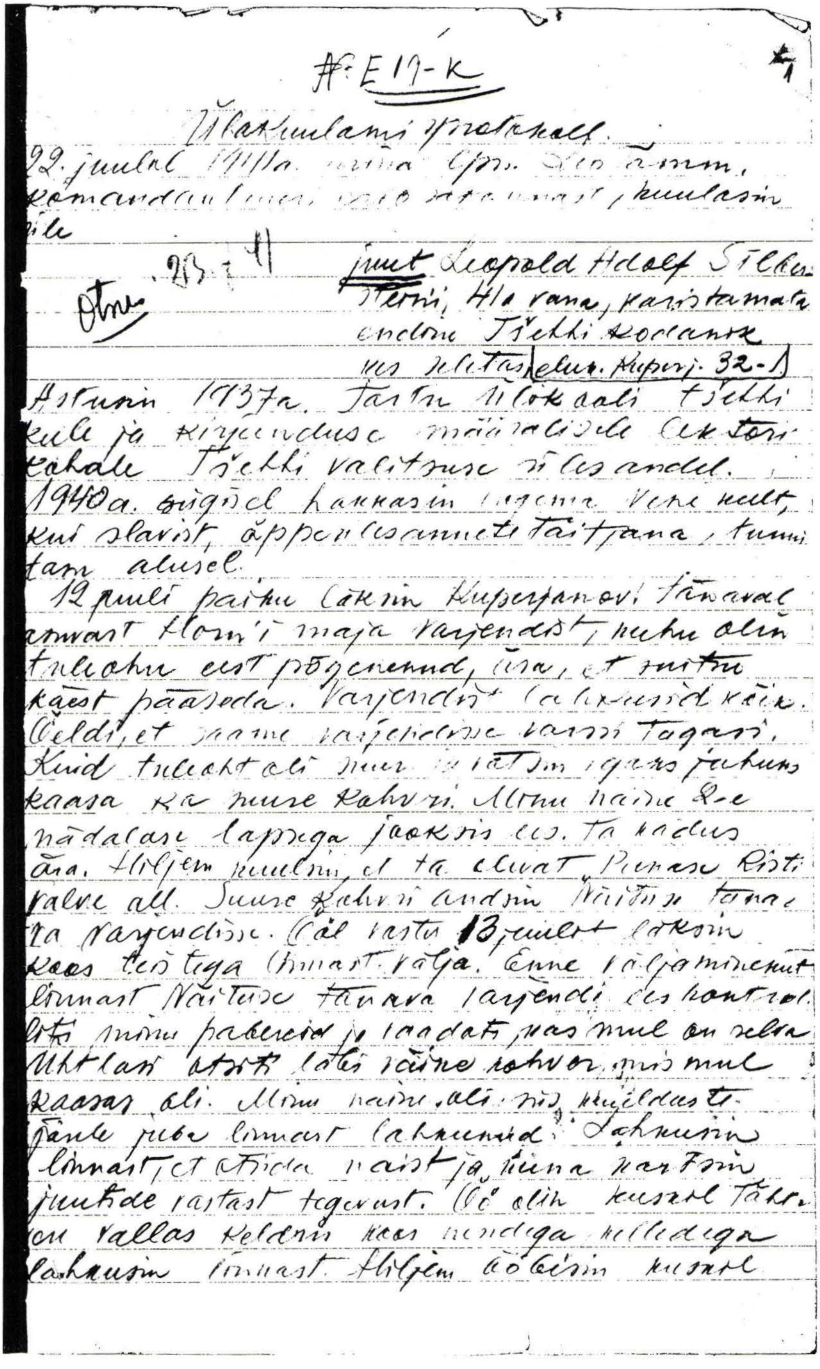

#: E17-K

1

Ülekuulami protokoll.

22. juulil 1941a. mina Omak. Leo Tamm, komandantuuri [illegible], kuulasin üle

Otne. 23.7.41

juut Leopold Adolf Silbersteini, 41a vana, karistamata endine Tšehhi kodanik, kes seletas: elun. Kuperj. 32-1

Asusin 1937a. Tartu Ülikooli tšehhi keele ja kirjanduse määratud lektori kohale Tšehhi valitsuse ülesandel. 1940a. sügisel hakkasin tegema Vene heaks, kui slavist, õppeülesannete täitjana, tunni tasu alusel.

12 juuli paiku läksin Kuperjanovi tänaval asuvast Ploom'i maja varjendist, kuhu olin tulekahju eest põgenenud, ära, et [illegible] käest pääseda. Varjendist lahkusid kõik. Öeldi, et saame varjendisse varsti tagasi. Kuid tulekahi oli nii [illegible] võtsin igaks juhuks kaasa ka suure kohvri. Minu naine 2-e nädalase lapsega jooksis ees. Ta kadus ära. Hiljem kuulsin, et ta olevat Punase Risti valve all. Suure kohvri andsin Näituse tänava varjendisse. Öö vastu 13. juulit läksin koos teistega linnast välja. Enne väljaminekut linnast Näituse tänava varjendi ees kontrolliti minu pabereid ja [illegible], kas mul on relva. Ühtlasi otsiti läbi väike kohver, mis mul kaasas oli. Minu naine oli nii kuuldavasti juba linnast lahkunud. Lahkusin linnast, et otsida naist ja kuna kartsin juutide vastast tegevust. Öö olin kusagil Tähtvere vallas keldris koos nendega, kellega lahkusin linnast. Hiljem ööbisin kusagil

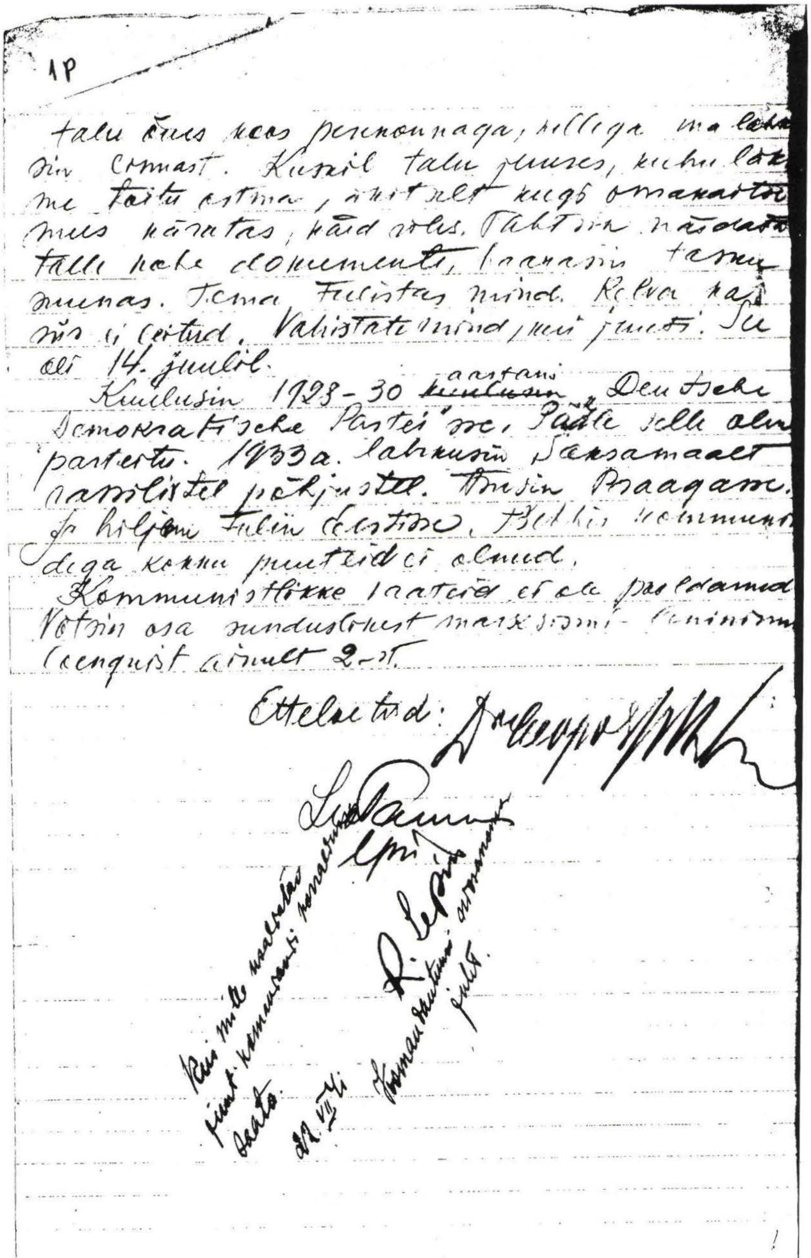

1p

talu õues koos perekonnaga, sellega ma lah
sin linnast. Kuskil talu juures, kuhu läk-
me toitu ostma, äkitselt keegi omakaitse-
mees karjatas, käed üles. Tahtsin näidata
talle oma dokumente, kaarasin tasku-
nnas. Tema tulistas mind. Relva ka
mul ei leitud. Vahistati mind, kui juuti. See
oli 14. juulil.
Kuulusin 1928–30 ~~kuulusin~~ aastani Deutsche
Demokratische Partei'sse. Peale selle olin
parteitu. 1933 a. lahkusin Saksamaalt
rassilistel põhjustel. Sõitsin Praagasse.
Ja hiljem tulin Eestisse. Ühegi kommunis-
tidega kunagi puutes ei olnud.
Kommunistlikke raamatuid ei ole pooldanud.
Võtsin osa sunduslikest marxismi-leninismi
loengutest ainult 2-st.

Ettelaetud:

Kui mitte usaldatav
juut. Kommandandi [illegible]
saata.

22.VII.41

Kommandantuuri [illegible]
juhataja.

R. Lepik

ERA.F.R.-64.N.1.S.787.L.1,1p.

The head of the special department of the commandant's office has made a note — this concerns an untrustworthy Jew.

35

Väljavõte Ginda Rosenbergi juurdlustoimikust — kaebekiri
An extract from the investigation file of Ginda Rosenberg — a written complaint

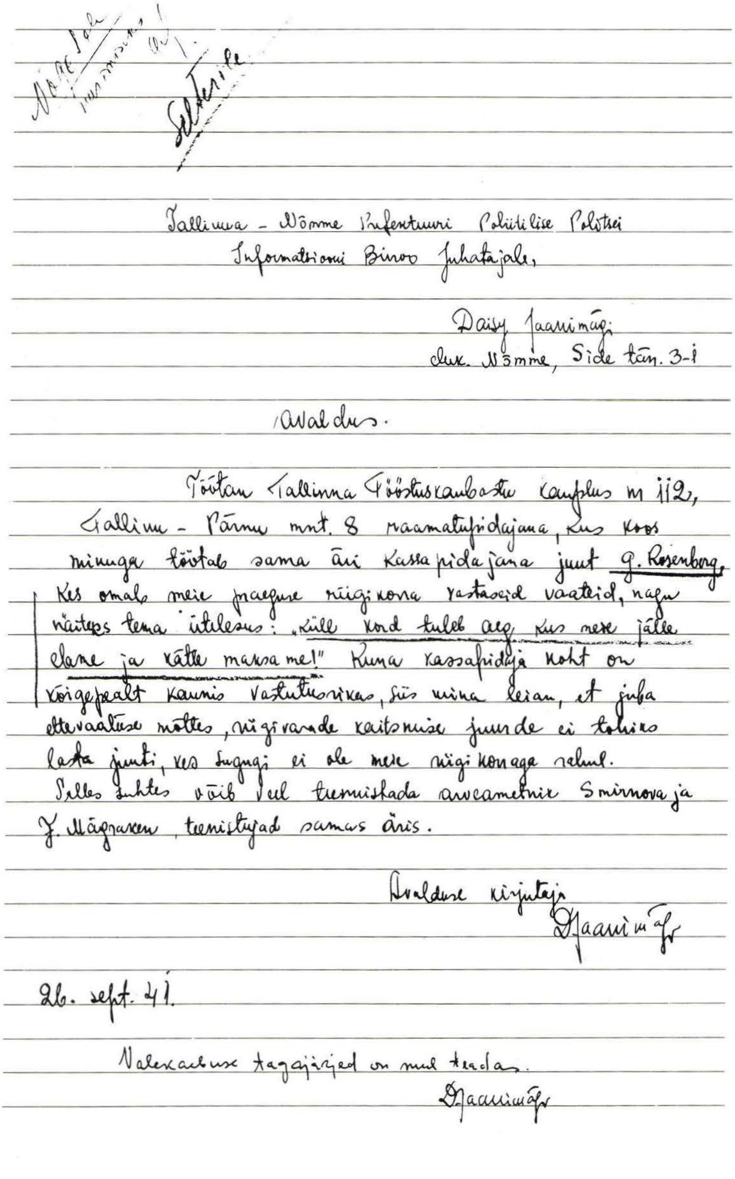

[illegible]

Tallinna - Nõmme Prefektuuri Poliitilise Politsei
Informatsiooni Büroo Juhatajale,

Daisy Jaanimägi
elav. Nõmme, Side tän. 3-1

Avaldus.

Töötan Tallinna Tööstuskaubaste kauplus nr 112, Tallinn - Pärnu mnt. 8 raamatupidajana, kus koos minuga töötab sama äri kassapidajana juut G. Rosenberg, kes omab meie praeguse riigikorra vastaseid vaateid, nagu näiteks tema ütlesus: „Küll kord tuleb aeg, kus meie jälle elame ja kätte maksame!" Kuna kassapidaja koht on kõigepealt kaunis vastutusrikas, siis mina leian, et juba ettevaatuse mõttes, riigivarade kaitsmise juurde ei tohiks lasta juuti, kes sugugi ei ole meie riigikorraga rahul. Selles suhtes võib veel tunnistada arveametnik Smirnova ja J. Mägraken, teenistujad samas äris.

Avalduse kirjutaja
D. Jaanimägi

26. sept. 41.

Valekaebuse tagajärjed on mul teada.
D. Jaanimägi

ERA.F.R-64-N.4.S.1140.L.7.

Daisy Jaanimägi writes to the head of the Information Bureau of the Political Police of Tallinn-Nõmme Prefecture, that in an enterprise at 8 Pärnu Road a Jewess cashier Ginda Rosenberg is working. The author of the letter is of the opinion that a Jew who is not content with the regime, should not be allowed near the state property.

36

Väljavõte Ginda Rosenbergi juurdlustoimikust — läbiotsimise protokoll
An extract from the investigation file of Ginda Rosenberg — search record

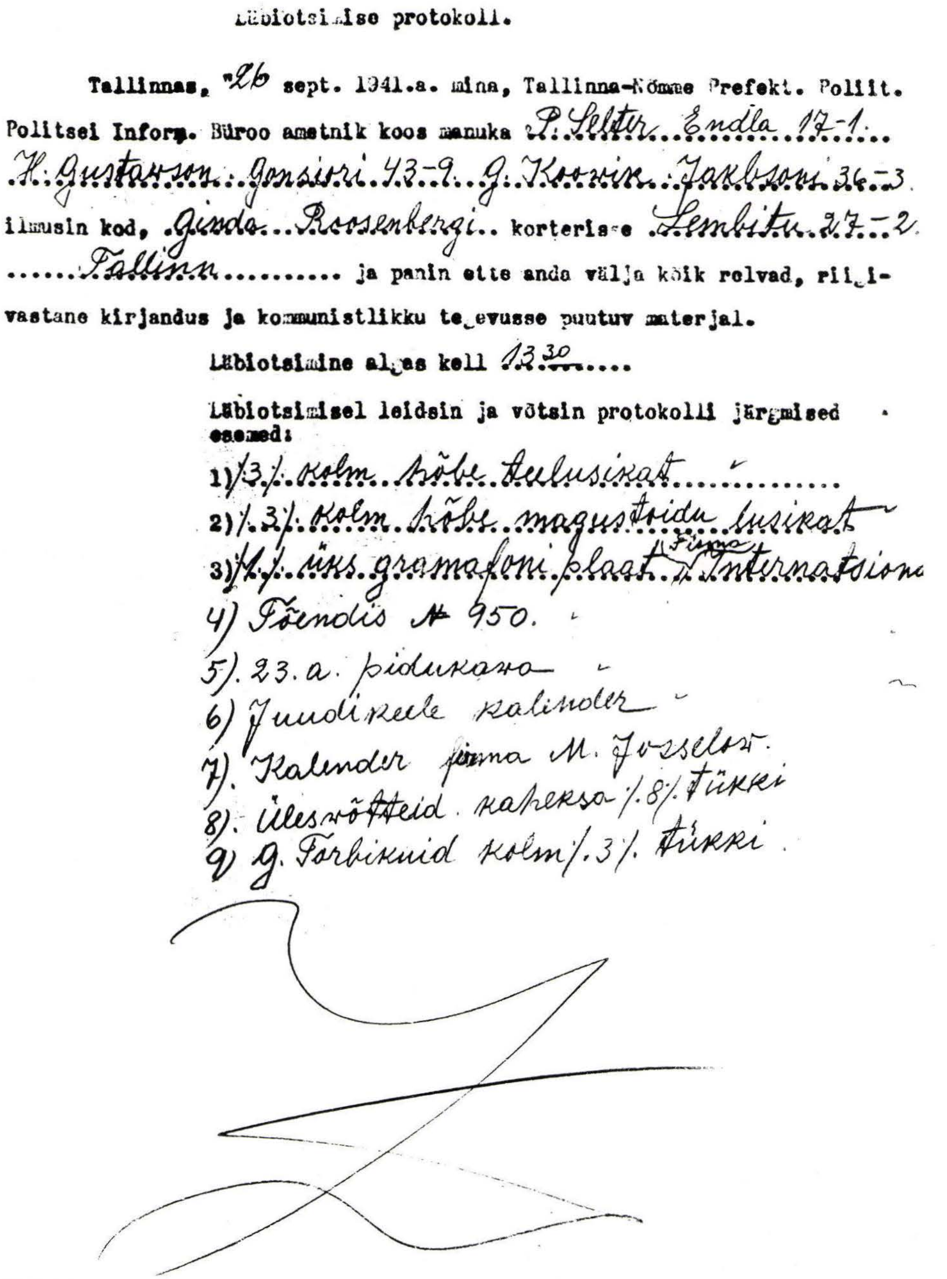

Läbiotsimise protokoll.

Tallinnas, "26 sept. 1941.a. mina, Tallinna-Nõmme Prefekt. Poliit. Politsei Inform. Büroo ametnik koos manuka P. Selter Endla 17-1 H. Gustavson Gonsiori 43-9 G. Koovik Jakobsoni 36-3 ilmusin kod. Ginda Roosenbergi korterisse Lembitu 27-2 Tallinn ja panin ette anda välja kõik relvad, riigivastane kirjandus ja kommunistlikku tegevusse puutuv materjal.

Läbiotsimine algas kell 13^{30}

Läbiotsimisel leidsin ja võtsin protokolli järgmised esemed:

1) /3/. kolm hõbe teelusikat
2) /.3/. kolm hõbe magustoidu lusikat
3) /1/. üks gramafoni plaat Firma Internatsiona
4) Tõendis № 950.
5). 23.a. pidukava
6) Juudikeele kalender
7). Kalender firma M. Josselov.
8). Ülesvõtteid kaheksa /.8/. tükki
9) G. Torbikuid kolm /.3/. tükki.

ERA.F.R-64.N.4.S.1140.L.11.

37

Väljavõte Ginda Rosenbergi juurdlustoimikust — ülekuulamise protokoll
An extract from the investigation file of Ginda Rosenberg — record of interrogation

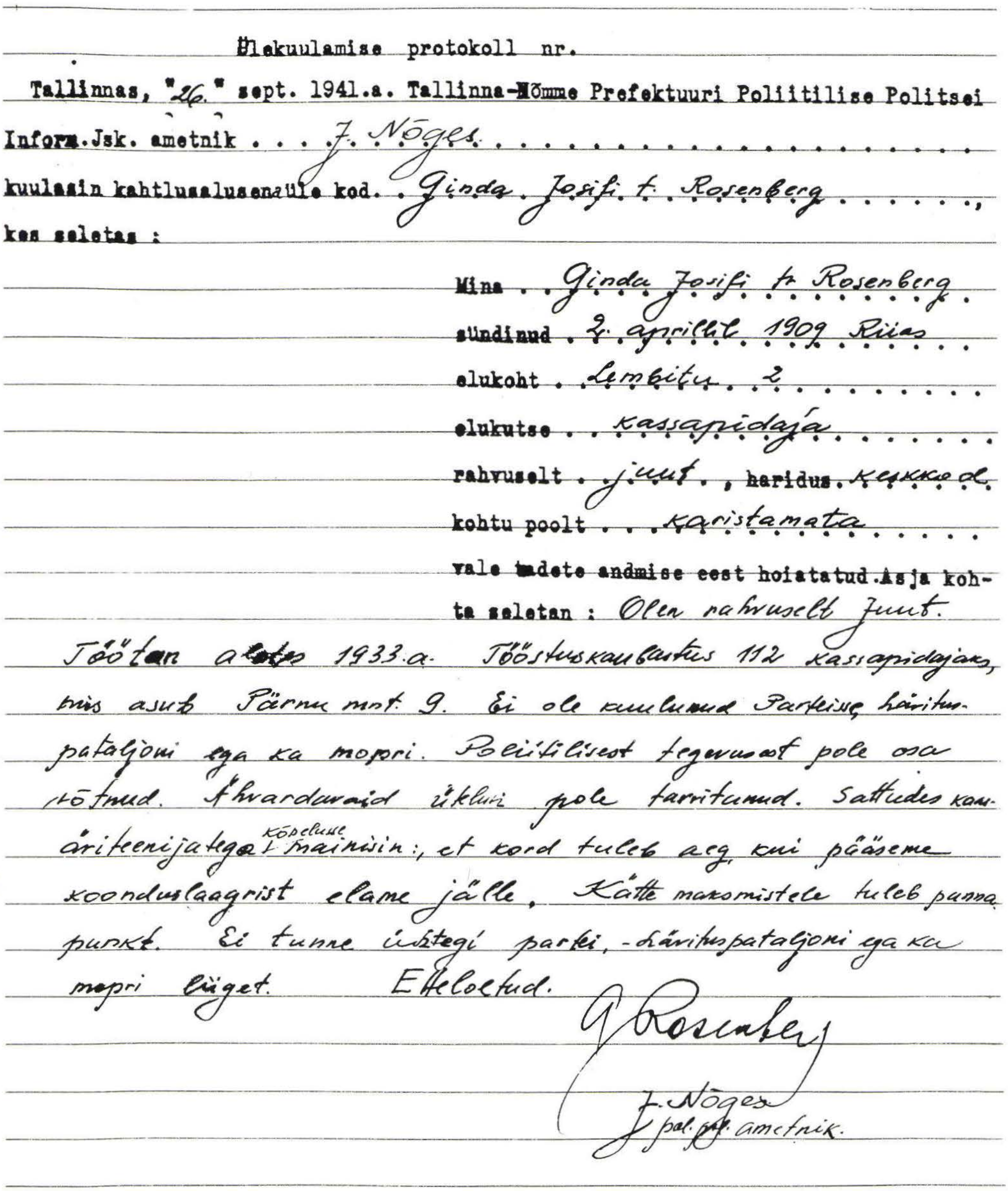

Ülekuulamise protokoll nr.

Tallinnas, "26." sept. 1941.a. Tallinna-Nõmme Prefektuuri Poliitilise Politsei Inform.Jsk. ametnik . . . J. Nõges. . . . .

kuulasin kahtlusalusena üle kod. . Ginda . Josifi. t. . Rosenberg . . . .,

kes seletas :

Mina . . Ginda Josifi tr Rosenberg .

sündinud . 2. aprillil 1909 Riias . . . .

elukoht . . Lembitu . 2 . . . .

elukutse . . kassapidaja . . . .

rahvuselt . . juut . , haridus. keskkool.

kohtu poolt . . . karistamata . . . .

vale teadete andmise eest hoiatatud. Asja kohta seletan : Olen rahvuselt Juut. Töötan alates 1933.a. Tööstuskaubastus 112 kassapidajana, mis asub Pärnu mnt. 9. Ei ole kuulunud Parteisse, häirituspataljoni ega ka mopri. Poliitilisest tegevusest pole osa võtnud. Ähvardavaid ütlusi pole tarvitanud. Sattudes kaasäriteenijatega kõneluse mainisin:, et kord tuleb aeg kui pääseme koonduslaagrist elame jälle. Kätte maksmistele tuleb panna punkt. Ei tunne ühtegi partei, -häirituspataljoni ega ka mopri liiget. Etteloetud.

G Rosenberg

J. Nõges
pol. pol. ametnik.

ERA.F.R-64.N.4.S.1140.L.6.

Ginda Rosenberg admits her Jewish origin. Likewise the words: time will come when we get out of the concentration camp, and we shall survive.

38

Väljavõte Ginda Rosenbergi juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Ginda Rosenberg — writ of arrest

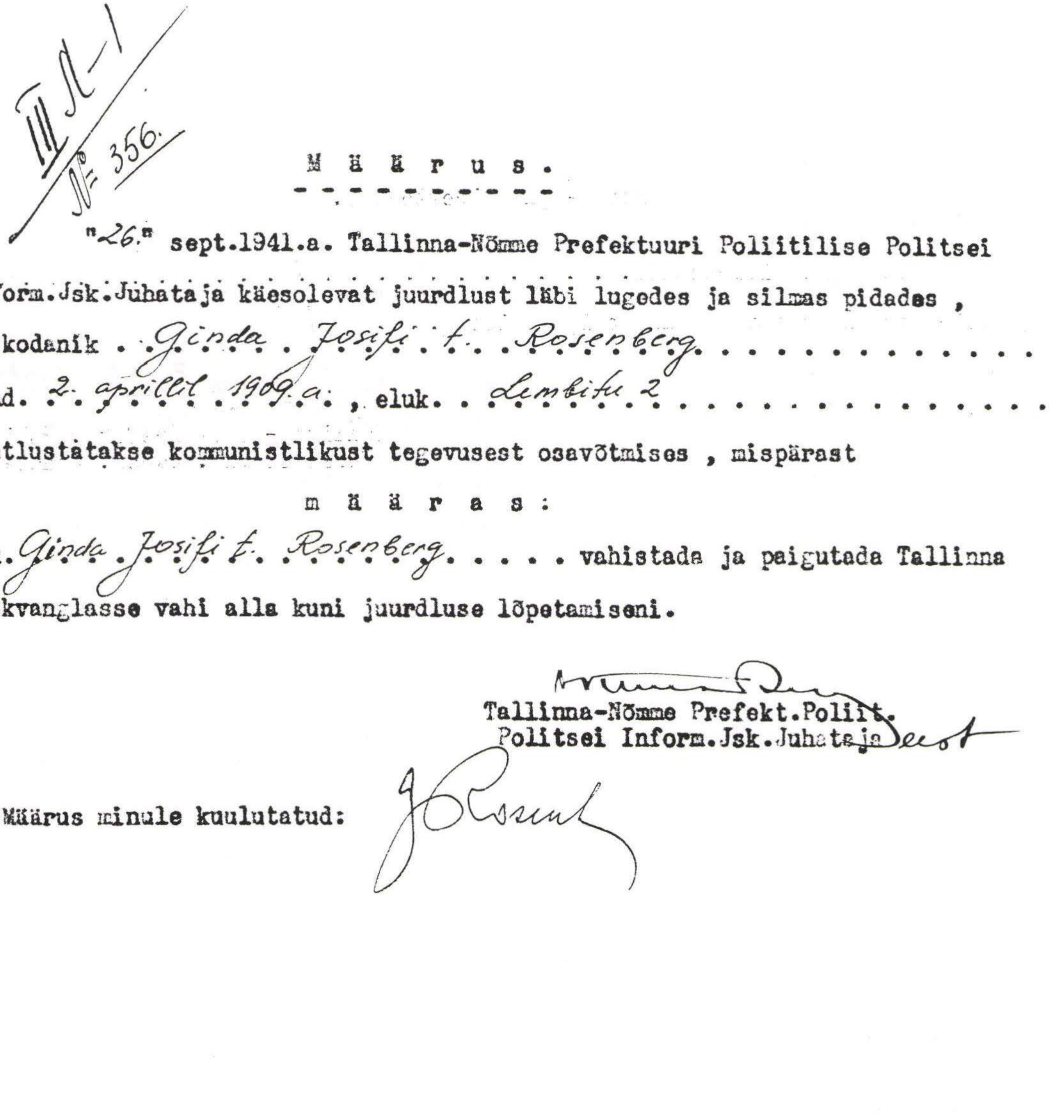

III Л-1

№ 356.

Määrus.

„26." sept.1941.a. Tallinna-Nõmme Prefektuuri Poliitilise Politsei Inform.Jsk.Juhataja käesolevat juurdlust läbi lugedes ja silmas pidades , et kodanik ..Ginda. Josifi t. Rosenberg............... sünd. 2. aprillil 1909.a., eluk. Lembitu 2............... kahtlustatakse kommunistlikust tegevusest osavõtmises , mispärast

määras:

kod. Ginda. Josifi t. Rosenberg..... vahistada ja paigutada Tallinna Keskvanglasse vahi alla kuni juurdluse lõpetamiseni.

Tallinna-Nõmme Prefekt.Polit.
Politsei Inform.Jsk.Juhataja

Määrus minule kuulutatud:

ERA.F.R-64.N.4.S.1140.L.5.

39

Väljavõte Ginda Rosenbergi juurdlustoimikust — määrus koonduslaagrisse paigutamise kohta
An extract from the investigation file of Ginda Rosenberg — a warrant for committal to a concentration camp

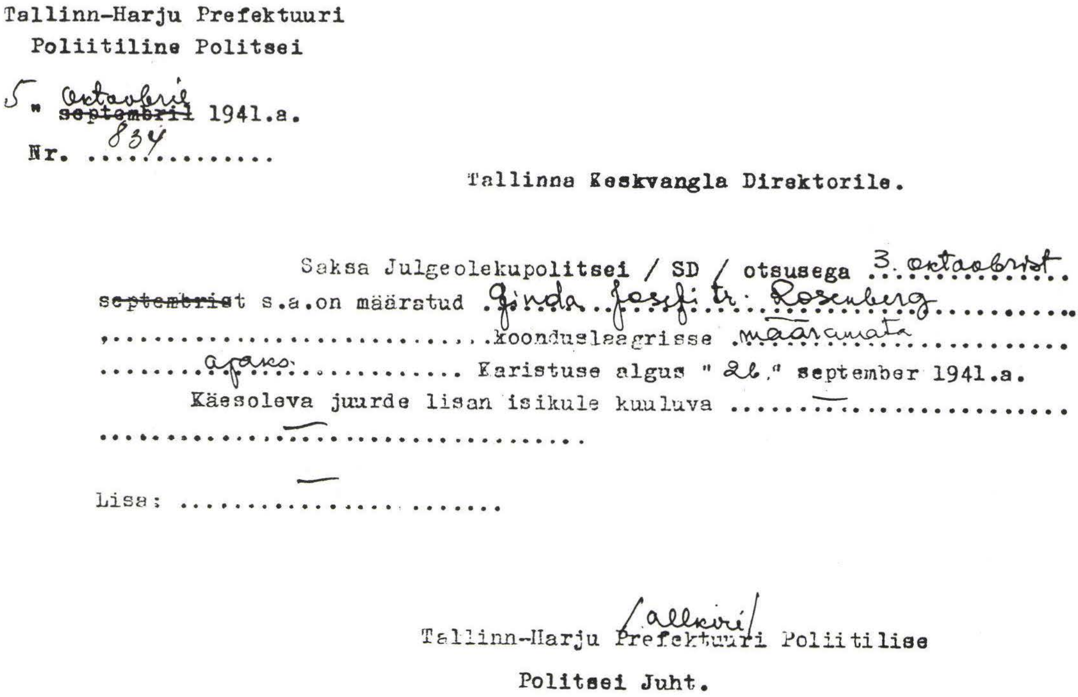

Tallinn-Harju Prefektuuri
Poliitiline Politsei

5 " oktoobril ~~septembril~~ 1941.a.
Nr. 834

Tallinna Keskvangla Direktorile.

Saksa Julgeolekupolitsei / SD / otsusega 3. oktoobrist ~~septembrist~~ s.a.on määratud Ginda Josifi tr. Rosenberg koonduslaagrisse määramata ajaks. Karistuse algus " 26." september 1941.a.

Käesoleva juurde lisan isikule kuuluva —

Lisa: —

/allkiri/
Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise
Politsei Juht.

ERA.F.R.-64.N.4.S.1140.L.3.

40

Väljavõte Rebeka Salome juurdlustoimikust — anonüümne kaebekiri
An extract from the investigation file of Rebeka Salome — an anonymous complaint

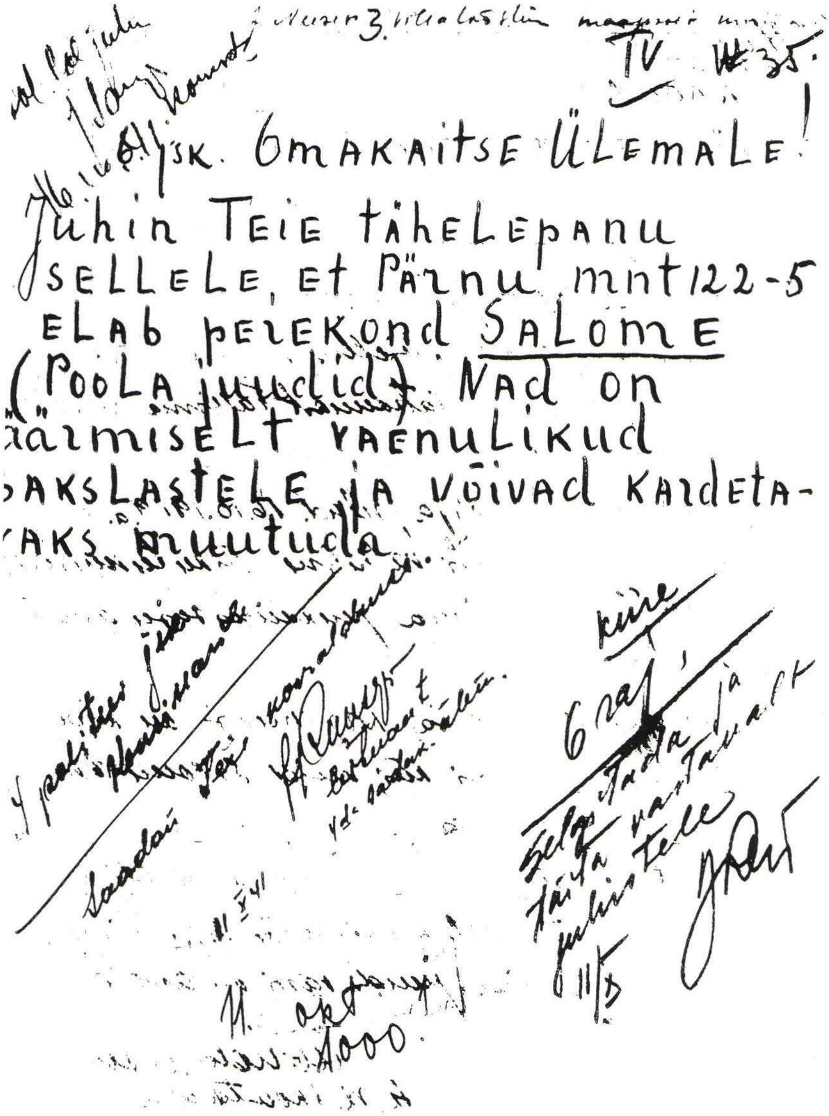

IV #35.

6. Jsk. Omakaitse Ülemale!

Juhin Teie tähelepanu sellele, et Pärnu mnt 122-5 elab perekond Salome (Poola juudid). Nad on äärmiselt vaenulikud sakslastele ja võivad kardetavaks muutuda.

kiire

6 raj.

Selgitada ja tarvitada vastavalt juutidele

11/X

Saadan

11.X.41

11. okt.

1000

ERA.F.R-64.N.4.S.800.L.35.

The anonymous complaint has been sent to the chief of the sixth Division of Self-Defence saying that at 122 Pärnu Road, apartment 5 lives the Salome family (Polish Jews). The resolutions on the letter insist upon investigation of the case, one even on an urgent investigation.

41

Väljavõte Rebeka Salome juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Rebeka Salome — writ of arrest

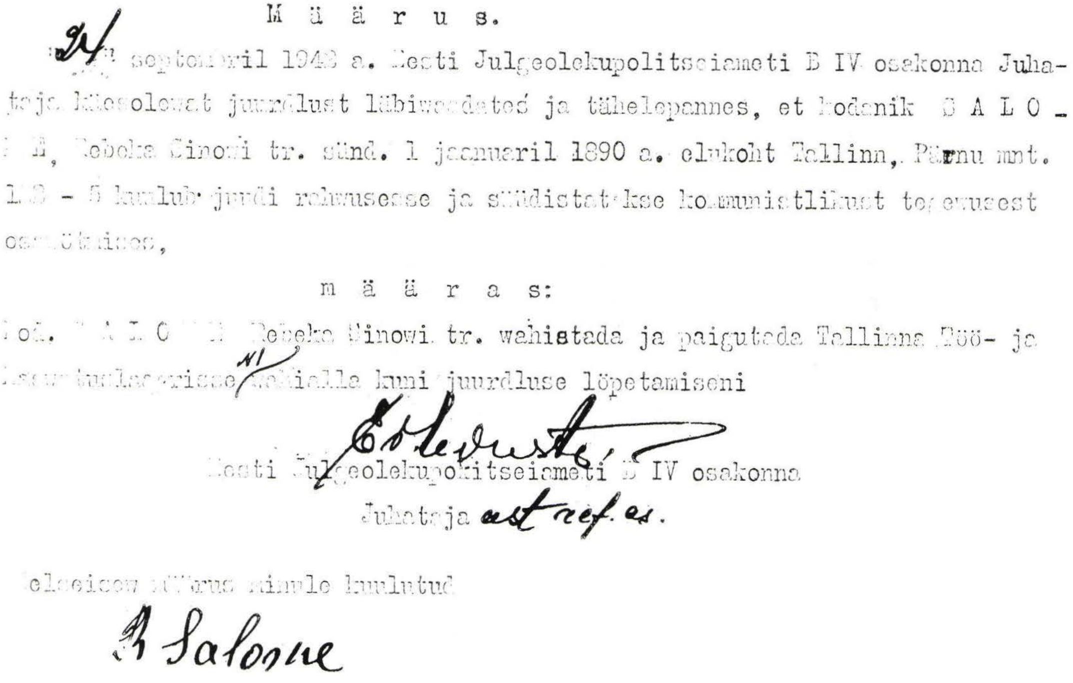

Määrus.

24 septembril 1942 a. Eesti Julgeolekupolitseiameti B IV osakonna Juhataja käesolevat juurdlust läbiwaadates ja tähelepannes, et kodanik S A L O M E, Rebeka Sinowi tr. sünd. 1 jaanuaril 1890 a. elukoht Tallinn, Pärnu mnt. 1[illegible] - 5 kuulub juudi rahwusesse ja süüdistatakse kommunistlikust tegewusest osawõtmises,

määras:

kod. S A L O M E Rebeka Sinowi tr. wahistada ja paigutada Tallinna Töö- ja Kaswatuslaagerisse N1 [illegible] kuni juurdluse lõpetamiseni

Eesti Julgeolekupolitseiameti B IV osakonna
Juhataja ast ref. as.

Eelseisew määrus minule kuulutud

R Salome

ERA.F.R-64.N.4.S.800.L.29.

42

Väljavõte Rebeka Salome juurdlustoimikust — määrus erimenetluse rakendamise kohta

An extract from the investigation file of Rebeka Salome — an order to apply special treatment

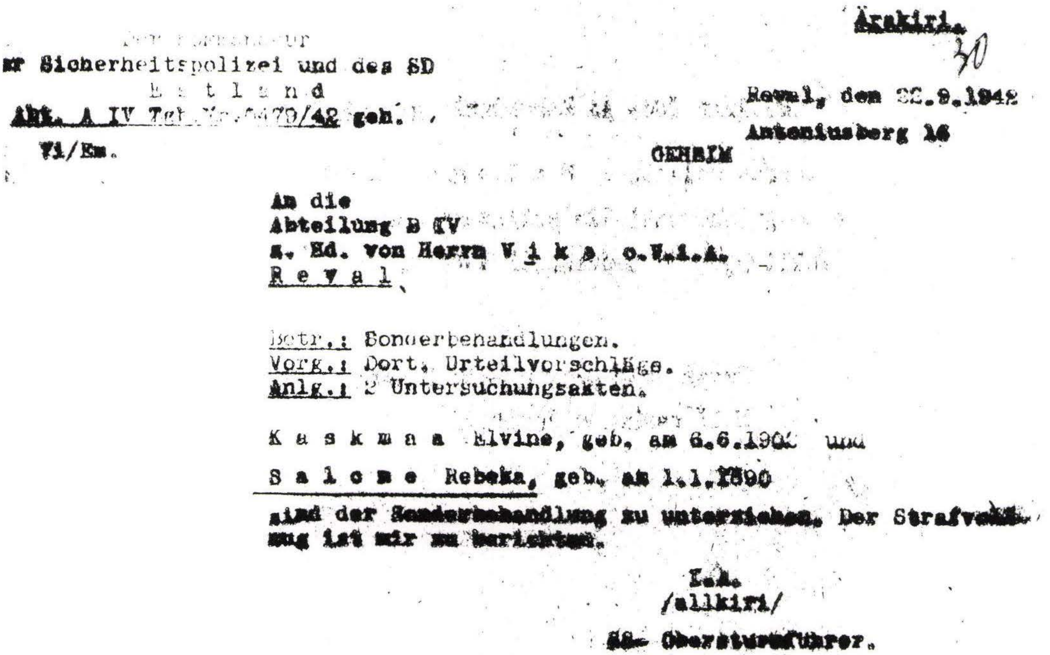

Ärakiri.
30

Der Kommandeur
der Sicherheitspolizei und des SD
Estland
Abt. A IV Tgb.Nr.[illegible]79/42 geh.
Vi/Em.

Reval, den 22.9.1942
Antoniusberg 16

GEHEIM

An die
Abteilung B IV
z. Hd. von Herrn Vika, o.V.i.A.
Reval

Betr.: Sonderbehandlungen.
Vorg.: Dort. Urteilvorschläge.
Anlg.: 2 Untersuchungsakten.

Kaskmaa Elvine, geb. am 6.6.1902 und

Salome Rebeka, geb. am 1.1.1890

sind der Sonderbehandlung zu unterziehen. Der Strafvollzug ist mir zu berichten.

I.A.
/allkiri/
SS-Obersturmführer.

ERA.F.R-64.N.4.S.800.L.30.

A letter of the Commander of Security Police and SD to the B-IV Department containing an order to subject Rebeka Salome to special treatment. Discharge of the order should be notified of. The letter has been marked as secret.

43

Väljavõte Movša Kaplani juurdlustoimikust — protokoll arreteerimise kohta
An extract from the investigation file of Movša Kaplan — a record concerning the arrest

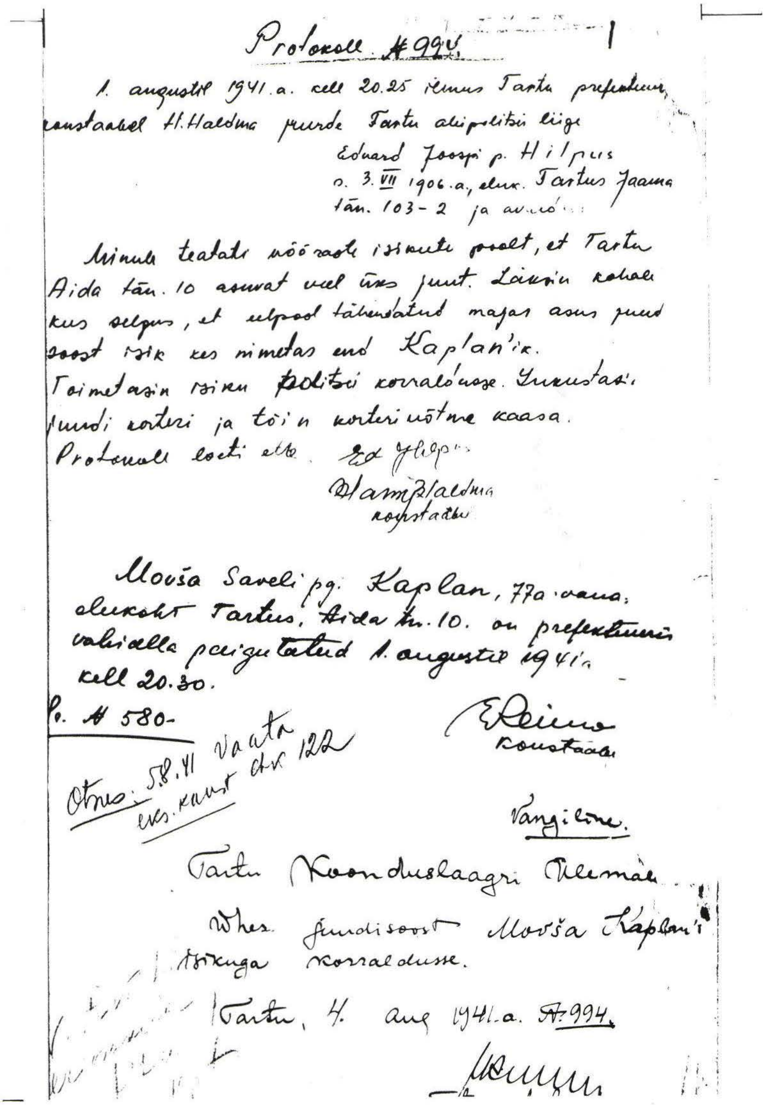

Protokoll #994.

1. augustil 1941.a. kell 20.25 ilmus Tartu prefektuuri konstaabel H. Haldma juurde Tartu abipolitsei liige
Eduard Joosepi p. Hilpus
s. 3.VII 1906.a., eluk. Tartus Jaama
tän. 103-2 ja avaldas:

Minule teatati võõraste isikute poolt, et Tartu Aida tän. 10 asuvat veel üks juut. Läksin kohale kus selgus, et eelpool tähendatud majas asus juudi soost isik kes nimetas end Kaplan'ik. Toimetasin isiku politsei korraldusse. Lukustasin juudi korteri ja tõin korteri võtme kaasa.
Protokoll loeti ette. Ed Hilpus

H. Haldma
konstaabel

Movša Saveli pg. Kaplan, 77a. vana; elukoht Tartus, Aida tn. 10. on prefektuuri vahialla paigutatud 1. augustil 1941 a kell 20.30.

P. # 580-

E. Reinu
konstaabel

Otsus: 5.8.41 vaata eks. kaust lk 122

Vangikiri.

Tartu Koonduslaagri Ülemale.

Ühes juudisoost Movša Kaplan'i isikuga korraldusse.

Tartu, 4. aug 1941.a. #994.

ERA.F.R-60.N.2.S.139.L.1.

The records have been taken down by a constable of Tartu prefecture. The latter explains that he was announced of a Jew still living at 10 Aida Street. The constable took him to the police station, locked up the apartment. A note follows saying that Movša Kaplan, 77 years old, has been arrested. The second note adds that Movša Kaplan has been committed to a concentration camp. A note on the margin: Judgement: August 5, 41. See ex.file p. 122.

44

Väljavõte Anna Kalmansoni juurdlustoimikust — postkaart kaebusega
An extract from the investigation file of Anna Kalmanson — a complaint written on a postcard

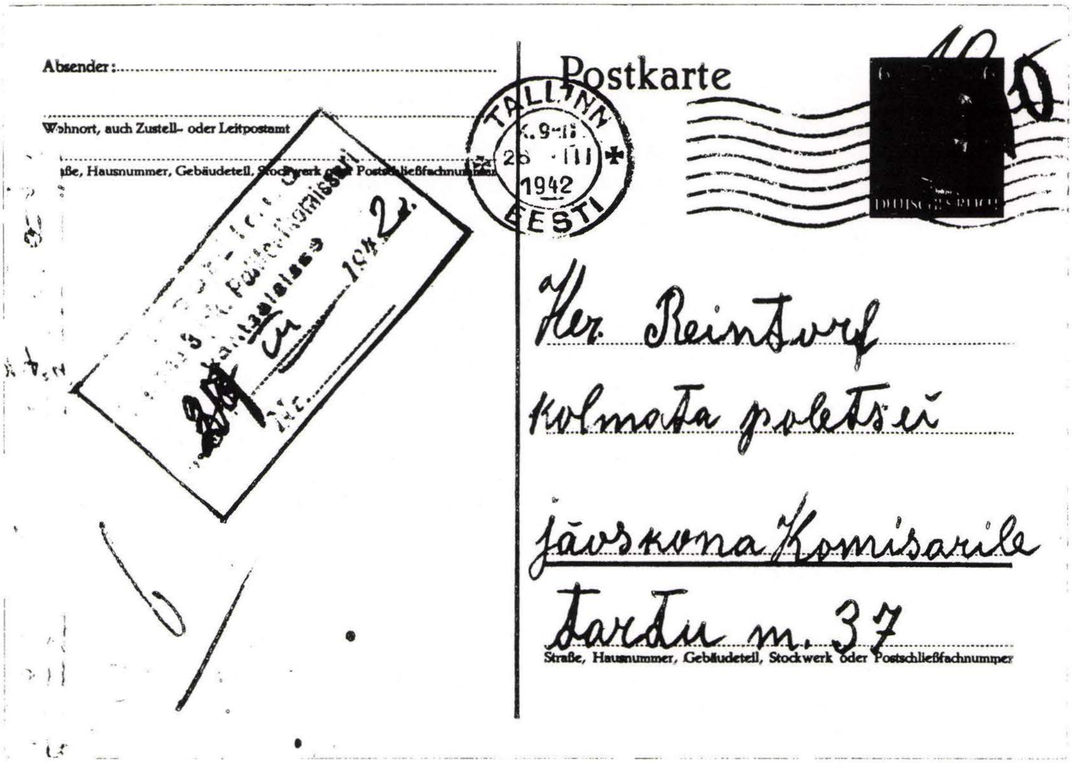

Absender:

Wohnort, auch Zustell- oder Leitpostamt

ße, Hausnummer, Gebäudeteil, Stockwerk oder Postschließfachnummer

Politseikomissar

1942 21.

Nr.

Postkarte

TALLINN 26 III 1942 EESTI

DEUTSCHES REICH

Her. Reintorf
kolmata poletsei
jäoskona Komisarile
Tartu m. 37

Straße, Hausnummer, Gebäudeteil, Stockwerk oder Postschließfachnummer

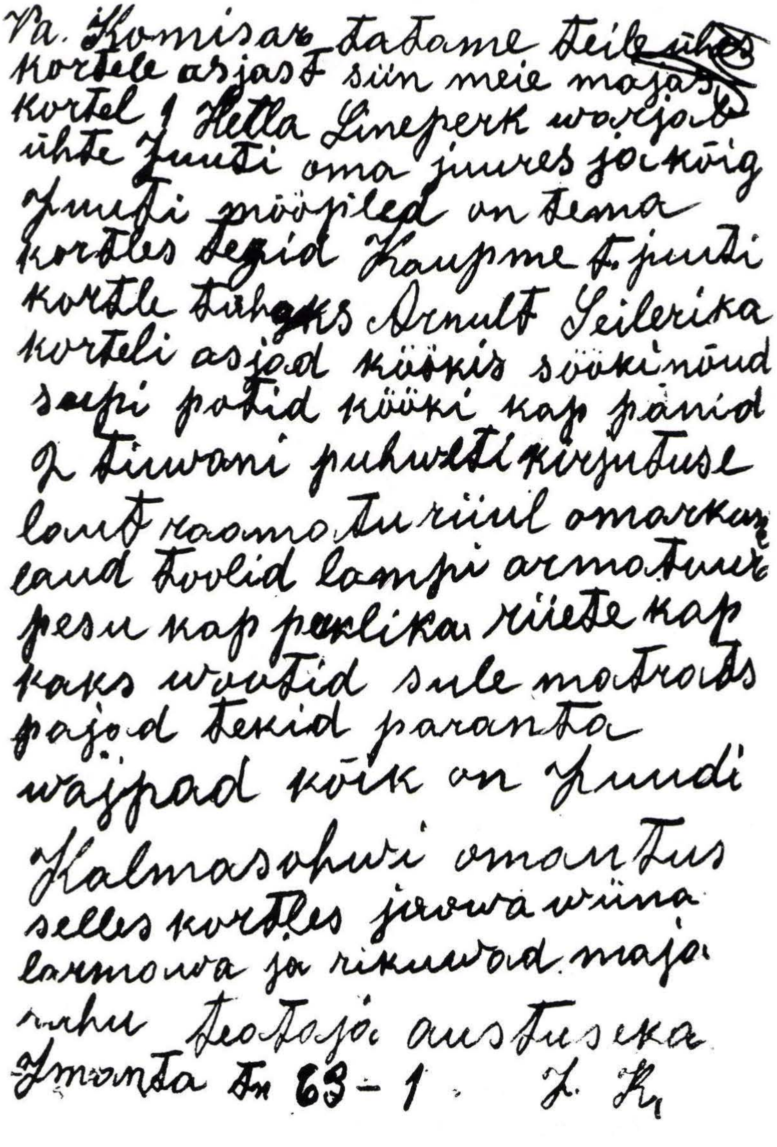

Va. Komisar tatame teile ~~ühe~~
kortele asjast siin meie majas
kortel 1 Hella Lineperk woorjab
ühte Juuti oma juures joi kõig
Juuti mööpiled on tema
kortles tegid Kaupme t. juuti
kortle tühjaks Arnult Seilerika
korteli asjad köökis söökinõud
saapi potid kööki kap pänid
2 tiiwani puhwetl kirjutuse
laud raamatu riiul omarkane
laud toolid lampi armatuur
pesu kap parlika riiete kap
kaks woodid sule matrots
pajod tekid paranta
wajpad kõik on Juudi
Kalmasohwi omantus
selles kortles jaowa wüna
larmowa ja rikuwad. maja
rahu teotajä austusega
Jmonta tn 63-1 . L. K

ERA.F.R-64.N.4.S,957.L.10.

The postcard has been addressed to the inspector of police and it has been said that Hella Lineperk (Edla Linneberg — see the next document) is hiding a Jew. Pieces of furniture and other things belonging to the Kalmansons have been enumerated on the card. The complaint is written in incorrect Estonian, the signature is illegible.

45

Väljavõte Anna Kalmansoni juurdlustoimikust — määrus juurdluse alustamise kohta ja tunnistajate ülekuulamisprotokollid

An extract from the investigation file of Anna Kalmanson — an order to start the investigation and the records of interrogation of the witnesses

Protokoll. N: 1585

30. märtsil 1942.a. 3.politseijaoskonna 6.raj. konst.kt. Tallinnas Endel Köll koostas protokolli alljärgnevas asjas.

Arvestades 3. jsk. politseikomissarile 27.03.42.a. saabunud ja protokolli juurde lisatud anonüümkirja ning kontrollides sääl ettetoodud asjaolusid ning leides, et kirjas tähendatud asjaolud vastavad tõele selles osas et, Imanta tn. 63-1 elunева Edla Linnebergi juures elab Anna Kasrilli tr. Kalmanson, sünd. 26.03.1904.a. Valgas, rahvuselt juut.

E Köll,
3.jsk.6.raj. konst.kt.

Määrus.

30. märtsil 1942.a. 3.politseijaoskonna 6.raj. konst. kt. Tallinnas Endel Köll võtnud arvesse, et eeltähendatud protokoll sisaldab avaliksüüdistuskorras jälitatava süüteo tunnuseid, mis näitud ette ?

määras

alata juurdlust protokollis-tähendatud süüteo selgitamiseks.

E Köll
3.jsk.6.raj. konst.kt.

Ülekuulamisprotokoll.

30. märtsil 1942.a. 3.politseijaoskonna 6.raj. konst. kt. Tallinnas Endel Köll, olles täitnud KKS § 241 nõudeid, kuulas tunnistajana üle Imanta tn.63-1 alljärgneva isiku, kes seletas:

Olen Edla Juhani tr. Linneberg,
sünd. 11. juulil 1898.a. Läänemaal,
1/03.42 Rikholdi val. Eluk. Imanta tn. 63-1

Tallinnas. Tööline. Vallaline. Rahvuselt Rootslane. Enda ütlusel kohtult karistamata.

Olin 5 aastat Kaupmehe tn. 29-21 elanud juutide Kalmann'ide juures passijaks. Eeltähendatud juutide perekond koosnes Laaser, Juda ja Anna Kalmanson'idest. Laaser ~~Kal~~ Kalmanson oli komm. valitsuse ajal ametnik ja Juda Kalmanson oli kauba väljapakkuja. Laaser ja Juda Kalmanson'id läksid vabatahtlikult Venemaale juulikuul 1941.a. Anna Kalmanson on sündimisest saadik juba nõdrameelne ja teda ei lastud Venemaale minna. Anna Kalmanson on rahvuselt juut. Et mina varem olin eelmainitud perekonnas passijaks siis jätsivad vennad Anna Kalmanson'i minu juurde. Umbes 2-3 nädalat tagasi käis minu juures üks noormees kes ütles end olevat Linna Hoolekandeosakonnast ja lubas juudi Anna Kalmanson'i 2-3 päeva pärast ära viia, kuid kuni seniajani pole eeltähendatud noormees juudile järgi tulnud. Käisin Linna Hoolekandeosakonnas järgi küsimas ja säält öeldi et nende juurest pole kegi käinud minu juures. Anna Kalmanson'i varandusest on minu juures üks puhvetikapp, muud juudi varandust minu juures ei ole. Anna Kalmanson'i vennad müüsid oma varanduse, peale puhvetikapi, kõik ära enne Venemaale minekut.

Muud ei lisa. KrS §141-kuulutatud. Loetud ette.

E Lindberg

E Köll,
3. jsk. 6. raj. konst. kt.

Ülekuulamisprotokoll.

30. märtsil 1942.a. 3. politseijaoskonna 6. raj. konst. kt. Tallinnas Endel Köll, olles täitnud KKS §241 nõudeid, kuulas tunnistajana üle tema elukohas alljärgneva isiku, kes seletas:

Olen Alma-Helene Antsu tr. Kolle, sünd. 10. mail 1901.a. Harjumaal, Kolga vallas. Eluk. Tmanta

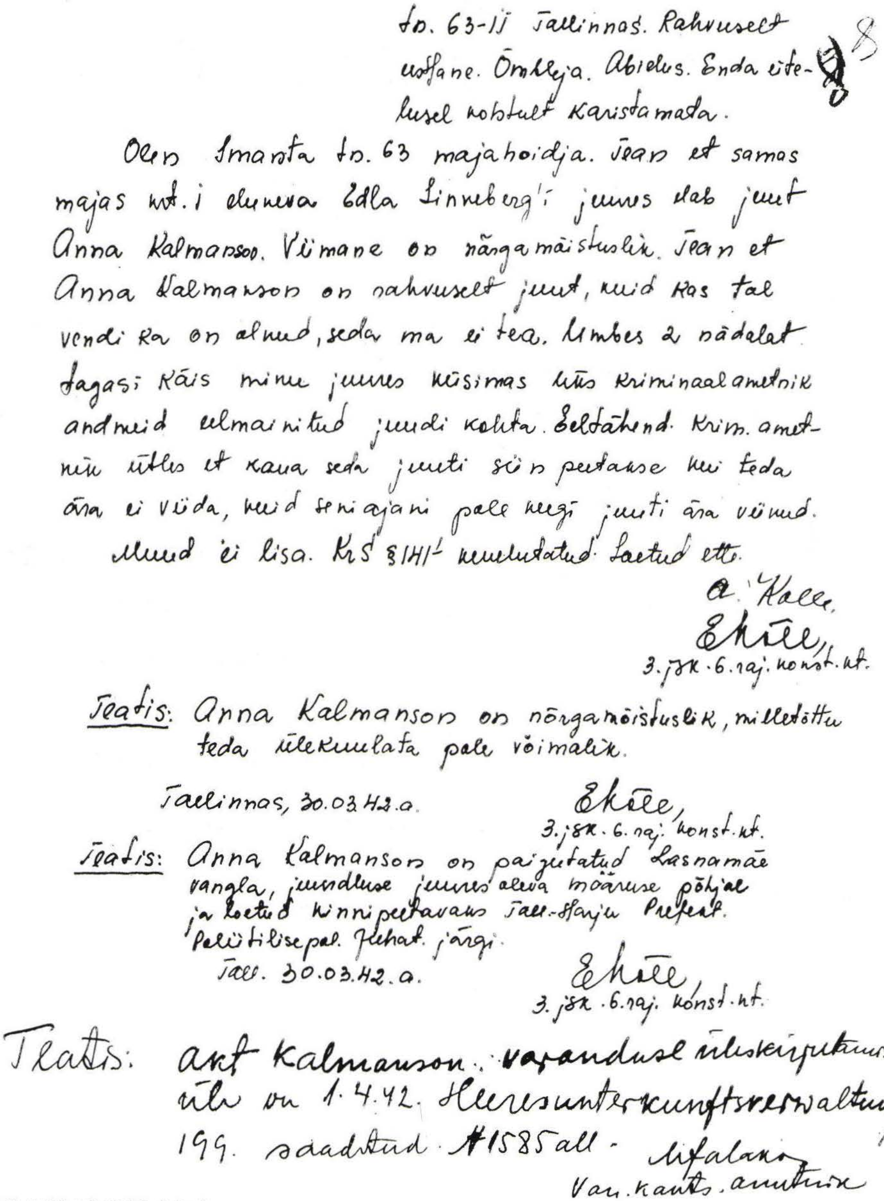

tn. 63-11 Tallinnas. Rahvuselt
eestlane. Õmbleja. Abielus. Enda üte-
lusel kohtult karistamata.

8

Olen Imarta tn. 63 majahoidja. Tean et samas majas krt. 1 eluneva Edla Linneberg'i juures elab juut Anna Kalmanson. Viimane on nõrgamõistuslik. Tean et Anna Kalmanson on rahvuselt juut, kuid kas tal vendi ka on olnud, seda ma ei tea. Umbes 2 nädalat tagasi käis minu juures küsimas kaks kriminaalametnik andmeid ülemainitud juudi kohta. Seltsahend. Krim. ametnik ütles et kaua seda juuti siin peetakse kui teda ära ei viida, kuid seniajani pole keegi juuti ära viinud.
Muud ei lisa. KrS §141^{1} kuulutatud. Loetud ette.

A. Kolle.
EKõll,
3. jsk. 6. raj. konst. kt.

Teatis: Anna Kalmanson on nõrgamõistuslik, milletõttu teda ülekuulata pole võimalik.

Tallinnas, 30.03.42.a.

EKõll,
3. jsk. 6. raj. konst. kt.

Teatis: Anna Kalmanson on paigutatud Lasnamäe vangla, juurdluse juures oleva määruse põhjal ja loetud kinnipeetavaks Tall.-Harju Prefekt. Poliitilise pol. Jehat. järgi.

Tall. 30.03.42.a.

EKõll,
3. jsk. 6. raj. konst. kt.

Teatis: akt Kalmanson.. varanduse ülekirjutamise üle on 1.4.42. Heeresunterkunftsverwaltung 199. saadetud #1585 all -
Var. kants. ametnik

ERA.F.R-64.N.4.S.957.L.6,6p,8.

On inspection the Jewess Anna Kalmanson proved to be living by Edla Linneberg. Edla Linneberg and Alma-Helene Kolle have been questioned as witnesses. Edla Linneberg admits that she had been a servant of the Kalmanson family. Juda and Lazar Kalmanson went to Russia. But Anna, an imbecile since birth, was not taken along to Russia and was left with Edla Linneberg. From Anna's property there is only one cupboard there. The other witness is the caretaker who knows that a Jew is living with Edla Linneberg and that the Jew is an imbecile. The resolutions of constable Endel Kõll announce that Anna is an imbecile and cannot be questioned and that she has been sent into prison. There is a third notice saying that Anna Kalmanson's property has been registered.

46

Väljavõte Anna Kalmansoni juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Anna Kalmanson — the writ of arrest

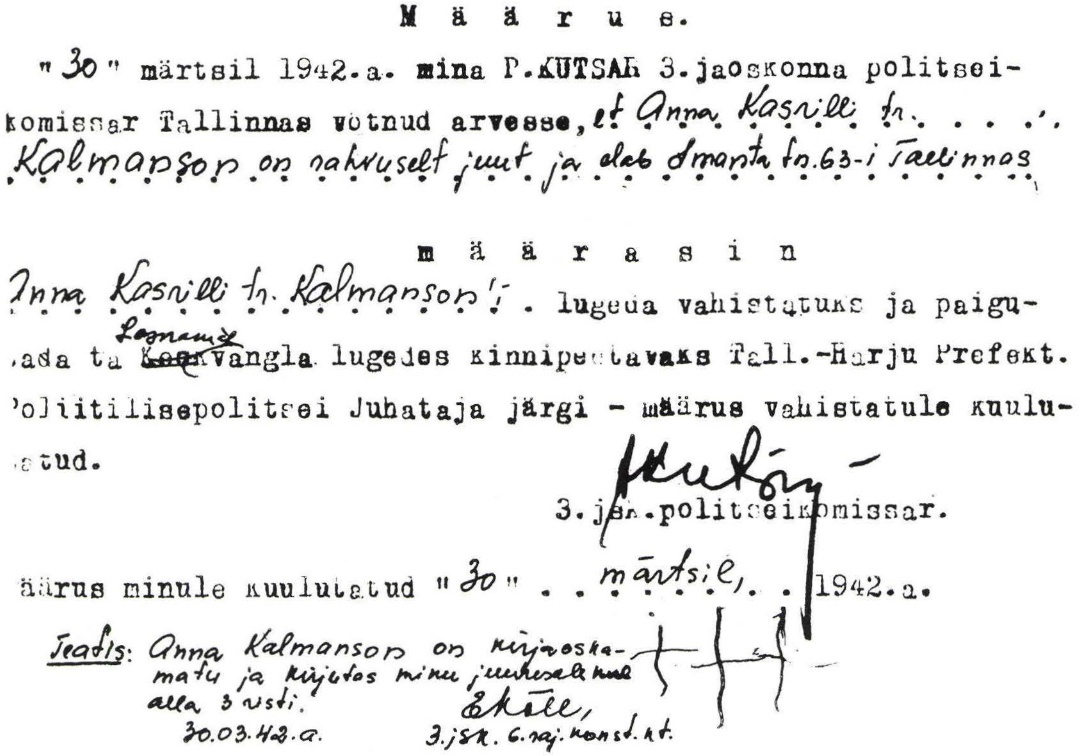

Määrus.

"30" märtsil 1942.a. **mina** P.**KUTSAR** 3.jaoskonna politseikomissar **Tallinnas** võtnud **arvesse**, et Anna Kasrilli tr. . . . . . . Kalmanson on rahvuselt juut ja elab Imanta tn. 63-i Tallinnas . . . . . .

määrasin

Anna Kasrilli tr. Kalmanson'i . lugeda vahistatuks ja paigutada ta Lasnamäe ~~Kesk~~vangla lugedes kinnipeetavaks Tall.-Harju Prefekt. Poliitilisepolitsei Juhataja järgi – **määrus** vahistatule kuulutatud.

Kutsar

3.jsk.politseikomissar.

Määrus minule kuulutatud "30" . . märtsil, . . 1942.a.

Teatis: Anna Kalmanson on kirjaoskamatu ja kirjutas minu juuresolekul alla 3 risti.
30.03.42.a.
Ekõll,
3.jsk. 6.raj. konst. nt.

ERA.F.R-64.N.4.S.957.L.7.

It is said in the writ that Anna Kalmanson should be arrested and committed to prison because she is a Jew by nationality. At the bottom there is a notice that she is illiterate and made three crosses instead of the signature.

47

Väljavõte Anna Kalmansoni juurdlustoimikust — teatis
An extract from the investigation file of Anna Kalmanson — a notice

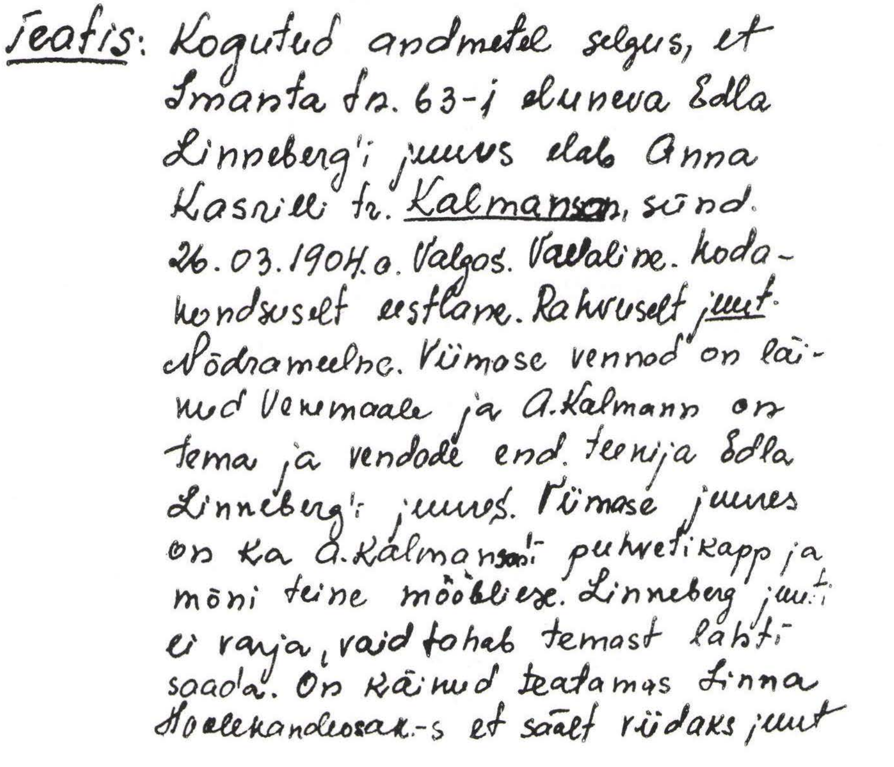

Teatis: Kogutud andmetel selgus, et Imanta tn. 63-1 eluneva Edla Linneberg'i juures elab Anna Kasrilli tr. Kalmanson, sünd. 26.03.1904.a. Valgas. Vallaline. Kodakondsuselt eestlane. Rahvuselt juut. Nõdrameelne. Viimase vennad on läinud Venemaale ja A.Kalmann on tema ja vendade end. teenija Edla Linneberg'i juures. Viimase juures on ka A.Kalmansoni puhvetikapp ja mõni teine mööbliese. Linneberg juuti ei varja, vaid tahab temast lahti saada. On käinud teatamas Linna Hoolekandeosak.-s et säält viidaks juut

ERA.F.64.N.4.S.957.L.9.

48

Väljavõte Anna Kalmansoni juurdlustoimikust — ettekanne Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei juhatajale
An extract from the investigation file of Anna Kalmanson — a report to the head of the Political Police of Tallinn-Harju Prefecture

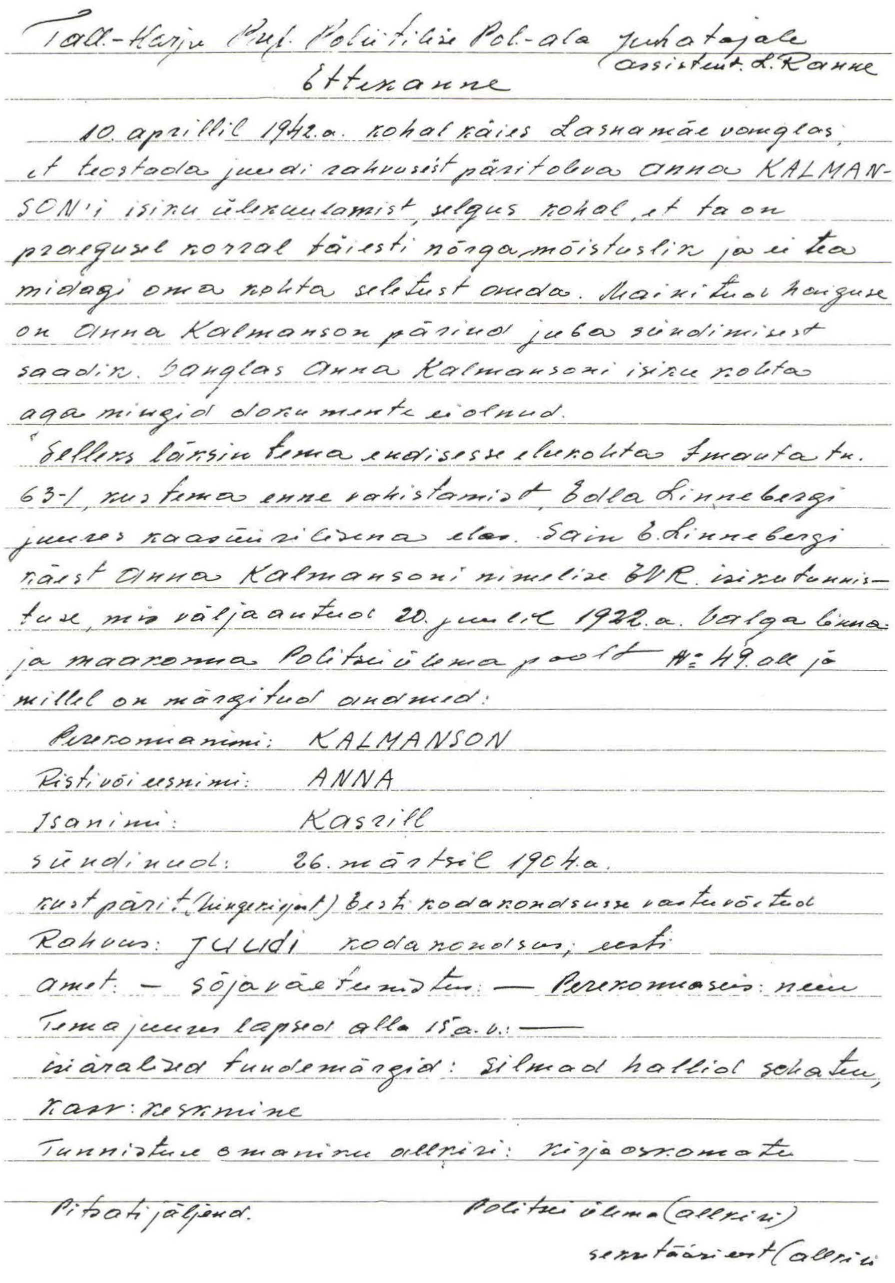

Tall.-Harju Pref. Poliitilise Pol.-ala juhatajale
(assistent. L. Ranne
Ettekanne

10. aprillil 1942.a. kohal käies Lasnamäe vanglas, et teostada juudi rahvusest päritolva Anna KALMANSON'i isiku ülekuulamist, selgus kohal, et ta on praegusel korral täiesti nõrgamõistuslik ja ei tea midagi oma kohta seletust anda. Mainitud haiguse on Anna Kalmanson põdenud juba sündimisest saadik. Vanglas Anna Kalmansoni isiku kohta aga mingid dokumente ei olnud.

Selleks läksin tema endisesse elukohta Imanta tn. 63-1, kus tema enne vahistamist Bella Linnebergi juures kaasüürilisena elas. Sain B. Linnebergi käest Anna Kalmansoni nimelise EVR. isikutunnistuse, mis väljaantud 20. juulil 1922.a. Valga linna ja maakonna Politsei ülema poolt N: 49. all ja millel on märgitud andmed:

Perekonnanimi: KALMANSON
Risti või eesnimi: ANNA
Isanimi: Kasrill
sündinud: 26. märtsil 1904.a.
kust pärit (kingerijat) Eesti kodakondsusse vastuvõetud
Rahvus: JUUDI kodakondsus; eesti
amet: — sõjaväeteenistus: — Perekonnaseis: neiu
Temaga juures lapsed alla 15 a.v.: —
iseäralised tundemärgid: Silmad hallid [illegible],
kasv: keskmine
Tunnistuse omaniku allkiri: kirjaoskamatu

Pitsati jäljend.
Politsei ülema (allkiri)
sekretäärient (allkiri

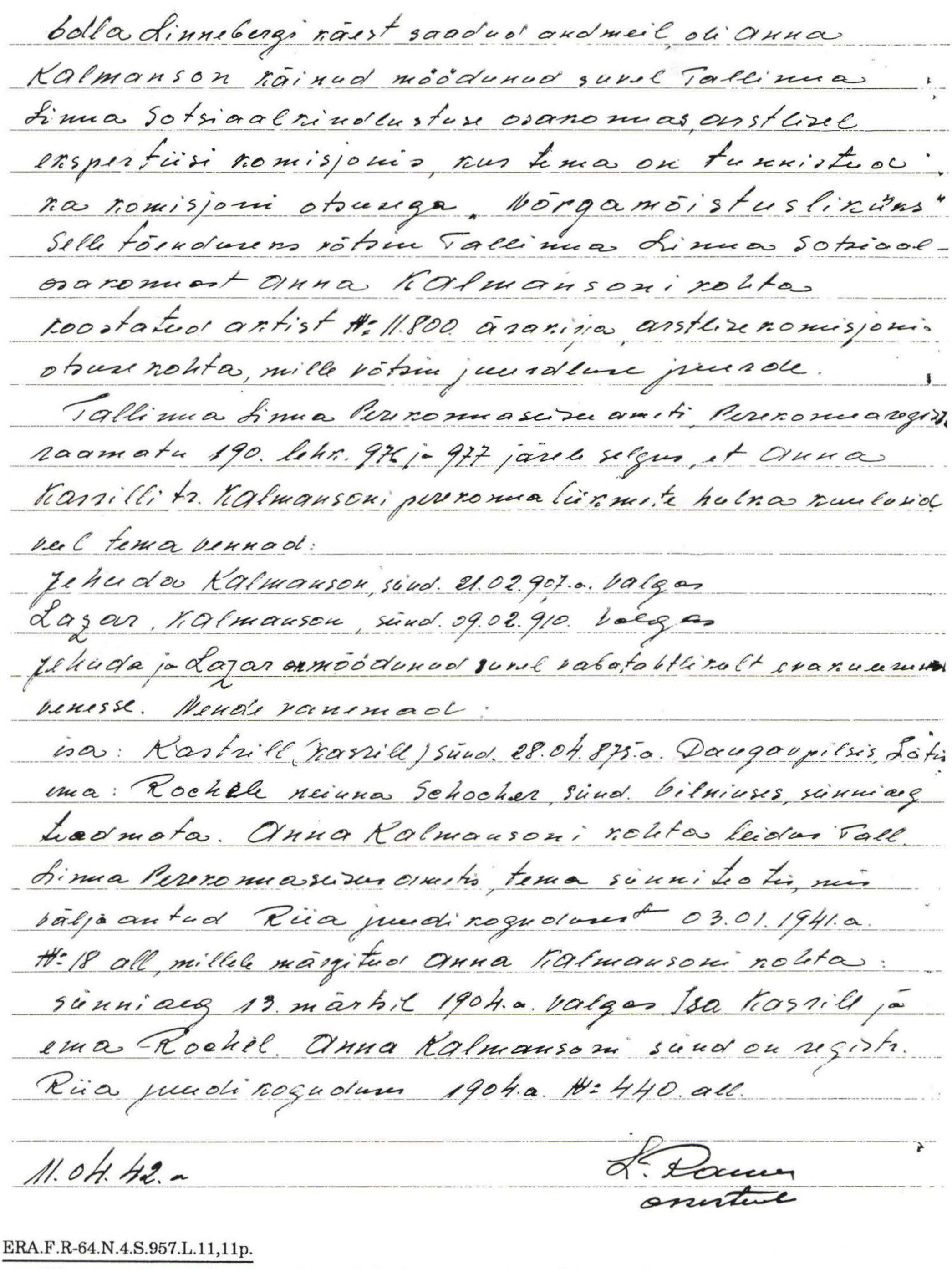

Golla Linnebergi käest saadud andmeil oli Anna Kalmanson käinud möödunud suvel Tallinna Linna Sotsiaalkindlustuse osakonnas arstlikel ekspertiisi komisjonis, kus tema on tunnistatud ka komisjoni otsusega „Võrgamõistuslikuks". Selle tõenduseks võtsin Tallinna Linna Sotsiaal-osakonnast Anna Kalmansoni kohta koostatud aktist №: 11.800 ärakirja, arstlike komisjoni otsuse kohta, mille võtsin juurdluse juurde.

Tallinna Linna Perekonnaseisu ameti Perekonnaregistr. raamatu 190. lehk. 976 ja 977 järele selgus, et Anna Kasrilli tr. Kalmansoni perekonna liikmete hulka kuuluvad veel tema vennad:

Jehuda Kalmanson, sünd. 21.02.907.a. Valgas
Lazar Kalmanson, sünd. 09.02.910. Valgas

Jehuda ja Lazar on möödunud suvel vabatahtlikult evakueerunud Venesse. Nende vanemad:

isa: Kastrill (Kasrill) sünd. 28.04.875.a. Daugavpilsis, Lätis
ema: Rochele neiuna Schocher, sünd. Vilniuses, sünniaeg teadmata. Anna Kalmansoni kohta leidus Tall. Linna Perekonnaseisu ametis, tema sünnitõotis, mis välja antud Riia juudi kogudusest 03.01.1941.a. №: 18 all, millel märgitud Anna Kalmansoni kohta: sünniaeg 13. märtsil 1904.a. Valgas. Isa Kasrill ja ema Rochel. Anna Kalmansoni sünd on registr. Riia juudi koguduses 1904.a. №: 440. all.

11.04.42.a

L. Ramm
assistent

ERA.F.R-64.N.4.S.957.L.11,11p.

The report contains a review of the interrogation of Anna Kalmanson and of the information gathered about the Kalmanson family.

49

Väljavõte Anna Kalmansoni juurdlustoimikust — teade Anna Kalmansoni surma kohta

An extract from the investigation file of Anna Kalmanson — the notice of death

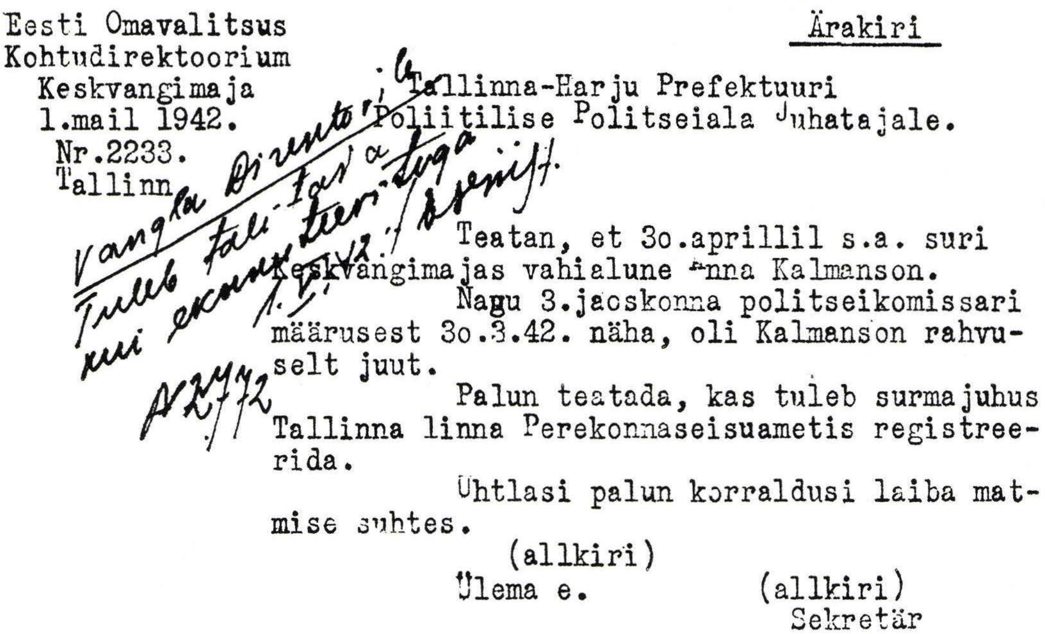

Eesti Omavalitsus
Kohtudirektoorium
Keskvangimaja
1.mail 1942.
Nr.2233.
Tallinn

Ärakiri

Tallinna-Harju Prefektuuri
Poliitilise Politseiala Juhatajale.

Vangla Direktorile; Tuleb talitada kui ekssekuteeritega 1.V.42.

A2772

Teatan, et 3o.aprillil s.a. suri Keskvangimajas vahialune Anna Kalmanson.

Nagu 3.jaoskonna politseikomissari määrusest 3o.3.42. näha, oli Kalmanson rahvuselt juut.

Palun teatada, kas tuleb surmajuhus Tallinna linna Perekonnaseisuametis registreerida.

Ühtlasi palun korraldusi laiba matmise suhtes.

(allkiri)
Ülema e.

(allkiri)
Sekretär

ERA.F.R-64.N.4.S.957.L.16.

The prison governor reports to the head of the Political Police of Tallinn-Harju Prefecture that the prisoner Anna Kalmanson died. The governor asks for instructions how to register the death and to bury the corpse. There is an instruction on the margin of the letter to treat it in the way the executed are treated.

50

Väljavõte Anna Kalmansoni juurdlustoimikust — surmatunnistus
An extract from the investigation file of Anna Kalmanson — death certificate

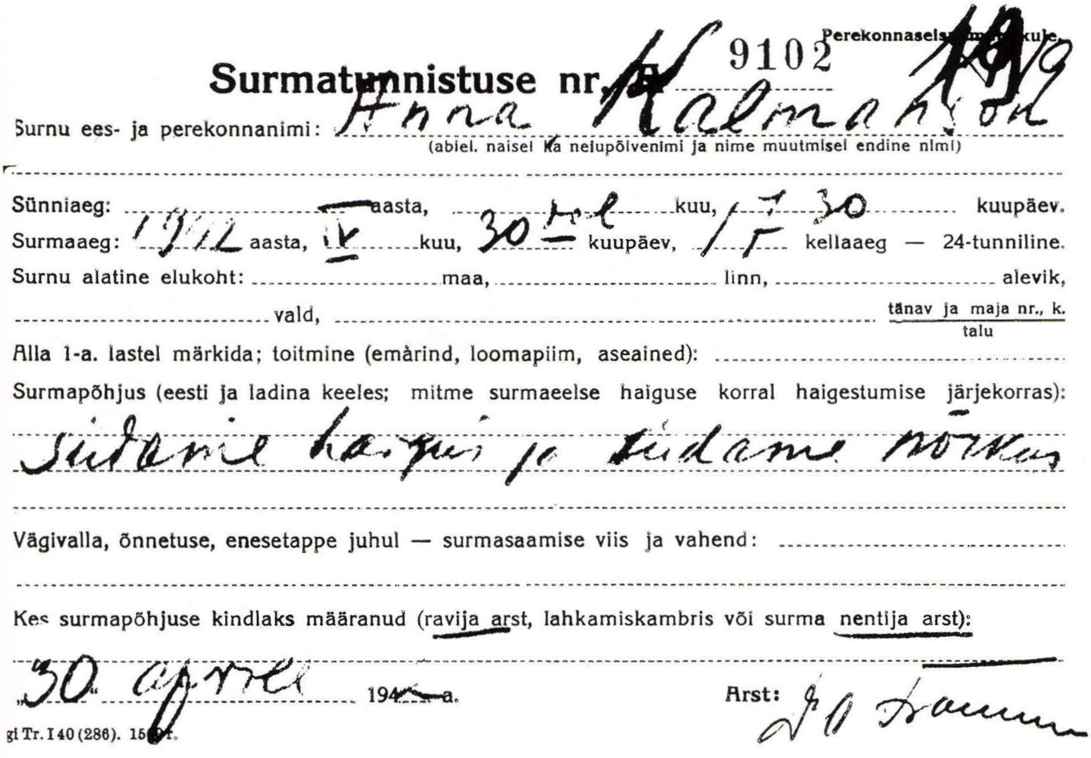

Perekonnasei[illegible]

Surmatunnistuse nr. 9102

Surnu ees- ja perekonnanimi: Anna Kalmanson
(abiel. naisel ka neiupõlvenimi ja nime muutmisel endine nimi)

Sünniaeg: .... aasta, ... kuu, 30 .... kuupäev.

Surmaaeg: 1942 aasta, IV kuu, 30 kuupäev, 17 kellaaeg — 24-tunniline.

Surnu alatine elukoht: .... maa, ... linn, ... alevik,

.... vald, ... tänav ja maja nr., k. / talu

Alla 1-a. lastel märkida; toitmine (emårind, loomapiim, aseained): ....

Surmapõhjus (eesti ja ladina keeles; mitme surmaeelse haiguse korral haigestumise järjekorras):

südame haigus ja südame nõrkus

Vägivalla, õnnetuse, enesetappe juhul — surmasaamise viis ja vahend: ....

Kes surmapõhjuse kindlaks määranud (ravija arst, lahkamiskambris või surma nentija arst):

„30" aprill 194— a.

Arst:

gi Tr. I 40 (286). 15[illegible]

ERA.F.R-64.N.4.S.957.L.19.

Cause of death — heart disease and cardiac weakness. Signed by a doctor.

51

Väljavõte Mihail Scheeri juurdlustoimikust — teatis vahistatu kohta
An extract from the investigation file of Mihail Scheer — a notice concerning the prisoner

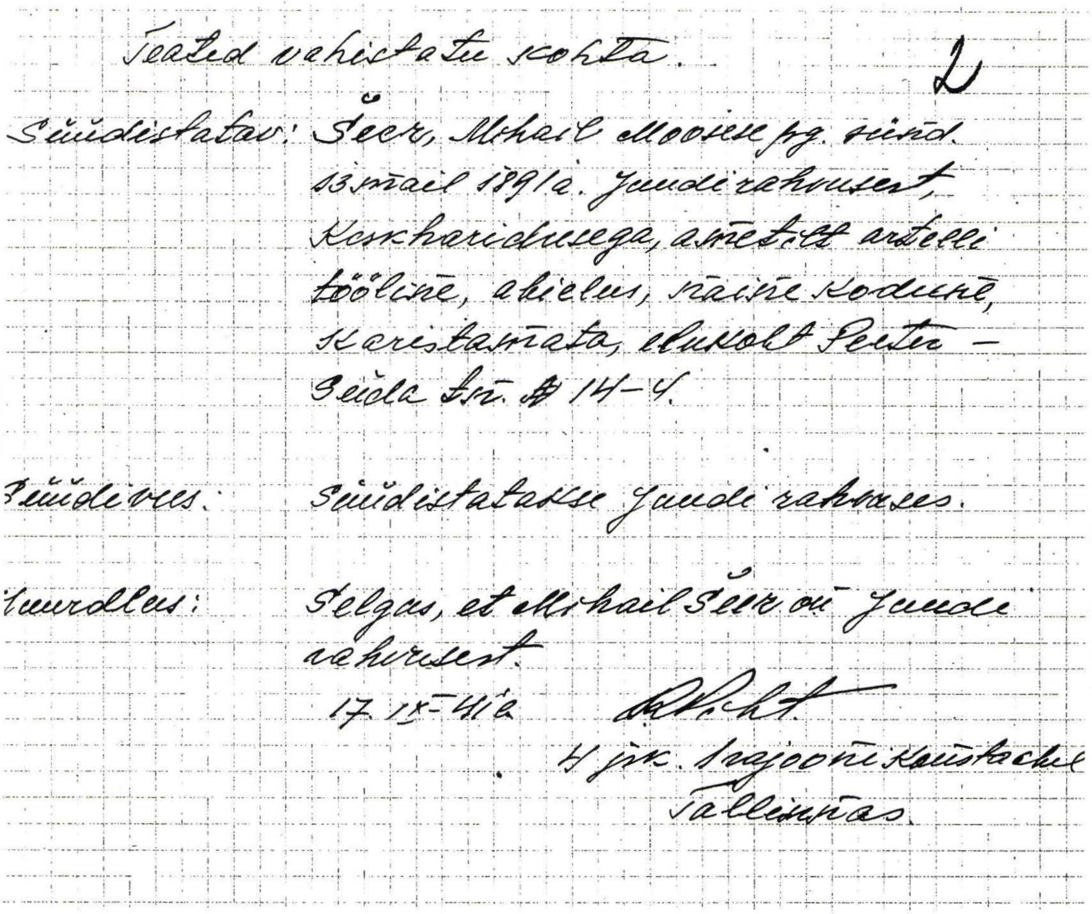

Teated vahistatu kohta. 2

Süüdistatav: Šeer, Mihail Moosese pg. sünd. 13 mail 1891 a. juudi rahvusest, keskharidusega, ametilt artelli tööline, abielus, naise kodune, karistamata, elukoht Peeter-Süda tn. # 14-4.

Süüdivus: Süüdistatakse juudi rahvuses.

Juurdlus: Selgus, et Mihail Šeer on juudi rahvusest.

17. IX-41 a.

4 jsk. 1 rajooni Kaitsetsehh
Tallinnas.

ERA.F.R-64.N.4.S.914.L.2.

52

Väljavõte Mihail Scheeri juurdlustoimikust — ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Mihail Scheer — record of interrogation

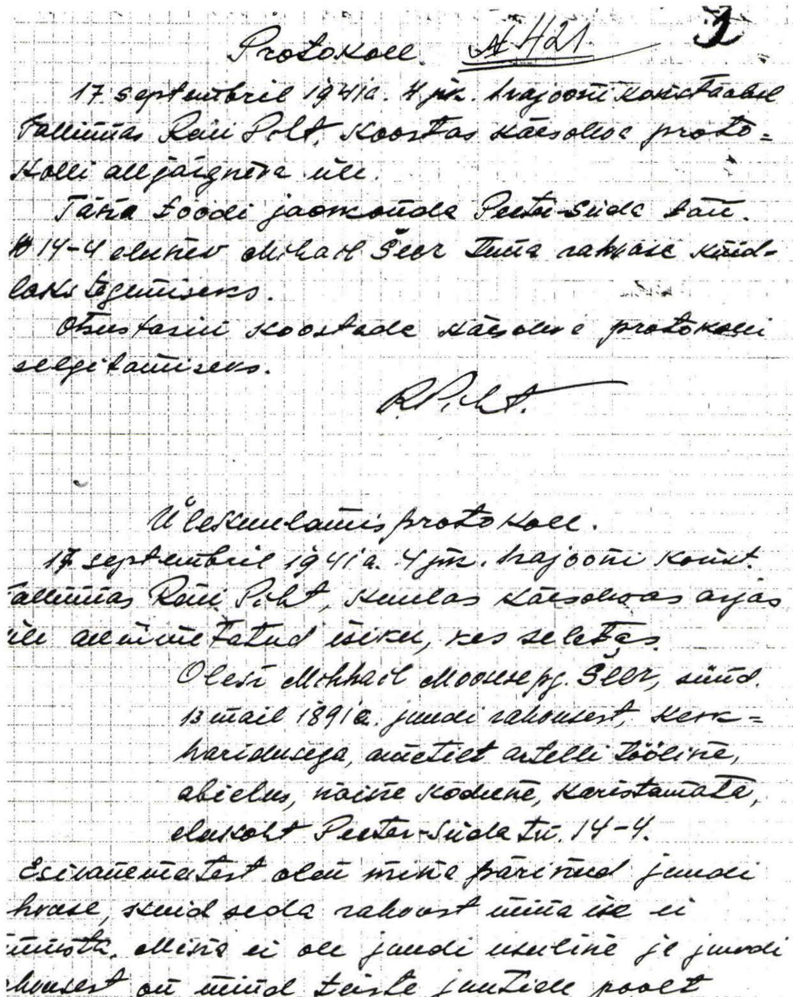

Protokoll № 421. 3

17 septembril 1941 a. 4 jsk. rajooni kaitsestaabi
Tallinnas Rein Polt, koostas käesoleva proto-
kolli alljärgneva üle.
Täna toodi jaoskonda Peeter-Süda tän.
№ 14-4 elunev Mihail Šeer Juuda rahvuse küsit-
luse tegemiseks.
Otsustasin koostada käesoleva protokolli
selgitamiseks.

R. Polt.

Ülekuulamisprotokoll.

17 septembril 1941 a. 4 jsk. rajooni Komt.
allinnas Rein Polt, kuulas käesoleval ajal
üle allnimetatud isiku, kes seletas.
Olen Mihhail Moosese pg. Šeer, sünd.
13 mail 1891 a. juudi rahvusest, kesk-
haridusega, ametilt artelli tööline,
abielus, naine kodune, karistamata,
elukoht Peeter-Süda tn. 14-4.
Esivanematest olen minule pärinud juudi
hvuse, kuid seda rahvust mina ise ei
unnusta. Mina ei ole juudi usuline ja juudi
hvusest on minul teiste juutide poolt
ammu välja heidetud.
ina abiellusin Poola rahvusest naisega
a 1920 a. astusin Katoliigu usku. Naine minul
uudi rahvusest ei ole.
Kommunistliku võimu ajal töötasin koos
stlastega artellis, olin täieste eesti meelne
eestlaste sõber juba lapsest saadik ja
uudi rahvusest kodanikega ei ole minul olnud
ühtegi läbikäimist.

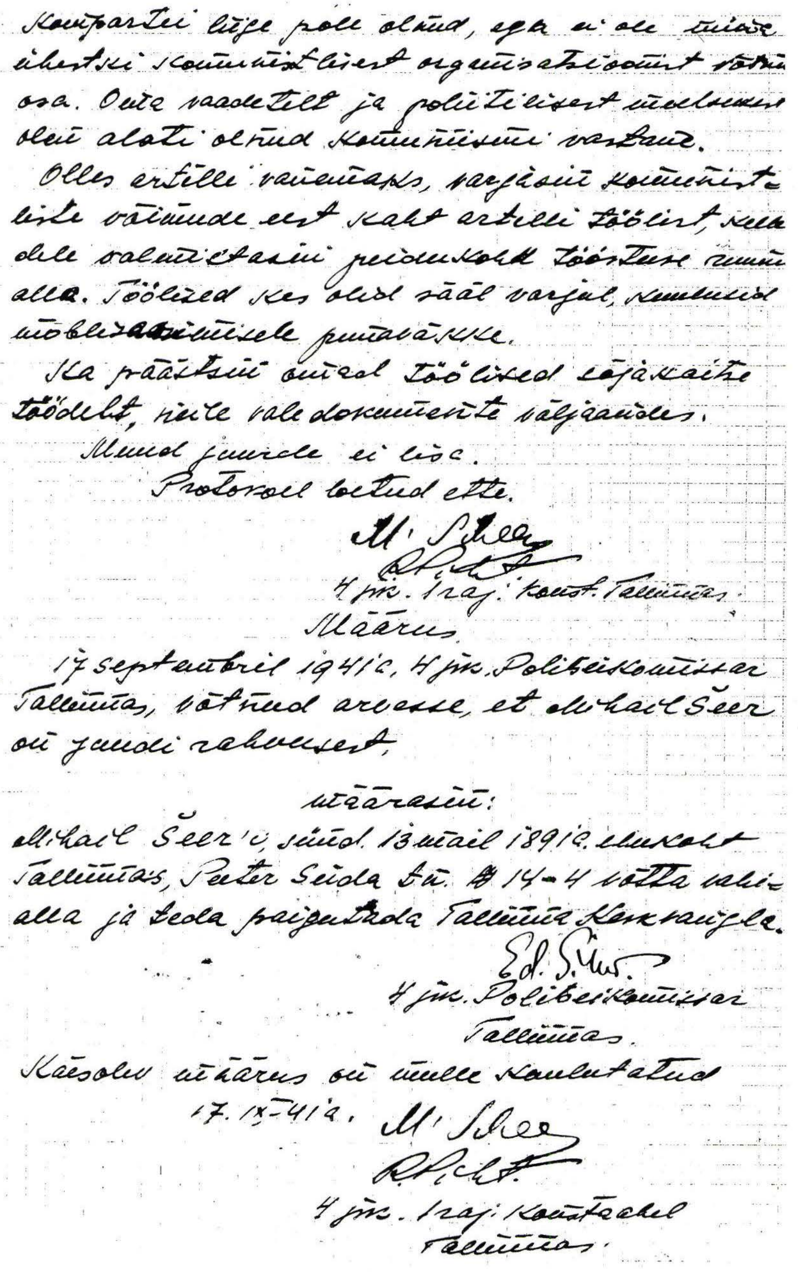

Kompartei liige pole olnud, ega ei ole kunagi ühestki kommunistlisest organisatsioonist võtnud osa. Oma vaadetelt ja poliitiliselt mõtlemiselt olen alati olnud kommunismi vastane.

Olles artelli vanemaks, varjasin kommunistliste võimude eest kaht artelli töölist, kelledele valmistasin peidukoha tööstuse ruumi alla. Töölised kes olid sääl varjul, pääsesid mobiliseerimisele punaväkke.

Ka päästsin omad töölised sõjakaitse töödelt, neile valedokumente väljaandes.

Muud juurde ei lisa.

Protokoll loetud ette.

M. Shee

4 jsk. Uurij. komst. Tallinnas.

Määrus.

17 septembril 1941 a. 4 jsk. Politseikomissar Tallinnas, võtnud arvesse, et Mihail Šeer on juudi rahvusest,

määrasin:

Mihail Šeer'i, sünd. 13 mail 1891 a. elukoht Tallinnas, Peeter Süda tän. # 14-4 võtta vahi alla ja teda paigutada Tallinna Keskvangla.

Ed. S.

4 jsk. Politseikomissar Tallinnas.

Käesolev määrus on mulle kuulutatud 17. IX-41 a.

M. Shee

4 jsk. Uurij. Komissar Tallinnas.

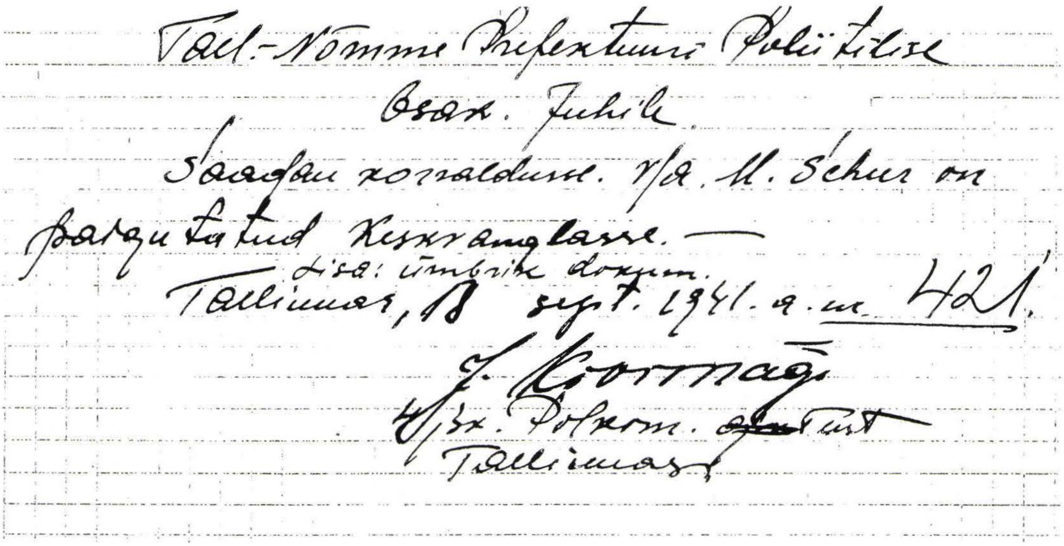

Tall.-Nõmme Prefektuuri Politsei
Osak. Juhile.

Saadan korralduse. v/a. M. Schur on paigutatud Keskvanglasse. —

Lisa: ümbrik dokum.

Tallinnas, 13 sept. 1941. a. nr 421.

J. Kormag
Ül. Polkom. ~~[illegible]~~ [illegible]
Tallinnas.

ERA.F.R-64.N.4.S.914.L.3,3p,4.

53

Väljavõte Mihail Scheeri juurdlustoimikust — töökaaslaste palvekiri
An extract from the investigation file of Mihail Scheer — a petition of the colleagues

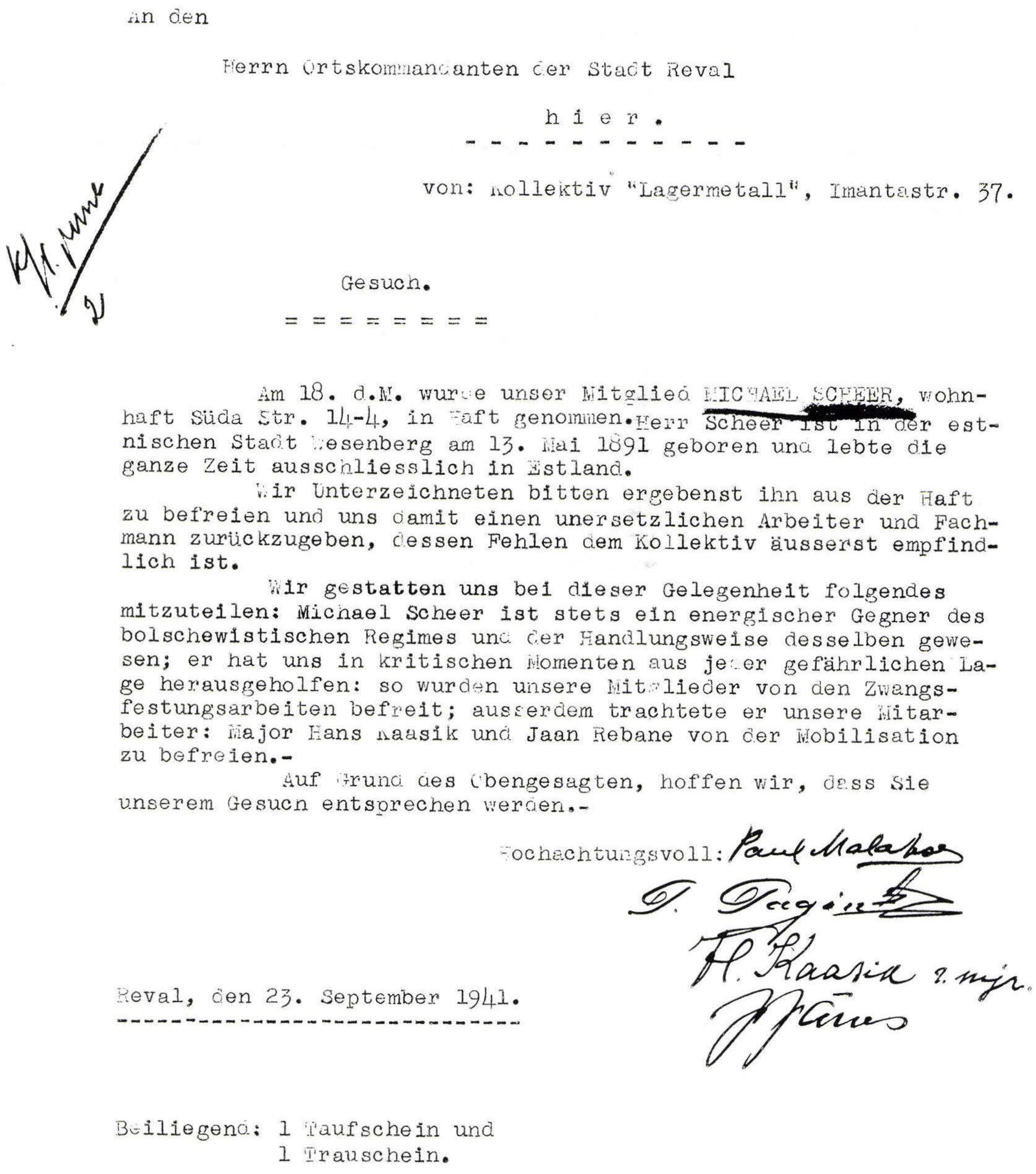

An den

Herrn Ortskommandanten der Stadt Reval

hier.

von: Kollektiv "Lagermetall", Imantastr. 37.

Gesuch.

Am 18. d.M. wurde unser Mitglied MICHAEL SCHEER, wohnhaft Süda Str. 14-4, in Haft genommen. Herr Scheer ist in der estnischen Stadt Wesenberg am 13. Mai 1891 geboren und lebte die ganze Zeit ausschliesslich in Estland.

Wir Unterzeichneten bitten ergebenst ihn aus der Haft zu befreien und uns damit einen unersetzlichen Arbeiter und Fachmann zurückzugeben, dessen Fehlen dem Kollektiv äusserst empfindlich ist.

Wir gestatten uns bei dieser Gelegenheit folgendes mitzuteilen: Michael Scheer ist stets ein energischer Gegner des bolschewistischen Regimes und der Handlungsweise desselben gewesen; er hat uns in kritischen Momenten aus jeder gefährlichen Lage herausgeholfen: so wurden unsere Mitglieder von den Zwangsfestungsarbeiten befreit; ausserdem trachtete er unsere Mitarbeiter: Major Hans Kaasik und Jaan Rebane von der Mobilisation zu befreien.-

Auf Grund des Obengesagten, hoffen wir, dass Sie unserem Gesuch entsprechen werden.-

Hochachtungsvoll: Paul Malakov
T. Pagin
H. Kaasik 2. mjr.

Reval, den 23. September 1941.

Beiliegend: 1 Taufschein und
1 Trauschein.

Die Unterschriebenen:

I.) Pawel Malachow, der Vorsitzende des Kollektives,
Wohnort- Reval, Liivalaia 48a-II.

2.) Johannes Jänes, Giesser am Kollektiv,
Wohnort- REval, Imanta 25.

3.) Peter Pagin, Giesser am Kollektiv,
Wohnort- Reval, Õuna II-8.

4.) Hans Kaasik, Buchhalter, Major,
Wohnort- Reval, Kaupmehe 20-8.

ERA.F.R-64.N.4.S.914.L.5,8.

The colleagues petition for the release of Mihail Scheer from prison.

54

Väljavõte Mihail Scheeri juurdlustoimikust — abikaasa Anna Scheeri kiri julgeolekupolitseile
An extract from the investigation file of Mihail Scheer — the letter of his wife Anna Scheer to the Security Police

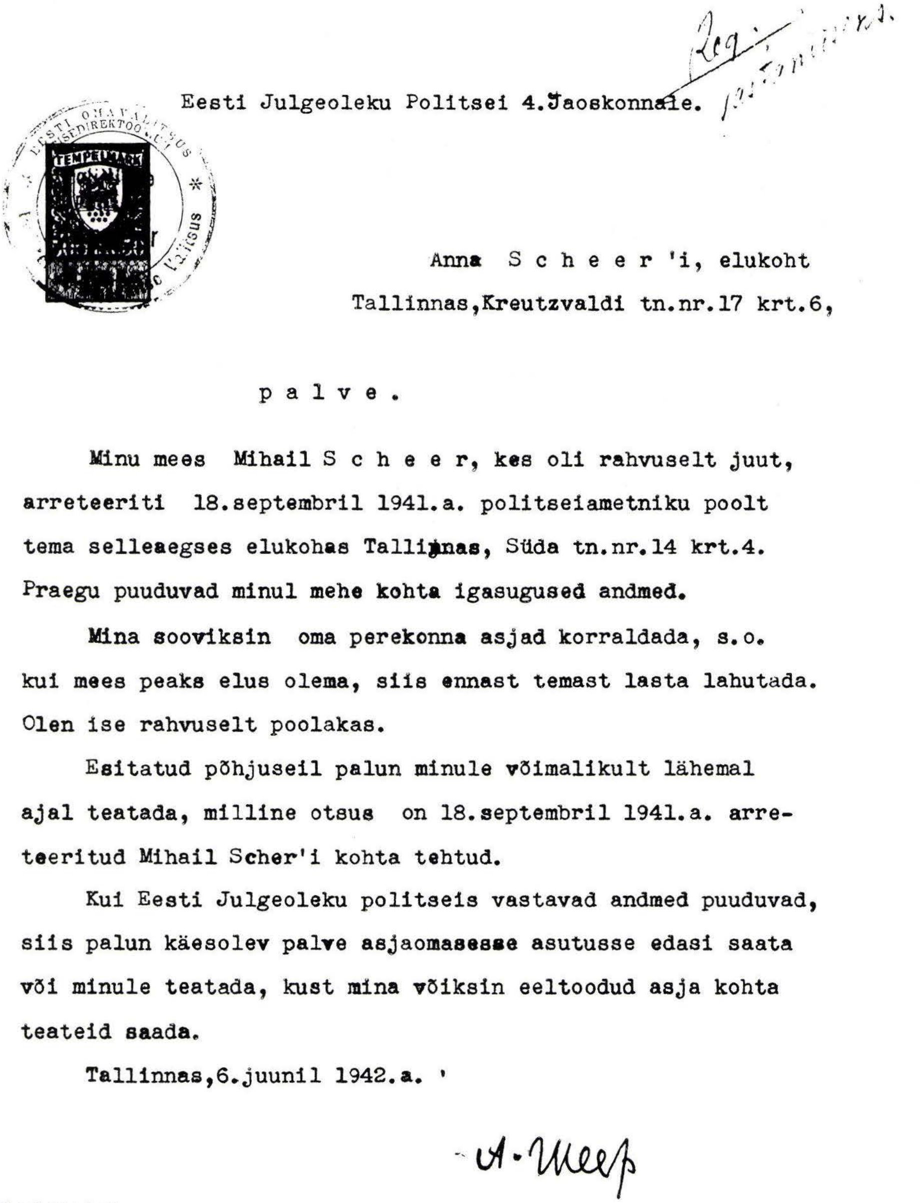

Reg: [illegible]

Eesti Julgeoleku Politsei 4.Jaoskonnale.

TEMPELMARK

Anna Scheer'i, elukoht
Tallinnas,Kreutzvaldi tn.nr.17 krt.6,

palve.

Minu mees Mihail Scheer, kes oli rahvuselt juut, arreteeriti 18.septembril 1941.a. politseiametniku poolt tema selleaegses elukohas Tallinnas, Süda tn.nr.14 krt.4. Praegu puuduvad minul mehe kohta igasugused andmed.

Mina sooviksin oma perekonna asjad korraldada, s.o. kui mees peaks elus olema, siis ennast temast lasta lahutada. Olen ise rahvuselt poolakas.

Esitatud põhjuseil palun minule võimalikult lähemal ajal teatada, milline otsus on 18.septembril 1941.a. arreteeritud Mihail Scher'i kohta tehtud.

Kui Eesti Julgeoleku politseis vastavad andmed puuduvad, siis palun käesolev palve asjaomasesse asutusse edasi saata või minule teatada, kust mina võiksin eeltoodud asja kohta teateid saada.

Tallinnas,6.juunil 1942.a.

А. Шеер

ERA.F.R-64.N.4.S.914.L.11.

Wife, Polish by nationality, asks for information about her husband in order to get a divorce.

55

Väljavõte Mihail Scheeri juurdlustoimikust — surmateade
An extract from the investigation file of Mihail Scheer — notice of death

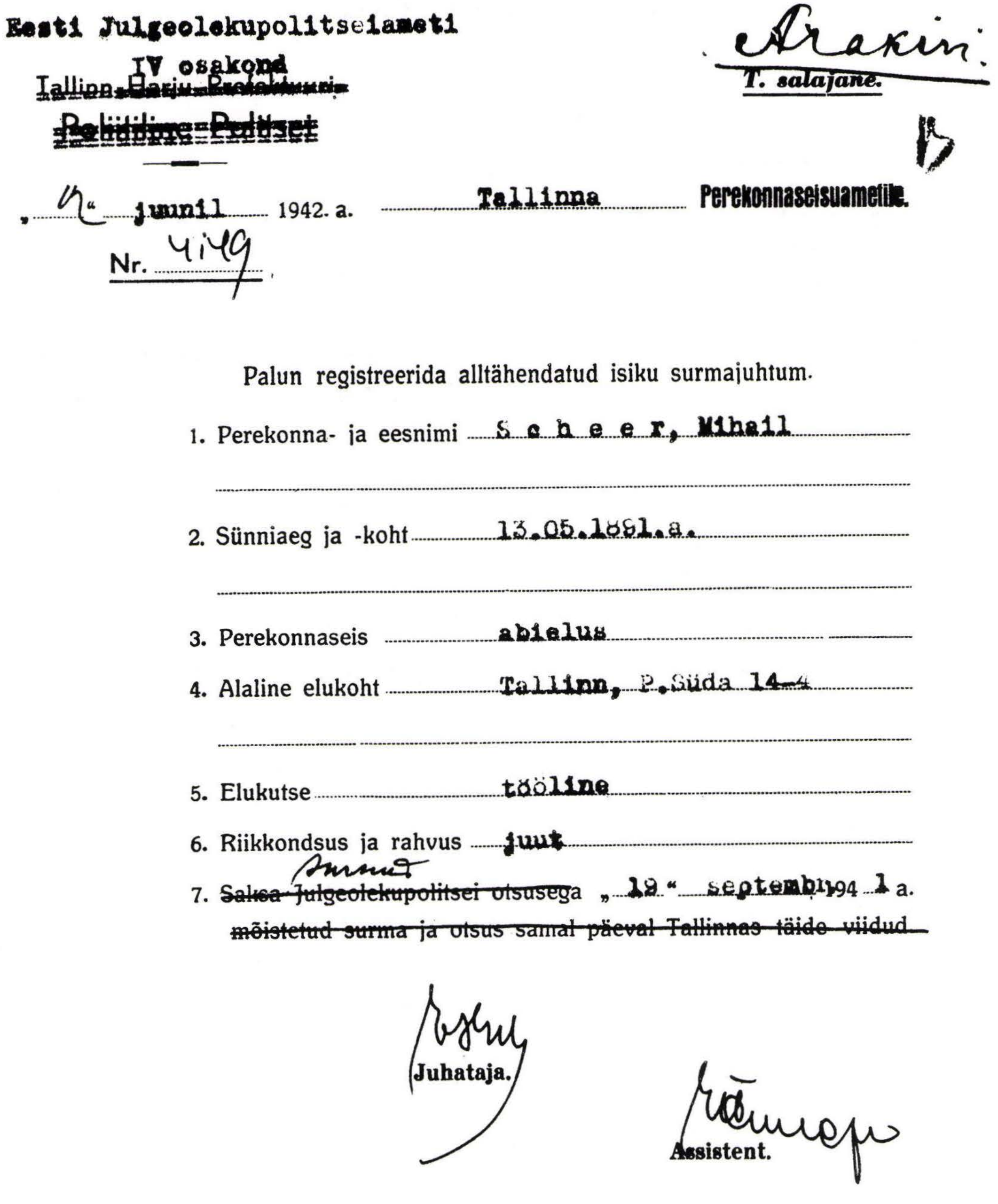

Eesti Julgeolekupolitseiameti
IV osakond
~~Tallinn-Harju Prefektuuri~~
~~Poliitiline Politsei~~

Arakin
T. salajane.

„ 12 " juunil 1942. a. Tallinna Perekonnaseisuametile.

Nr. 4149

Palun registreerida alltähendatud isiku surmajuhtum.

1. Perekonna- ja eesnimi Scheer, Mihail
2. Sünniaeg ja -koht 13.05.1891.a.
3. Perekonnaseis abielus
4. Alaline elukoht Tallinn, P.Süda 14-4
5. Elukutse tööline
6. Riikkondsus ja rahvus juut
7. Surnud ~~Saksa Julgeolekupolitsei otsuse~~ga „ 19 " septembr 1941 a. ~~mõistetud surma ja otsus samal päeval Tallinnas täide viidud~~

Juhataja.

Assistent.

ERA.F.R-64.N.4.S.914.L.13.

56

Väljavõte Scholom Lury juurdlustoimikust — otsus koonduslaagrisse paigutamise kohta

An extract from the investigation file of Scholom Lury — a warrant for the committal to a concentration camp

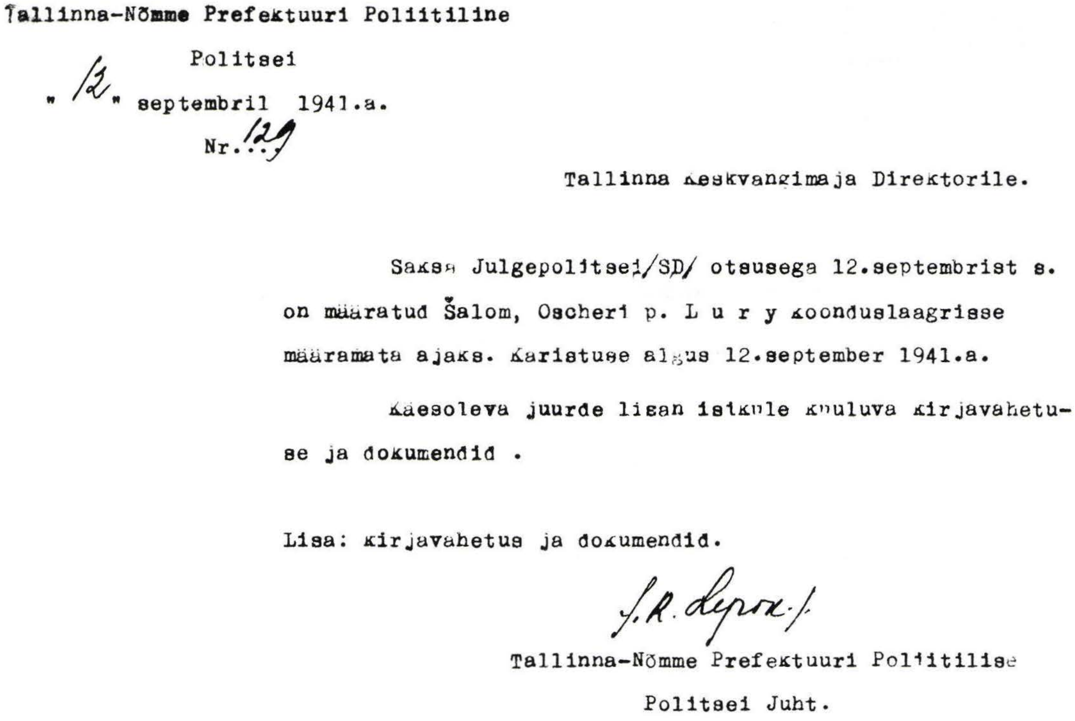

Tallinna-Nõmme Prefektuuri Poliitiline
Politsei
„12." septembril 1941.a.
Nr.129

Tallinna Keskvangimaja Direktorile.

Saksa Julgepolitsei/SD/ otsusega 12.septembrist s.a. on määratud Šalom, Oscheri p. L u r y koonduslaagrisse määramata ajaks. Karistuse algus 12.september 1941.a.

Käesoleva juurde lisan isikule kuuluva kirjavahetuse ja dokumendid .

Lisa: kirjavahetus ja dokumendid.

/R. Lepik./
Tallinna-Nõmme Prefektuuri Poliitilise
Politsei Juht.

ERA.F.R-64.N.4.S.432.L.1.

57

Väljavõte Scholom Lury juurdlustoimikust — protokoll vahistamise kohta ja määrus asja selgitamiseks

An extract from the investigation file of Scholom Lury — record of arrest and an order concerning the investigation of the case

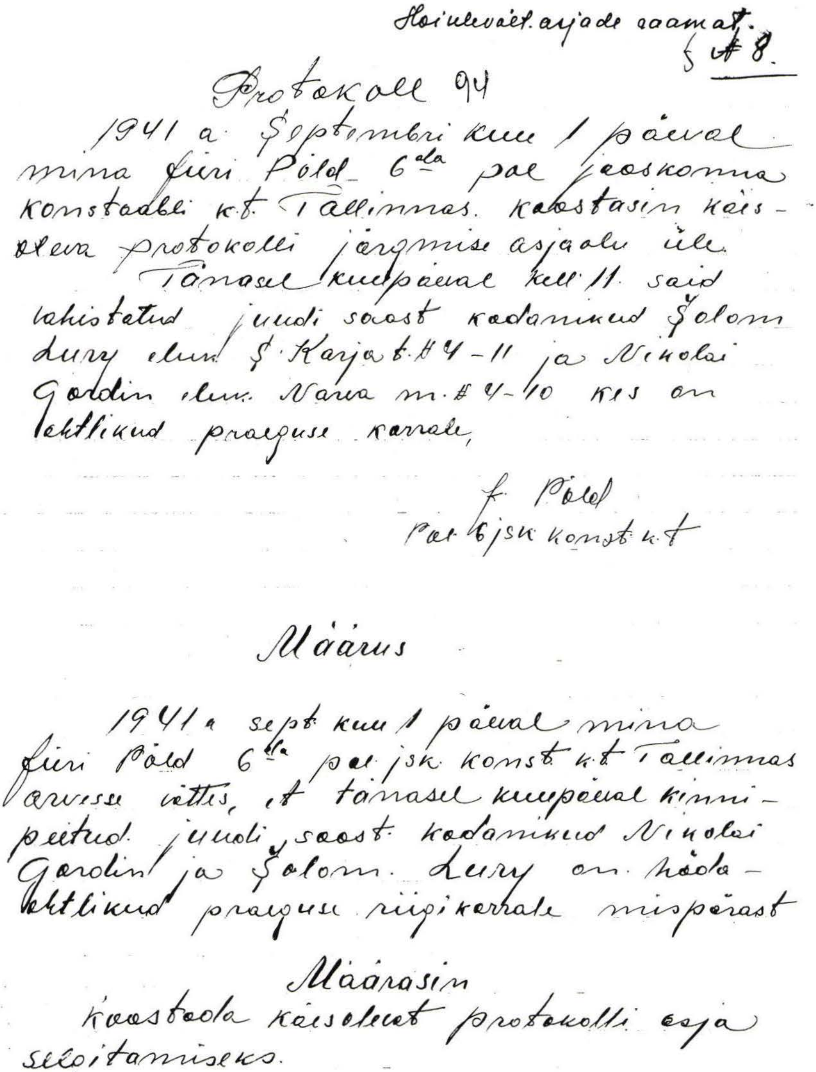

Hoiulevõet. asjade raamat.
§ #8.

Protokoll 94

1941 a. Septembri kuu 1 päeval mina Jüri Põld 6-da pol. jaoskonna konstaabli k.t. Tallinnas. koostasin käesoleva protokolli järgmise asjaolu üle.

Tänasel kuupäeval kell 11. said vahistatud juudi soost kodanikud Šolom Lury elun. §. Karja t. # 4-11 ja Nikolai Gordin elun. Narva m. # 4-10 kes on ohtlikud praeguse korrale,

f. Põld
Pol. 6 jsk. konst. k.t.

Määrus

1941 a. sept. kuu 1 päeval mina Jüri Põld 6-da pol. jsk. konst. k.t. Tallinnas arvesse võttes, et tänasel kuupäeval kinnipeetud juudi soost kodanikud Nikolai Gordin ja Šolom Lury on hädaohtlikud praeguse riigikorrale mispärast

Määrasin

koostada käesolevat protokolli asja selgitamiseks.

f. Põld
Pol. 6 jsk. konst. k.t.

ERA.F.R-64.N.4.S.432.L.5.

58

Väljavõte Scholom Lury juurdlustoimikust — ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Scholom Lury — record of interrogation

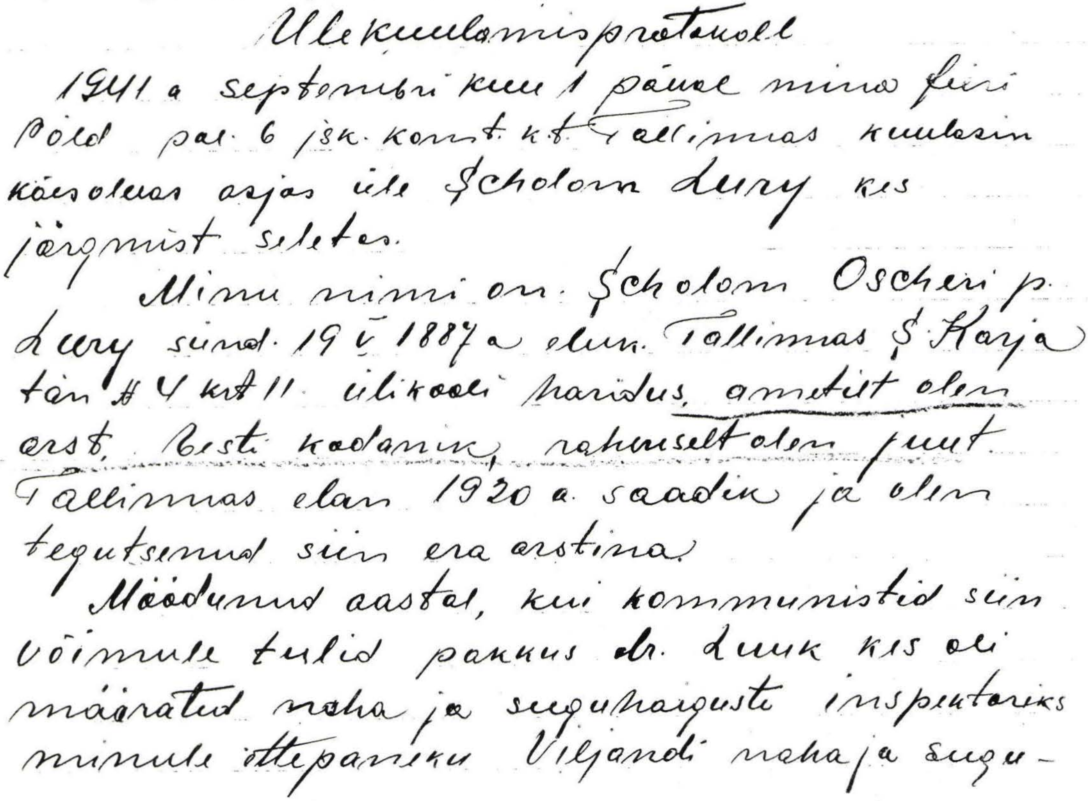

Ülekuulamisprotokoll

1941 a septembri kuu 1 päeval mina Jüri Põld pol. 6 jsk. konst. k.t. Tallinnas kuulasin käesolevas asjas üle Scholom Lury kes järgmist seletas.

Minu nimi on Scholom Oscheri p. Lury sünd. 19 V 1887 a elun. Tallinnas S. Kaja tän. # 4 krt 11. ülikooli haridus, ametilt olen arst, Eesti kodanik, rahvuselt olen juut. Tallinnas elan 1920 a. saadik ja olen tegutsenud siin era arstina.

Möödunud aastal, kui kommunistid siin võimule tulid pakkus dr. Luuk kes oli määratud naha ja suguhaiguste inspektoriks minule ettepaneku Viljandi naha ja sugu-

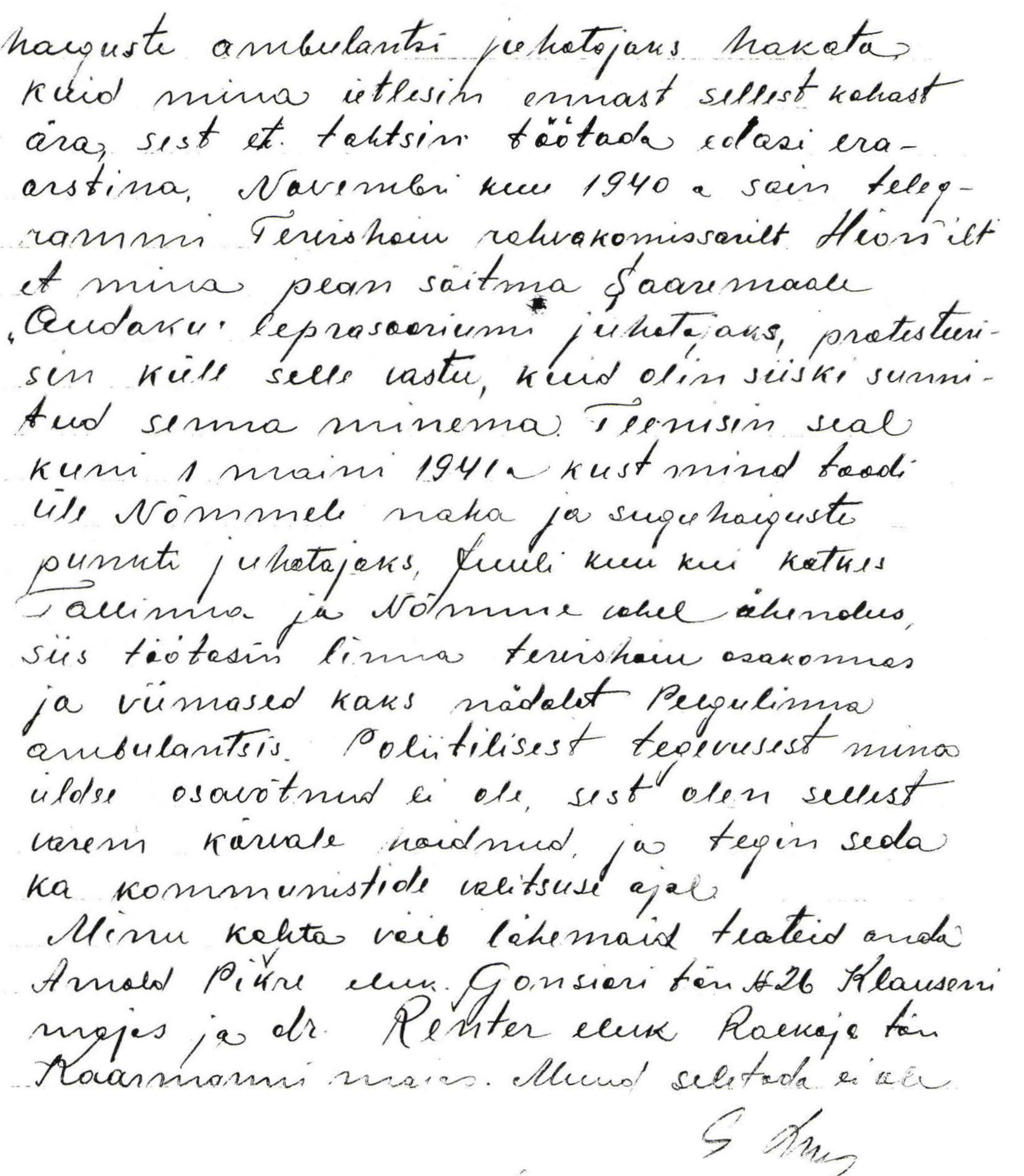

haiguste ambulantsi juhatajaks Rakvere, kuid mina ütlesin ennast sellest kohast ära, sest et tahtsin töötada edasi eraarstina. Novembri kuu 1940 a sain telegrammi Tervishoiu rahvakomissarilt Hion'ilt et mina pean sõitma Saaremaale „Audaku" leprosooriumi juhatajaks, protesteerisin küll selle vastu, kuid olin siiski sunnitud sinna minema. Teenisin seal kuni 1 maini 1941 a kust mind toodi üle Nõmmele naha ja suguhaiguste punkti juhatajaks, juuli kuu kui katkes Tallinna ja Nõmme vahel ühendus, siis töötasin linna tervishoiu osakonnas ja viimased kaks nädalat Pelgulinna ambulantsis. Poliitilisest tegevusest mina üldse osavõtnud ei ole, sest olen sellest varem kõrvale hoidnud, ja tegin seda ka kommunistide valitsuse ajal.

Minu kohta võib lähemaid teateid anda Arnold Pikre elut. Gonsiori tän. N 26 Klauseni majas ja dr. Reuter elut. Raekoja tän. Kaarmanni majas. Muud seletada ei ole.

ERA.F.R-64.N.4.S.432.L.6,6p.

59

Väljavõte Scholom Lury juurdlustoimikust — tunnistaja ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Scholom Lury — record of interrogation of a witness

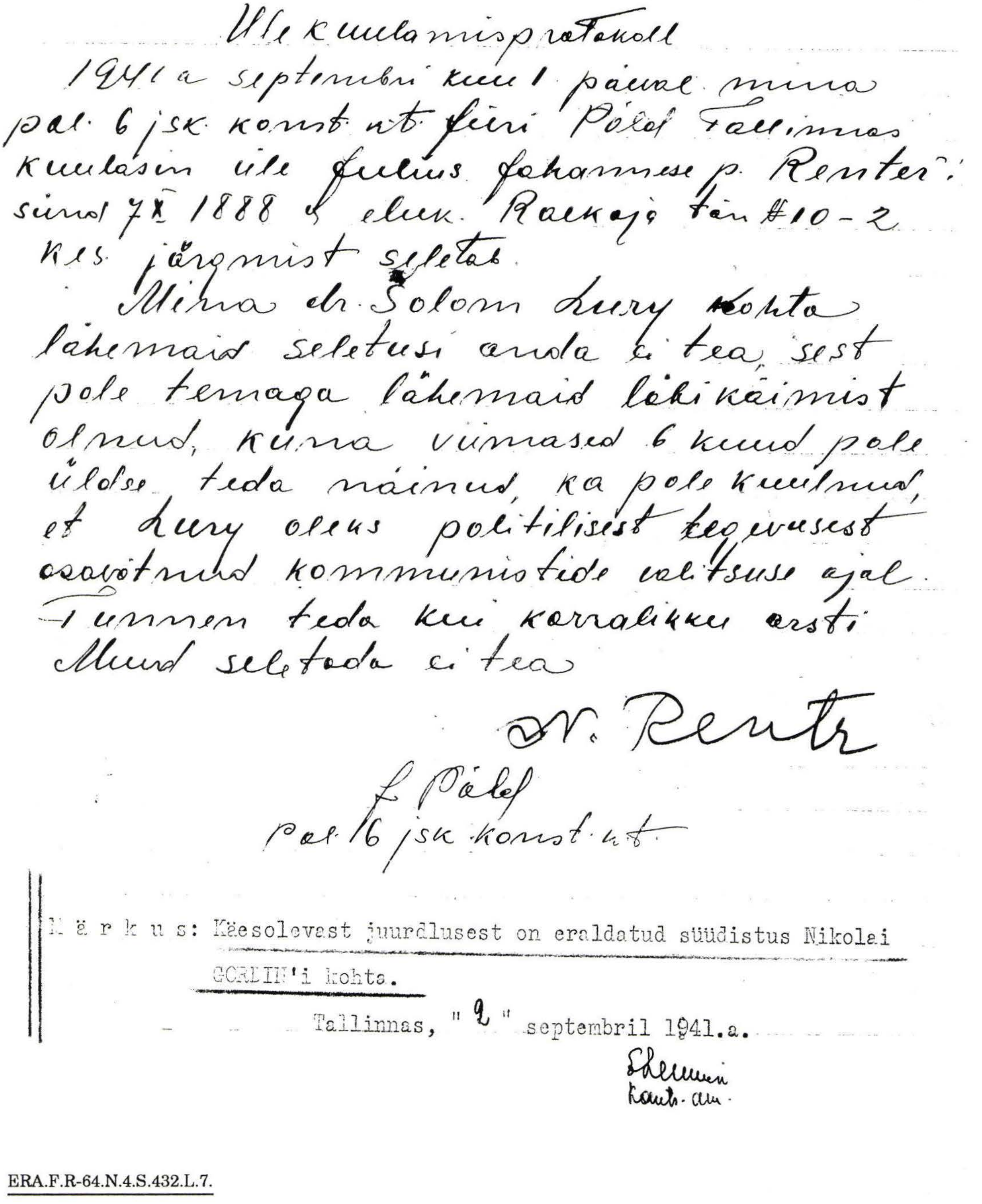

Ülekuulamisprotokoll

1941 a septembri kuu 1 päeval mina pol. 6 jsk. konst. u.t. f. Päls Tallinnas kuulasin üle Julius Johannese p. Renter: sünd 7 X 1888 a elut. Raekoja tän #10-2 kes järgmist seletab.

Mina dr. Solom Lury kohta lähemaid seletusi anda ei tea, sest pole temaga lähemaid läbikäimist olnud, kuna viimased 6 kuud pole üldse teda näinud, ka pole kuulnud, et Lury oleks politilisest tegevusest osavõtnud kommunistide valitsuse ajal. Tunnen teda kui korralikku arsti. Muud seletada ei tea

J. Rentr

f. Päls
pol. 6 jsk. konst. u.t.

M ä r k u s: Käesolevast juurdlusest on eraldatud süüdistus Nikolai GORLIN'i kohta.

Tallinnas, " 2 " septembril 1941.a.

Schumann
Kants. am.

ERA.F.R-64.N.4.S.432.L.7.

60

Väljavõte Scholom Lury juurdlustoimikust — tunnistaja ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Scholom Lury — record of interrogation of a witness

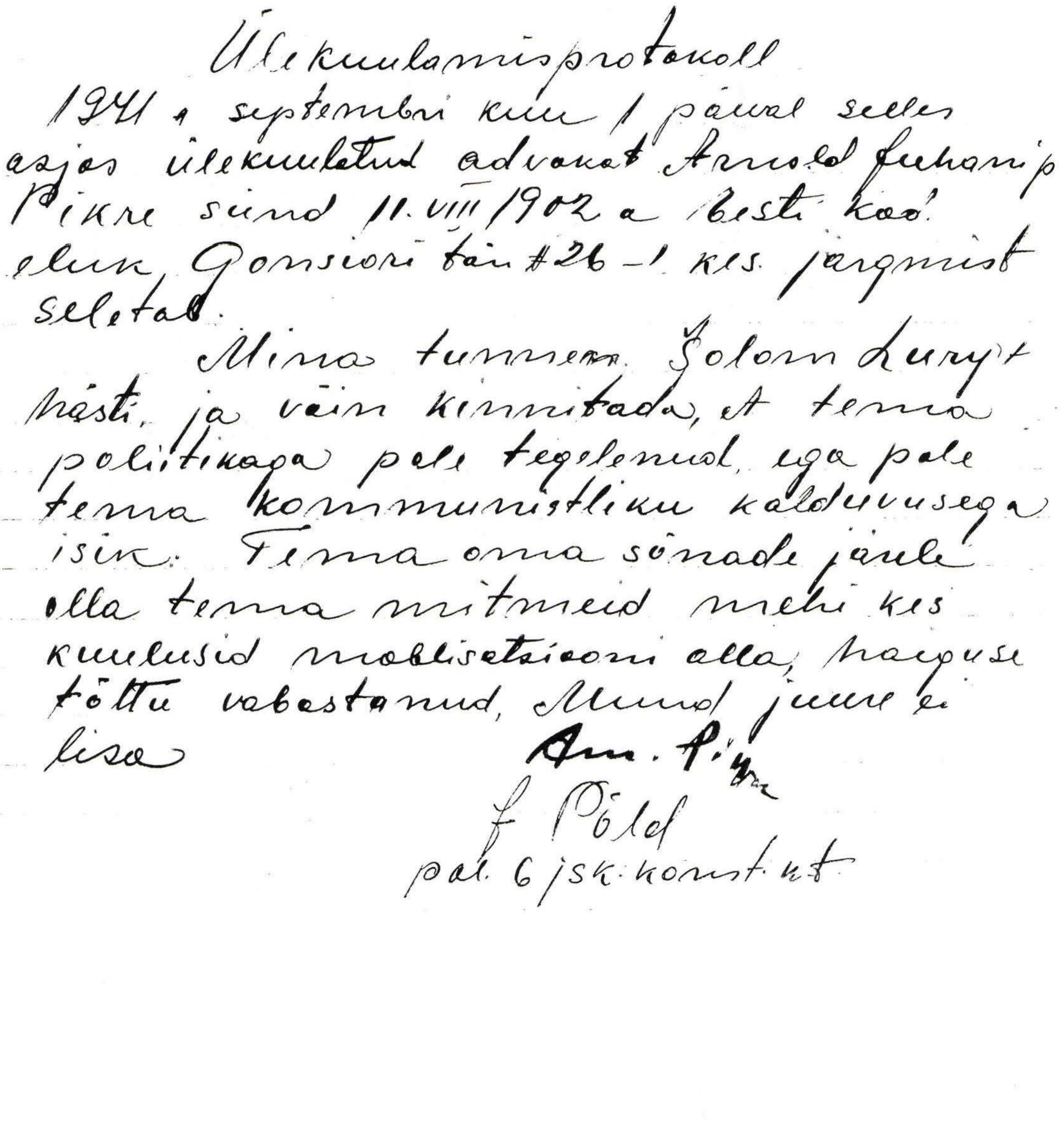

Ülekuulamisprotokoll

1941 a septembri kuu 1 päeval selles asjas ülekuulatud advokaat Arnold Juhani p. Pikre sünd 11.VIII/1902 a Eesti kod. elun. Gonsiori tän. #26-1. kes järgmist seletab.

Mina tunnen Šolom Luryt hästi, ja väin kinnitada, et tema politikaga pole tegelenud, ega pole tema kommunistliku kalduvusega isik. Tema oma sõnade järele olla tema mitmeid mehi kes kuulusid mobilisatsiooni alla, haiguse tõttu vabastanud. Muud juure ei lisa

Arn. Pikre

J Põld
pol. 6 jsk. konst. kt.

ERA.F.R-64.N.4.S.432.L.7p.

61

Väljavõte Scholom Lury juurdlustoimikust — läbiotsimise akt
An extract from the investigation file of Scholom Lury — search record

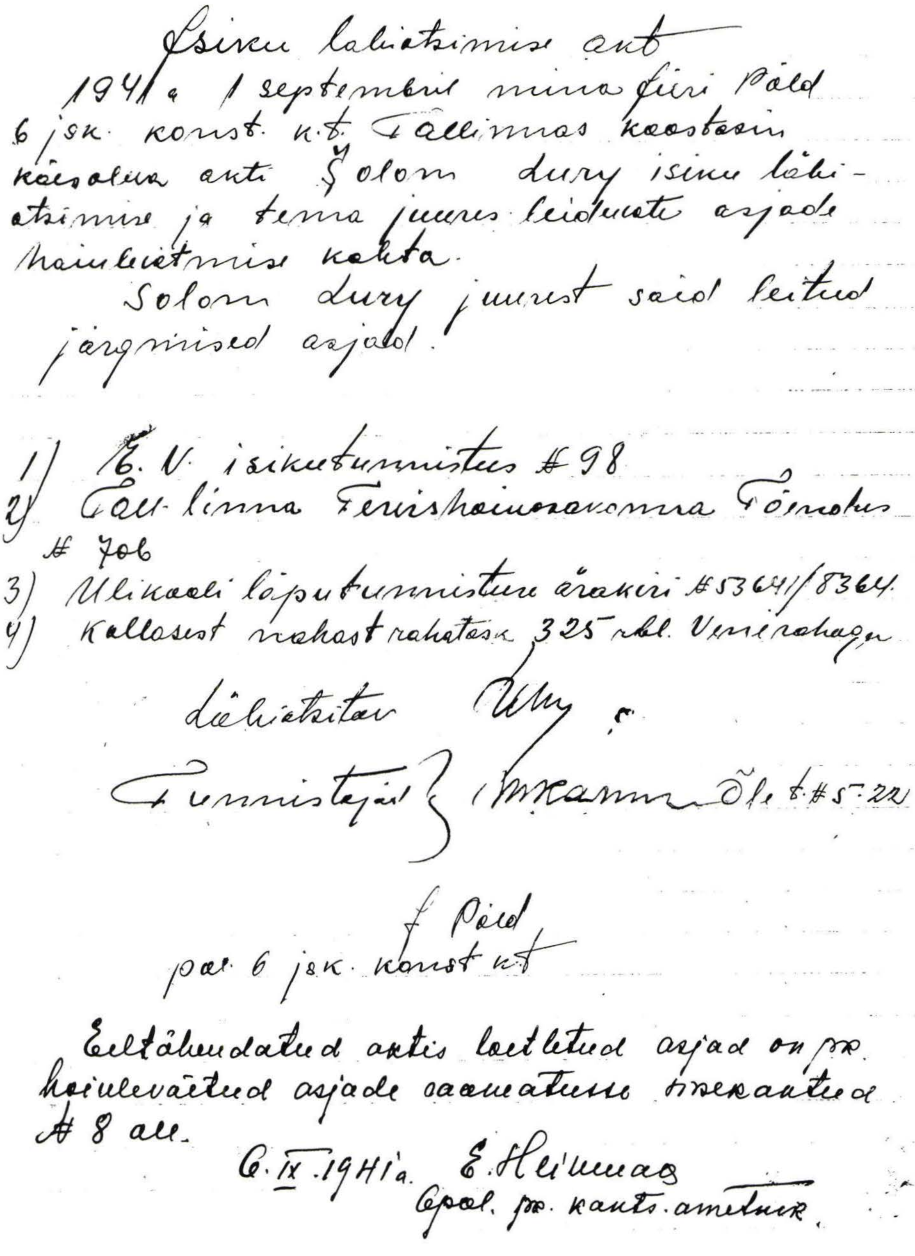

Isiku läbiotsimise akt

1941 a. 1 septembril mina Jüri Põld 6 jsk. konst. k.t. Tallinnas koostasin käesoleva akti Šolom Lury isiku läbiotsimise ja tema juures leiduvate asjade hoiuleviimise kohta.

Solom Lury juurest said leitud järgmised asjad:

1) E.V. isikutunnistus #98
2) Tall-linna Tervishoiuosakonna Tõendus # 706
3) Ülikooli lõputunnistuse ärakiri #5364/8364.
4) Kollasest nahast rahatask 325 rbl. Venerahaga

Läbiotsitav Lury

Tunnistajad M. Kamm Õle t. #5-22

J. Põld
pol. 6 jsk. konst. k.t.

Eeltähendatud aktis loetletud asjad on pr. hoiuleväetud asjade raamatusse sissekantud # 8 all.

6.IX.1941 a. E. Heinmaa
Tpol. pr. kants. ametnik.

ERA.F.R-64.N.4.S.432.L.8.

62

Väljavõte Scholom Lury juurdlustoimikust — juurdluse kokkuvõte
An extract from the investigation file of Scholom Lury — investigation summary

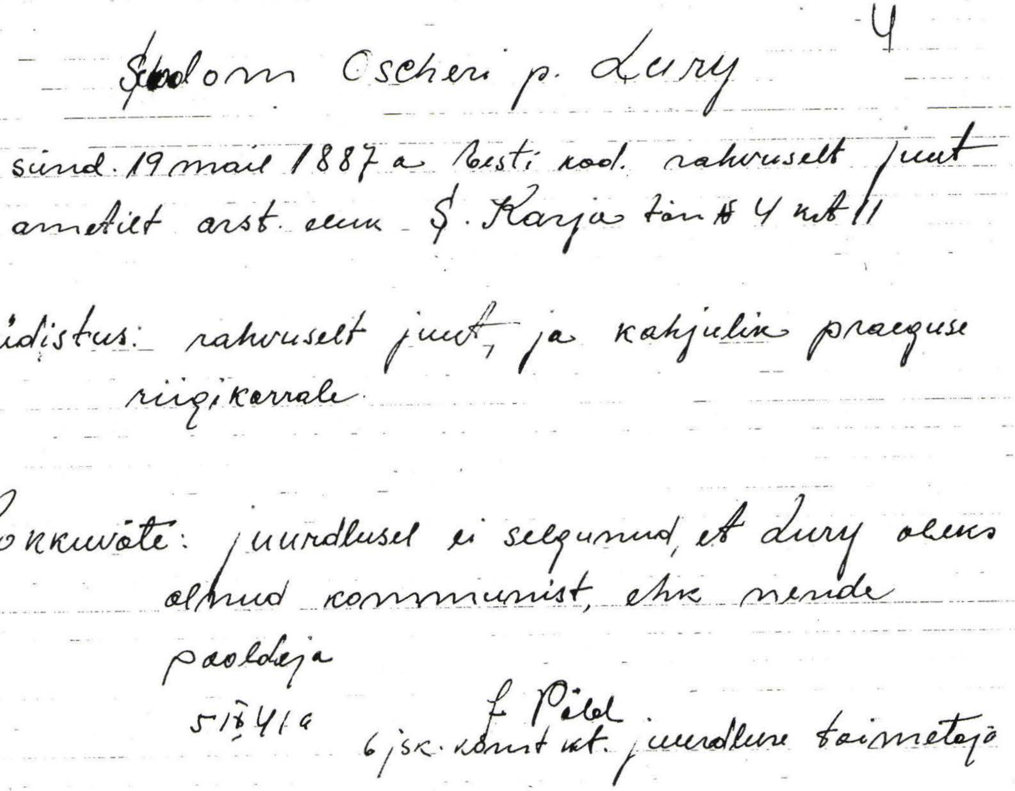

Scholom Oscheri p. Lury

sünd. 19 mail 1887 a Eesti kod. rahvuselt juut
ametilt arst. elun. S. Kaja tän # 4 krt 11

Süüdistus: rahvuselt juut, ja kahjulik praeguse
riigikorrale.

Kokkuvõte: juurdlusel ei selgunud, et Lury oleks
olnud kommunist, ehk nende
pooldaja

5/IX 41 a

f. Põld
6/jsk. komst. kt. juurdluse toimetaja

ERA.F.R-64.N.4.S.432.L.4.

Indictment: a Jew by nationality, detrimental for the present regime.

63

Väljavõte Scholom Lury juurdlustoimikust — määrus vanglasse paigutamise kohta
An extract from the investigation file of Scholom Lury — a warrant for the committal to prison

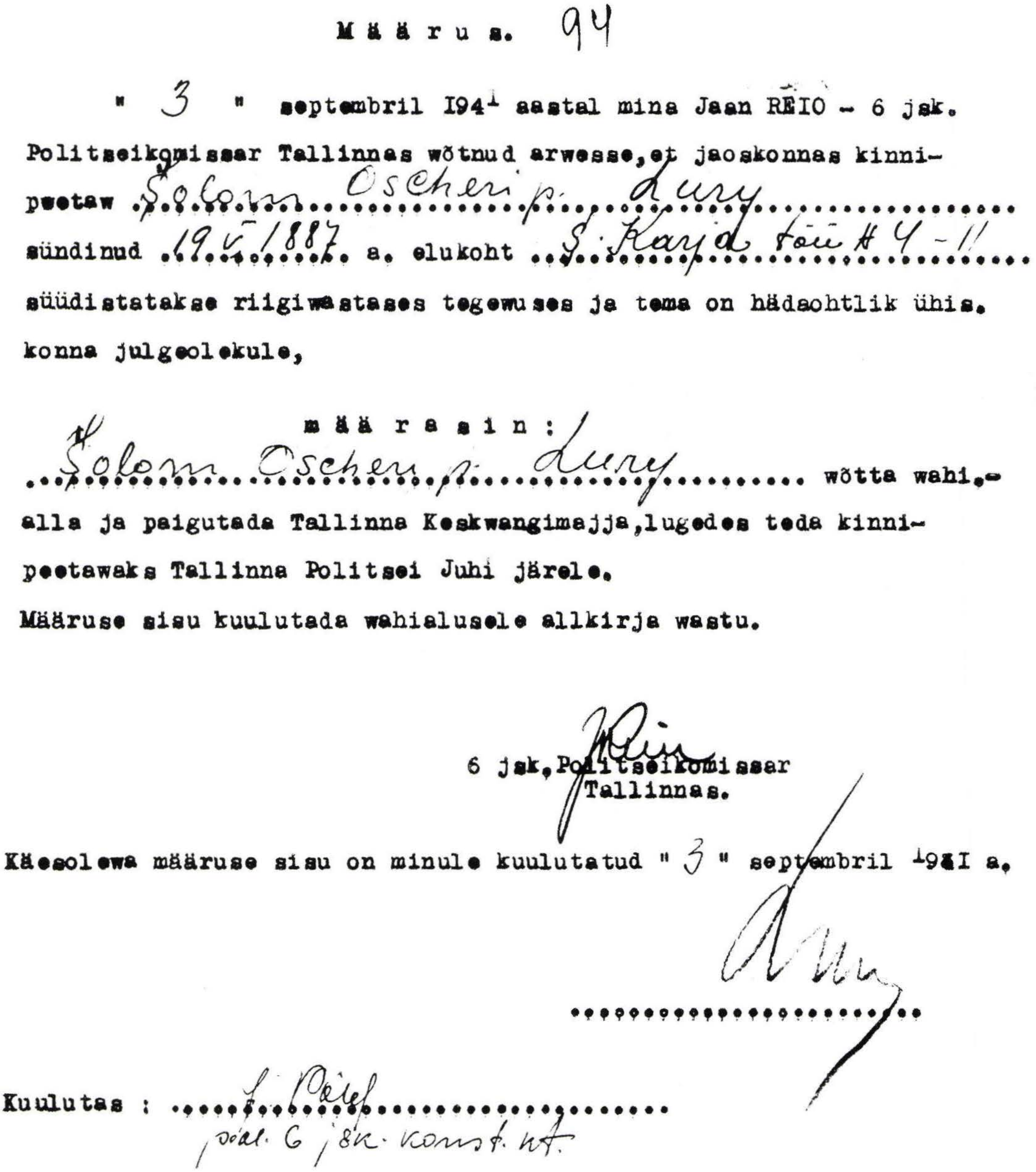

Määrus. 94

" 3 " septembril 194¹ aastal mina Jaan REIO - 6 jsk. Politseikomissar Tallinnas wõtnud arwesse,et jaoskonnas kinnipeetaw Šolom Oscheri p. Lury .... sündinud 19.V.1887. a. elukoht Š. Kaja tän # 4-11 .... süüdistatakse riigiwastases tegewuses ja tema on hädaohtlik ühiskonna julgeolekule,

määrasin:

Šolom Oscheri p. Lury .... wõtta wahi-alla ja paigutada Tallinna Keskwangimajja,lugedes teda kinnipeetawaks Tallinna Politsei Juhi järele.

Määruse sisu kuulutada wahialusele allkirja wastu.

6 jsk. Politseikomissar
Tallinnas.

Käesolewa määruse sisu on minule kuulutatud " 3 " septembril 1941 a.

....

Kuulutas : ....
/ pol. 6 / jsk. konst. nt.

ERA.F.R-64.N.4.S.432.L.9.

64

Väljavõte Gotfried Firki juurdlustoimikust — tunnistaja ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Gotfried Firk — record of interrogation of a witness

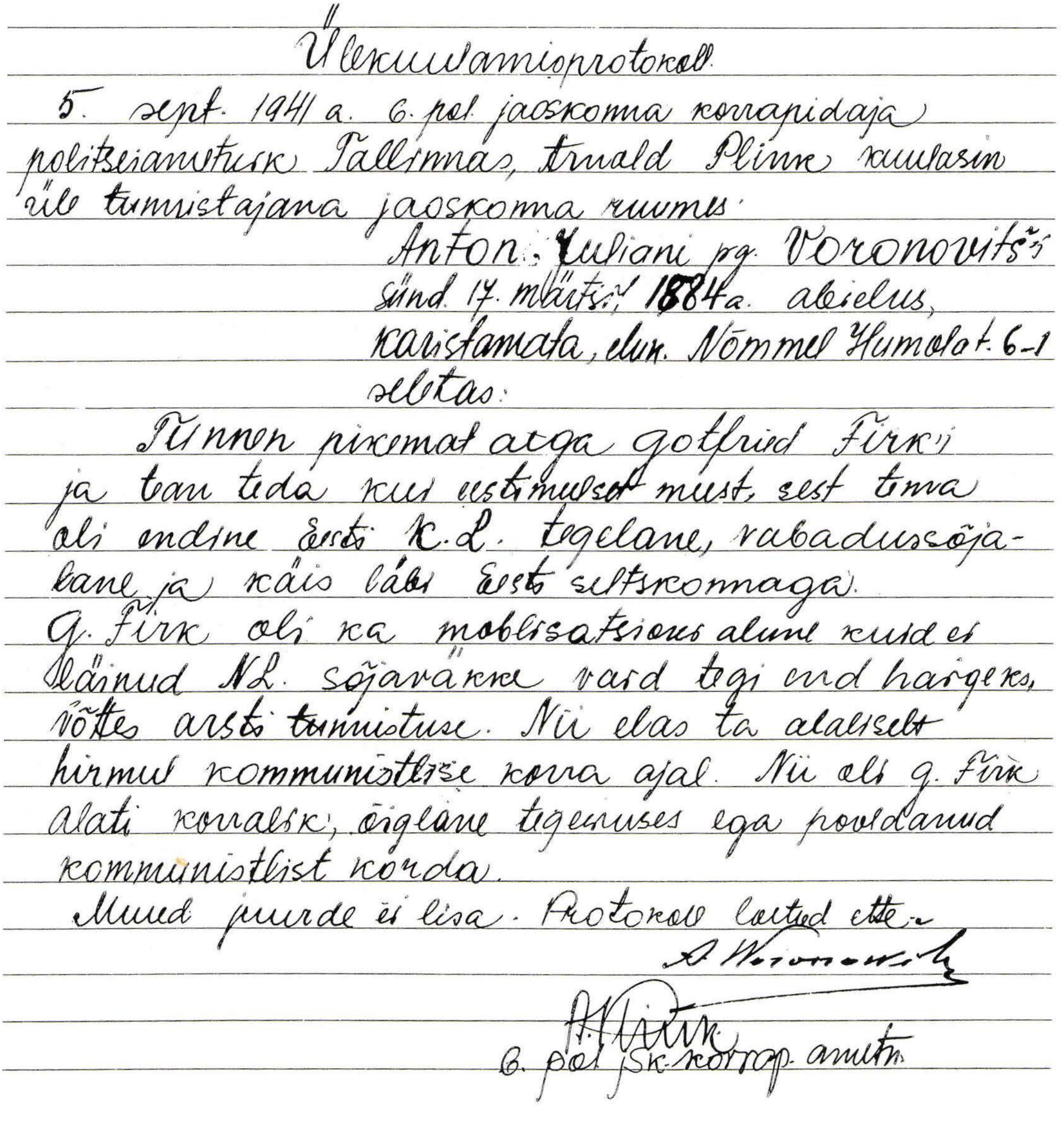

Ülekuulamisprotokoll

5. sept. 1941 a. 6. pol. jaoskonna korrapidaja politseiametnik Tallinnas, Arnold Plinn kuulasin üle tunnistajana jaoskonna ruumis

Anton Juliani pg. Voronovitš'i
sünd. 17. märtsil 1884 a. abielus,
karistamata, elun. Nõmmel Humala t. 6-1
seletas:

Tunnen pikemat aega Gotfried Firk'i ja tean teda kui eestimeelset meest, sest tema oli endine Eesti K.L. tegelane, vabadussõjalane ja käis läbi Eesti seltskonnaga.

G. Firk oli ka mobilisatsiooni alune kuid ei läinud N.L. sõjaväkke vaid tegi end haigeks, võttes arsti tunnistuse. Nii elas ta alaliselt hirmus kommunistlise korra ajal. Nii oli G. Firk alati korralik, õiglane tegevuses ega pooldanud kommunistlist korda.

Muud juurde ei lisa. Protokoll loetud ette.

A. Woronowicz

A. Plinn
6. pol. jsk. korrap. ametn.

ERA.F.R-64.N.4.S.868.L.6.

The witness Anton Voronovitš explains that Gotfried Firk is a supporter of Estonia, communicates with the Estonians, a functionary of the Kaitseliit (Defence Union), avoided the Soviet mobilization. Had always been very decent, fair and never supported Soviet order.

65

Väljavõte Gotfried Firki juurdlustoimikust — juurdluse kokkuvõte
An extract from the investigation file of Gotfried Firk — investigation summary

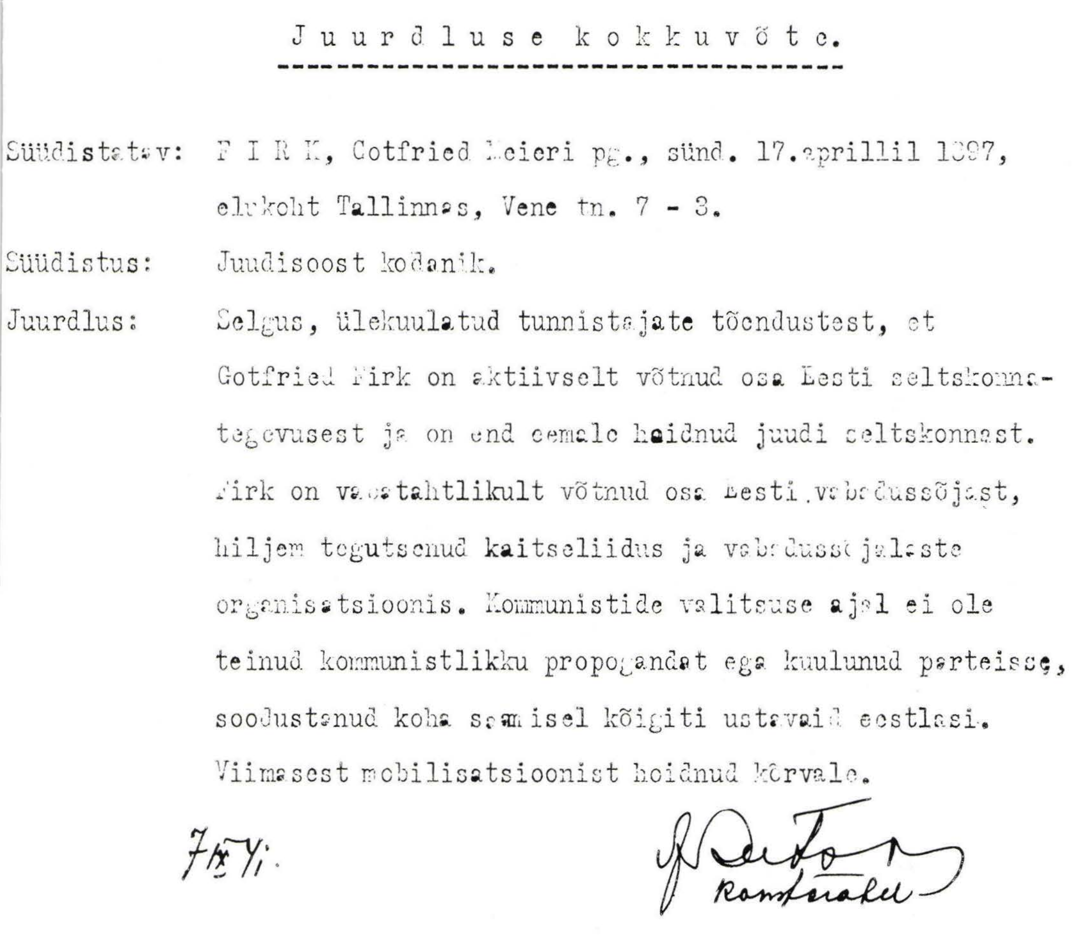

Juurdluse kokkuvõte.

Süüdistatav: F I R K, Gotfried Meieri pg., sünd. 17.aprillil 1897, elukoht Tallinnas, Vene tn. 7 - 3.

Süüdistus: Juudisoost kodanik.

Juurdlus: Selgus, ülekuulatud tunnistajate tõendustest, et Gotfried Firk on aktiivselt võtnud osa Eesti seltskonnategevusest ja on end eemale hoidnud juudi seltskonnast. Firk on vabatahtlikult võtnud osa Eesti Vabadussõjast, hiljem tegutsenud kaitseliidus ja vabadussõjalaste organisatsioonis. Kommunistide valitsuse ajal ei ole teinud kommunistlikku propogandat ega kuulunud parteisse, soodustanud koha saamisel kõigiti ustavaid eestlasi. Viimasest mobilisatsioonist hoidnud kõrvale.

7 IX 41.

Konstaabel

ERA.F.R-64.N.4.S.868.L.3

Gotfried Firk has been active in the life of the Estonian community and avoided the Jewish community. He volunteered in the Estonian War of Independence, has been active in the Kaitseliit and in the organization of the participants in the Estonian War of Independence. Avoided mobilization. During the Soviet regime patronized loyal Estonians in every way while employing them.

66

Väljavõte Gotfried Firki juurdlustoimikust — kiri koonduslaagrisse paigutamise kohta

An extract from the investigation file of Gotfried Firk — a letter concerning the committal to a concentration camp

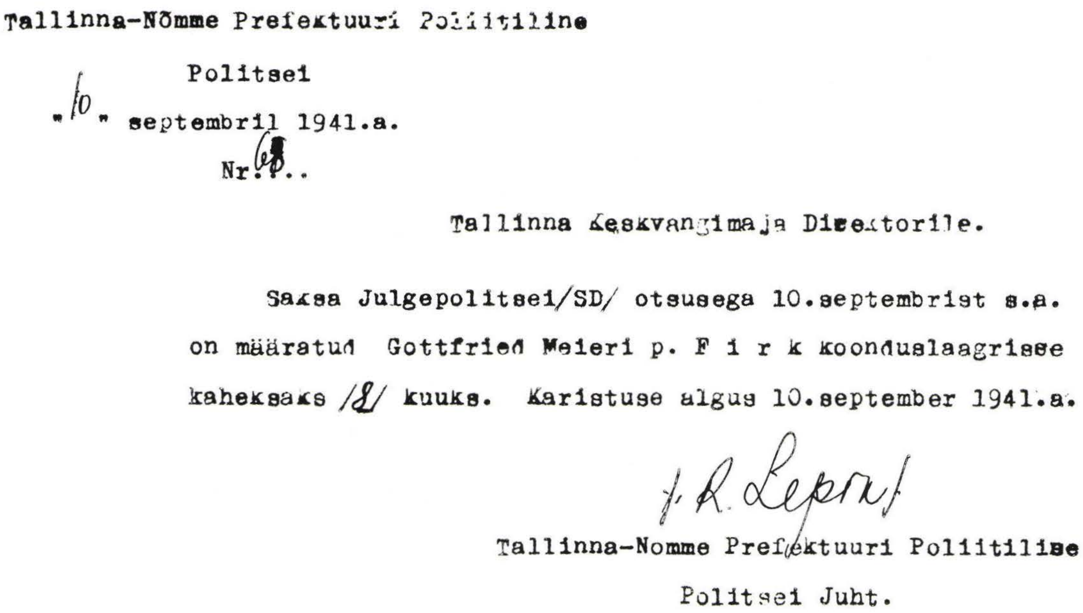

Tallinna-Nõmme Prefektuuri Poliitiline
Politsei
„10" septembril 1941.a.
Nr. 68..

Tallinna Keskvangimaja Direktorile.

Saksa Julgepolitsei/SD/ otsusega 10.septembrist s.a. on määratud Gottfried Meieri p. F i r k koonduslaagrisse kaheksaks /8/ kuuks. Karistuse algus 10.september 1941.a.

/. R. Lepp/
Tallinna-Nomme Prefektuuri Poliitilise
Politsei Juht.

ERA.F.R-64.N.4.S.868.L.1.

67

Väljavõte Abram-Abe Bassi juurdlustoimikust — ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Abram-Abe Bass — record of interrogation

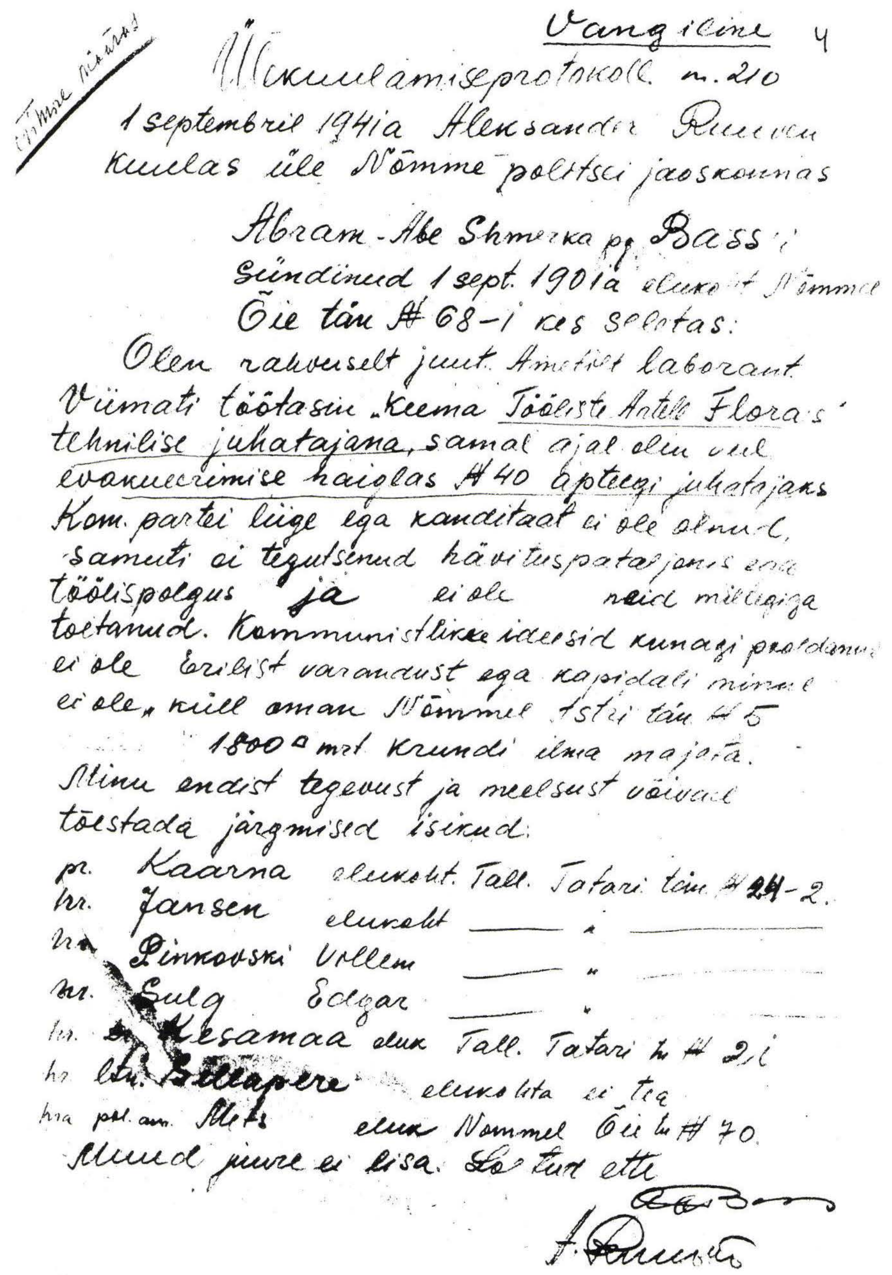

Nõmme [illegible]

Vangiline 4

Ülekuulamisprotokoll n. 210

1 septembril 1941a Aleksander Ruumen kuulas üle Nõmme politsei jaoskonnas

Abram-Abe Shmerka p. Bass'i
Sündinud 1 sept. 1901a elukoht Nõmme
Õie tän #68-1 kes seletas:

Olen rahvuselt juut. Ametilt laborant. Viimati töötasin „Keema Tööliste Artell Flora's" tehnilise juhatajana, samal ajal olin veel evakueerimise haiglas #40 apteegi juhatajaks. Kom. partei liige ega kandidaat ei ole olnud, samuti ei tegutsenud hävituspataljonis ega töölispolgus ja ei ole neid millegiga toetanud. Kommunistlikke ideesid kunagi pooldanud ei ole. Erilist varandust ega kapitali minul ei ole, küll oman Nõmmel Astri tän #5 1800 □ mt. krundi ilma majata.

Minu endist tegevust ja meelsust võivad tõestada järgmised isikud:

pr. Kaarna elukoht. Tall. Tatari tän #24-2.
hr. Jansen elukoht —— " ——
hr. Pinkovski Villem —— " ——
hr. Sulg Edgar —— " ——
hr. Mesamaa elux Tall. Tatari t. #21
hr ltn. Sillapere elukohta ei tea
hra pol. ass. Mets elux Nõmmel Õie t. #70.

Muud juurde ei lisa. Loetud ette

ERA.F.R-64.N.4.S.1045.L.4.

68

Väljavõte Abram-Abe Bassi juurdlustoimikust — teatis ülekuulamise kohta
An extract from the investigation file of Abram-Abe Bass — a notice concerning the interrogation

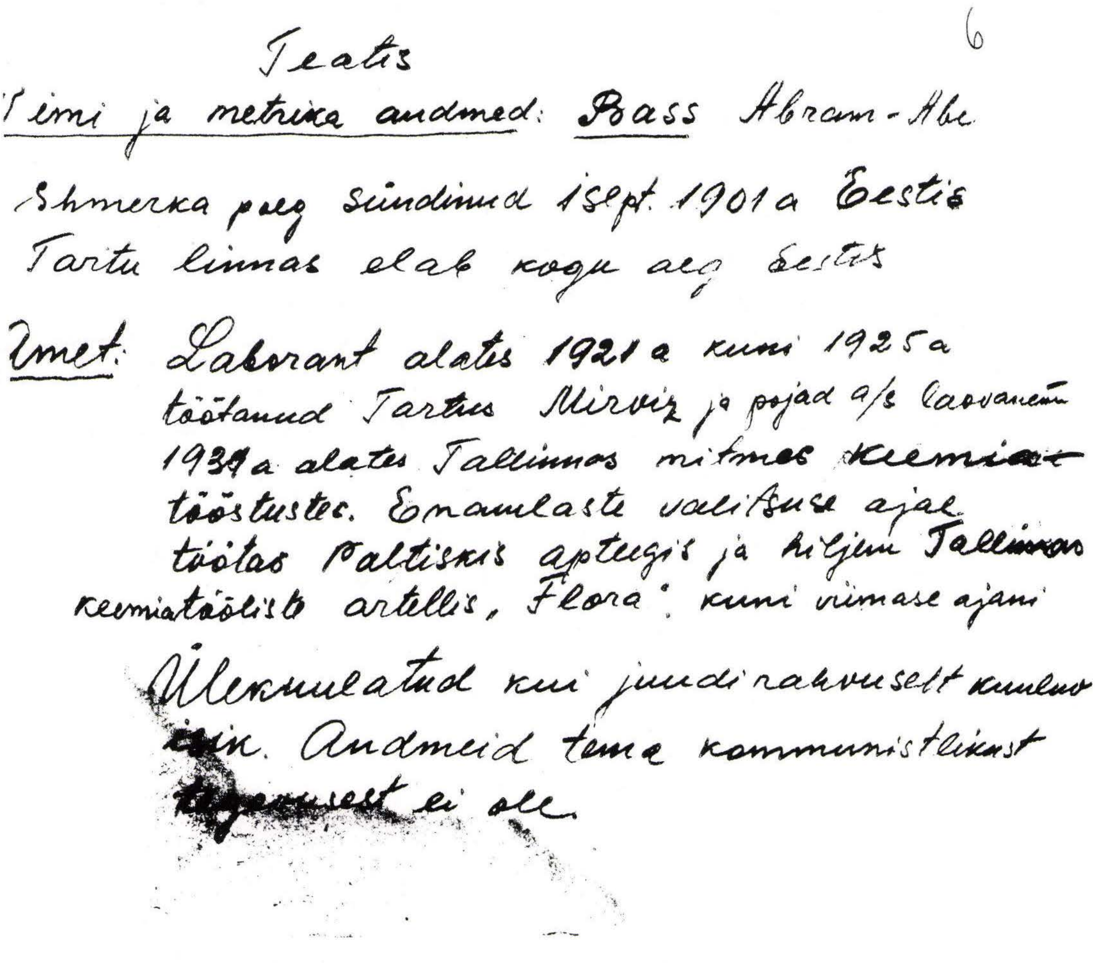

6

Teatis

Nimi ja metrika andmed: Bass Abram-Abe
Shmerka poeg sündinud 1 Sept. 1901 a Eestis
Tartu linnas elab kogu aeg Eestis

Amet: Laborant alates 1921 a kuni 1925 a
töötanud Tartus Mirviz ja pojad a/s laovanem
1934 a alates Tallinnas mitmes keemia
tööstustes. Enamlaste valitsuse ajal
töötas Paltiskis apteegis ja hiljem Tallinnas
keemiatööliste artellis „Flora" kuni viimase ajani

Ülekuulatud kui juudi rahvusest kuuluv
isik. Andmeid tema kommunistlikust
tegevusest ei ole.

ERA.F.R-64.N.4.S.1045.L.6.

The notice says that Abram-Abe Bass has been questioned as a person of Jewish nationality about whose communist activities no particulars are available.

69

Väljavõte Abram-Abe Bassi juurdlustoimikust — töökaaslaste palvekiri
An extract from the investigation file of Abram-Abe Bass — a petition of the colleagues

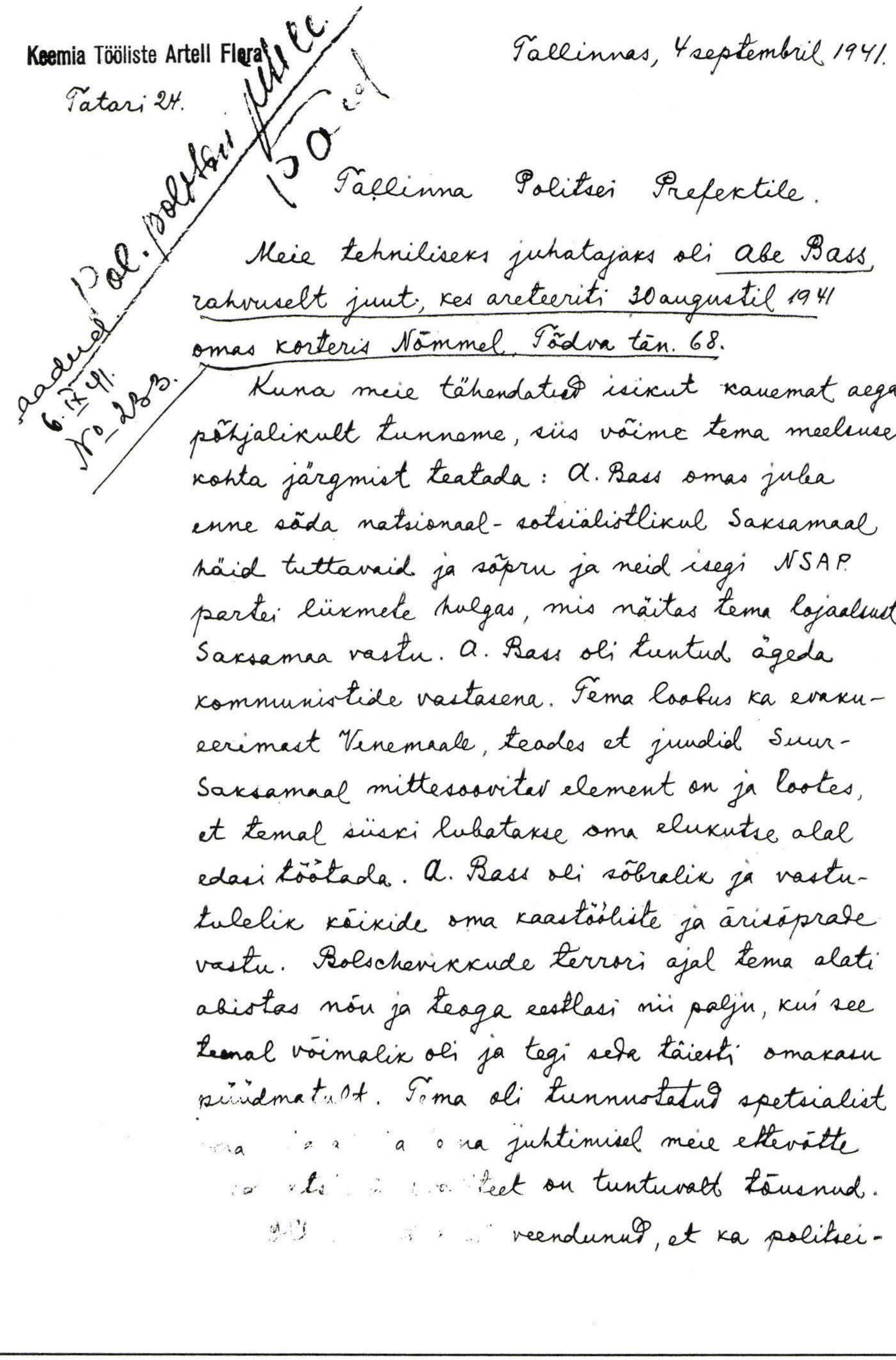

Keemia Tööliste Artell Flora
Tatari 24.

saadud Pol. [illegible] 6.IX.41. No 2883.

150

Tallinnas, 4 septembril 1941.

Tallinna Politsei Prefektile.

Meie tehniliseks juhatajaks oli Abe Bass rahvuselt juut, kes areteeriti 30 augustil 1941 omas korteris Nõmmel, Tõdva tän. 68.

Kuna meie tähendatud isikut kauemat aega põhjalikult tunneme, siis võime tema meelsuse kohta järgmist teatada: A. Bass omas juba enne sõda natsionaal-sotsialistlikul Saksamaal häid tuttavaid ja sõpru ja neid isegi NSAP partei liikmete hulgas, mis näitas tema lojaalsust Saksamaa vastu. A. Bass oli tuntud ägeda kommunistide vastasena. Tema loobus ka evakueerimast Venemaale, teades et juudid Suur-Saksamaal mittesoovitav element on ja lootes, et temal siiski lubatakse oma elukutse alal edasi töötada. A. Bass oli sõbralik ja vastutulelik kõikide oma kaastööliste ja ärisõprade vastu. Bolschevikkude terrori ajal tema alati abistas nõu ja teoga eestlasi nii palju, kui see temal võimalik oli ja tegi seda täiesti omakasu püüdmatult. Tema oli tunnustatud spetsialist [illegible] oma juhtimisel meie ettevõtte [illegible] teet on tuntuvalt tõusnud.

[illegible] veendunud, et ka politsei-

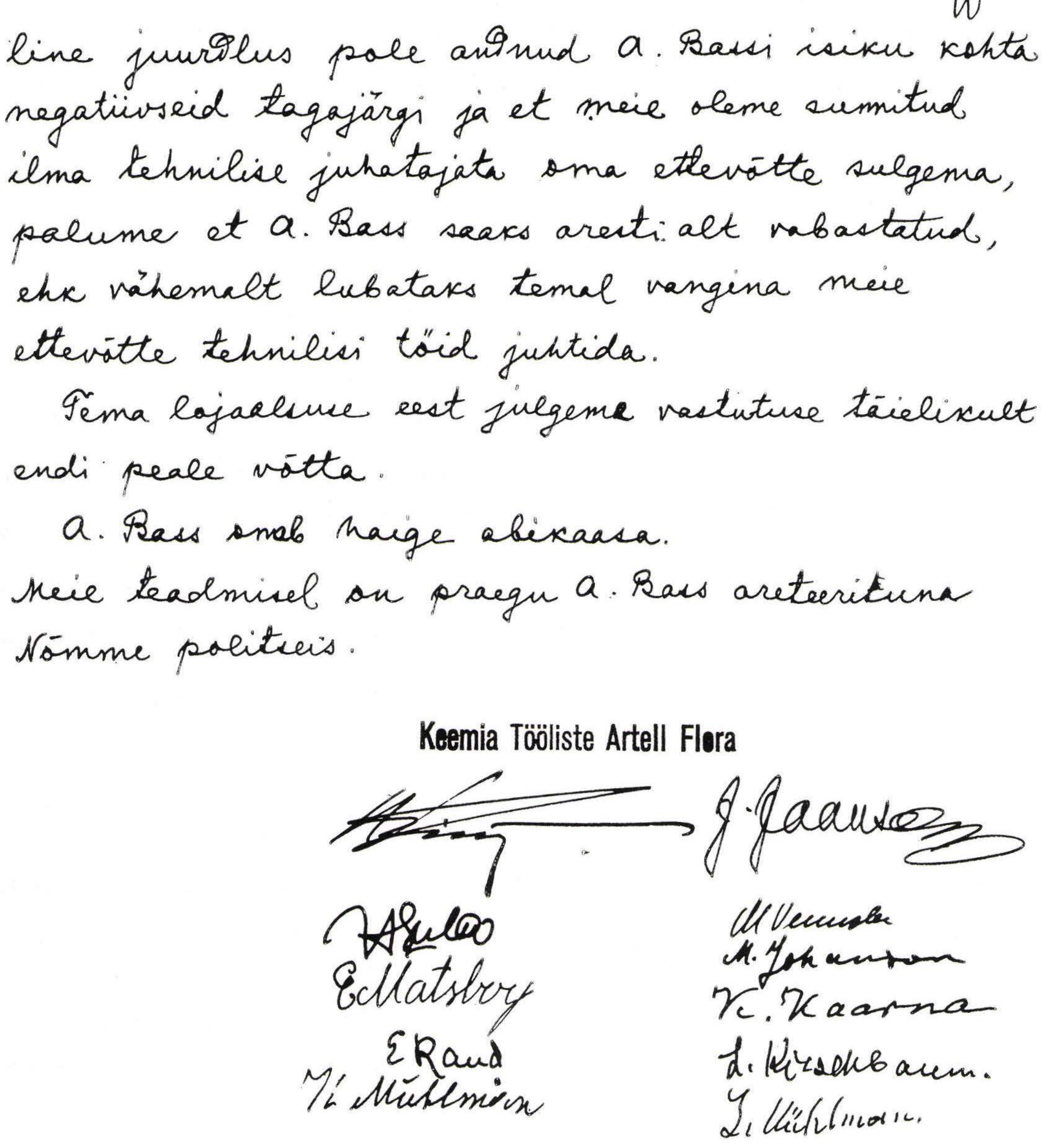

W

line juurdlus pole andnud A. Bassi isiku kohta negatiivseid tagajärgi ja et meie oleme sunnitud ilma tehnilise juhatajata oma ettevõtte sulgema, palume et A. Bass saaks aresti alt vabastatud, ehk vähemalt lubataks temal vangina meie ettevõtte tehnilisi töid juhtida.

Tema lojaalsuse eest julgeme vastutuse täielikult endi peale võtta.

A. Bass omab naige abikaasa.

Meie teadmisel on praegu A. Bass areteerituna Nõmme politseis.

Keemia Tööliste Artell Flora

J. Jaanson

E. Matsberg
E Raud
V. Mühlman

M Veeman
M. Johanson
V. Kaarna
L. Kirschbaum.
L. Mühlman.

ERA.F.R-64.N.4.S.1045.L.9,10.

70

Väljavõte Abram-Abe Bassi juurdlustoimikust — määrus vanglasse paigutamise kohta

An extract from the investigation file of Abram-Abe Bass — a warrant for the committal to prison

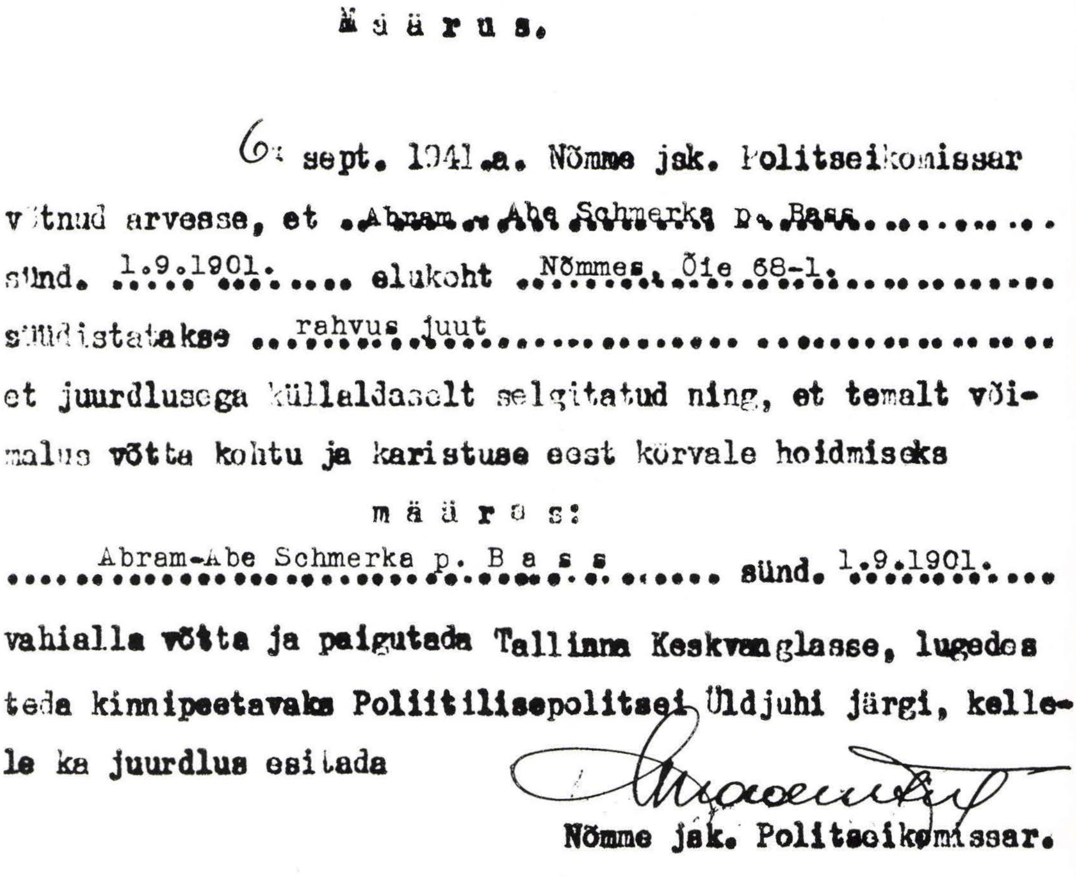

Määrus.

6. sept. 1941.a. Nõmme jsk. Politseikomissar

võtnud arvesse, et ..Abram.-.Abe Schmerka p. Bass..........

sünd. 1.9.1901. .... elukoht ..Nõmmes, Õie 68-1..............

süüdistatakse ..rahvus juut....................................

et juurdlusega küllaldaselt selgitatud ning, et temalt võimalus võtta kohtu ja karistuse eest kõrvale hoidmiseks

määrus:

.....Abram-Abe Schmerka p. Bass.......... sünd. 1.9.1901.......

vahialla võtta ja paigutada Tallinna Keskvanglasse, lugedes teda kinnipeetavaks Poliitilisepolitsei Üldjuhi järgi, kellele ka juurdlus esitada

Nõmme jsk. Politseikomissar.

ERA.F.R-64.N.4.S.1045.L.8.

Indictment — being of Jewish nationality.

71

Väljavõte Abram-Abe Bassi juurdlustoimikust — toimiku kaaskiri
An extract from the investigation file of Abram-Abe Bass — a covering letter to the file

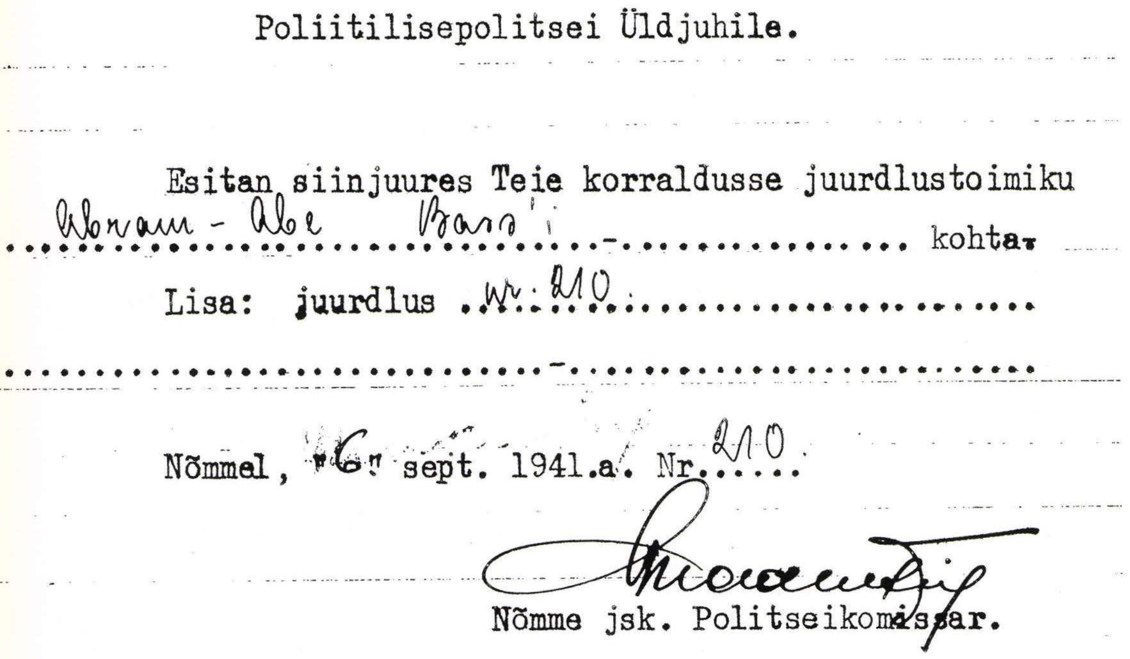

Poliitilisepolitsei Üldjuhile.

Esitan siinjuures Teie korraldusse juurdlustoimiku

Abram-Abe Bassi .... kohta.

Lisa: juurdlus Nr. 210 ....

....

Nõmmel, "6" sept. 1941.a. Nr. 210

Nõmme jsk. Politseikomissar.

ERA.F.R.-64.N.4.S.1045.L.2.

72

Väljavõte Salomon Epsteini juurdlustoimikust — juurdluse kokkuvõte
An extract from the investigation file of Salomon Epstein — investigation summary

Folgen der Untersuchung.

Beschuldigter:	EPSTEIN, Salomon Leiser's Sohn. geb. am 1.Jan. 1885. Nationalität: Jude. Unbestraft. Bildung: Gümnasium. Verheiratet, 1 minderjähriges Kind. Beruf: Kaufmann. Letzter Wohnort: Tallinn, Weizenbergi 21 - 4.
Verdachtsgründe:	Jüdischer Nationalität, der gefährlich ist der Öffentlichkeit.
Untersuchung:	Erwiesen, dass Salomon EPSTEIN nicht teilgenommen hat an der kommunistischen Bewegung. S. EPSTEIN 56 Jahre alt, angehörig der jüdischen Nationalität.

Übersetzer.

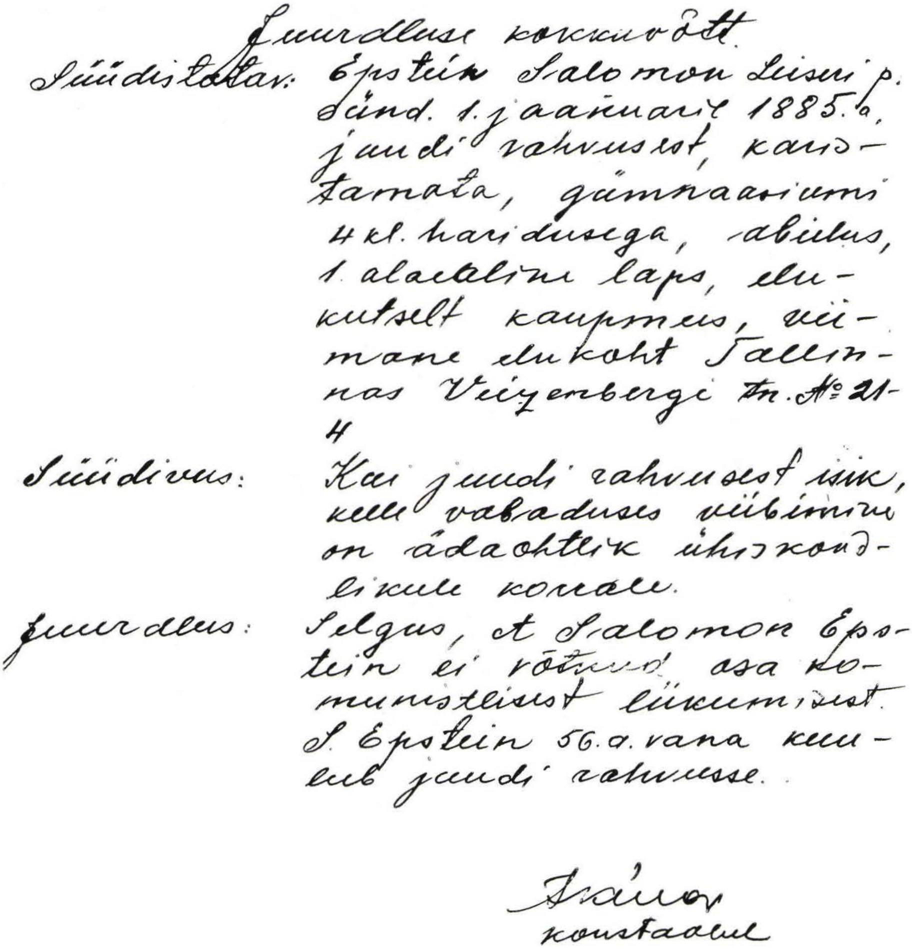

Juurdluse kokkuvõtt.

Süüdistatav: Epstein Salomon Leiseri p. sünd. 1. jaanuaril 1885. a., juudi rahvusest, karistamata, gümnaasiumi 4 kl. haridusega, abielus, 1 alaealine laps, elukutselt kaupmees, viimane elukoht Tallinnas Veizenbergi tn. № 21-4

Süüdistus: Kui juudi rahvusest isik, kelle vabaduses viibimine on ädaohtlik ühiskondlikule korrale.

Juurdlus: Selgus, et Salomon Epstein ei võtnud osa kommunistlisest liikumisest. S. Epstein 56. a. vana kuulub juudi rahvusse.

konstaabel

ERA.F.R-64.N.4.S.185.L.3,4.

Indictment — a Jew whose stay at liberty endangers the social order.

73

Väljavõte Salomon Epsteini juurdlustoimikust — ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Salomon Epstein — record of interrogation

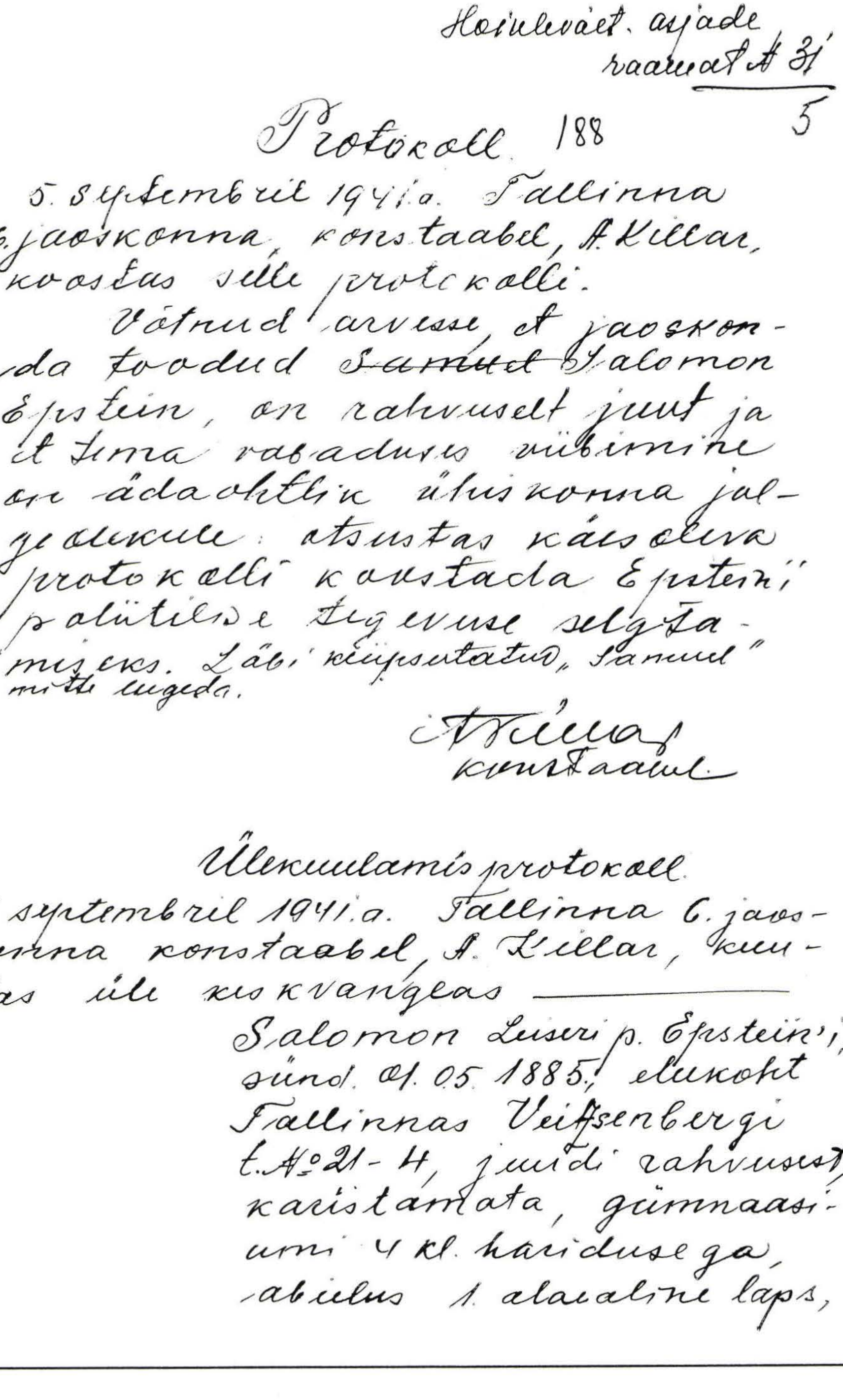

Hoiulevõet. asjade
raamat № 31
5

Protokoll 188

5. septembril 1941. a. Tallinna 6. jaoskonna konstaabel, A. Killar, koostas selle protokolli.

Võtnud arvesse, et jaoskonda toodud ~~Samuel~~ Salomon Epstein, on rahvuselt juut ja et tema vabaduses viibimine on ädaohtlik ühiskonna julgeolekule: otsustas käesoleva protokolli koostada Epsteini poliitilise tegevuse selgitamiseks. Läbi kriipsutatud „Samuel" mitte lugeda.

A Killar
konstaabel

Ülekuulamis protokoll

5. septembril 1941. a. Tallinna 6. jaoskonna konstaabel, A. Killar, kuulas üle kiskvangeas —

Salomon Leiseri p. Epstein'i, sünd. 01. 05. 1885, elukoht Tallinnas Veitsenbergi t. № 21-4, juudi rahvusest, karistamata, gümnaasiumi 4 kl. haridusega, abielus 1. alaealine laps,

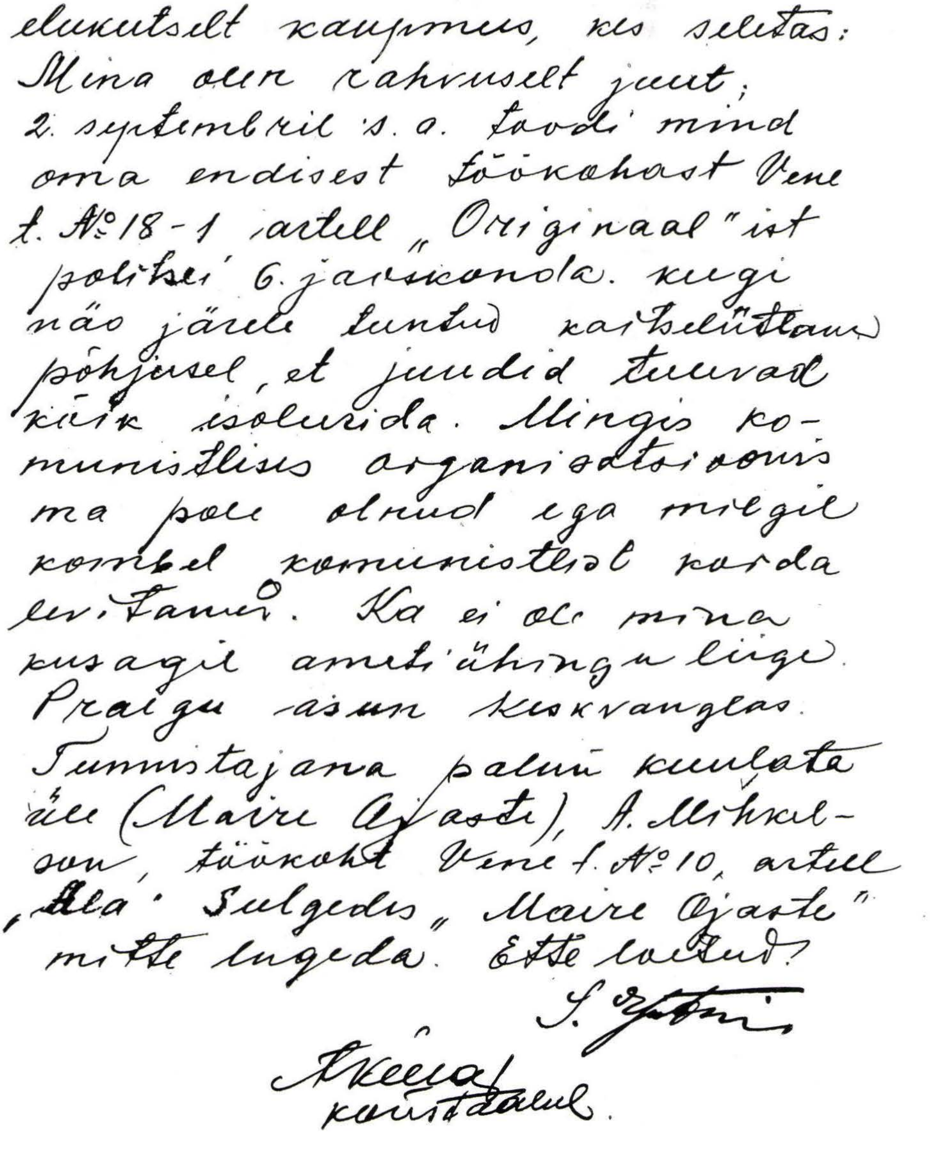

elukutselt kaupmees, kes seletas:
Mina olen rahvuselt juut;
2. septembril s.a. toodi mind
oma endisest töökohast Vene
t. № 18-1 artell „Originaal"ist
politsei 6. jaoskonda. Kuigi
näo järele tuntud kaitseliitlane
põhjusel, et juudid tulevad
kõik isoleerida. Mingis kommunistlikus organisatsioonis
ma pole olnud ega mingil
kombel kommunistlikul korda
saatnud. Ka ei ole mina
kusagil ametiühingu liige.
Praegu asun keskvanglas.
Tunnistajana palun kuulata
üle (Maire Ojaste), A. Mikkelson, töökoht Vene t. № 10, artell
„Ala". Sulgedes „Maire Ojaste"
mitte lugeda. Ette loetud.

A. Keela
koostanud.

ERA.F.R-64.N.4.S.185.L.5,5p.

74

Väljavõte Salomon Epsteini juurdlustoimikust — määrus vahi alla võtmise kohta
An extract from the investigation record of Salomon Epstein — a writ of arrest

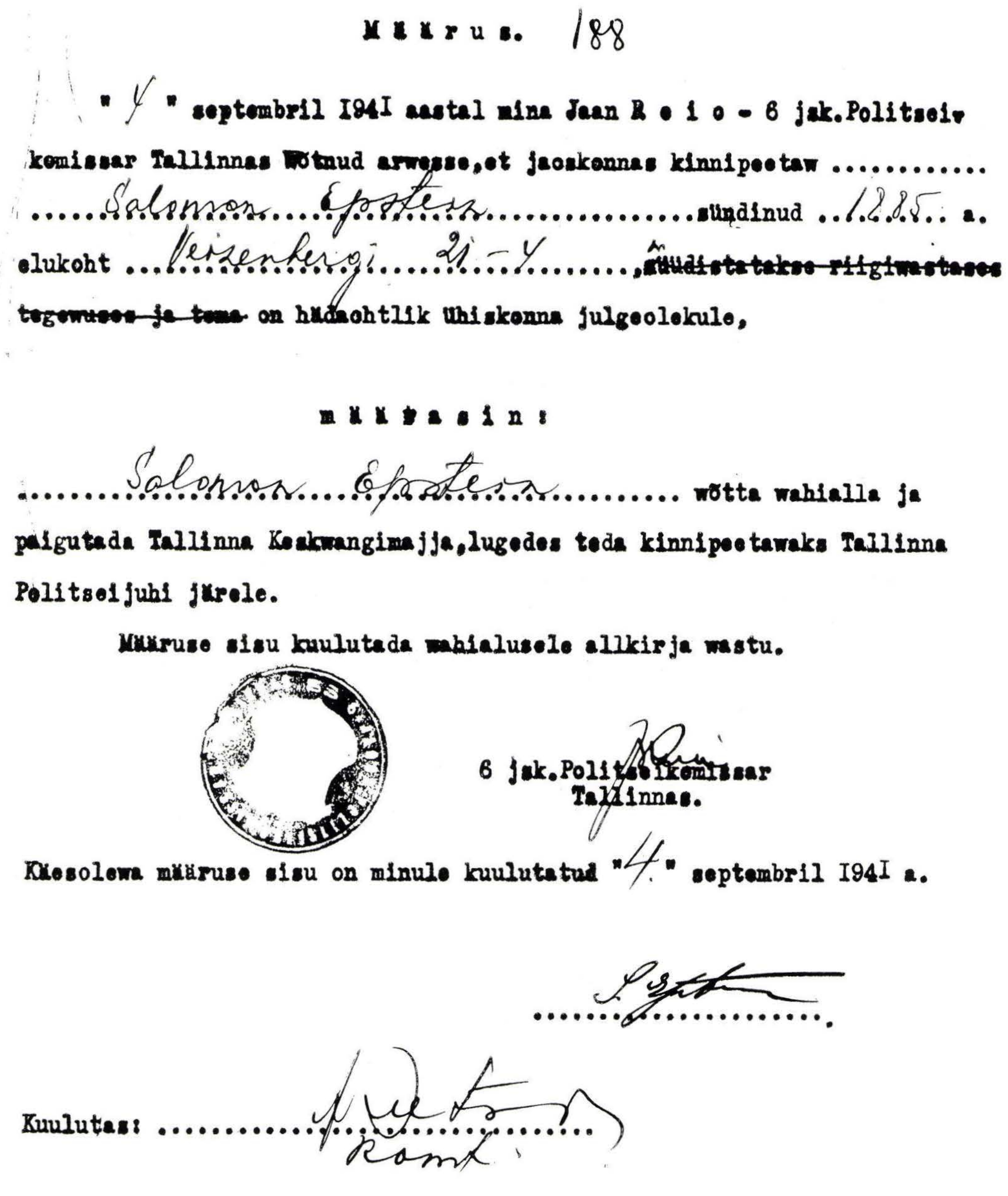

Määrus. 188

„4" septembril 1941 aastal mina Jaan Reio - 6 jak.Politseikomissar Tallinnas wõtnud arwesse,et jaoskonnas kinnipeetaw ....Salomon Epstein.................sündinud ..1885.. a. elukoht ...Veizenbergi 21-4........,~~süüdistatakse riigiwastases tegewuses ja tema~~ on hädaohtlik ühiskonna julgeolekule,

määrasin:

..........Salomon Epstein.......... wõtta wahialla ja paigutada Tallinna Keskwangimajja,lugedes teda kinnipeetawaks Tallinna Politseijuhi järele.

Määruse sisu kuulutada wahialusele allkirja wastu.

6 jak.Politseikomissar
Tallinnas.

Käesolewa määruse sisu on minule kuulutatud „4" septembril 1941 a.

....

Kuulutas: ....
Komk

ERA.F.R-64.N.4.S.185.L.6.

75

Väljavõte Salomon Epsteini juurdlustoimikust — tunnistaja ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Salomon Epstein — a record of interrogation of a witness

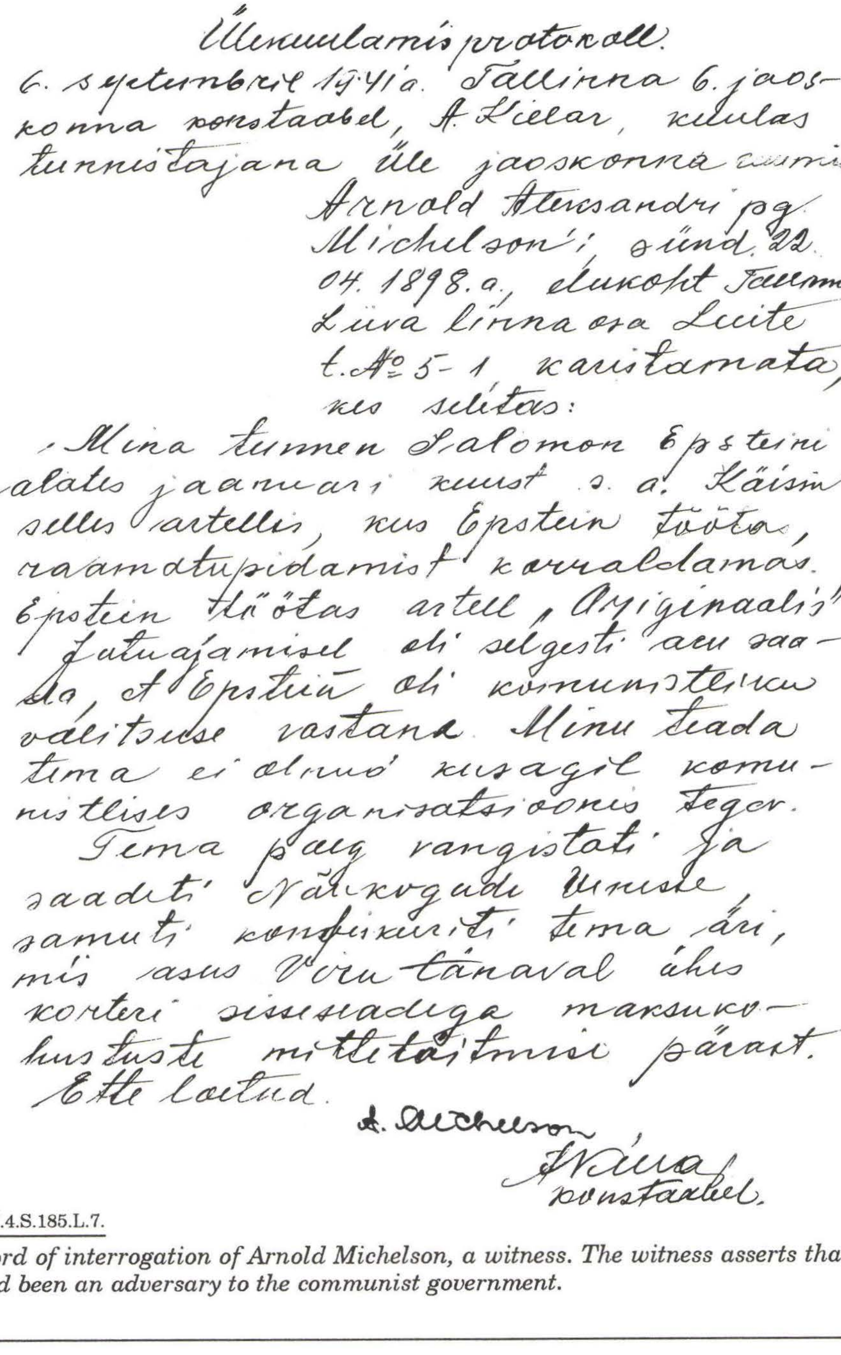

Ülekuulamisprotokoll.

6. septembril 1941 a. Tallinna 6. jaoskonna konstaabel, A. Kielar, kuulas tunnistajana üle jaoskonna ruumis Arnold Aleksandri pg. Michelson'i; sünd. 22. 04. 1898. a., elukoht Tallinn Liiva linnaosa Leete t. № 5-1 karistamata, kes selitas:

Mina tunnen Salomon Epsteini alates jaanuari kuust s. a. Käisin selles artellis, kus Epstein töötas, raamatupidamist korraldamas. Epstein töötas artell „Originaalis" Jutuajamisel oli selgesti aru saada, et Epstein oli komunistliku valitsuse vastane. Minu teada tema ei olnud kusagil komunistlises organisatsioonis tegev.

Tema poeg vangistati ja saadeti Nõukogude Venesse, samuti konfiskeeriti tema äri, mis asus Võru tänaval ühes korteri sisseseadega maksukohustuste mittetäitmise pärast.

Ette loetud.

A. Michelson

konstaabel.

ERA.F.R-64.N.4.S.185.L.7.

The record of interrogation of Arnold Michelson, a witness. The witness asserts that Salomon Epstein had been an adversary to the communist government.

76

Väljavõte Salomon Epsteini juurdlustoimikust — töökaaslaste palvekiri
An extract from the investigation file of Salomon Epstein — a petition of the colleagues

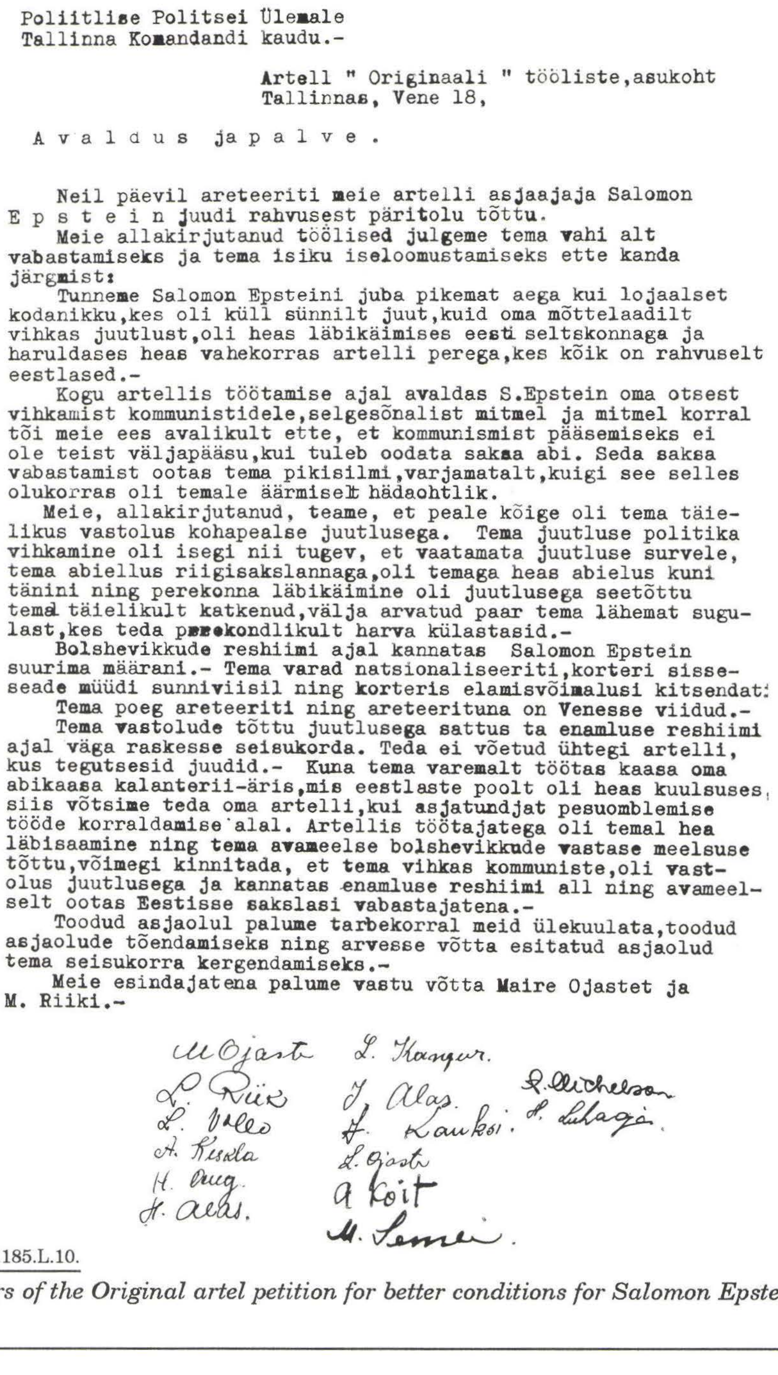

Poliitlise Politsei Ülemale
Tallinna Komandandi kaudu.-

Artell " Originaali " tööliste,asukoht
Tallinnas, Vene 18,

Avaldus ja palve.

Neil päevil areteeriti meie artelli asjaajaja Salomon Epstein juudi rahvusest päritolu tõttu.

Meie allakirjutanud töölised julgeme tema vahi alt vabastamiseks ja tema isiku iseloomustamiseks ette kanda järgmist:

Tunneme Salomon Epsteini juba pikemat aega kui lojaalset kodanikku,kes oli küll sünnilt juut,kuid oma mõttelaadilt vihkas juutlust,oli heas läbikäimises eesti seltskonnaga ja haruldases heas vahekorras artelli perega,kes kõik on rahvuselt eestlased.-

Kogu artellis töötamise ajal avaldas S.Epstein oma otsest vihkamist kommunistidele,selgesõnalist mitmel ja mitmel korral tõi meie ees avalikult ette, et kommunismist pääsemiseks ei ole teist väljapääsu,kui tuleb oodata saksa abi. Seda saksa vabastamist ootas tema pikisilmi,varjamatalt,kuigi see selles olukorras oli temale äärmiselt hädaohtlik.

Meie, allakirjutanud, teame, et peale kõige oli tema täielikus vastolus kohapealse juutlusega. Tema juutluse politika vihkamine oli isegi nii tugev, et vaatamata juutluse survele, tema abiellus riigisakslannaga,oli temaga heas abielus kuni tänini ning perekonna läbikäimine oli juutlusega seetõttu temal täielikult katkenud,välja arvatud paar tema lähemat sugulast,kes teda perekondlikult harva külastasid.-

Bolshevikkude reshiimi ajal kannatas Salomon Epstein suurima määrani.- Tema varad natsionaliseeriti,korteri sisseseade müüdi sunniviisil ning korteris elamisvõimalusi kitsendati.

Tema poeg areteeriti ning areteerituna on Venesse viidud.-

Tema vastolude tõttu juutlusega sattus ta enamluse reshiimi ajal väga raskesse seisukorda. Teda ei võetud ühtegi artelli, kus tegutsesid juudid.- Kuna tema varemalt töötas kaasa oma abikaasa kalanterii-äris,mis eestlaste poolt oli heas kuulsuses, siis võtsime teda oma artelli,kui asjatundjat pesuomblemise tööde korraldamise alal. Artellis töötajatega oli temal hea läbisaamine ning tema avameelse bolshevikkude vastase meelsuse tõttu,võimegi kinnitada, et tema vihkas kommuniste,oli vastolus juutlusega ja kannatas enamluse reshiimi all ning avameelselt ootas Eestisse sakslasi vabastajatena.-

Toodud asjaolul palume tarbekorral meid ülekuulata,toodud asjaolude tõendamiseks ning arvesse võtta esitatud asjaolud tema seisukorra kergendamiseks.-

Meie esindajatena palume vastu võtta Maire Ojastet ja M. Riiki.-

M Ojaste L. Kangur.
L. Riik J. Alas. R. Michelson
L. Vello
A. Kiisla
H. Ong.
H. Alas.
L. Ojaste
A Koit
M. Semm

ERA.F.R-64.N.4.S.185.L.10.

The workers of the Original artel petition for better conditions for Salomon Epstein.

77

Väljavõte Salomon Epsteini juurdlustoimikust — kiri Helene Epsteini palve kohta
An extract from the investigation file of Salomon Epstein — a letter concerning Helene Epstein's petition

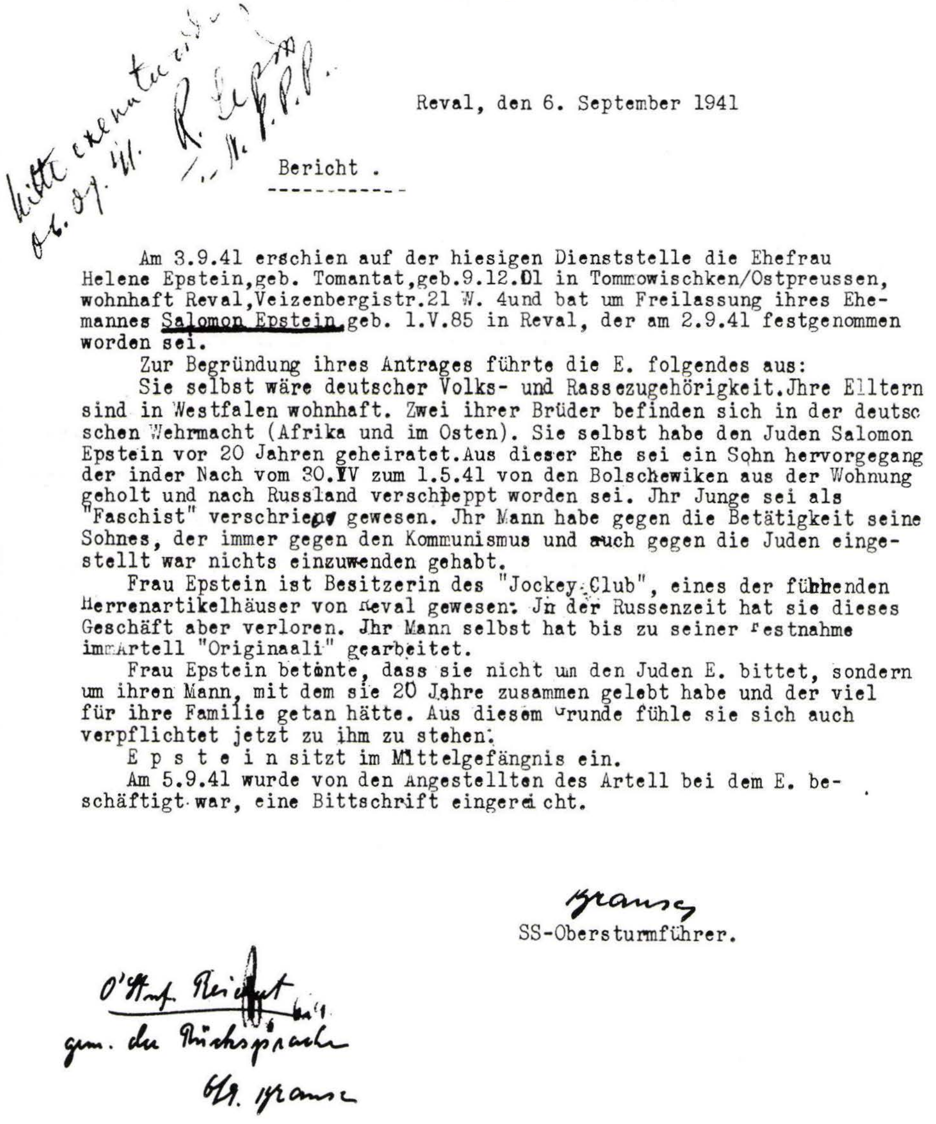

bitte exekutieren 06.09.41.

Reval, den 6. September 1941

Bericht .

Am 3.9.41 erschien auf der hiesigen Dienststelle die Ehefrau Helene Epstein,geb. Tomantat,geb.9.12.01 in Tommowischken/Ostpreussen, wohnhaft Reval,Veizenbergistr.21 W. 4und bat um Freilassung ihres Ehemannes Salomon Epstein,geb. 1.V.85 in Reval, der am 2.9.41 festgenommen worden sei.

Zur Begründung ihres Antrages führte die E. folgendes aus:

Sie selbst wäre deutscher Volks- und Rassezugehörigkeit.Jhre Elltern sind in Westfalen wohnhaft. Zwei ihrer Brüder befinden sich in der deutschen Wehrmacht (Afrika und im Osten). Sie selbst habe den Juden Salomon Epstein vor 20 Jahren geheiratet.Aus dieser Ehe sei ein Sohn hervorgegang der inder Nach vom 30.IV zum 1.5.41 von den Bolschewiken aus der Wohnung geholt und nach Russland verschleppt worden sei. Jhr Junge sei als "Faschist" verschrieen gewesen. Jhr Mann habe gegen die Betätigkeit seine Sohnes, der immer gegen den Kommunismus und auch gegen die Juden eingestellt war nichts einzuwenden gehabt.

Frau Epstein ist Besitzerin des "Jockey-Club", eines der führenden Herrenartikelhäuser von Reval gewesen. Jn der Russenzeit hat sie dieses Geschäft aber verloren. Jhr Mann selbst hat bis zu seiner Festnahme im Artell "Originaali" gearbeitet.

Frau Epstein betonte, dass sie nicht um den Juden E. bittet, sondern um ihren Mann, mit dem sie 20 Jahre zusammen gelebt habe und der viel für ihre Familie getan hätte. Aus diesem Grunde fühle sie sich auch verpflichtet jetzt zu ihm zu stehen.

Epstein sitzt im Mittelgefängnis ein.

Am 5.9.41 wurde von den Angestellten des Artell bei dem E. beschäftigt war, eine Bittschrift eingereicht.

SS-Obersturmführer.

O'Stuf. Reichert
gem. der Rücksprache
6.9.

ERA.F.R-64.N.4.S.185.L.9.

SS-Obersturmführer (allkiri ebaselge) kirjutab, et Helene Epstein on esitanud palve oma mehe vahi alt vabastamiseks.

An SS-Obersturmführer (signature illegible) writes that Helene Epstein has handed in a petition for the release of her husband.

78

Väljavõte Salomon Epsteini juurdlustoimikust — määrus koonduslaagrisse paigutamise kohta

An extract from the investigation file of Salomon Epstein — a warrant for the committal to a concentration camp

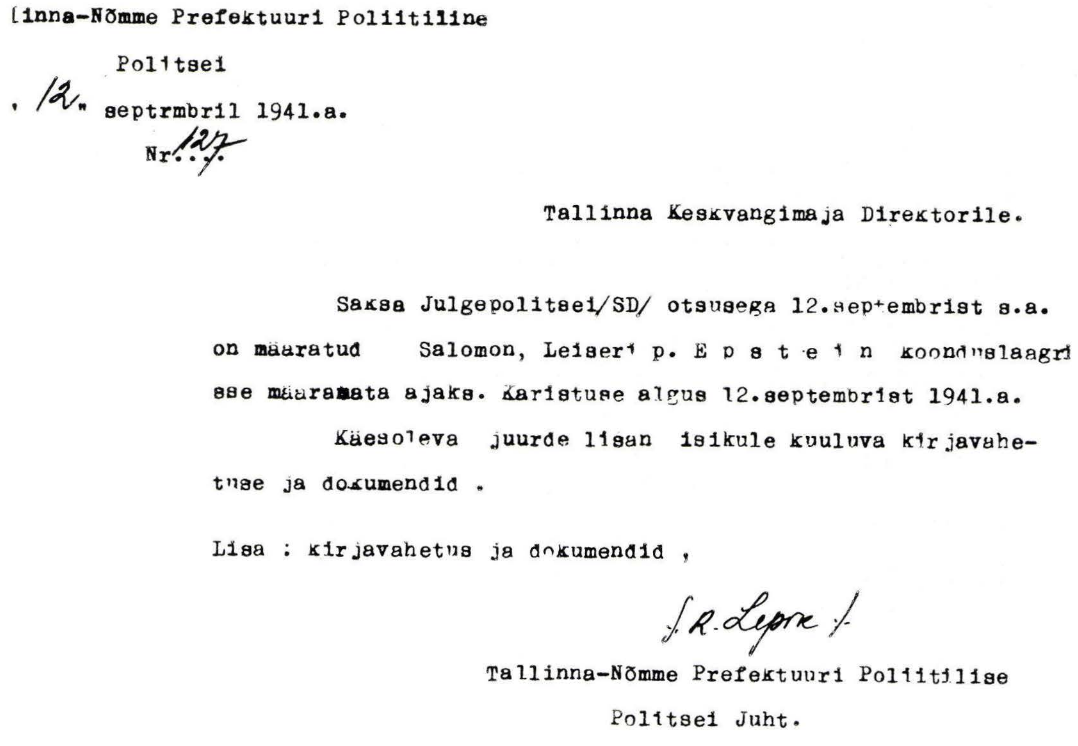

linna-Nõmme Prefektuuri Poliitiline
Politsei
, 12." septrmbril 1941.a.
Nr. 127

Tallinna Keskvangimaja Direktorile.

Saksa Julgepolitsei/SD/ otsusega 12.septembrist s.a. on määratud Salomon, Leiseri p. Epstein koonduslaagrisse määramata ajaks. Karistuse algus 12.septembrist 1941.a.

Käesoleva juurde lisan isikule kuuluva kirjavahetuse ja dokumendid .

Lisa : kirjavahetus ja dokumendid ,

/R. Lepre /

Tallinna-Nõmme Prefektuuri Poliitilise
Politsei Juht.

ERA.F.R-64.N.4.S.185.L.2.

79

Väljavõte Salomon Epsteini juurdlustoimikust — teatis koonduslaagrisse paigutamise kohta
An extract from the investigation file of Salomon Epstein — a notice concerning the committal to a concentration camp

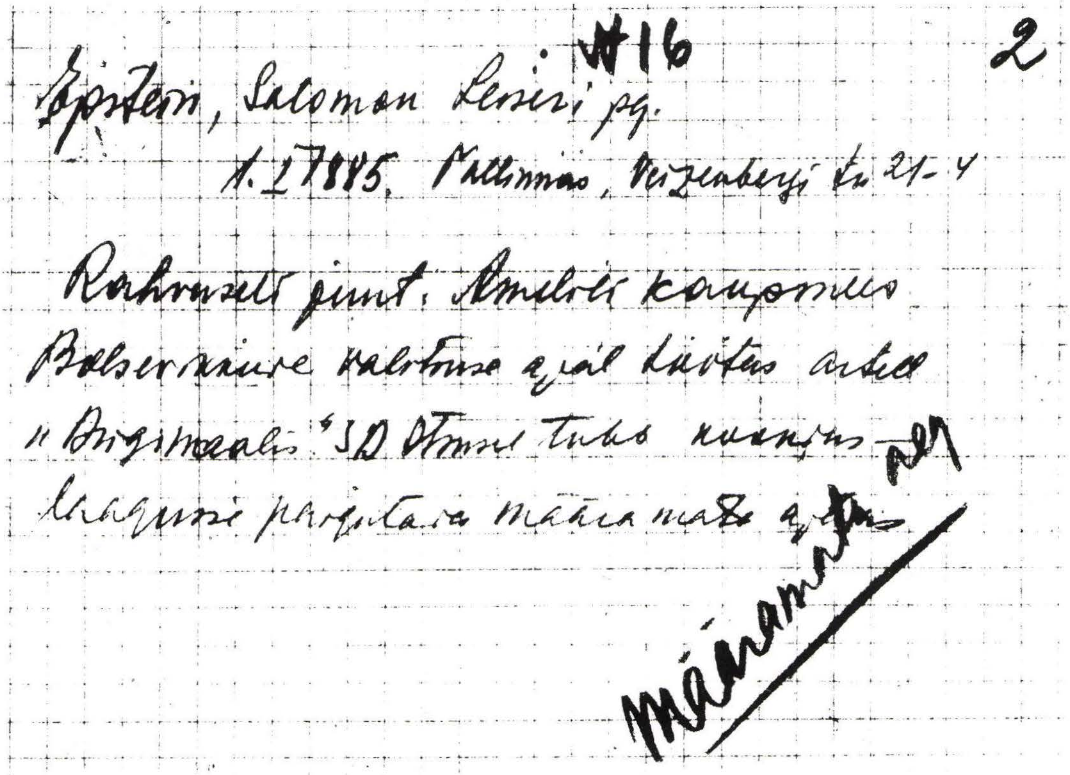

#16 2

Epstein, Salomon Leiseri pg.
s. 1.7.1885. Tallinnas, Veizenbergi tn. 21-4

Rahvuselt juut. Ametilt kaupmees
Bolsevikute valitsuse ajal töötas ärides
„Brigitta-Maalis" SD Otsusel tuleb koondus-
laagrisse paigutada määramata ajaks

määramata

ERA.F.R-64.N.4.S.185.L.1.

80

Väljavõte Leib Lipelise juurdlustoimikust — süüdistuskokkuvõte
An extract from the investigation file of Leib Lipelis — investigation summary

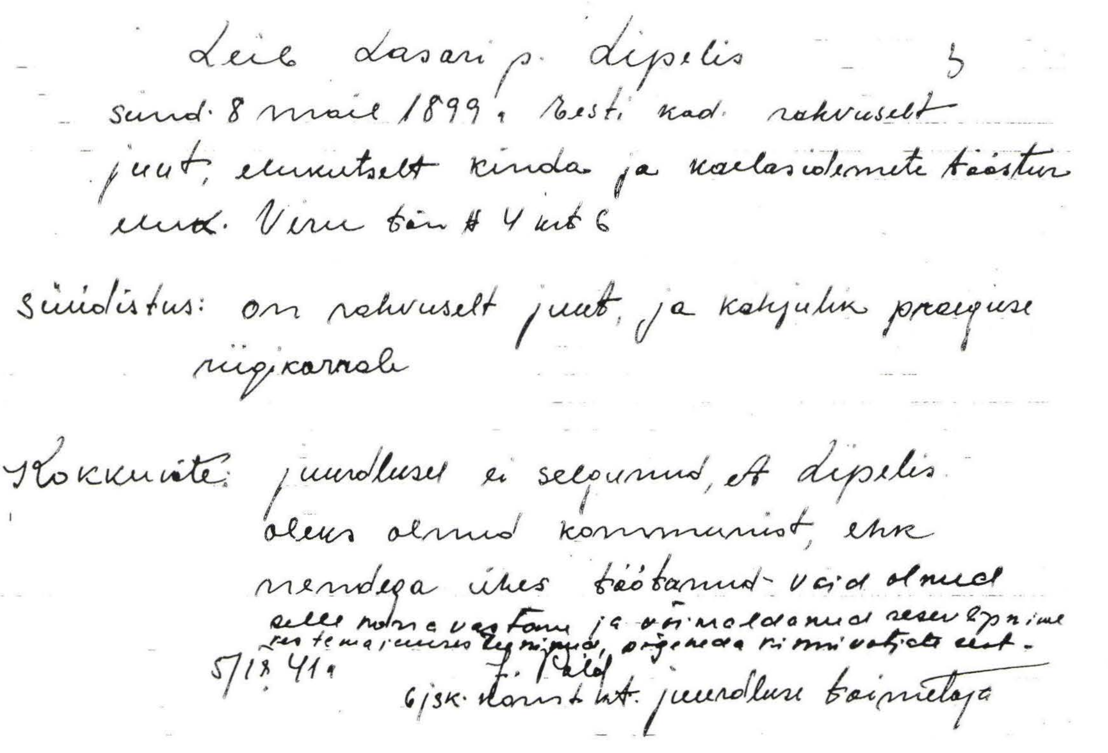

Leib Lasari p. Lipelis
sünd. 8 mail 1899. Eesti kod. rahvuselt juut, elukutselt kinda ja kaelasidemete tööstur elund. Viru tän # 4 krt 6

Süüdistus: on rahvuselt juut, ja kahjulik praeguse riigikorrale

Kokkuvõte: juurdlusel ei selgunud, et Lipelis oleks olnud kommunist, ehk nendega ühes töötanud. Vaid olnud selle rahva vastane ja võimaldanud [illegible] [illegible], [illegible] eest.

5/18. 41.
J. Päld
6/sk. komm. int. juurdluse toimetaja

ERA.F.R-64.N.4.S.458.L.3.

Indictment — a Jew by nationality and dangerous for the present regime.

81

Väljavõte Leib Lipelise juurdlustoimikust — ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Leib Lipelis — record of interrogation

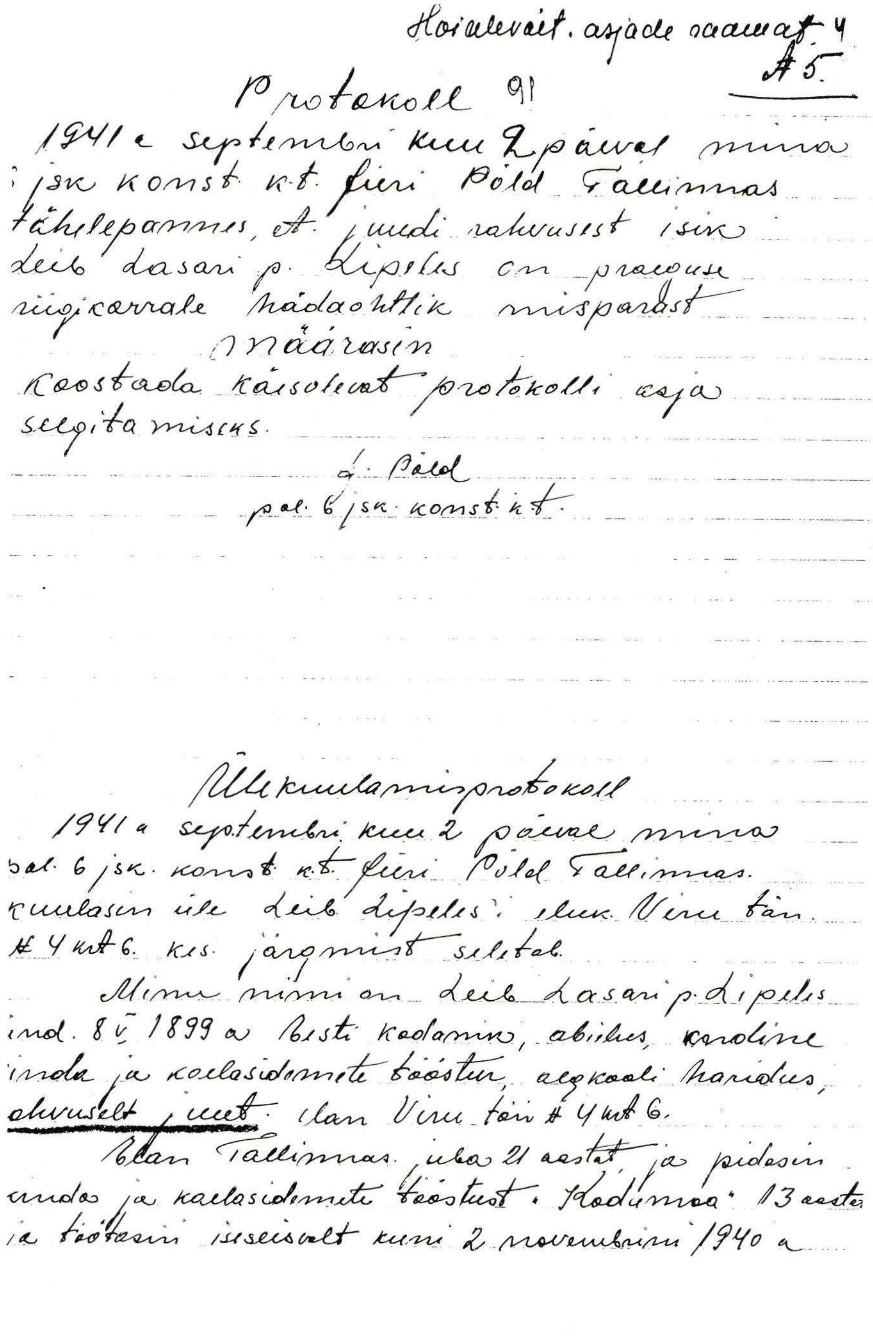

Hoiulevõet. asjade raamat 4
5.

Protokoll 91

1941 a septembri kuu 2 päeval mina jsk konst. k.t. juhi Põld Tallinnas tähelepannes, et juudi rahvusest isik Leib Lasari p. Lipelis on praeguse riigikorrale hädaohtlik mispärast määrasin koostada käesolevat protokolli asja selgitamiseks.

J. Põld
pol. 6 jsk. konst. k.t.

Ülekuulamisprotokoll

1941 a septembri kuu 2 päeval mina ol. 6 jsk. konst. k.t. juhi Põld Tallinnas. kuulasin üle Leib Lipelis'i elun. Viru tän. # 4 krt 6. kes järgmist seletab.

Minu nimi on Leib Lasari p. Lipelis ind. 8 V 1899 a Eesti kodanik, abielus, endine ööde ja kaelasidemete tööstur, algkooli haridus, ahvuselt juut. Elan Viru tän # 4 krt 6.

Elan Tallinnas juba 21 aastat ja pidasin vööde ja kaelasidemete tööstust. Kodumaa: 13 aastat ja töötasin iseseisvalt kuni 2 novembrini 1940 a

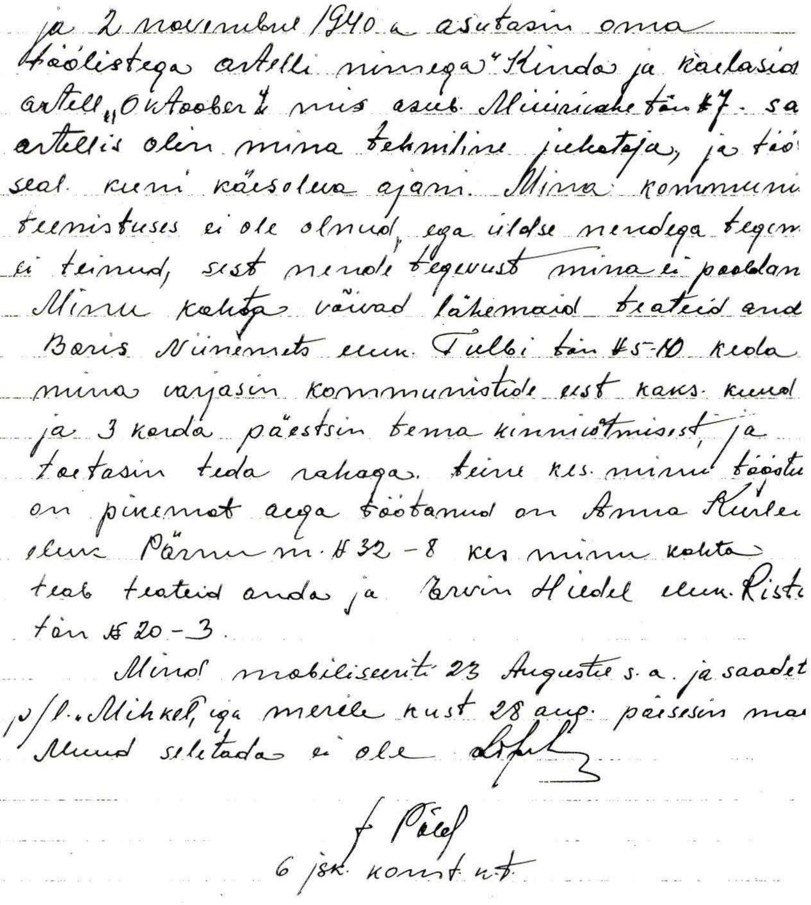

ja 2 novembril 1940 a. asutasin oma
töölistega artelli nimega "Kinda ja kaelasid
artell „Oktoober" mis asub Müürivahe tän. #7. - sa
artellis olin mina tehniline juhataja, ja töö
seal kuni käesoleva ajani. Mina kommuni
teenistuses ei ole olnud, ega üldse nendega tegem
ei teinud, sest nende tegevust mina ei pooldan
Minu kohta võivad lähemaid teateid anda
Boris Niinemets elun. Tulbi tän #5-10 keda
mina varjasin kommunistide eest kaks kuud
ja 3 korda päästsin tema kinnivõtmisest, ja
toetasin teda rahaga. teine kes minu tööstu
on pikemat aega töötanud on Anna Kurlei
elun. Pärnu m. # 32 - 8 kes minu kohta
teab teateid anda ja Ervin Hiedel elun. Risti
tän # 20 - 3.

Mind mobiliseeriti 23 Augustil s. a. ja saadet
p/l. „Mihkel" ga merele kust 28 aug. pääsesin ma
Muud seletada ei ole

f Põld
6 jsk. komst. n-t.

ERA.F.R-64.N.4.S.458.L.4,4p.

82

Väljavõte Leib Lipelise juurdlustoimikust — tunnistaja ülekuulamisprotokoll

An extract from the investigation file of Leib Lipelis — record of interrogation of a witness

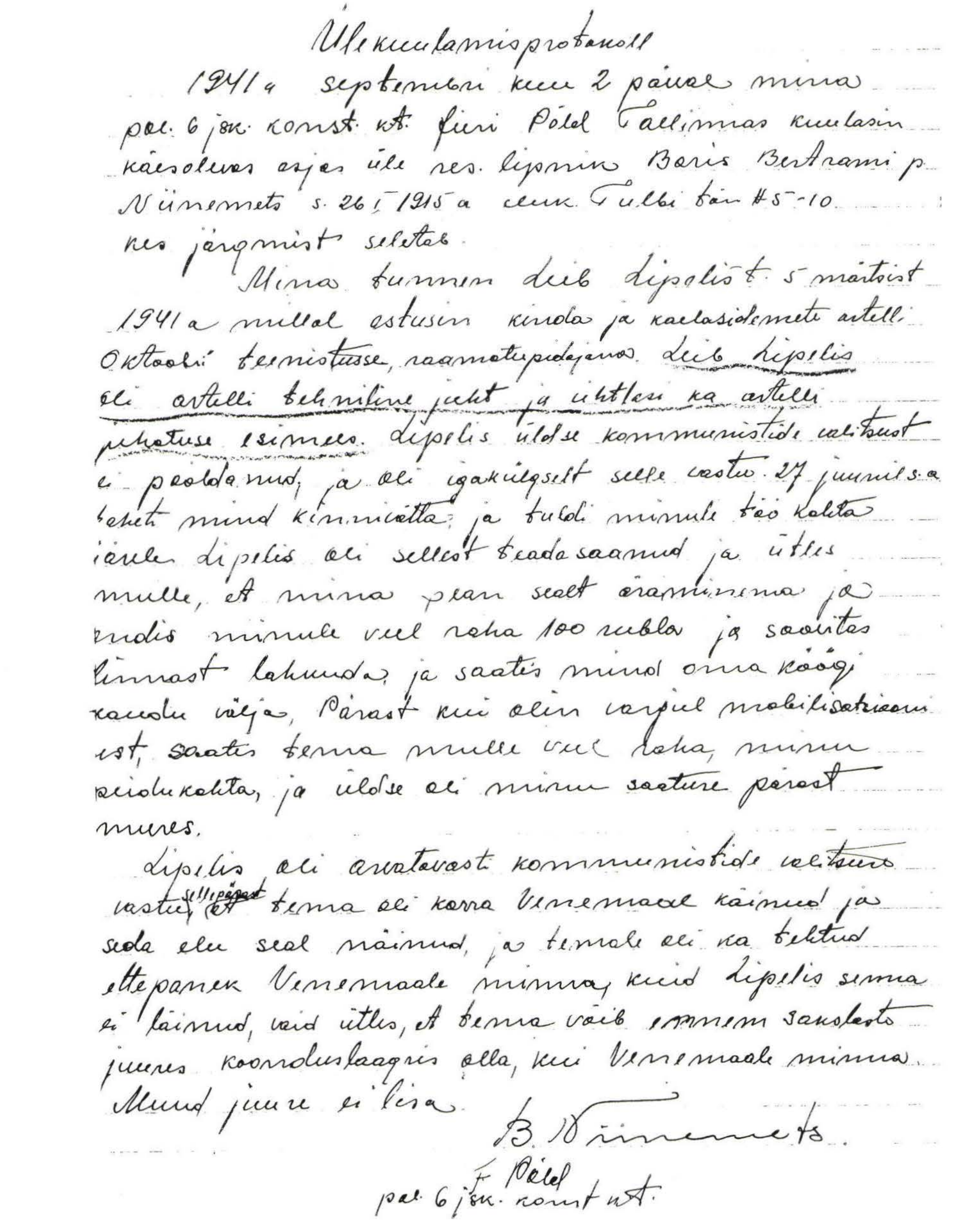

Ülekuulamisprotokoll

1941 a septembri kuu 2 päeval mina pol. 6 jsk. konst. kt. Jüri Põld Tallinnas kuulasin käesolevas asjas üle res. lipnik Boris Bertrami p. Niinemets s. 26. 1915 a elut. Tulbi tän. #5-10 kes järgmist seletab.

Mina tunnen Leib Lipelist 5 märtsist 1941 a millal astusin kinda ja kaelasidemete artell. Oktoober teenistusse, raamatupidajana. Leib Lipelis oli artelli tehniline juht ja ühtlasi ka artelli juhatuse esimees. Lipelis üldse kommunistide valitsust ei pooldanud, ja oli igakülgselt selle vastu. 27 juunil s.a. taheti mind kinnivõtta; ja tuldi minule töö kohta järele. Lipelis oli sellest teada saanud ja ütles mulle, et mina pean sealt ära minema ja andis minule veel raha 100 rubla ja soovitas linnast lahkuda; ja saatis mind oma köögi kaudu välja, Pärast kui olin varjul mobilisatsioonist, saatis tema mulle veel raha, minu elukohta, ja üldse oli minu saatuse pärast mures.

Lipelis oli arvatavasti kommunistide valitsuse vastu, sellepärast ~~et~~ tema oli korra Venemaal käinud ja seda elu seal näinud, ja temale oli ka tehtud ettepanek Venemaale minna, kuid Lipelis sinna ei läinud, vaid ütles, et tema võib ennem sakslaste juures koonduslaagris olla, kui Venemaale minna.

Muud juure ei lisa.

B. Niinemets.

F. Põld
pol. 6 jsk. konst. kt.

ERA.F.R-64.N.4.S.458.L.5.

Boris Niinemets has been questioned as a witness.

83

Väljavõte Leib Lipelise juurdlustoimikust — tunnistaja ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Leib Lipelis — record of interrogation of a witness

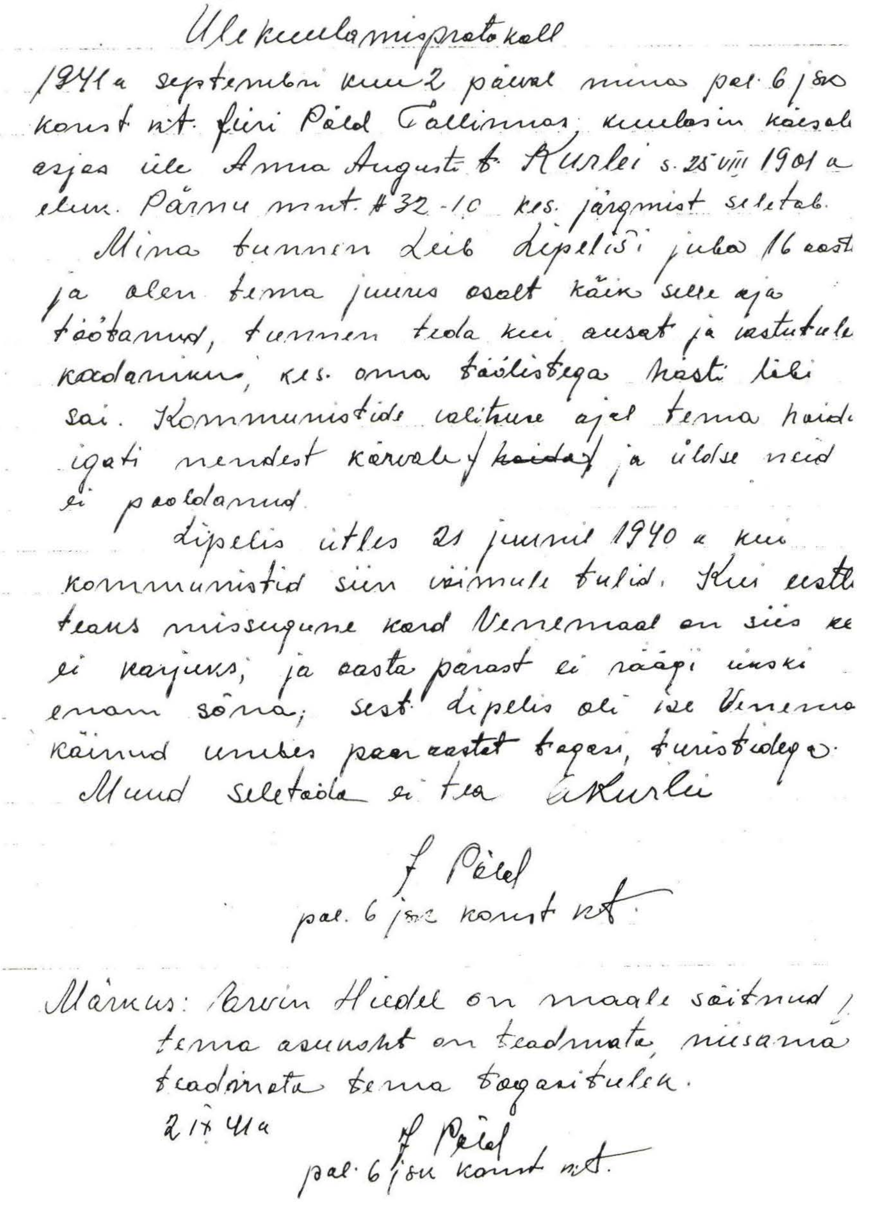

Ülekuulamisprotokoll

1941 a septembri kuu 2 päeval mina pol. 6 jsk
konst. n.t. Jüri Päld Tallinnas, kuulasin käesol
asjas üle Anna Augusti t. Kurlei s. 25 VIII 1901 a
elun. Pärnu mnt. #32-10 kes järgmist seletab.

Mina tunnen Leib Lipelisi juba 16 aast.
ja olen tema juures osalt kõik selle aja
töötanud, tunnen teda kui ausat ja vastutule
kodanikku, kes oma töölistega hästi läbi
sai. Kommunistide valitsuse ajal tema hoidi
igati nendest kõrvale /~~hoidas~~/ ja üldse neid
ei pooldanud.

Lipelis ütles 21 juunil 1940 a kui
kommunistid siin võimule tulid. Kui eestl
teaks missugune kord Venemaal on siis ke
ei karjuks, ja aasta pärast ei räägi ükski
enam sõna; sest Lipelis oli ise Venema
käinud umbes paar aastat tagasi, turistidega.

Muud seletada ei tea A Kurlei

f Päld
pol. 6 jsk konst. n.t.

Märkus: Arvin Hiedel on maale sõitnud /
tema asukoht on teadmata, niisama
teadmata tema tagasitulek.

2 IX 41 a

f Päld
pol. 6 jsk konst. n.t.

ERA.F.R-64.N.4.S.458.L.5p.

Anna Kurlei was questioned as a witness.

84

Väljavõte Leib Lipelise juurdlustoimikust — tunnistaja seletuskiri
An extract from the investigation file of Leib Lipelis — an explanatory letter of a witness

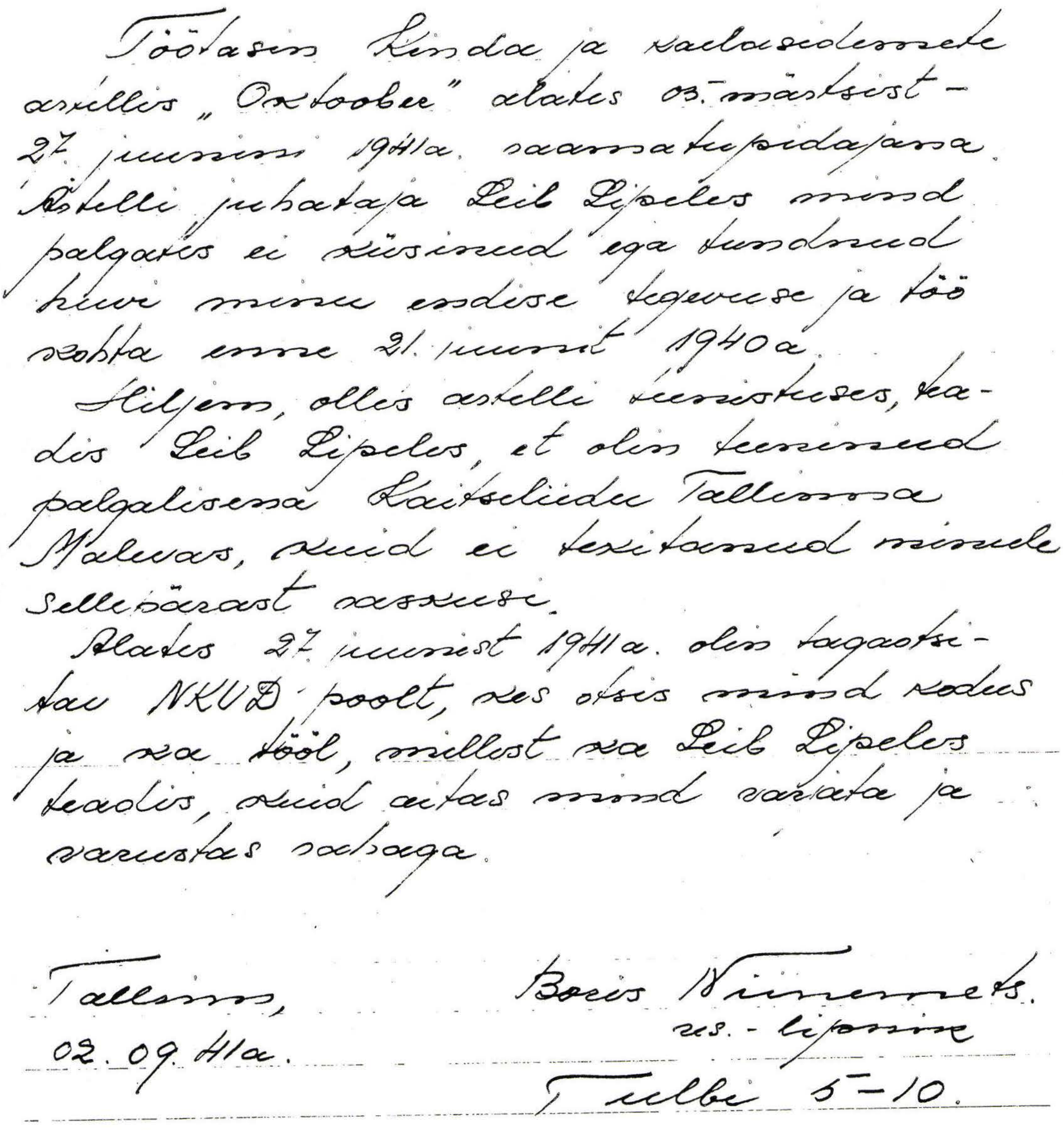

Töötasin kinda ja sukasidemete artellis „Oktoober" alates 03. märtsist – 27 juunini 1941a. raamatupidajana. Artelli juhataja Leib Lipelis mind palgates ei küsinud ega tundnud huvi minu endise tegevuse ja töö kohta enne 21. juunist 1940a.

Hiljem, olles artelli teenistuses, teadis Leib Lipelis, et olin teeninud palgalisena Kaitseliidu Tallinna Malevas, kuid ei tekitanud minule sellepärast raskusi.

Alates 27 juunist 1941a. olin tagaotsitav NKVD poolt, kes otsis mind kodus ja ka tööl, millest ka Leib Lipelis teadis, kuid aitas mind varjata ja varustas rahaga.

Tallinn,
02.09.41a.

Boris Niinemets.
rs.-lipnik
Tulbi 5–10.

ERA.F.R-64.N.4.S.458.L.6.

Boris Niinemets' explanatory letter about how Leib Lipelis had concealed him from the NKVD.

85

Väljavõte Leib Lipelise juurdlustoimikust — teatis asjade äravõtmise kohta
An extract from the investigation file of Leib Lipelis — a notice concerning seizure of personal effects

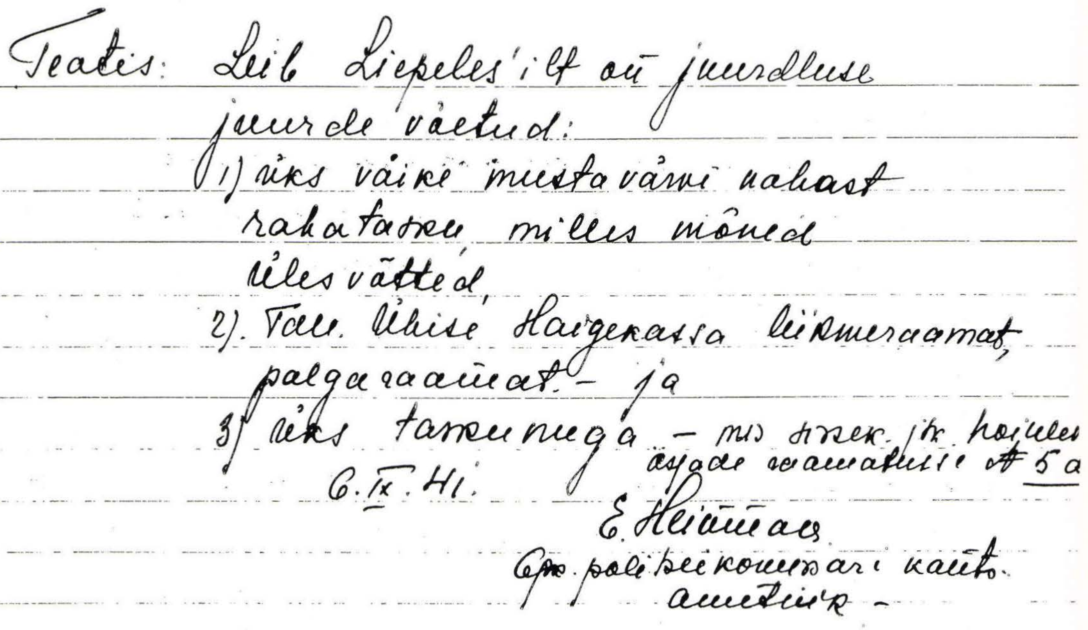

Teatis: Leib Liepeles'ilt on juurdluse juurde võetud:
1) üks väike mustavärvi nahast rahatasku, milles mõned ülesvõtted,
2). Tall. Ühise Haigekassa liikmeraamat, palgaraamat. – ja
3) üks taskunuga – mis direk. jk. hoiule asjade raamatusse # 5 a
6.IX.41.
E. Heinmaa
Gpr. politseikomissari kaast. ametnik –

ERA.F.R-64.N.4.S.458.L.6p.

86

Väljavõte Leib Lipelise juurdlustoimikust — määrus vanglasse paigutamise kohta
An extract from the investigation file of Leib Lipelis — a warrant for the committal to prison

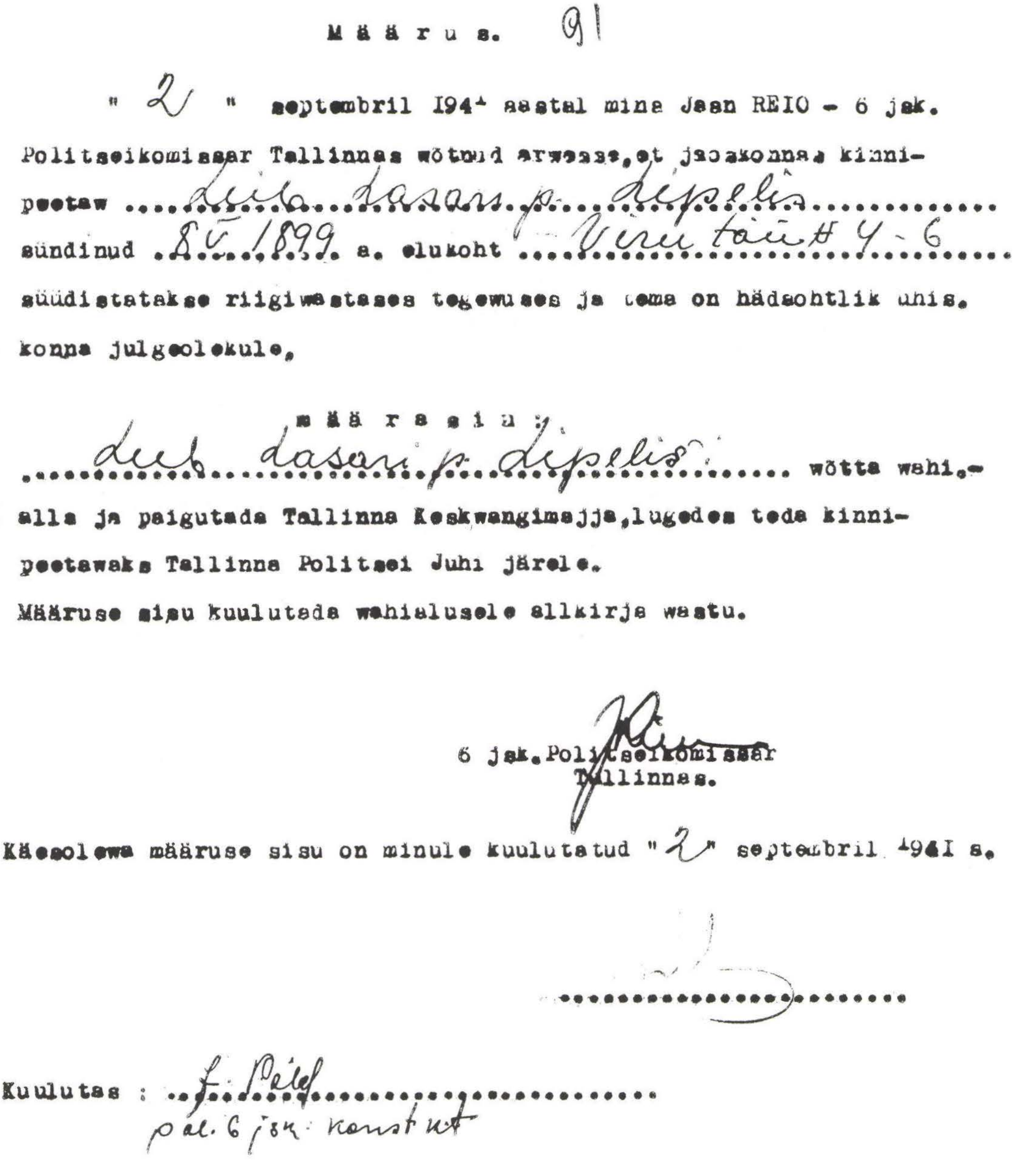

Määrus. 91

„ 2 " septembril I94^{1} aastal mina Jaan REIO - 6 jsk. Politseikomissar Tallinnas wõtnud arwesse, et jaoskonna kinnipeetaw ...Leib Lasari p. Lipelis... sündinud 8.V.1899 a. elukoht ...Viru tän. # 4-6... süüdistatakse riigiwastases tegewuses ja tema on hädaohtlik ühiskonna julgeolekule,

määrasin:

...Leib Lasari p. Lipelis... wõtta wahi-alla ja paigutada Tallinna Keskwangimajja, lugedes teda kinnipeetawaks Tallinna Politsei Juhi järele.

Määruse sisu kuulutada wahialusele allkirja wastu.

6 jsk. Politseikomissar
Tallinnas.

Käesolewa määruse sisu on minule kuulutatud " 2 " septembril ^{1}94I a.

....

Kuulutas : ....
pol. 6 jsk. konstabel

ERA.F.R-64.N.4.S.458.L.7.

87

Väljavõte Isak Russinovi juurdlustoimikust — vahistamise määrus ja ülekuulamisprotokoll

An extract from the investigation file of Isak Russinov — a writ of arrest and record of interrogation

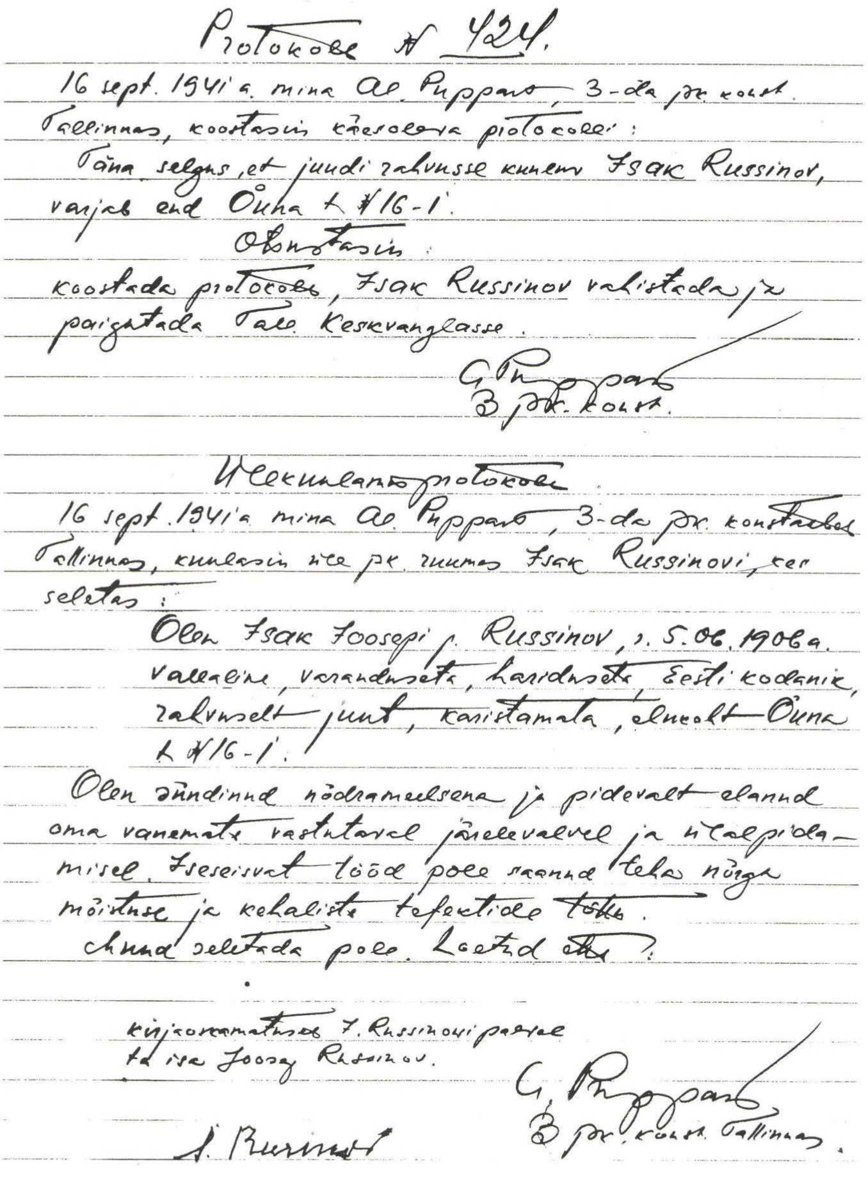

Protokoll № 424.

16 sept. 1941 a. mina Al. Puppart, 3-da pr. konst. Tallinnas, koostasin käesoleva protokolli:

Täna selgus, et juudi rahvusse kuuluv Isak Russinov, varjab end Õuna t. №16-1.

Otsustasin:

koostada protokoll, Isak Russinov vahistada ja paigutada Tall. Keskvanglasse.

G. Puppart
3 pr. konst.

Ülekuulamisprotokoll

16 sept. 1941 a. mina Al. Puppart, 3-da pr. konstaabel Tallinnas, kuulasin üle pr. ruumes Isak Russinovi, kes seletas:

Olen Isak Joosepi p. Russinov, s. 5.06.1906 a. vallaline, varanduseta, hariduseta, Eesti kodanik, rahvuselt juut, karistamata, elukoht Õuna t. №16-1.

Olen sündinud nõdrameelsena ja pidevalt elanud oma vanemate vastutaval järelevalvel ja ülalpidamisel. Iseseisvat tööd pole saanud teha nõrga mõistuse ja kehaliste defektide tõttu.

Muud seletada pole. Loetud ette.

kirjaoskamatusel I. Russinovi palvel
ta isa Joosep Russinov.

G. Puppart
3 pr. konst. Tallinnas.

I. Russinov

ERA.F.R-64.N.4.S.740.L.1.

From the writ it is apparent that Isak Russinov had been hiding himself at 16 Õuna Street, apartment 1. He is an imbecile since birth and illiterate. The record has been signed by his father.

88

Väljavõte Isak Russinovi juurdlustoimikust — määrus vanglasse paigutamise kohta
An extract from the investigation file of Isak Russinov — a warrant for the committal to prison

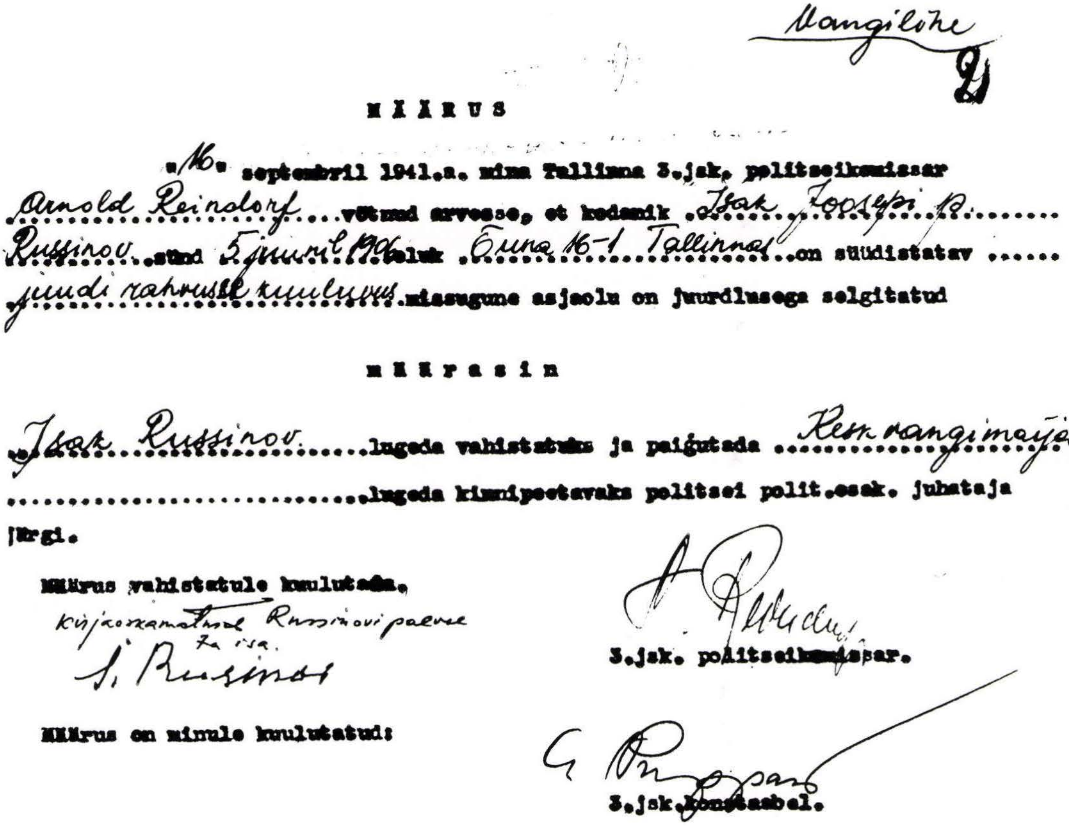

Vangilehe
2

MÄÄRUS

„16.“ septembril 1941.a. mina Tallinna 3.jsk. politseikomissar Arnold Reindorf võtnud arvesse, et kodanik Isak Joosepi p. Russinov sünd 5 juunil 1906 elab Õuna 16-1 Tallinnas on süüdistatav juudi rahvusse kuulumises missugune asjaolu on juurdlusega selgitatud

määrasin

Isak Russinov lugeda vahistatuks ja paigutada Kesk vangimajja ... lugeda kinnipeetavaks politsei polit.osak. juhataja järgi.

Määrus vahistatule kuulutada.

kirjaoskamatuse Russinovi palvel
ta isa.
S. Russinov

Määrus on minule kuulutatud:

3.jsk. politseikomissar.

3.jsk. konstaabel.

ERA.F.R-64.N.4.S.740.L.2.

89

Väljavõte Simon Rubinsteini juurdlustoimikust — konstaabli ettekanne
An extract from the investigation file of Simon Rubinstein — a report of a constable

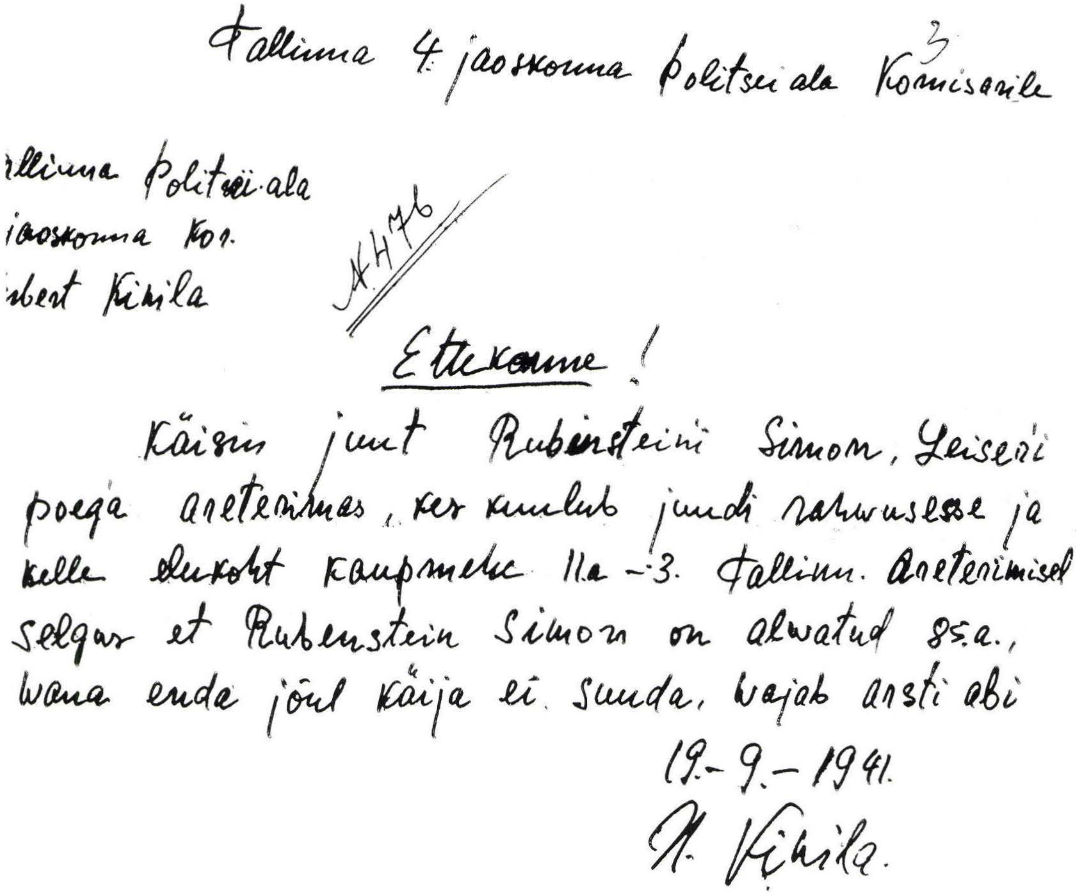

Tallinna 4. jaoskonna Politsei ala Komissarile

llinna Politsei ala
jaoskonna Kon.
bert Kihila

№ 476

Ettekanne!

Käisin just Rubinsteini Simon, Leiseri poega areterimas, kes kuulub juudi rahwusesse ja kelle elukoht kaupmehe 11a – 3. Tallinn. Areterimisel selgus et Rubenstein Simon on alwatud 85 a., wana enda jõul käija ei suuda. wajab arsti abi

19.–9.–1941.

R. Kihila.

ERA.F.R-64.N.4.S.661.L.3.

The constable reports that he went to arrest Simon Rubinstein. Simon Rubinstein proved to be paralyzed, 85 years old, not able to walk by himself, and needed medical aid.

90

Väljavõte Simon Rubinsteini juurdlustoimikust — politseikomissari kiri Tallinn-Nõmme Prefektuurile
An extract from the investigation file of Simon Rubinstein — a letter of an inspector of police to the Tallinn-Nõmme Prefecture

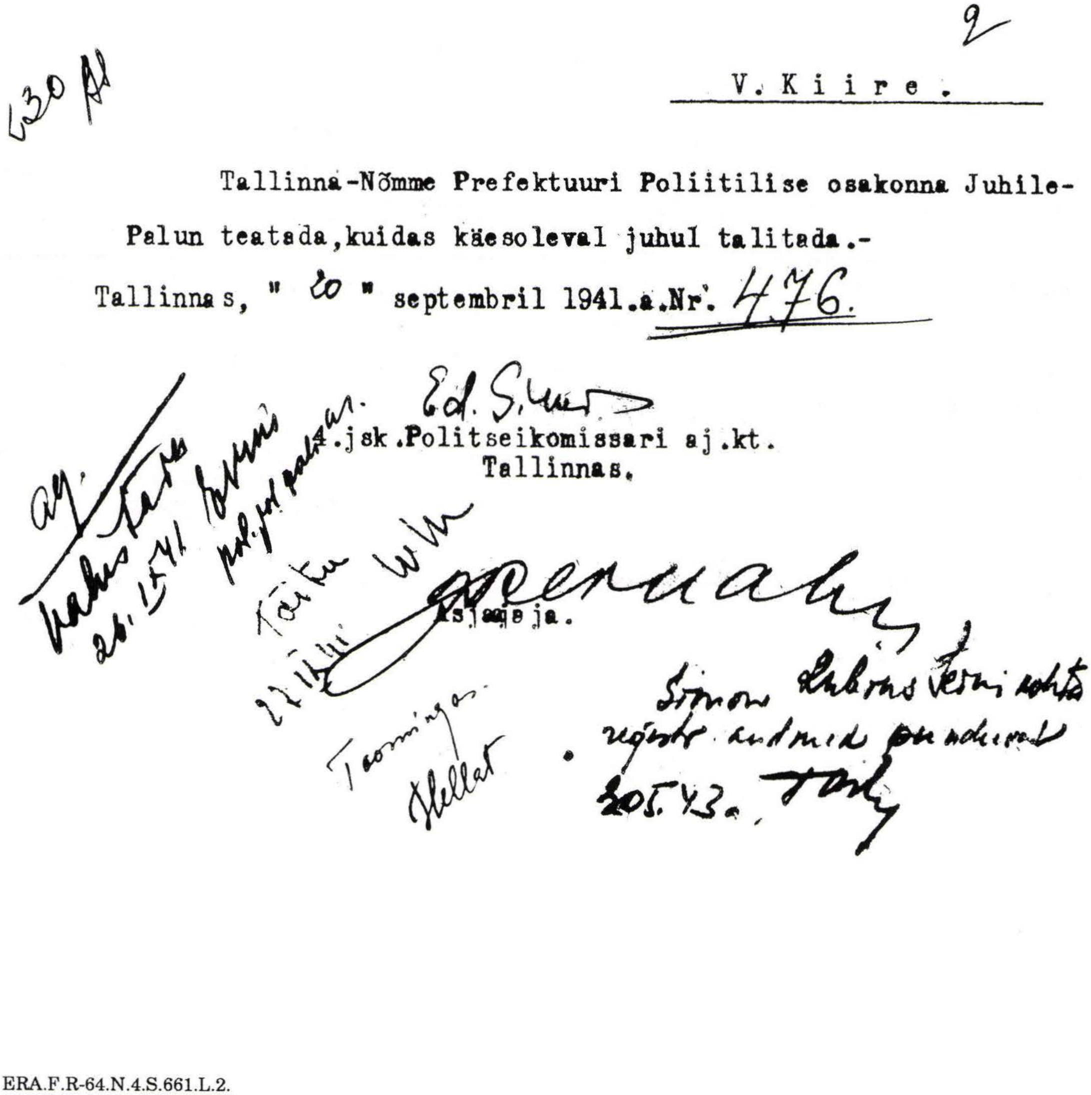

630 A

2

V. Kiire.

Tallinna-Nõmme Prefektuuri Poliitilise osakonna Juhile-

Palun teatada, kuidas käesoleval juhul talitada.-

Tallinnas, " 20 " septembril 1941.a.Nr. 476.

Ed. Simson

4.jsk.Politseikomissari aj.kt.
Tallinnas.

Asjaajaja.

ag.
Vahistatud 26.IX.41
pol. pol. [illegible]

Täita
Viks

22.IX.41

Toomingas.
Hellat

Simon Rubinsteini kohta
registr. andmed puuduvad
20.5.43.

ERA.F.R-64.N.4.S.661.L.2.

The letter contains a request for instructions how to treat Simon Rubinstein. A note at the top: very urgent. Written notes on the letter: to be arrested (signed by E. Viks) and to be fulfilled (signed by E. Mikson).

91

Väljavõte Simon Rubinsteini juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Simon Rubinstein — a writ of arrest

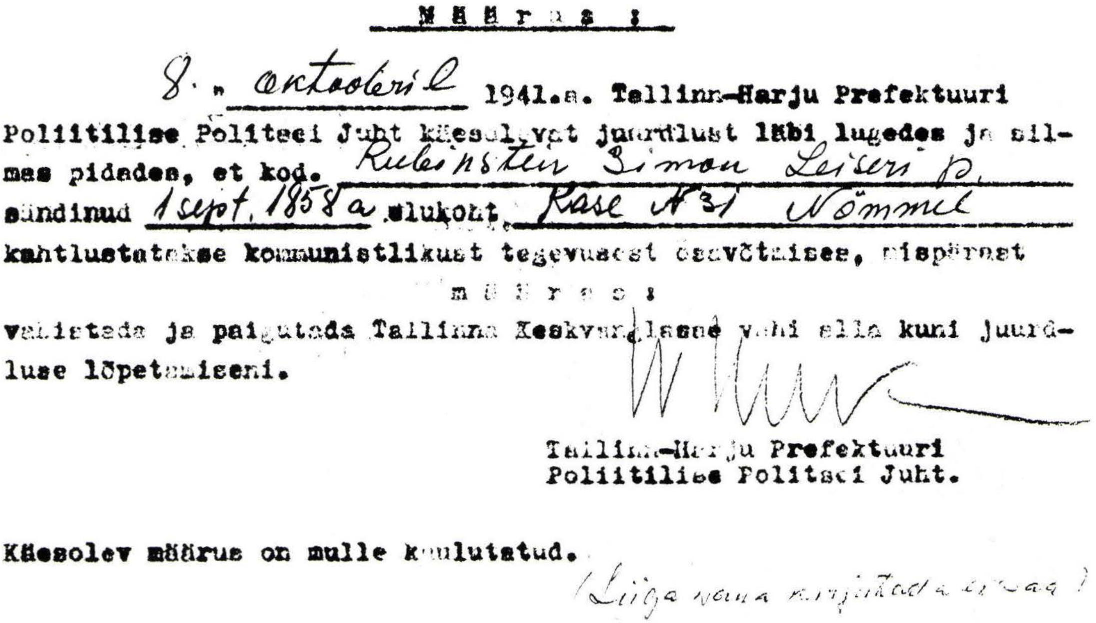

MÄÄRUS:

8. „ oktoobril 1941.a. Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei Juht käesolevat juurdlust läbi lugedes ja silmas pidades, et kod. Rubinstein Simon Leiseri p. sündinud 1 sept. 1858 a. elukoht Kase № 31 Nõmmel kahtlustatakse kommunistlikust tegevusest osavõtmises, mispärast

määras:

vahistada ja paigutada Tallinna Keskvanglasse vahi alla kuni juurdluse lõpetamiseni.

Tallinn-Harju Prefektuuri
Poliitilise Politsei Juht.

Käesolev määrus on mulle kuulutatud.

(Liiga vana kirjutada ei saa)

ERA.F.R-64.N.4.S.661.L.1.

On the writ it has been written with a pencil — too old, cannot write.

92

Väljavõte Salomon Katzi juurdlustoimikust — abikaasa kiri ametivõimudele
An extract from the investigation file of Salomon Katz — wife's letter to the authorities

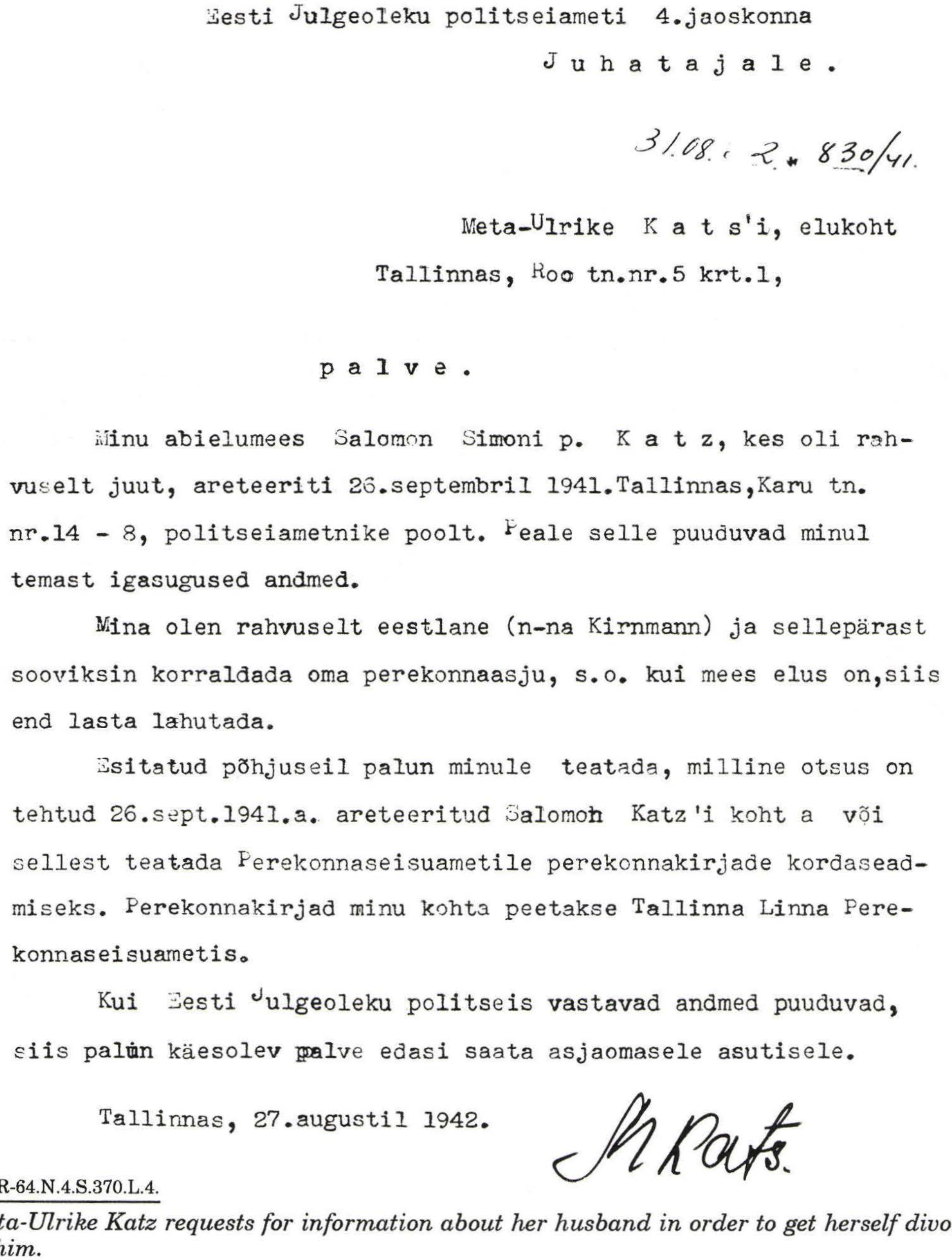

Eesti Julgeoleku politseiameti 4.jaoskonna

Juhatajale.

31.08. 2. 830/41.

Meta-Ulrike Kats'i, elukoht

Tallinnas, Roo tn.nr.5 krt.1,

palve.

Minu abielumees Salomon Simoni p. Katz, kes oli rahvuselt juut, areteeriti 26.septembril 1941.Tallinnas,Karu tn. nr.14 - 8, politseiametnike poolt. Peale selle puuduvad minul temast igasugused andmed.

Mina olen rahvuselt eestlane (n-na Kirnmann) ja sellepärast sooviksin korraldada oma perekonnaasju, s.o. kui mees elus on,siis end lasta lahutada.

Esitatud põhjuseil palun minule teatada, milline otsus on tehtud 26.sept.1941.a. areteeritud Salomon Katz'i koht a või sellest teatada Perekonnaseisuametile perekonnakirjade kordaseadmiseks. Perekonnakirjad minu kohta peetakse Tallinna Linna Perekonnaseisuametis.

Kui Eesti Julgeoleku politseis vastavad andmed puuduvad, siis palun käesolev palve edasi saata asjaomasele asutisele.

Tallinnas, 27.augustil 1942.

M Kats.

ERA.F.R-64.N.4.S.370.L.4.

Meta-Ulrike Katz requests for information about her husband in order to get herself divorced from him.

93

Väljavõte Salomon Katzi juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Salomon Katz — a writ of arrest

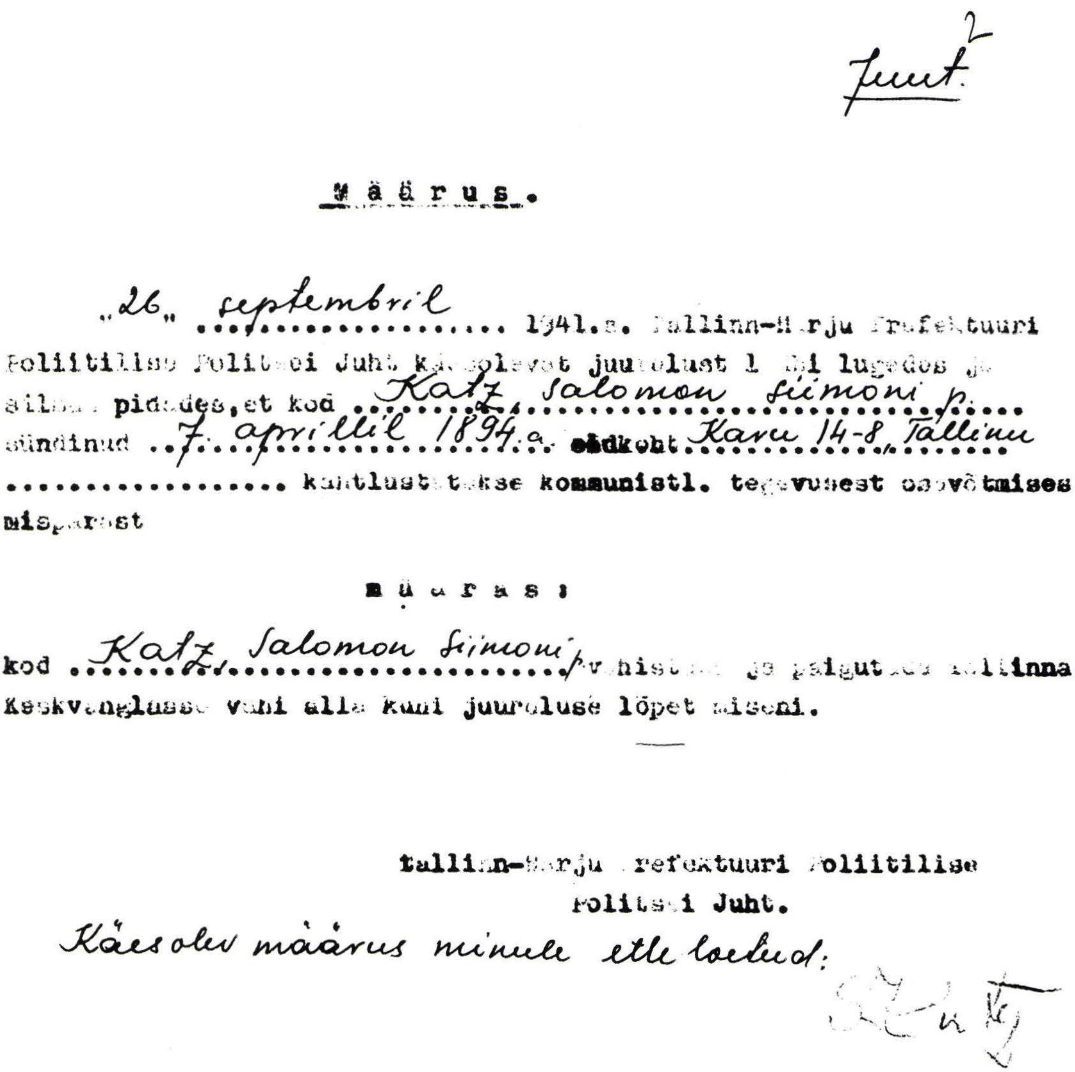

2
Juurt.

Määrus.

„26" ..septembril.............. 1941.a. Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei Juht käesolevat juurdlust läbi lugedes ja silmas pidades, et kod. ..Katz, Salomon Siimoni p.... sündinud ..7. aprillil 1894.a. elukoht Karu 14-8, Tallinn .... kahtlustatakse kommunistl. tegevusest osavõtmises mispärast

määras:

kod. .Katz, Salomon Siimoni p. vahistada ja paigutada Tallinna Keskvanglasse vahi alla kuni juurdluse lõpetamiseni.

Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise
Politsei Juht.

Käesolev määrus minule ette loetud:
S. Katz

ERA.F.R-64.N.4.S.370.L.2.

94

Väljavõte Michail Gelbi juurdlustoimikust — vanglasse paigutamise määrus
An extract from the investigation file of Michail Gelb — a warrant for the committal to prison

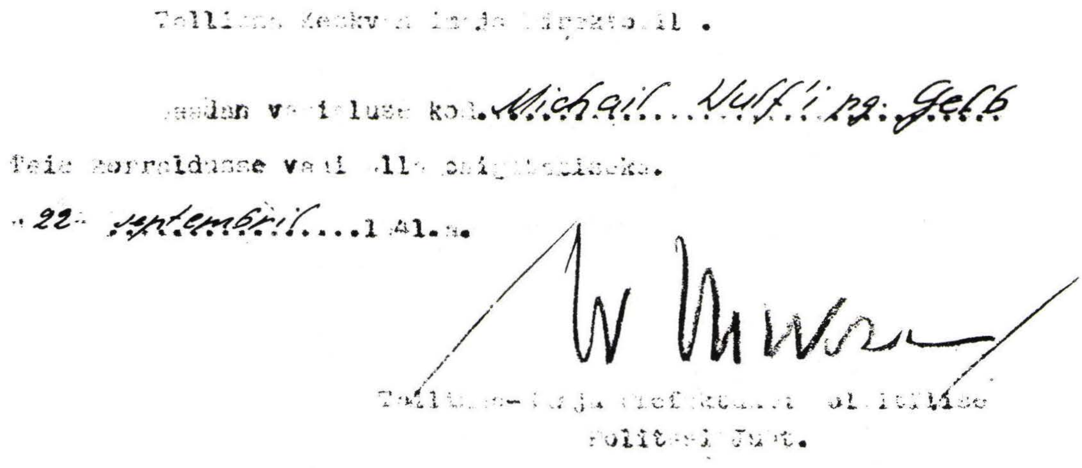

Tallinna Keskvangla [illegible].

[illegible] v[illegible]luse kod. Michail Vulfi pg: Gelb

Teie korralduse vahi alla paigutamiseks.

„22“ septembril 1941.a.

Tallinna-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei Juht.

ERA.F.R-64.N.4.S.154.L.2.

Määrusele on alla kirjutanud Evald Mikson, kelle vastu mõni aeg tagasi tõstis süüdistuse Simon Wiesenthali Keskus (vt. ka dokumendid 24, 25, 26, 28).

The warrant has been signed by Evald Mikson who was accused by the Simon Wiesenthal Center not long ago (see also Doc. Nos. 24, 25, 26, 28).

95

Väljavõte Movsha Rõbaki juurdlustoimikust — ülekuulamisprotokoll ja vanglasse paigutamise määrus

An extract from the investigation file of Movsha Rõbak — record of interrogation and a warrant for the committal to prison

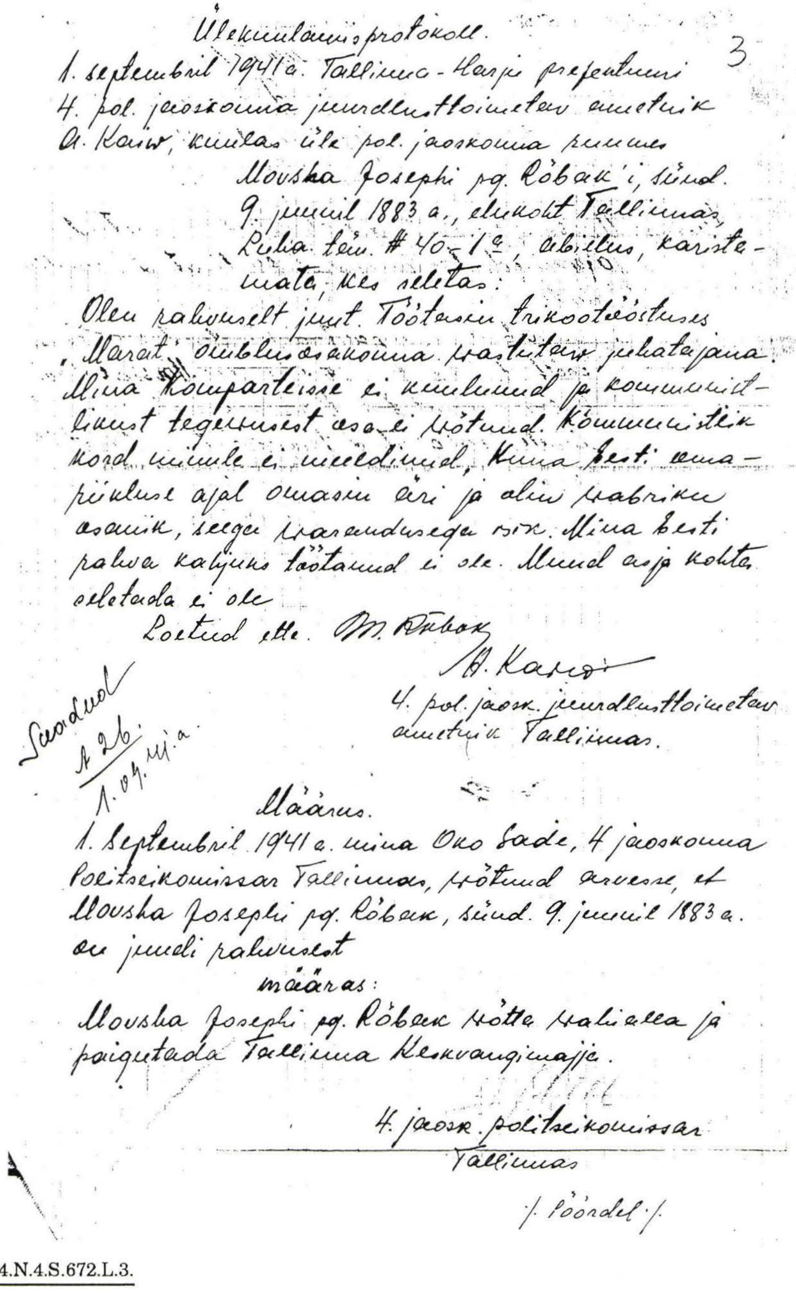

3

Ülekuulamisprotokoll.

1. septembril 1941 a. Tallinna-Harju prefektuuri 4. pol. jaoskonna juurdlustoimetav ametnik A. Kaiv, kuulas üle pol. jaoskonna ruumes Movsha Josephi pg. Rõbak'i, sünd. 9. juunil 1883 a., elukoht Tallinnas, Liiva tän. # 40-1ª, abielus, karistamata, kes seletas:

Olen rahvuselt juut. Töötasin trikootööstuses „Marat" õmblusosakonna vastutav juhatajana. Mina Kompartisse ei kuulunud ja kommunistlikust tegevusest osa ei võtnud. Kommunistlik kord minule ei meeldinud. Mina Eesti omariikluse ajal omasin äri ja olin vabriku osanik, seega varandusega rik. Mina Eesti rahva kahjuks töötanud ei ole. Muud asja kohta seletada ei ole

Loetud ette. M. Rõbak

A. Kaiv
4. pol. jaosk. juurdlustoimetav ametnik Tallinnas.

Saadud
A 26.
1.09.41 a.

Määrus.

1. Septembril 1941 a. mina Oko Sade, 4 jaoskonna Politseikomissar Tallinnas, võtnud arvesse, et Movsha Josephi pg. Rõbak, sünd. 9. juunil 1883 a. on juudi rahvusest

määras:

Movsha Josephi pg. Rõbak võtta vahi alla ja paigutada Tallinna Keskvangimajja.

4. jaosk. politseikomissar
Tallinnas

/. Pöördel ./

ERA.F.R-64.N.4.S.672.L.3.

96

Väljavõte Ber Goldmanni juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Ber Goldmann — a writ of arrest

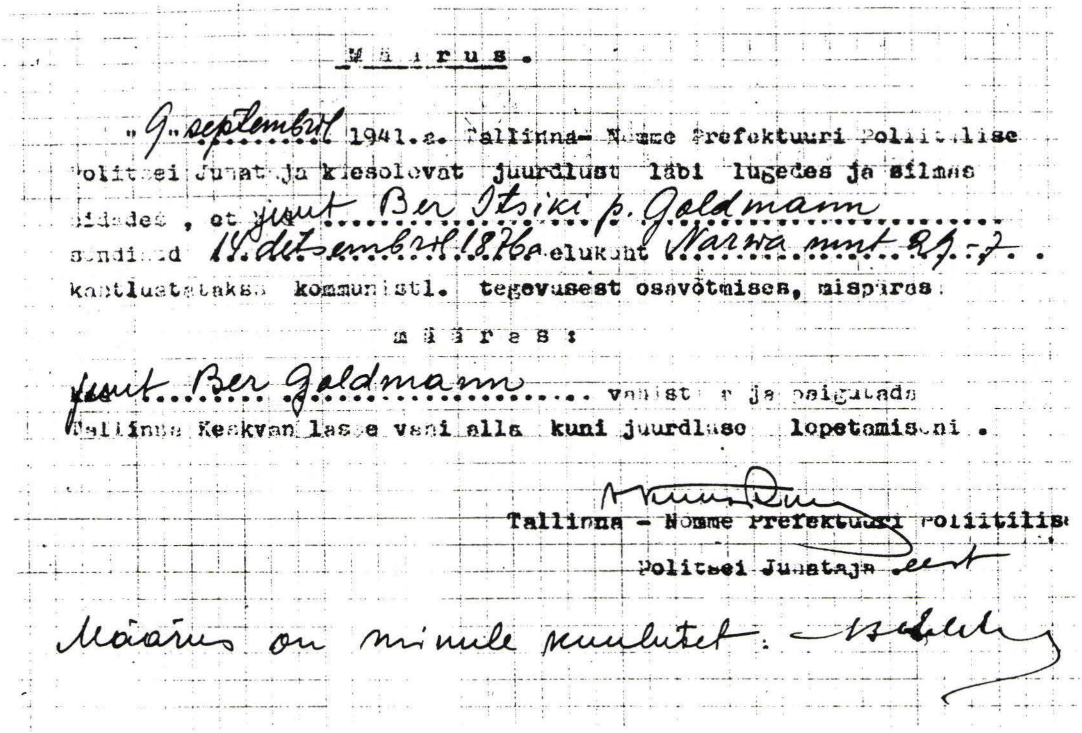

Määrus.

„9" septembril 1941.a. Tallinna-Nõmme Prefektuuri Poliitilise Politsei Juhataja käesolevat juurdlust läbi lugedes ja silmas pidades, et juut Ber Itsiki p. Goldmann sündinud 14. detsembril 1876a. elukoht Narwa mnt 21-7. kahtlustatakse kommunistl. tegevusest osavõtmises, mispärast

määras:

juut Ber Goldmann vahistada ja paigutada Tallinna Keskvanglasse vahi alla kuni juurdluse lopetamiseni.

Tallinna - Nõmme Prefektuuri Poliitilise
Politsei Juhataja eest

Määrus on minule kuulutet:

ERA.F.R.-64.N.4.S.1059.L.3.

LASTE TOIMIKUD / CHILDREN'S FILES

97

Väljavõte Mirjam, Sima ja David Plineri juurdlustoimikust — ettekanne laste asukoha kohta

An extract from the investigation file of Mirjam, Sima and David Pliner — a report on the dwelling place of the children

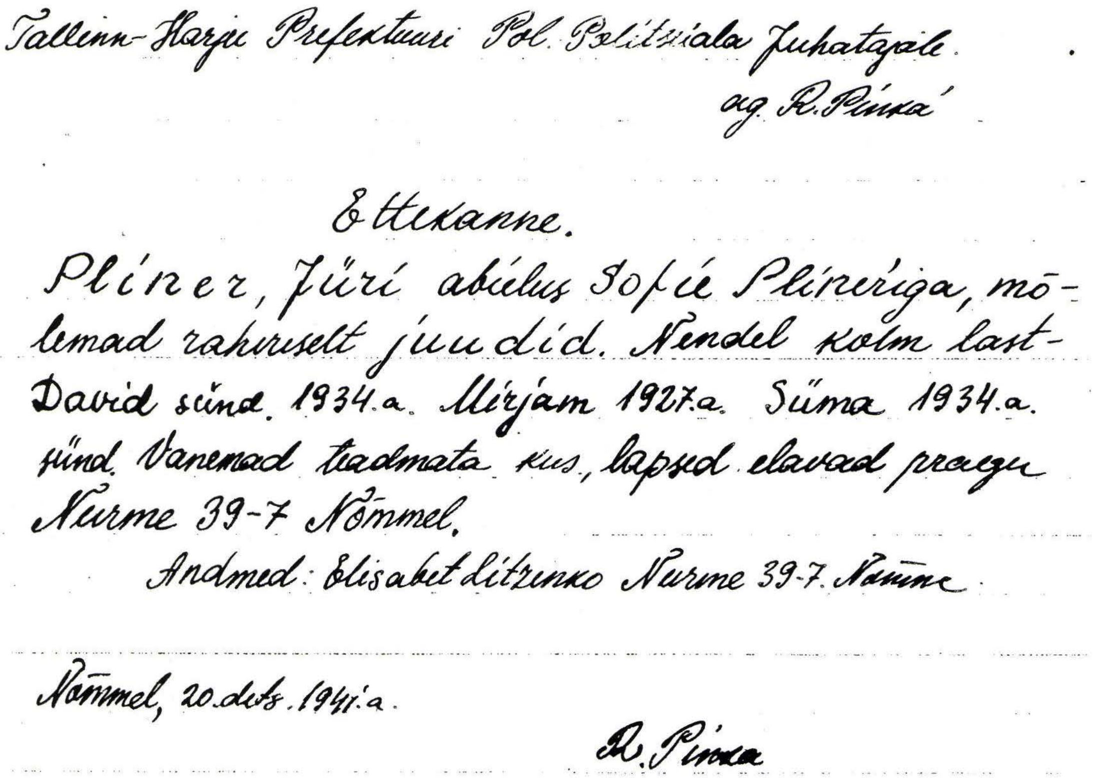

Tallinn-Harju Prefektuuri Pol. Politsiala Juhatajale.
ag. R. Pinka'

Ettekanne.

Pliner, Jüri abielus Sofie Plineriga, mõlemad rahvuselt juudid. Nendel kolm last- David sünd. 1934.a. Mirjam 1927.a. Süma 1934.a. sünd. Vanemad teadmata kus, lapsed elavad praegu Nurme 39-7 Nõmmel.

Andmed: Elisabet Litzenko Nurme 39-7. Nõmme

Nõmmel, 20. dets. 1941 a.

R. Pinka

ERA.F.R-64.N.4.S.615.L.1.

Agent R. Pinka reports to the head of Political Police department of Tallinn-Harju Prefecture that the three children of J. Pliner are living at Nõmme, 39 Nurme Street, apartment 7.

98

Väljavõte Mirjam, Sima ja David Plineri juurdlustoimikust — Elisabet Letinkovi kiri
An extract from the investigation file of Mirjam, Sima and David Pliner — Elisabet Letinkov's letter

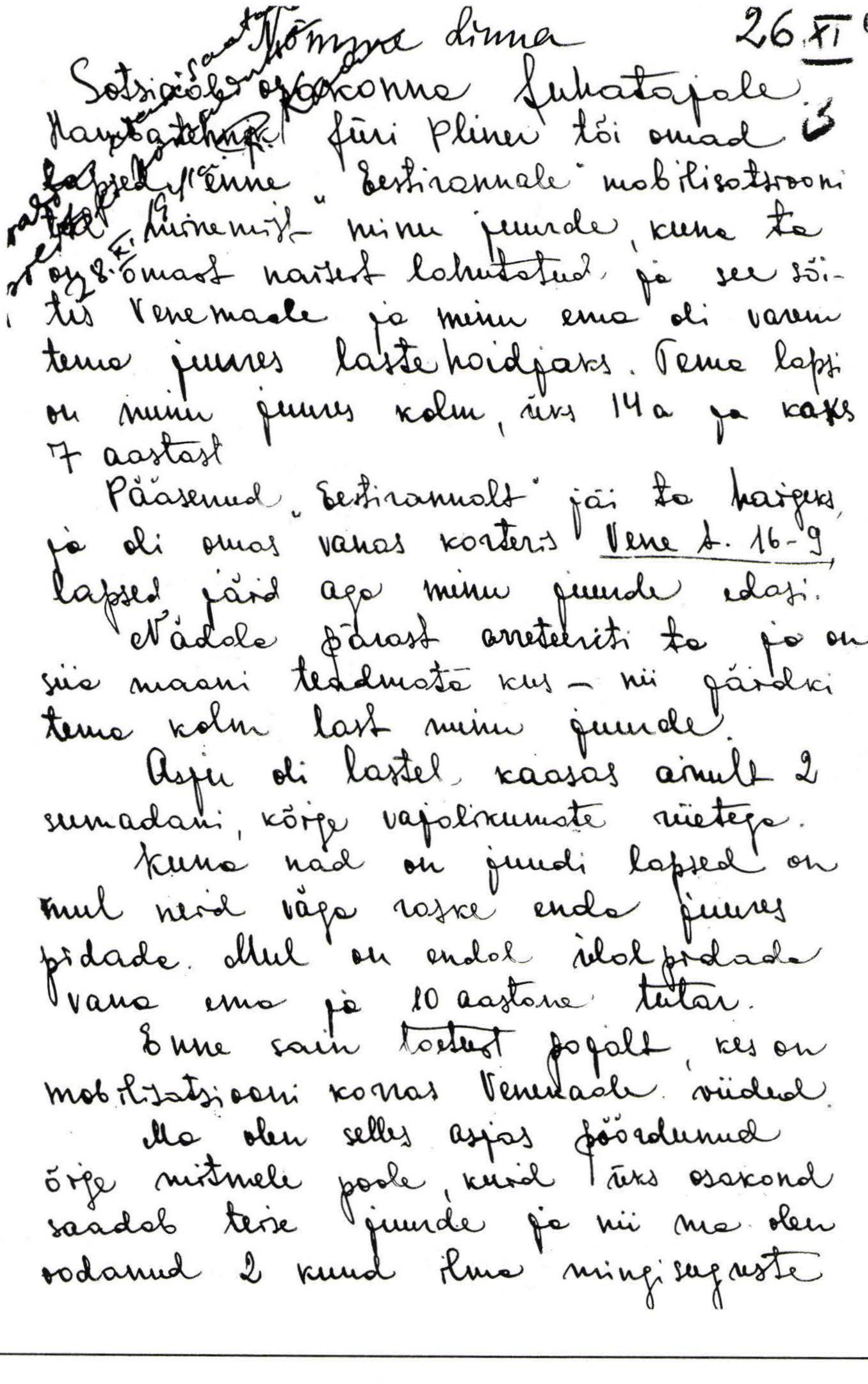

Nõmme linna 26 XI 4

Sotsiaalosakonna juhatajale

[illegible]

[illegible] Juri Pliner tõi omad lapsed enne „Eestirannale" mobilisatsiooni minemist" minu juurde, kuna ta oli omast naisest lahutatud, ja see sõitis Venemaale ja minu ema oli varem tema juures lastehoidjaks. Tema lapsi on minu juures kolm, üks 14 a ja kaks 7 aastast

28 XI

Pääsenud „Eestirannalt" jäi ta haigeks, ja oli omas vanas korteris Vene t. 16-9, lapsed jäid aga minu juurde edasi.

Nädala pärast arreteeriti ta ja on siis maani teadmata kus — nii jäidki tema kolm last minu juurde.

Asju oli lastel kaasas ainult 2 sumadani, kõige vajalikumate riietega.

Kuna nad on juudi lapsed on mul neid väga raske enda juures pidada. Mul on endal ülal pidada vana ema ja 10 aastane tütar.

Enne sain toetust pojalt, kes on mobilisatsiooni korras Venemaale viidud.

Ma olen selles asjas pöördunud õige mitmele poole, kuid üks osakond saadab teise juurde ja nii ma olen oodanud 2 kuud ilma mingisuguste

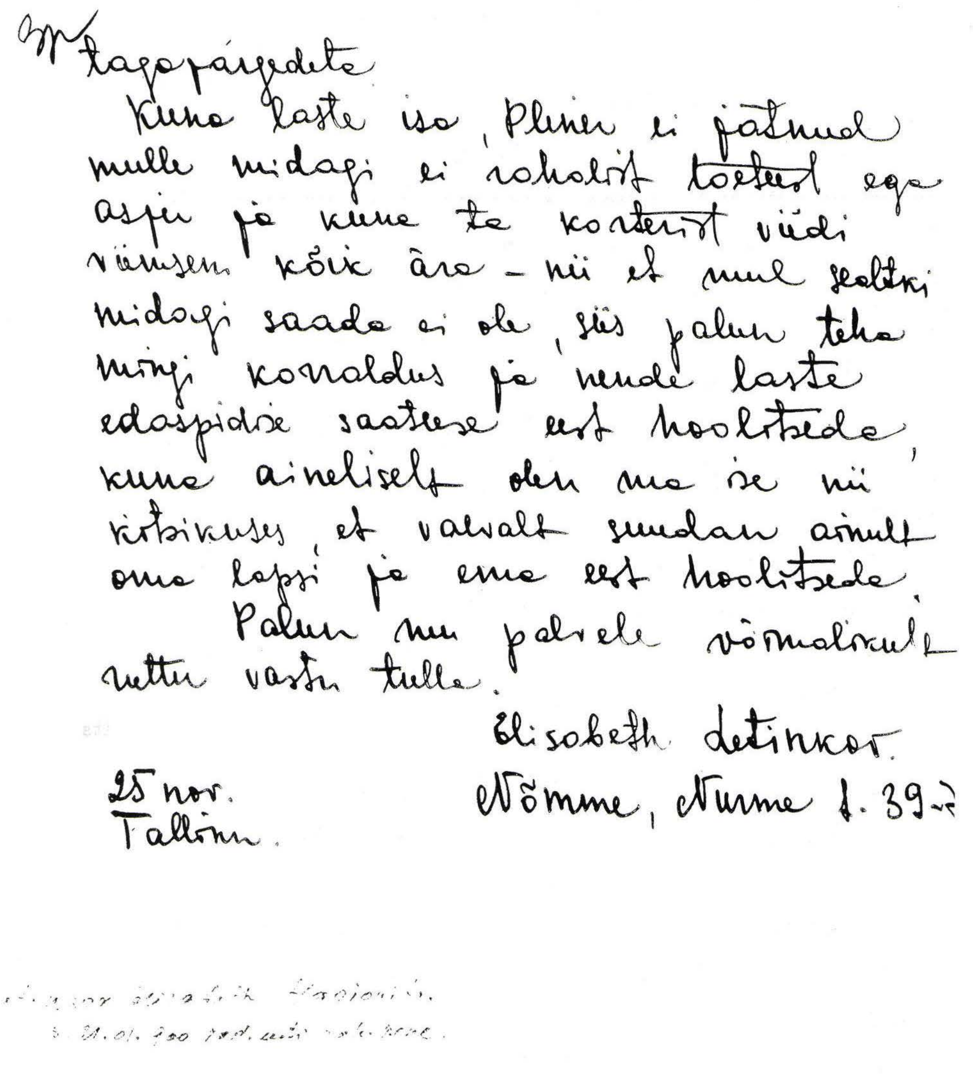

Hr. Lugupeetud

Kuna laste isa, Pliner ei jätnud mulle midagi ei rahalist toetust ega asju ja kuna ta korterist viidi viimsen kõik ära – nii et mul sealtki midagi saada ei ole, siis palun teha mingi korraldus ja nende laste edaspidise saatuse eest hoolitseda, kuna aineliselt olen ma ise nii kitsikuses, et vaevalt suudan ainult oma lapsi ja ema eest hoolitseda.

Palun mu palvele võimalikult ruttu vastu tulla.

Elisabeth Letinkov.
Nõmme, Nurme t. 39-?

25 nov.
Tallinn.

ERA.F.R-64.N.4.S.615.L.3,3p.

Elisabet Letinkov's letter to the head of the social maintenance board of Nõmme containing a request to take measures in relation to the children because she herself lacks the facilities for maintenance.

99

Väljavõte Mirjam, Sima ja David Plineri juurdlustoimikust — Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei ja Nõmme politseikomissari kirjavahetus
An extract from the investigation file of Mirjam, Sima and David Pliner — correspondence between the Political Police of Tallinn-Harju Prefecture and the inspector of police of Nõmme

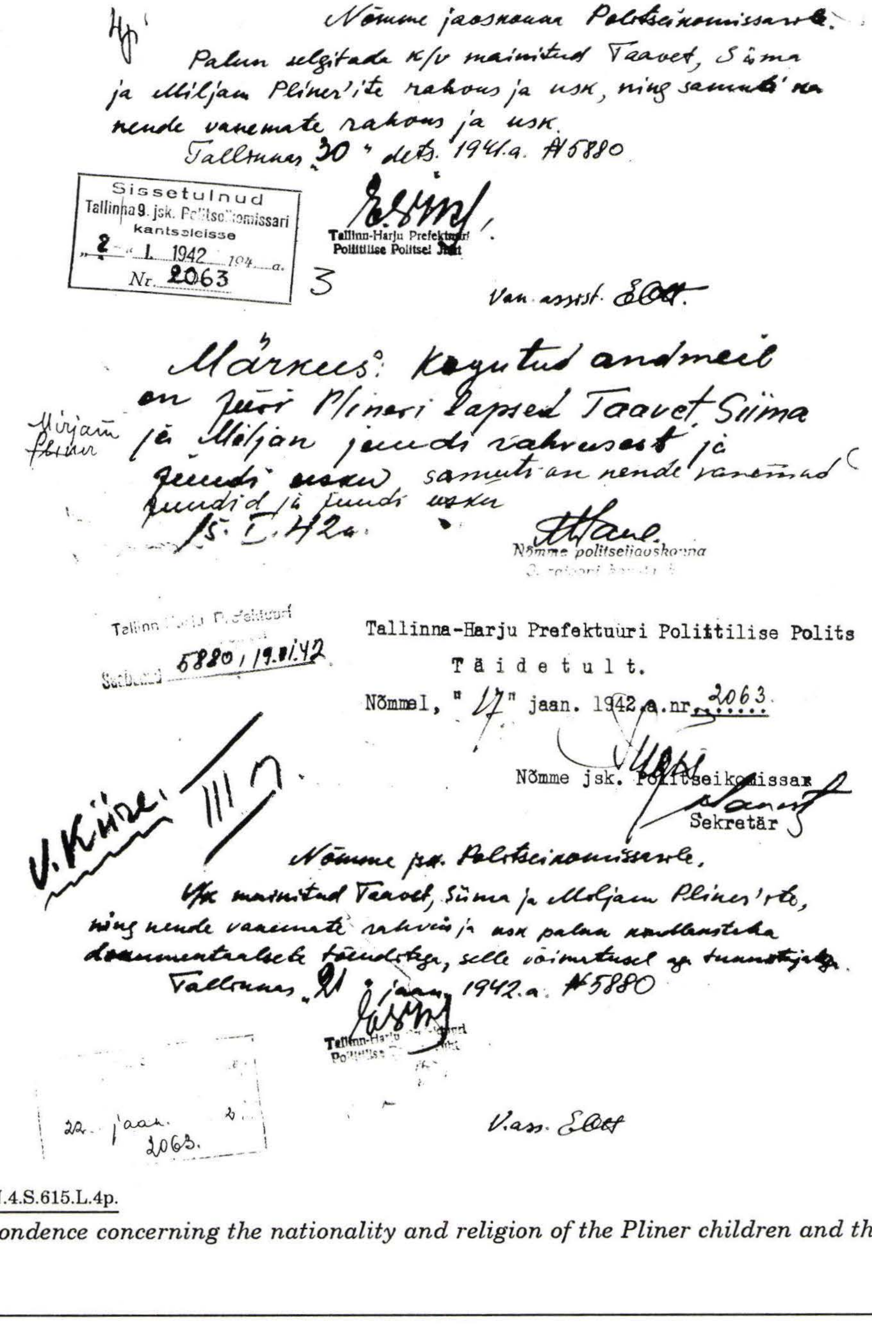

Hj'

Nõmme jaoskonna Politseikomissarile.

Palun selgitada k/v mainitud Taavet, Siima ja Miljam Pliner'ite rahvus ja usk, ning samuti ka nende vanemate rahvus ja usk.

Tallinnas „30" dets. 1941.a. #5880

Sissetulnud
Tallinna 9. jsk. Politseikomissari
kantseleisse
„2" I 1942 a.
Nr. 2063

Tallinn-Harju Prefektuuri
Poliitilise Politsei Juht

3

Van. assist. Eltt.

Märkus: kogutud andmeil on juut Pliner'i lapsed Taavet, Siima ja Miljam juudi rahvusest ja juudi usku samuti on nende vanemad juudid ja juudi usku

Mirjam Pliner

15. I. 42a.

Nõmme politseijaoskonna

Tallinna-Harju Prefektuuri
Sissetulnud 5880, 19.I.42.

Tallinna-Harju Prefektuuri Poliitilise Polits

Täidetult.

Nõmmel, "17" jaan. 1942 a. nr. 2063.

Nõmme jsk. Politseikomissar

Sekretär

V. Kiire

III 7.

Nõmme jsk. Politseikomissarile.

K/v mainitud Taavet, Siima ja Miljam Pliner'ite, ning nende vanemate rahvus ja usk palun kindlaksteha dokumentaalsete tõenditega, selle võimatusel aga tunnistajatega.

Tallinnas „21" jaan. 1942.a. #5880

Tallinn-Harju Prefektuuri
Poliitilise Politsei Juht

22. jaan. 2063.

V. ass. Eltt

ERA.F.R-64.N.4.S.615.L.4p.

Correspondence concerning the nationality and religion of the Pliner children and their parents.

100

Väljavõte Mirjam, Sima ja David Plineri juurdlustoimikust — agendi ettekanne
An extract from the investigation file of Mirjam, Sima and David Pliner — a report of the agent

T.-H. Pref. Pol. pol-ala juhatajale 13

ag. L.Kanne

Ettekanne

Jüri Pliner'i ja tema esimesest abielust järelejäänud, ta alaealiste laste rahvusse kuuluvuse, kui ka nende praeguse elukoha kohta, kes käesoleval ajal elavad Nõmmel Nurme 39-7, Elisabeth LETINKOV'i juures, selgus:

Et PLINER Juda-Abel (Jüri), Irmi (Jeremei) poeg, sündinud 1898.a. maikuu 22 päeval, Ostrovis kullasepa pojana. Elukutselt hambatehnik. Eestisse asunud ta 1918.a. Abiellunud I korda Tallinna linna Perekonnaseisuameti Perekonna reg. raamatu 112 lehek. 97 järele juudikoguduses 31. juulil 1923.a. Tallinnas, Basja-Ševa (Sofie) Haim-Šolomi tütre FUKS'iga, kes sünd. 14. jaanuaril 1896.a. Lätis.

Nende seaduslikust abielust sündinud lapsed:

1.) tütar ZENJA (Hena) sünd. 10. sept. 1924.a. ja
2.) tütar MIRJAM, sünd. 5. aug. 1927.a. mõlemad Tallinnas.

Kuna perek. Pliner'id olid kodakondsuseta isikud, kes elasid Nanseni passiga. Nähtub Riigiarhiivis olevast endisest EV. aegsest Kohtu- ja Siseministeeriumi Administratiiv osakonna Kodakondsuse aktist №: II.755, mis alatud 20. aprillil 1931.a. ja lõpetud 9. juunil 1932. Juda-Abel Pliner'i kirjaliku avalduse põhjal, tema EV. kodakondsusse vastuvõtmise asjus, kus leidub Arhiiv lehek. 4. all järgmine Tall. Epol. jsk. tunnistus

(ärak. pöördel.)

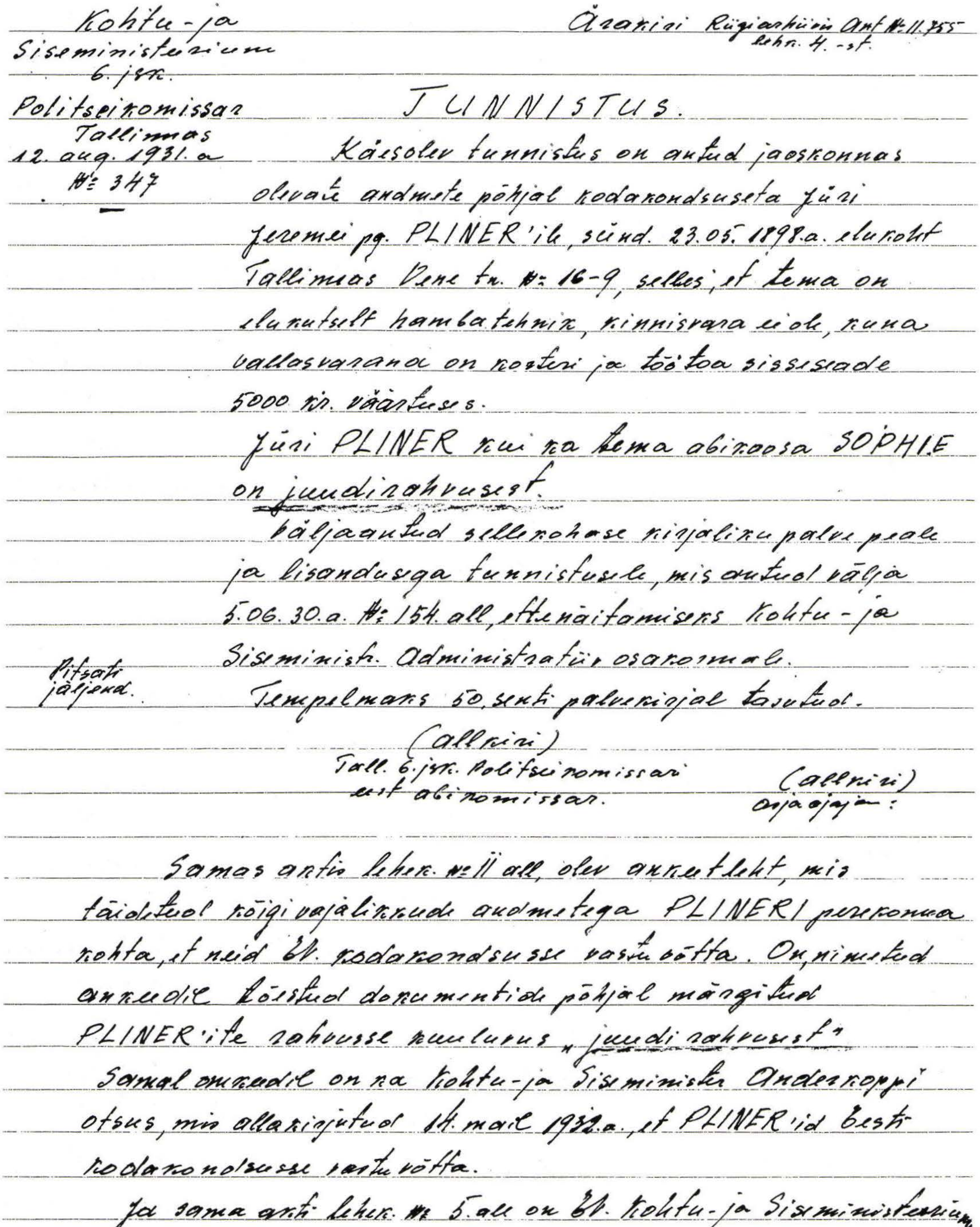

Kohtu- ja
Siseministeerium
6. jsk.
Politseikomissar
Tallinnas
12. aug. 1931. a
№: 347

Ärakiri Riigiarhiivi Arh № 11.755
lehek. 4.-st.

TUNNISTUS.

Käesolev tunnistus on antud jaoskonnas olevate andmete põhjal kodakondsuseta Jüri Jeremei pg. PLINER'ile, sünd. 23.05.1898.a. elukoht Tallinnas Vene tn. №: 16-9, selles, et tema on elukutselt hambatehnik, kinnisvara ei ole, kuna vallasvarana on korteri ja töötoa sisseseade 5000 kr. väärtuses.

Jüri PLINER kui ka tema abikaasa SOPHIE on juudirahvusest.

Väljaantud sellekohase kirjaliku palve peale ja lisandusega tunnistusele, mis antud välja 5.06.30.a. №: 154. all, ettenäitamiseks Kohtu- ja Siseminist. Administratiiv osakonnale.

Pitsati jäljend.

Tempelmaks 50. senti palvekirjal tasutud.

(allkiri)
Tall. 6. jsk. Politseikomissari
eest abikomissar.

(allkiri)
Asjaajaja:

Samas arhiivi lehek. № 11 all, olev ankeetleht, mis täidetud kõigi vajalikkude andmetega PLINERI perekonna kohta, et neid Ev. kodakondsusse vastu võtta. On, nimetud ankeedil kõistud dokumentide põhjal märgitud PLINER'ite rahvusse kuuluvus „juudi rahvusest".

Samal ankeedil on ka Kohtu- ja Siseminister Anderkoppi otsus, mis allakirjutud 14. mail 1932.a., et PLINER'id Eesti kodakondsusse vastu võtta.

Ja sama arhiivi lehek. № 5. all on Ev. Kohtu- ja Siseministeeriumi

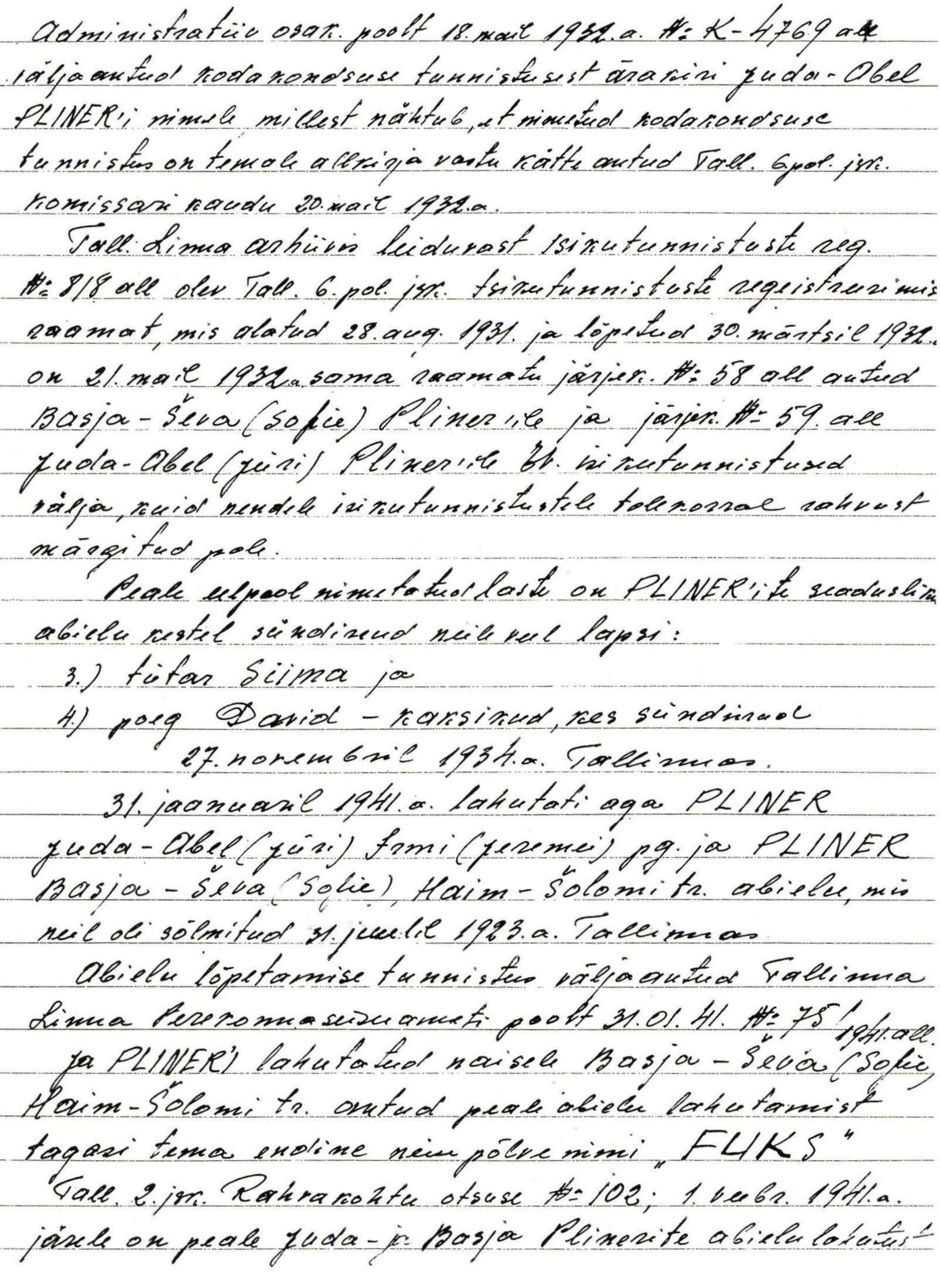

administratiiv osak. poolt 18. mail 1932.a. №: K-4769 all väljaantud kodakondsuse tunnistusest ärakiri Juda-Abel PLINER'i nimele, millest nähtub, et nimetud kodakondsuse tunnistus on temale allkirja vastu kätte antud Tall. 6. pol. jsk. komissari kaudu 20. mail 1932.a.

Tall. Linna arhiivis leiduvast isikutunnistuste reg. №: 818 all olev Tall. 6. pol. jsk. isikutunnistuste registreerimis raamat, mis alatud 28. aug. 1931. ja lõpetud 30. märtsil 1932.a. on 21. mail 1932.a. sama raamatu järjek. №: 58 all antud Basja-Ševa (Sofie) Pliner'ile ja järjek. №: 59. all Juda-Abel (Jüri) Pliner'ile kt. isikutunnistused välja, kuid nendele isikutunnistustele tollekorral rahvust märgitud pole.

Peale ülalpool nimetatud laste on PLINER'ite seadusliku abielu kestel sündinud neile veel lapsi:

3.) tütar Siima ja

4.) poeg David - kaksikud, kes sündinud 27. novembril 1934.a. Tallinnas.

31. jaanuaril 1941.a. lahutati aga PLINER Juda-Abel (Jüri) Jemi (Jeremei) pg. ja PLINER Basja-Ševa (Sofie), Haim-Šolomi tr. abielu, mis neil oli sõlmitud 31. juulil 1923.a. Tallinnas.

Abielu lõpetamise tunnistus väljaantud Tallinna Linna Perekonnaseisuameti poolt 31.01.41. №: 75/1941. all. ja PLINER'i lahutatud naisele Basja-Ševa (Sofie) Haim-Šolomi tr. antud peale abielu lahutamist tagasi tema endine neiupõlve nimi „FUKS"

Tall. 2. jsk. Rahvakohtu otsuse №: 102; 1. veebr. 1941.a. järele on peale Juda- ja Basja Plinerite abielu lahutust

nende abielu kestel sündinud lapsed:
1.) tütar Zenja (Hena),
2.) –·– Mirjam,
3.) –·– Süma ja
4.) poeg David
antud esialgu isa Plineri ülalpidamisele.

Kuid 20. augustil 1941.a. abiellus Juda-Abel (Jüri) Irmei (Jeremei) pg. PLINER uuesti, Tallinna juudikoguduses kod. Elisabeth, Ilarioni tr. LETINKOV'iga, kes sünd. 20. jaanuaril 1900.a. Poolas, rahvuselt venelane, elut. Nõmmel Nurme 39-7. ja nende abielu registreeritud ka Tallinna Linna Perekonnaseisuametis, Perekonna reg. raamat 112. lehek. 97 järele, milleks neile ka abielutunnistus väljaantud 20. aug. 1941.a. № 3136. all ja perekonnanimeks pärast abielu sõlmimist:
mehel - PLINER ja
naisel - LETINKOV.

PLINER'i lahutud naine, Basja-Šiva (Sofie) FUKS on evakueerunud vabatahtlikult Venesse, koos oma tütre Zenja (Hena) PLINER'iga suvel 1941.

Ja Juda-Abel (Jüri) PLINER läinud ise mobilisatsiooniga Eestimaalt minema, jättes oma esimesest abielust sündinud lapsed: tr. Mirjam'i; tr. Süma ja poeg David'i praeguse Plineri seadusliku naise Elisabeth LETINKOV'i juurde, kuna Pliner ise pärast Eestimaalt pääsemist arvatavasti jäidki Plineri endisest abielust lapsed tema uue naise E. Letinkovi juurde, kus viibivad praeguseni. Nõmmel

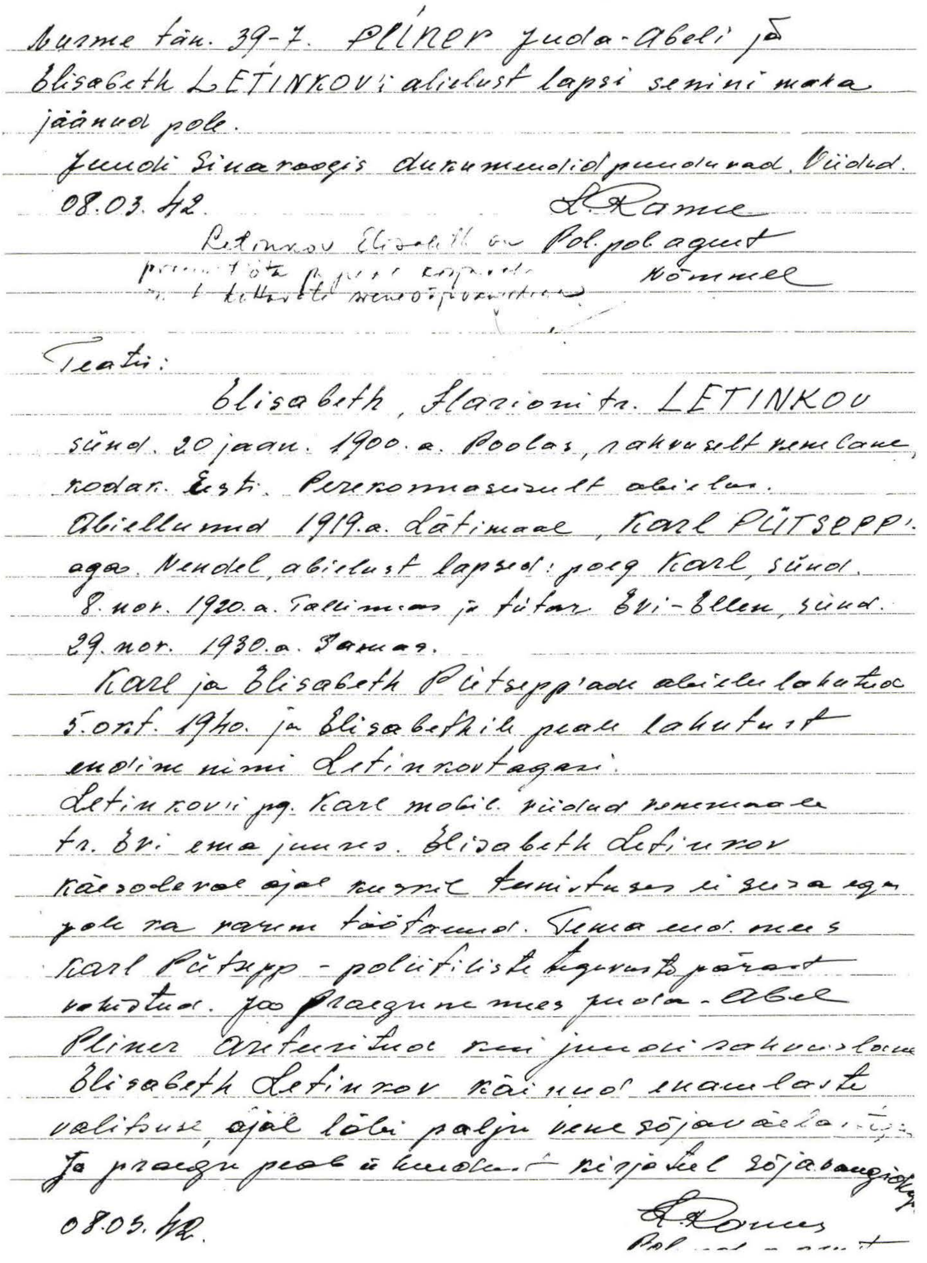

Surme tän. 39-7. Pliner Juda-Abeli ja Elisabeth LETINKOVi abielust lapsi senini maha jäänud pole.
Juudi Sünagoogis dokumendid puuduvad. Viidud.
08.03.42.
L. Ranne

Letinkov Elisabeth on Pol.pol.agent
[illegible] töö [illegible] Nõmmel
[illegible]

Teatis:

Elisabeth, Flavioni tr. LETINKOV sünd. 20 jaan. 1900.a. Poolas, rahvuselt venelane, kodak. Eesti. Perekonnaseisult abielus.
Abiellunud 1919.a. Lätimaal, Karl PLÜTSEPP'aga. Nendel, abielust lapsed: poeg Karl, sünd. 8. nov. 1920.a. Tallinnas ja tütar Evi-Ellen, sünd. 29. nov. 1930.a. Tartus.
Karl ja Elisabeth Plütsepp'ade abielu lahutud 5. okt. 1940. ja Elisabethile peale lahutust endine nimi Letinkov tagasi.
Letinkovi pg. Karl mobil. viidud Venemaale tr. Evi ema juures. Elisabeth Letinkov käesoleval ajal kusagil teenistuses ei ole ega pole ka varem töötanud. Tema end. mees Karl Plütsepp - poliitiliste tegevuste pärast vahistatud. Ja praegune mees juuda-Abel Pliner arreteeritud. Nii juut kui rahvuselt venelane Elisabeth Letinkov käinud enamlaste valitsuse ajal läbi palju vene sõjaväelastega. Ja praegu peab ühendust vigastel sõjavangidega.
08.03.42.
L. Ranne
Pol. pol. agent

ERA.F.R-64.N.4.S.615.L.13,13p,14,14p,15.

The agent L. Ranne' report on the Pliner family proves their Jewish origin.

101

Väljavõte Mirjam, Sima ja David Plineri juurdlustoimikust — Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei kiri *SS-Hauptscharführer* Dörsamile

An extract from the investigation file of Mirjam, Sima and David Pliner — a letter of the Political Police of Tallinn-Harju Prefecture to *SS-Hauptscharführer* Dörsam

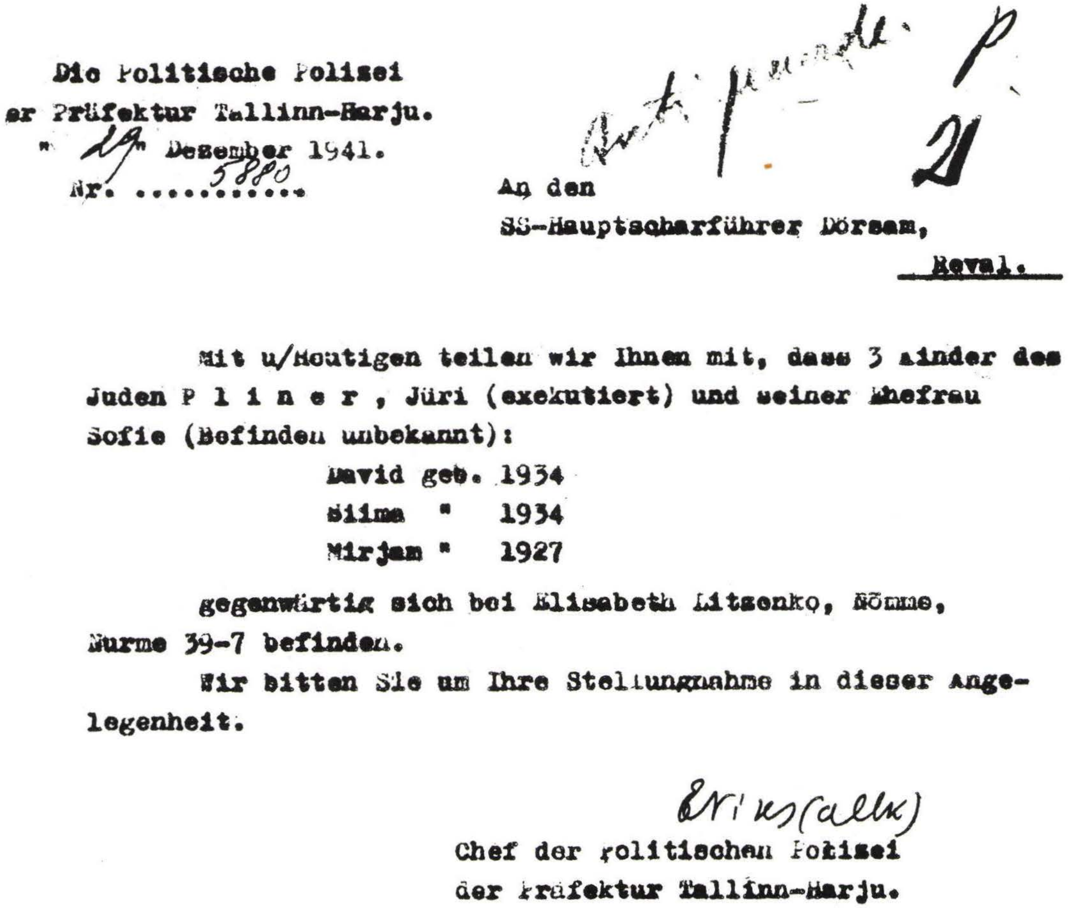

P.

21

Die Politische Polizei
er Prüfektur Tallinn-Harju.
„29." Dezember 1941.
Nr. 5880

An den
SS-Hauptscharführer Dörsam,
Reval.

Mit u/Heutigen teilen wir Ihnen mit, dass 3 Kinder des Juden Pliner, Jüri (exekutiert) und seiner Ehefrau Sofie (Befinden unbekannt):

David geb. 1934
Siima " 1934
Mirjam " 1927

gegenwärtig sich bei Elisabeth Litsenko, Nõmme, Nurme 39-7 befinden.

Wir bitten Sie um Ihre Stellungnahme in dieser Angelegenheit.

Eriks(allk)

Chef der Politischen Polizei
der Präfektur Tallinn-Harju.

ERA.F.R-64.N.4.S.615.L.21.

Kiri palvega avaldada seisukoht Plinerite laste suhtes.
A request to express the attitude towards the Pliner children.

102

Väljavõte Mirjam, Sima ja David Plineri juurdlustoimikust — *SS-Sturmbannführer* Seyleri kiri Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei juhatajale Ervin Viksile.

An extract from the investigation file of Mirjam, Sima and David Pliner — *SS-Sturmbannführer* Seyler's letter to Ervin Viks, the head of Political Police of Tallinn-Harju Prefecture

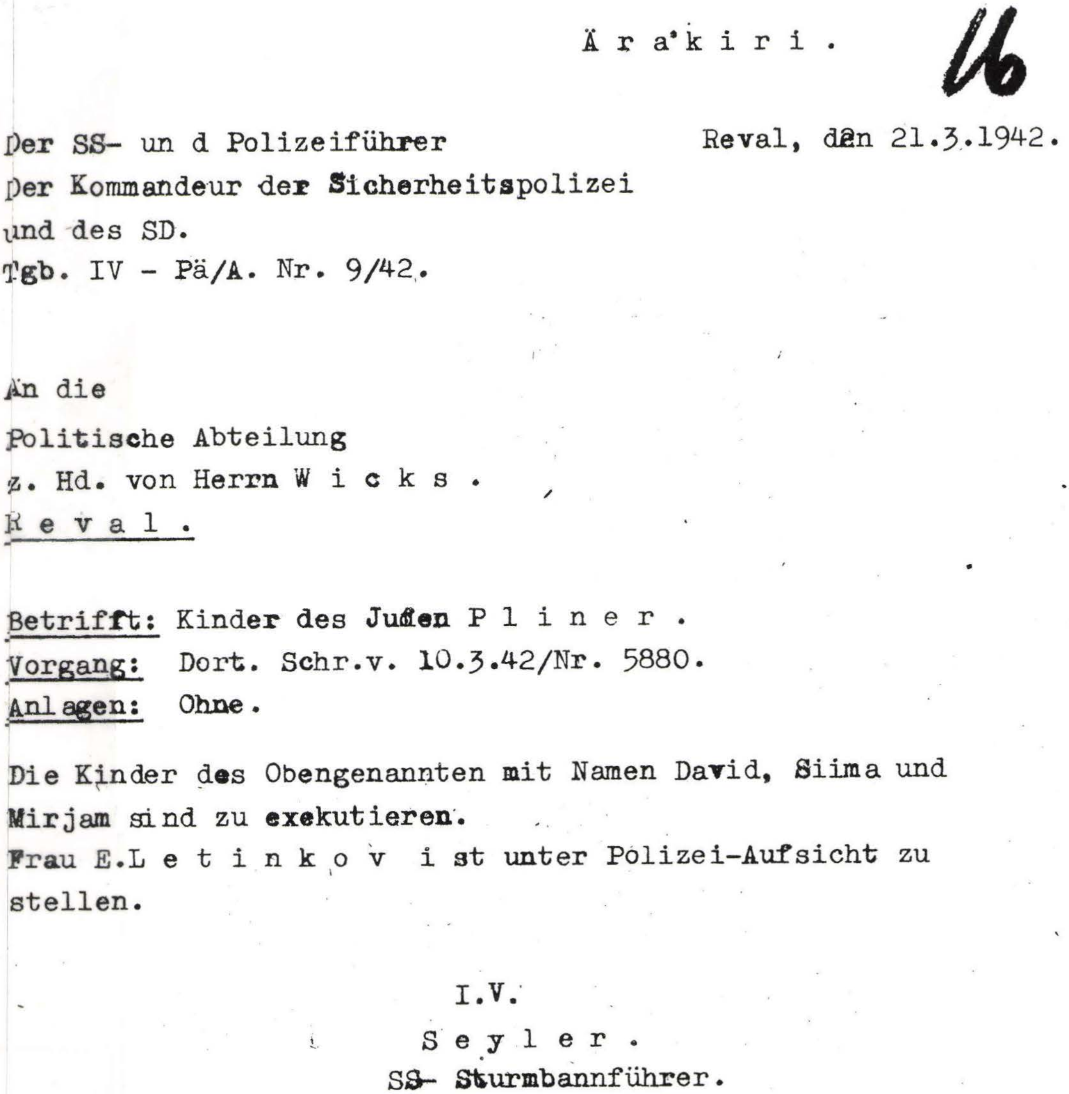

Ärakiri. 16

Der SS- und Polizeiführer
Der Kommandeur der Sicherheitspolizei
und des SD.
Tgb. IV - Pä/A. Nr. 9/42.

Reval, den 21.3.1942.

An die
Politische Abteilung
z. Hd. von Herrn Wicks.
Reval.

Betrifft: Kinder des Juden Pliner.
Vorgang: Dort. Schr.v. 10.3.42/Nr. 5880.
Anlagen: Ohne.

Die Kinder des Obengenannten mit Namen David, Siima und Mirjam sind zu exekutieren.
Frau E.Letinkov ist unter Polizei-Aufsicht zu stellen.

I.V.
Seyler.
SS-Sturmbannführer.

ERA.F.R-64.N.4.S.615.L.16.

Kirjas on öeldud: David, Sima ja Mirjam tuleb eksekuteerida. Elisabet Letinkov tuleb politsei järelvalve alla võtta.

The letter says: David, Sima and Mirjam should be executed. Elisabet Letinkov should be subjected to police surveillance.

103

Väljavõte Mirjam, Sima ja David Plineri juurdlustoimikust — ettekanne laste vara kohta

An extract from the investigation file of Mirjam, Sima and David Pliner — a report concerning the children's property

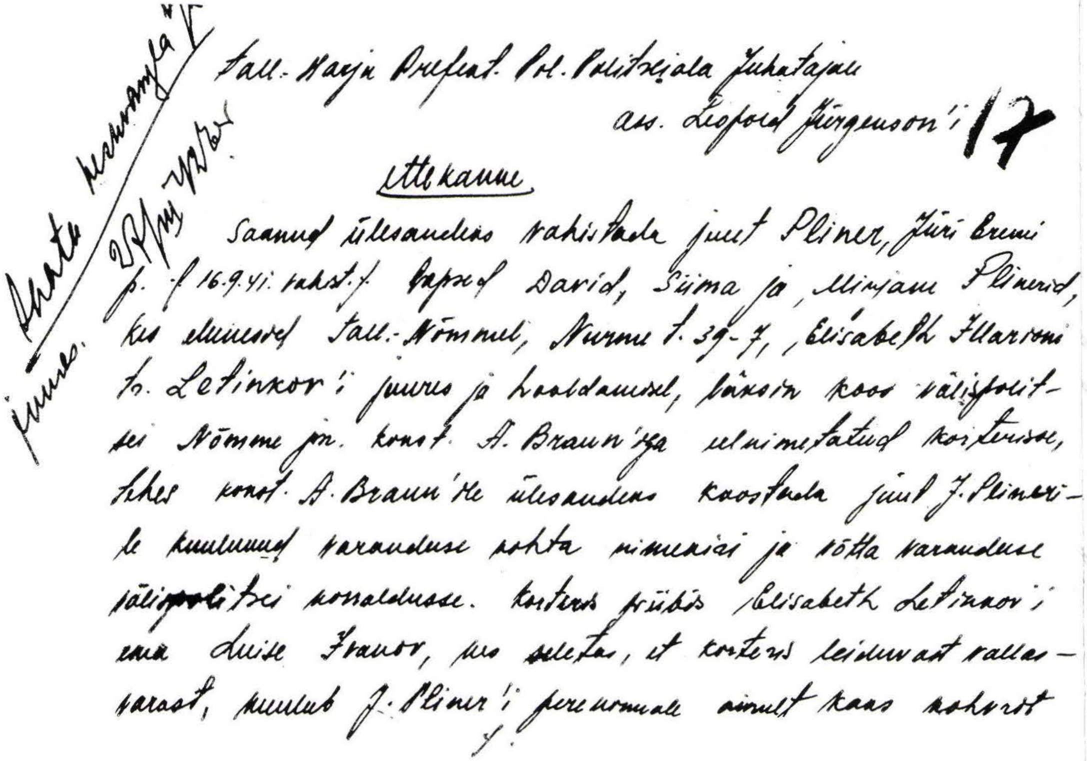

Anda [illegible] juures. 27/IX [illegible]

Tall.-Harju Prefekt. Pol. Poliitsiala Juhatajale
ass. Leopold Jürgenson'i 17

Ettekanne

Saanud ülesandeks vahistada juut Pliner, Jüri Bremi p. (16.9.41. vahist.) lapsed David, Siima ja Mirjam Plinerid, kes elunesid Tall.-Nõmmel, Nurme t. 39-7, Elisabeth Illarioni t. Letinkov'i juures ja hoolduses, läksin koos välispolitsei Nõmme jsk. konst. A. Braun'iga ülalnimetatud korterisse, tehes konst. A. Braun'ile ülesandeks koostada juut J. Plinerile kuuluvad varanduse kohta nimekiri ja võtta varanduse välipolitsei valdusse. Korteris viibis Elisabeth Letinkov'i ema Luise Ivanov, kes seletas, et korteris leiduvast vallasvarast, kuulub J. Pliner'i perekonnale ainult kaks kohvrit

7.

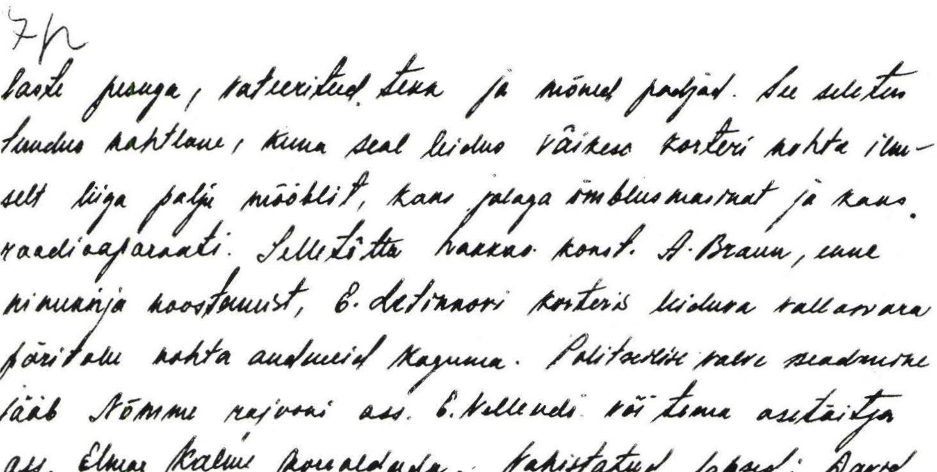

7p

laste pesuga, vateeritud tekk ja mõned padjad. See seletus tundus naljakana, kuna seal leidus väikese korteri kohta ilmselt liiga palju mööblit, kaks jalaga õmblusmasinat ja kaks raadioaparaati. Selletõttu hakkas konst. A. Braun, enne nimekirja koostamist, E. Letinnori korteris leiduva vallasvara päritolu kohta andmeid koguma. Politseilise valve seadmine jääb Nõmme rajooni ass. E. Nellendi või tema asetäitja ass. Elmar Kalme korraldada. Vahistatud lapsed: David Pliner, sünd. 27. nov. 1935.a., Süma Pliner, sünd. 27. nov. 1935.a. ja Mirjam Pliner, sünd. 5. aug. 1927.a., tõin Tall.-Harju Prefekt. Pol. Politsei ruumidesse.

Tall. 27. 03. 1942.a.

ass.

RA.F.R-64.N.4.S.615.L.17.17p.

The assistant Leopold Jürgenson announces that the property of the children has been regis-ered and they have been brought to the Political Police of Tallinn-Harju Prefecture.

104

Väljavõte Mirjam, Sima ja David Plineri juurdlustoimikust — kiri eksekuteerimise kohta

An extract from the investigation file of Mirjam, Sima and David Pliner — a notice about the execution

Ärakiri.

18

Politische Abteilung
der Pol. Präfektur Reval-Harriem.
Nr. ....

Reval, den 28.3.1942.

An den
Kommandeur der Sicherheitspolizei und des SD
beim SS- und Polizeiführer,
Reval.

Betrifft: Kinder des Juden Pliner.
Vorgang: I/Schr.v. 21.3.1942, Tgb.Nr. 9.
Anlagen: 1.

In Erledigung Ihres obigen Schreibens berichte ich:
P.1 - Ist befolgt.
P.2 - Frau E. Letinkov, ist unter polit. Polizei-Aufsicht gestellt.

Leiter der Politischen Abteilung
der Polizei Präfektur Reval-Harrien

ERA.F.R-64.N.4.S.615.L.18.

Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitiline Politsei teatab Julgeolekupolitsei ja SD komandörile k
seda, et Elisabet Letinkov on politsei järelvalve alla võetud.

The Political Police of Tallinn-Harju Prefecture informs the commander of Security Police an
SD also that Elisabet Letinkov has been subjected to police surveillance.

105

Väljavõte Mirjam, Sima ja David Plineri juurdlustoimikust — akt laste vara kohta
An extract from the investigation file of Mirjam, Sima and David Pliner — the inventory list of the children's property

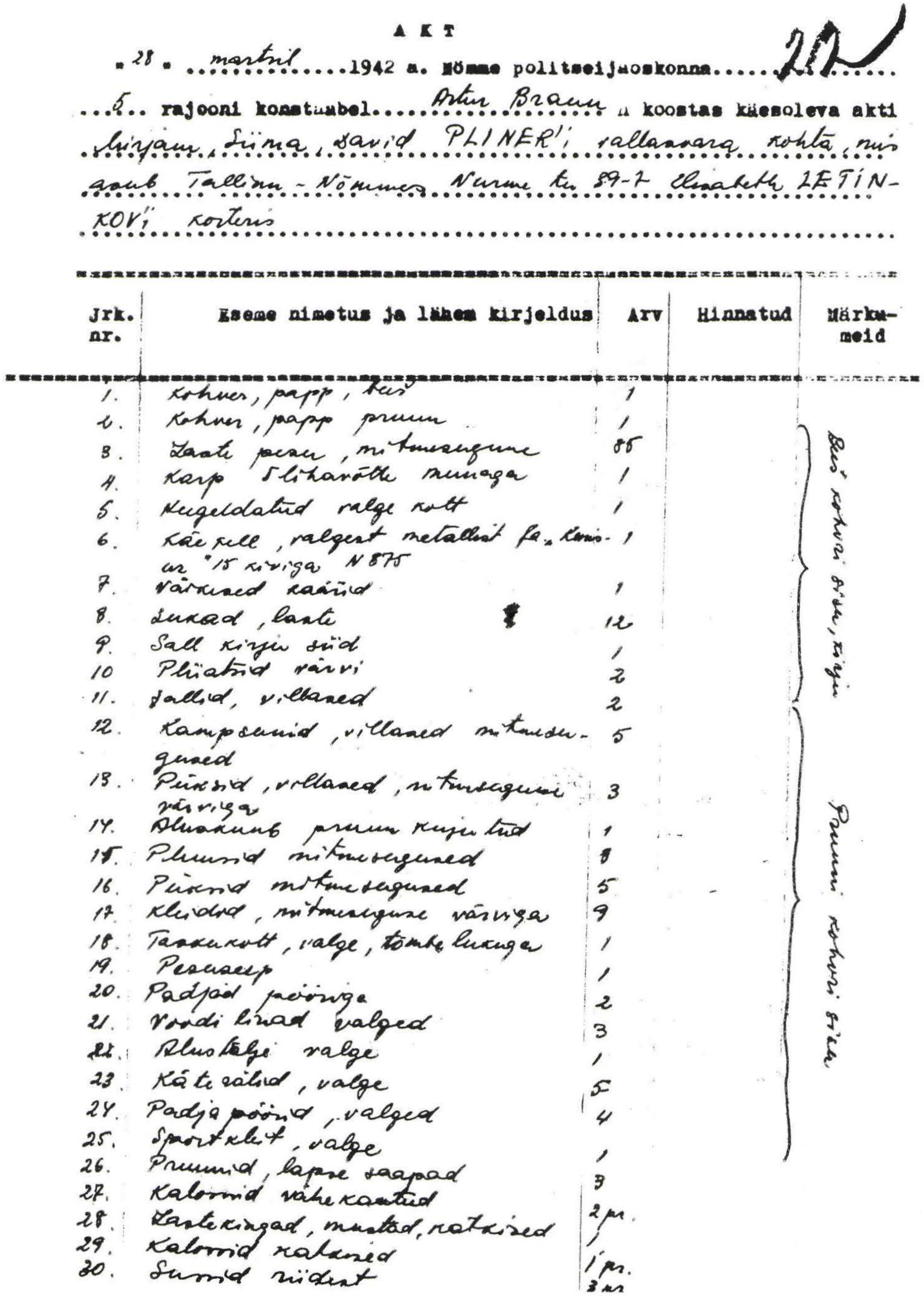

22

A K T

„28" märtsil 1942 a. Nõmme politseijaoskonna 5. rajooni konstaabel Artur Braun koostas käesoleva akti Mirjam, Siima, David PLINER'i vallasvara kohta, mis asub Tallinn-Nõmmel Nurme tn. 59-7 Elisabeth ZETINKOV'i korteris

Jrk. nr.	Eseme nimetus ja lähem kirjeldus	Arv	Hinnatud	Märkmeid
1.	Kohver, papp, hall	1		
2.	Kohver, papp pruun	1		[illegible] kohvri sees, kirju
3.	Laste pesu, mitmesugune	85		
4.	Karp 5 lihavõtte munaga	1		
5.	Heegeldatud valge kott	1		
6.	Käekell, valgest metallist fa. „[illegible]" 15 kiviga N 875	1		
7.	[illegible]	1		
8.	Sukad, laste	12		
9.	Sall kirju siid	1		
10	Pliiatsid värvi	2		
11.	Sallid, villased	2		
12.	Kampsunid, villased mitmesugused	5		Pruuni kohvri sees
13.	Püksid, villased, mitmesuguse värviga	3		
14.	Aluskuub pruun kootud	1		
15.	Pluusid mitmesugused	8		
16.	Püksid mitmesugused	5		
17.	Kleidid, mitmesuguse värviga	9		
18.	Taskukott, valge, tõmbelukuga	1		
19.	Pesuseep	1		
20.	Padjad pööriga	2		
21.	Voodi linad valged	3		
22.	[illegible] valge	1		
23.	Käterätid, valge	5		
24.	Padjapüürid, valged	4		
25.	Sportkleit, valge	1		
26.	Pruunid, lapse saapad	3		
27.	Kalossid vähe kantud	2 pr.		
28.	Lastekingad, mustad, [illegible]	1		
29.	Kalossid katkised	1 pr.		
30.	Sussid riidest	3 pr.		

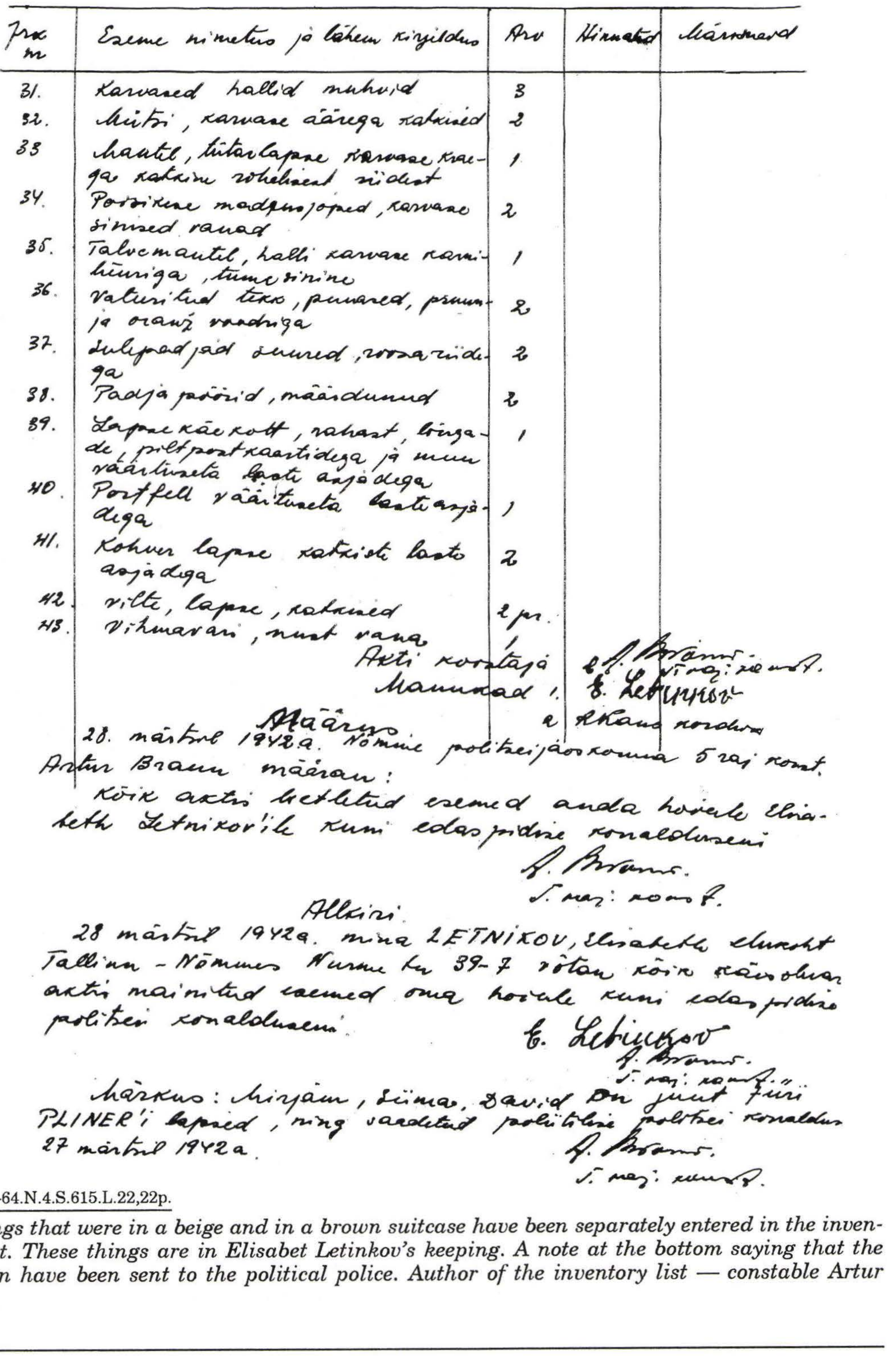

Jrk nr	Eseme nimetus ja lähem kirjeldus	Arv	Hinnatud	Märkused
31.	Karvased hallid muhvid	3		
32.	Mütsi, karvase äärega katkised	2		
33	Mantel, tütarlapse karvase kraega katkine rohelisest riidest	1		
34.	Poisikese madrusjoped, karvase sinised vanad	2		
35.	Talvemantel, halli karvase kamiinuriga, tume sinine	1		
36.	Vatiitud tekk, punased, pruuni ja oranž vooderiga	2		
37.	Sulipadjad suured, roosa riidega	2		
38.	Padja püürid, määrdunud	2		
39.	Lapse käekott, rahast, lõngade, piltpostkaartidega ja muu väärtuseta laste asjadega	1		
40.	Portfell väärtuseta laste asjadega	1		
41.	Kohver lapse katkiste laste asjadega	2		
42.	vilte, lapse, katkised	2 pr.		
43.	Vihmavari, must vana	1		

Akti koostaja A. Braun 5. raj: konst.
Manunad 1. E. Letinkov
2 A Kaus roodur

Määrus

28. märtsil 1942 a. Nõmme politseijaoskonna 5 raj konst. Artur Braun määran:

Kõik aktis loetletud esemed anda hoiule Elisabeth Letnikov'ile kuni edaspidise korralduseni

A. Braun.
5. raj: konst.

Allkiri

28 märtsil 1942 a. mina LETNIKOV, Elisabeth elukoht Tallinn-Nõmmes Nurme tn 39-7 võtan kõik käesolevas aktis mainitud esemed oma hoiule kuni edaspidise politsei korralduseni.

E. Letinkov
A. Braun.
5. raj: konst.

Märkus: Mirjam, Siima, David on juut Jüri PLINER'i lapsed, ning saadetud poliitilise politsei korraldus 27 märtsil 1942 a.

A. Braun.
5. raj: konst.

ERA.F.R-64.N.4.S.615.L.22,22p.

Things that were in a beige and in a brown suitcase have been separately entered in the inventory list. These things are in Elisabet Letinkov's keeping. A note at the bottom saying that the children have been sent to the political police. Author of the inventory list — constable Artur Braun.

106

Väljavõte Mirjam, Sima ja David Plineri juurdlustoimikust — korraldus laste vara suhtes

An extract from the investigation file of Mirjam, Sima and David Pliner — an order concerning the children's property

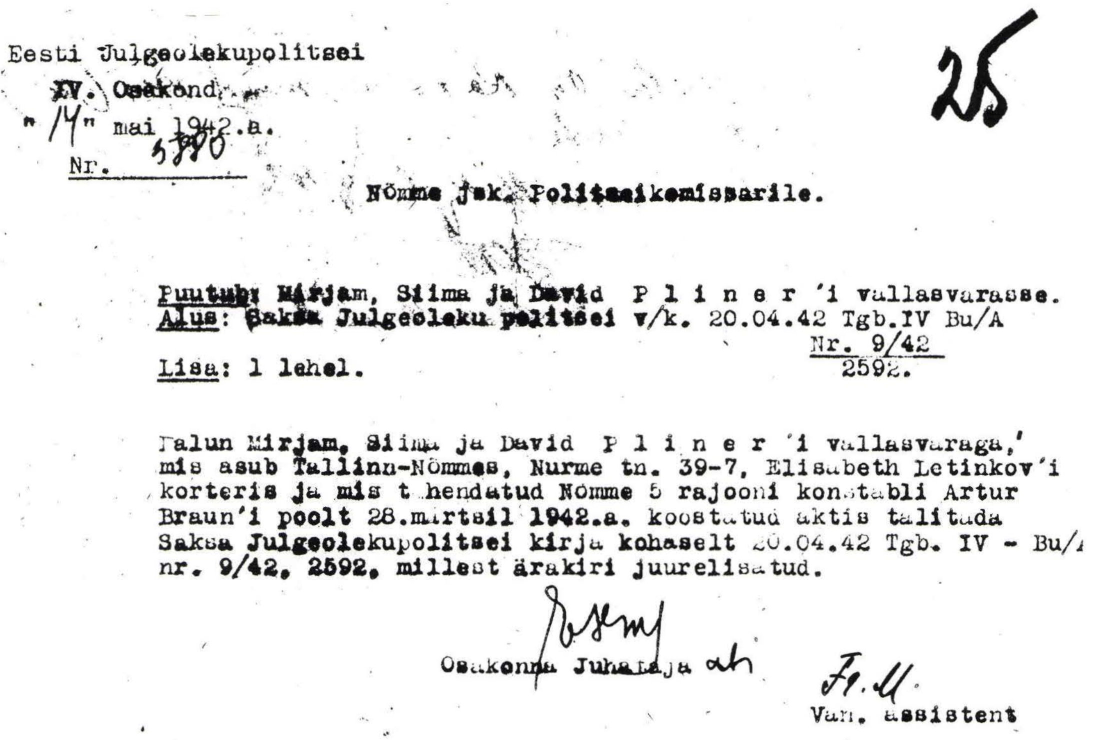

Eesti Julgeolekupolitsei
IV. Osakond.
„14" mai 1942.a.
Nr. 5880

25

Nömme Jsk. Politseikomissarile.

Puutub: Mirjam, Siima ja David Pliner'i vallasvarasse.
Alus: Saksa Julgeoleku politsei v/k. 20.04.42 Tgb.IV Bu/A Nr. 9/42 2592.

Lisa: 1 lehel.

Palun Mirjam, Siima ja David Pliner'i vallasvaraga,' mis asub Tallinn-Nömmes, Nurme tn. 39-7, Elisabeth Letinkov'i korteris ja mis tähendatud Nõmme 5 rajooni konstabli Artur Braun'i poolt 28.märtsil 1942.a. koostatud aktis talitada Saksa Julgeolekupolitsei kirja kohaselt 20.04.42 Tgb. IV - Bu/ nr. 9/42, 2592, millest ärakiri juurelisatud.

Osakonna Juhataja ah

Van. assistent

ERA.F.R-64.N.4.S.615.L.25

An order issued by the Estonian Security Police to the inspector of police of Nõmme.

107

Väljavõte Bella ja Leo Kletzky juurdlustoimikust — Bella Kletzky ülekuulamisprotokoll

An extract from the investigation file of Bella and Leo Kletzky — record of interrogation of Bella Kletzky

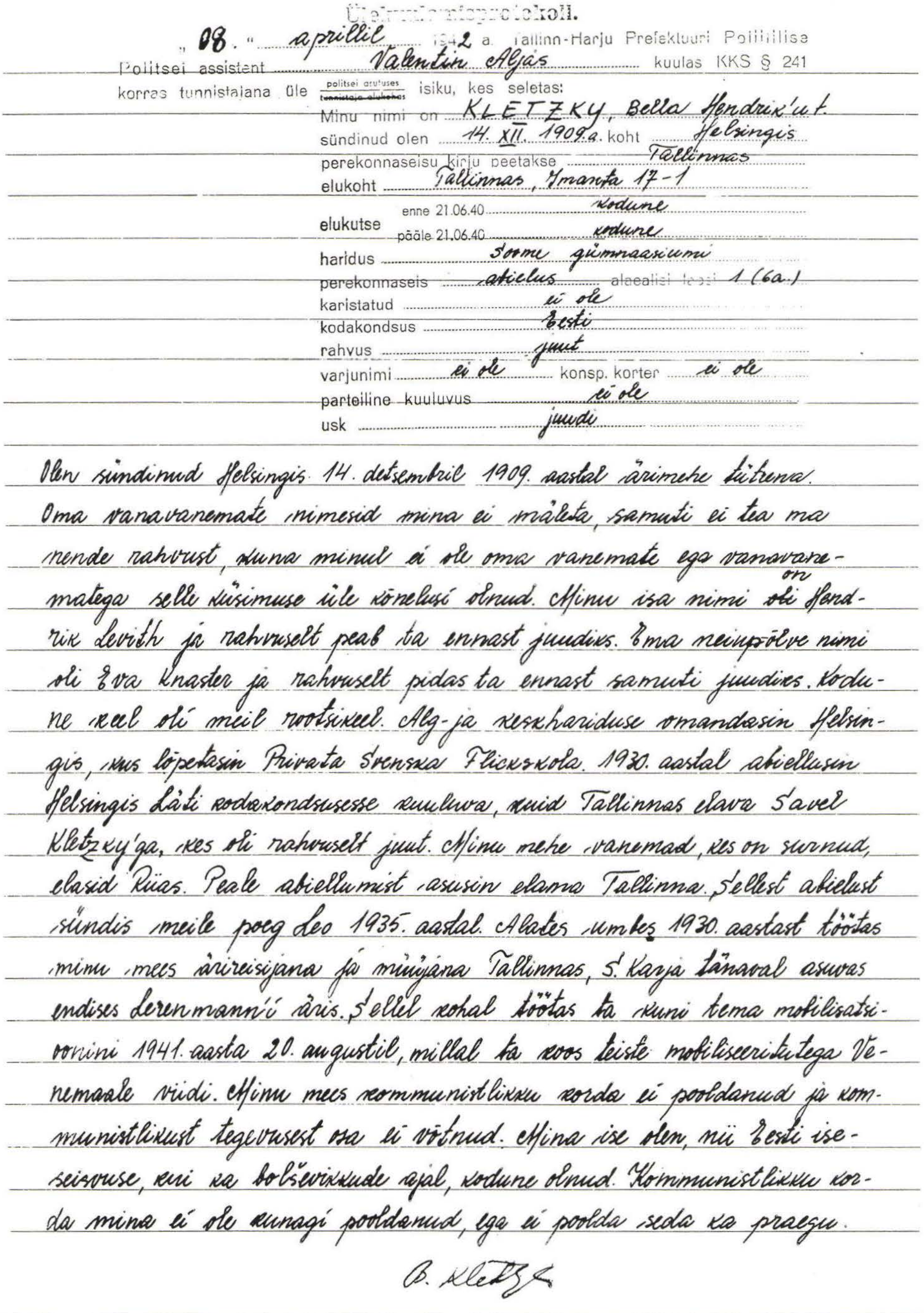

Ülekuulamisprotokoll.

„08." aprillil 1942 a. Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei assistent Valentin Aljas kuulas KKS § 241 korras tunnistajana üle politsei arutuses / ~~tunnistaja elukohas~~ isiku, kes seletas:

Minu nimi on KLETZKY, Bella Hendrik'u t.
sündinud olen 14. XII. 1909. a. koht Helsingis
perekonnaseisu kirju peetakse Tallinnas
elukoht Tallinnas, Ymanta 17-1
elukutse enne 21.06.40 kodune
pääle 21.06.40 kodune
haridus Soome gümnaasiumi
perekonnaseis abielus alaealisi lapsi 1 (6a.)
karistatud ei ole
kodakondsus Eesti
rahvus juut
varjunimi ei ole konsp. korter ei ole
parteiline kuuluvus ei ole
usk juudi

Olen sündinud Helsingis 14. detsembril 1909. aastal ärimehe tütrena. Oma vanavanemate nimesid mina ei mäleta, samuti ei tea ma nende rahvust, kuna minul ei ole oma vanemate ega vanavanematega selle küsimuse üle kõnelusi olnud. Minu isa nimi ~~oli~~ on Hendrik Levith ja rahvuselt peab ta ennast juudiks. Ema neiupõlve nimi oli Eva Knaster ja rahvuselt pidas ta ennast samuti juudiks. Kodune keel oli meil rootsikeel. Alg- ja keskhariduse omandasin Helsingis, kus lõpetasin Privata Svenska Flickskola. 1930. aastal abiellusin Helsingis Läti kodakondsusesse kuuluva, kuid Tallinnas elava Savel Kletzky'ga, kes oli rahvuselt juut. Minu mehe vanemad, kes on surnud, elasid Riias. Peale abiellumist asusin elama Tallinna. Sellest abielust sündis meile poeg Leo 1935. aastal. Alates umbes 1930. aastast töötas minu mees ärireisijana ja müüjana Tallinnas, S. Karja tänaval asuvas endises Lerenmann'i äris. Sellel kohal töötas ta kuni tema mobilisatsioonini 1941. aasta 20. augustil, millal ta koos teiste mobiliseeritutega Venemaale viidi. Minu mees kommunistlikku korda ei pooldanud ja kommunistlikust tegevusest osa ei võtnud. Mina ise olen, nii Eesti iseseisvuse, kui ka bolševikkude ajal, kodune olnud. Kommunistlikku korda mina ei ole kunagi pooldanud, ega ei poolda seda ka praegu.

B. Kletzky

Propagandat kommunistliku korra kasuks mina ei ole teinud. Ühtegi bolševikkude aegsesse organisatsiooni ma ei kuulunud. Salakaebusi mina kellegi kohta ei ole esitanud; samuti ei ole ma võtnud osa eestlaste sunniviisilisest Venemaale küüditamisest. Töölispolku ega hävituspataljoni ma ei kuulunud. Pärast Saksa vägede Tallinna tulekut mina kommuniste ei ole varjanud, varjamistele kaasa ei ole aitanud ja varjamistest teadlik ei ole olnud. Sabotaaži- ja terroriaktidest ning nende ettevalmistustest mina osa ei ole võtnud ka ei ole kommunistid andnud minule mingisuguseid ülesandeid täitmiseks Saksa vägede tagalas. Rohkem seletada ei tea. Kohustun vaikima käesolevas asjas antud seletusest. Etteloetud. B. Kletz

W Alpas
assistent

Lisan juurde täiendavalt et minu neiupõlve nimi oli Bella Levith. B. Kletz

W Alpas
assistent

ERA.F.R-64.N.4.S.373.L.2,2p.

108

Väljavõte Bella ja Leo Kletzky juurdlustoimikust — Bella Kletzky kiri
An extract from the investigation file of Bella and Leo Kletzky — Bella Kletzky's letter

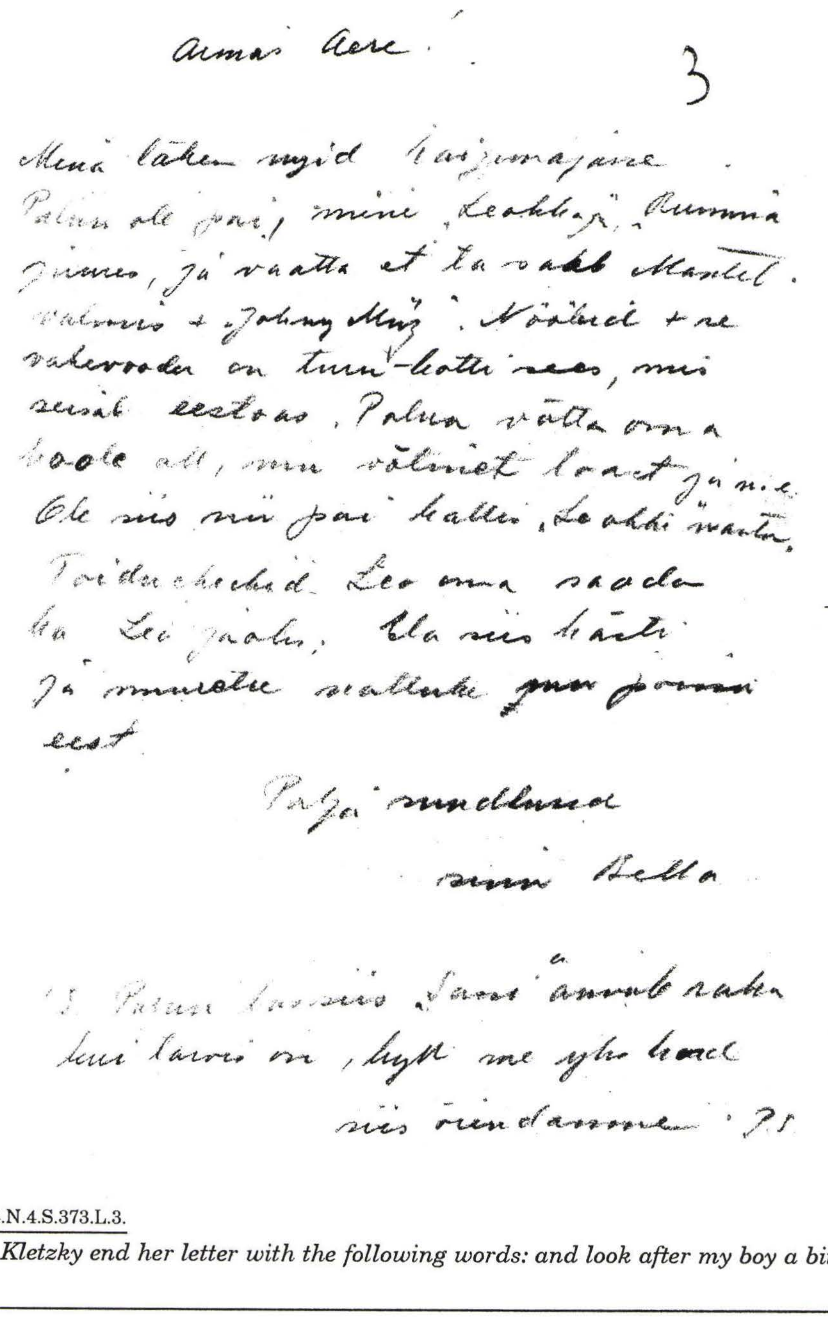

Armas Aare! 3

Mina lähen nüüd [illegible]majasse.
Palun ole pai, mine „Leakbaja" Rummu
juures, ja vaata et ta saab Mantel.
valmis + Johny Müts. Nööbid + ne
vahevooder on tunn-kotti sees, mis
seisab eeskojas. Palun võtta oma
hoole all, mu võlinet laast ja n.e.
Ole siis nii pai kallis, Leakki vaata.
Toiduchecked Leo oma saada
ka Leo jaoks. Ela siis hästi
ja mmmelee seatleke [illegible] [illegible]
eest.

Palju suudlusi
sinu Bella

P.S. Palun küsiis Jaani ännub raha
kui tarvis on, hiljem me ühe korral
siis õiendame. P.S.

ERA.F.R-64.N.4.S.373.L.3.

Bella Kletzky end her letter with the following words: and look after my boy a bit.

109

Väljavõte Bella ja Leo Kletzky juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Bella and Leo Kletzky — a writ of arrest

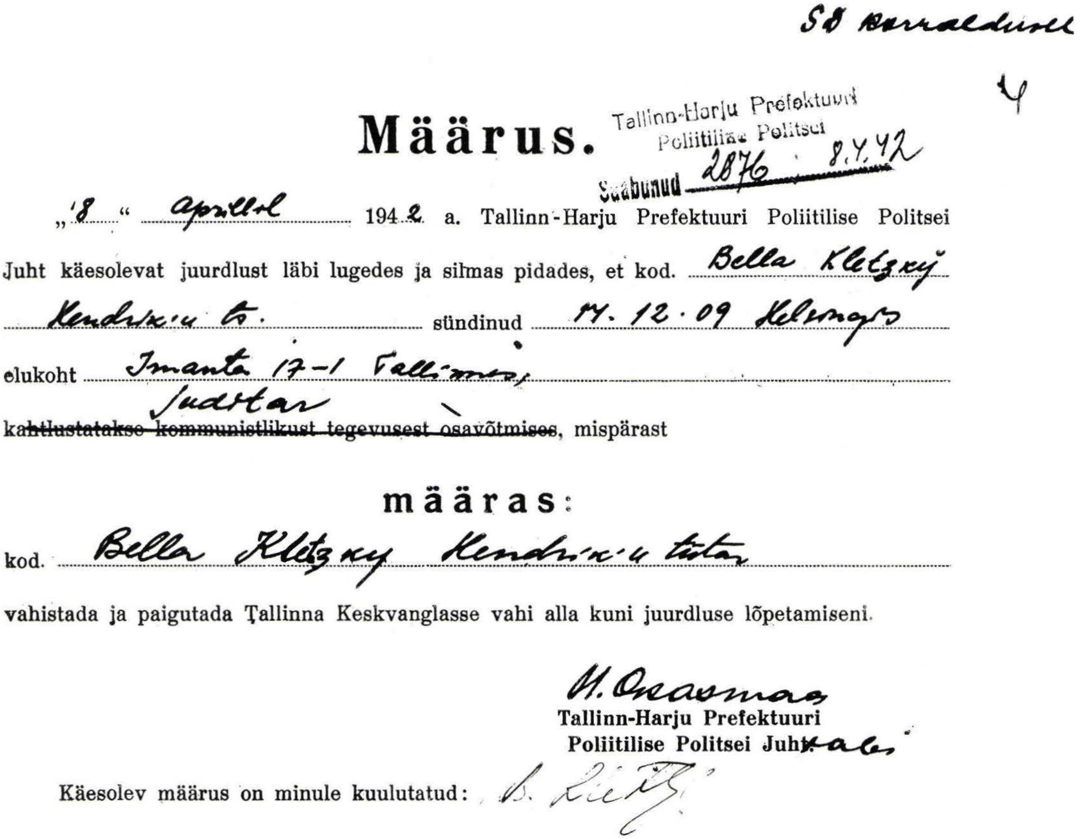

S8 korraldusel

4

Tallinn-Harju Prefektuur
Poliitilise Politsei
Saabunud 2876 8.4.42

Määrus.

„8" aprillil 1942 a. Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei Juht käesolevat juurdlust läbi lugedes ja silmas pidades, et kod. Bella Kletzky Hendrik'u t. sündinud 14.12.09 Helsingis elukoht Imanta 17-1 Tallinnas, Juudtar ka~~htlustatakse kommunistlikust tegevusest osavõtmises~~, mispärast

määras:

kod. Bella Kletzky Hendrik'u tütar

vahistada ja paigutada Tallinna Keskvanglasse vahi alla kuni juurdluse lõpetamiseni.

H. Orasmaa
Tallinn-Harju Prefektuuri
Poliitilise Politsei Juh~~t.~~tale

Käesolev määrus on minule kuulutatud: B. Kletz

ERA.F.R-64.N.4.S.373.L.4.

110

Väljavõte Bella ja Leo Kletzky juurdlustoimikust — kiri Keskvangla direktorile
An extract from the investigation file of Bella and Leo Kletzky — a letter to the director of the Central Prison

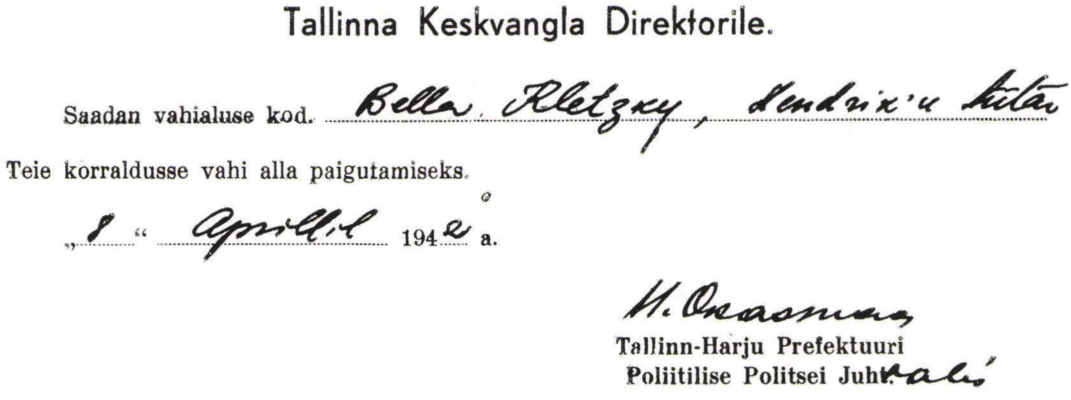

Tallinna Keskvangla Direktorile.

Saadan vahialuse kod. Bella Kletzky, Hendrik'u tütar

Teie korraldusse vahi alla paigutamiseks.

„8" Aprillil 1942 a.

H. Ossaoman

Tallinn-Harju Prefektuuri
Poliitilise Politsei Juht.abi

ERA.F.R-64.N.4.S.373.L.4p.

111

Väljavõte Bella ja Leo Kletzky juurdlustoimikust — kiri Leo Kletzky vahistamise kohta

An extract from the investigation file of Bella and Leo Kletzky — a letter concerning Leo Kletzky's arrest

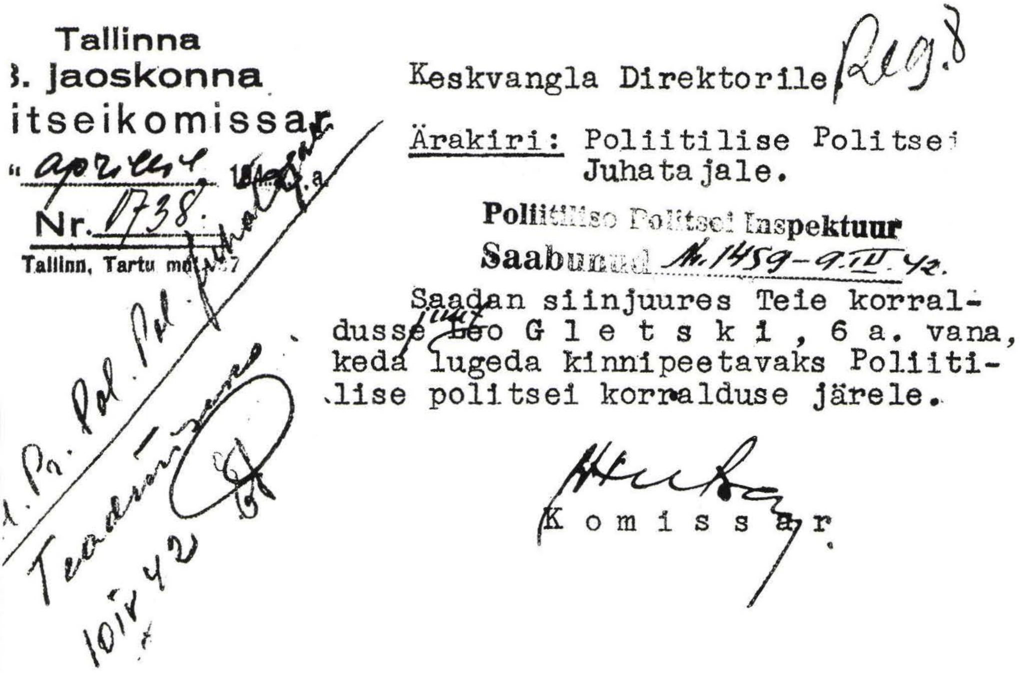

Tallinna
3. Jaoskonna
itseikomissar
„aprill 1942. a.
Nr. 1738.
Tallinn, Tartu mnt. N 7

Keskvangla Direktorile Reg. 8

Ärakiri: Poliitilise Politsei
Juhatajale.

Poliitilise Politsei Inspektuur
Saabunud N. 1459 – 9. IV. 42.

Saadan siinjuures Teie korraldusse ~~Leo~~ juut Gletski, 6 a. vana, keda lugeda kinnipeetavaks Poliitilise politsei korralduse järele.

Komissar

Pol. Pol. Juhatajale
Pa. Pol. Pol.
Teadmiseks
10 IV 42

ERA.F.R-64.N.4.S.373.L.9.

The inspector of police of Tallinn third department writes that he is sending the 6-year-old Leo to the command of the director of the Central Prison.

112

Väljavõte Bella ja Leo Kletzky juurdlustoimikust —Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Osakonna juhataja kiri Julgeolekupolitsei ja SD komandörile

An extract from the investigation file of Bella and Leo Kletzky — a letter of the head of the Political Department of Tallinn-Harju Prefecture to the commander of Security Police and SD

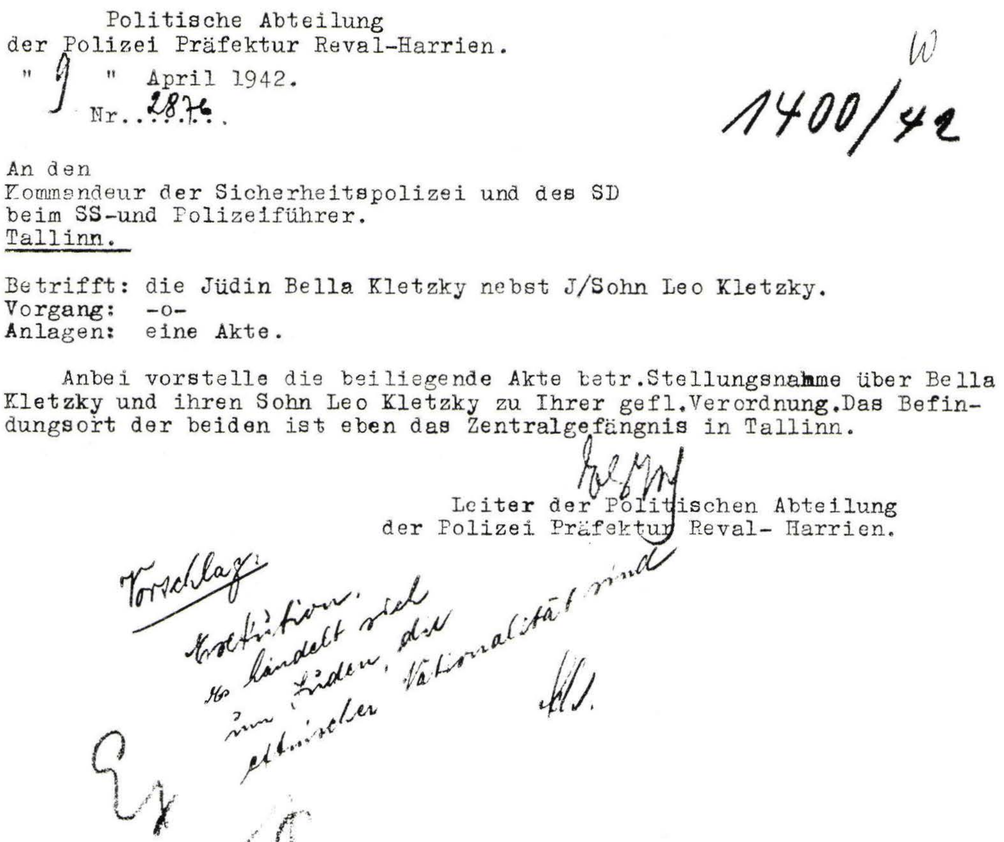

Politische Abteilung
der Polizei Präfektur Reval-Harrien.
" 9 " April 1942.
Nr. 2876.

W

1400/42

An den
Kommandeur der Sicherheitspolizei und des SD
beim SS-und Polizeiführer.
Tallinn.

Betrifft: die Jüdin Bella Kletzky nebst J/Sohn Leo Kletzky.
Vorgang: -o-
Anlagen: eine Akte.

Anbei vorstelle die beiliegende Akte betr.Stellungsnahme über Bella Kletzky und ihren Sohn Leo Kletzky zu Ihrer gefl.Verordnung.Das Befindungsort der beiden ist eben das Zentralgefängnis in Tallinn.

Leiter der Politischen Abteilung
der Polizei Präfektur Reval- Harrien.

Vorschlag:
Exekution.
es handelt sich
um Juden, die
estnischer Nationalität sind

ERA.F.R-64.N.4.S.373.L.10.

Kirjas palutakse korraldust Bella ja Leo Kletzky kohta. Käsitsi on kirjutatud: Ettepanek eksekuteerida. Tegemist on juudiga, kellel on Eesti natsionaliteet. Allkiri ei ole loetav.

Ye letter is a request for an order concerning Bella and Leo Kletzky. A written note: suggestion — execution. The case concerns a Jew of Estonian nationality. Signature illegible.

113

Väljavõte Beile Ratuti juurdlustoimikust — Pärnu-Jaagupi Nõrgamõistuslikkude Laste Kasvatusasutuse juhataja kiri Sotsiaaldirektooriumile
An extract from the investigation file of Beile Ratut — a letter of the headmistress of Pärnu-Jaagupi Educational Establishment for Imbecile Children to the Welfare Work Directorate

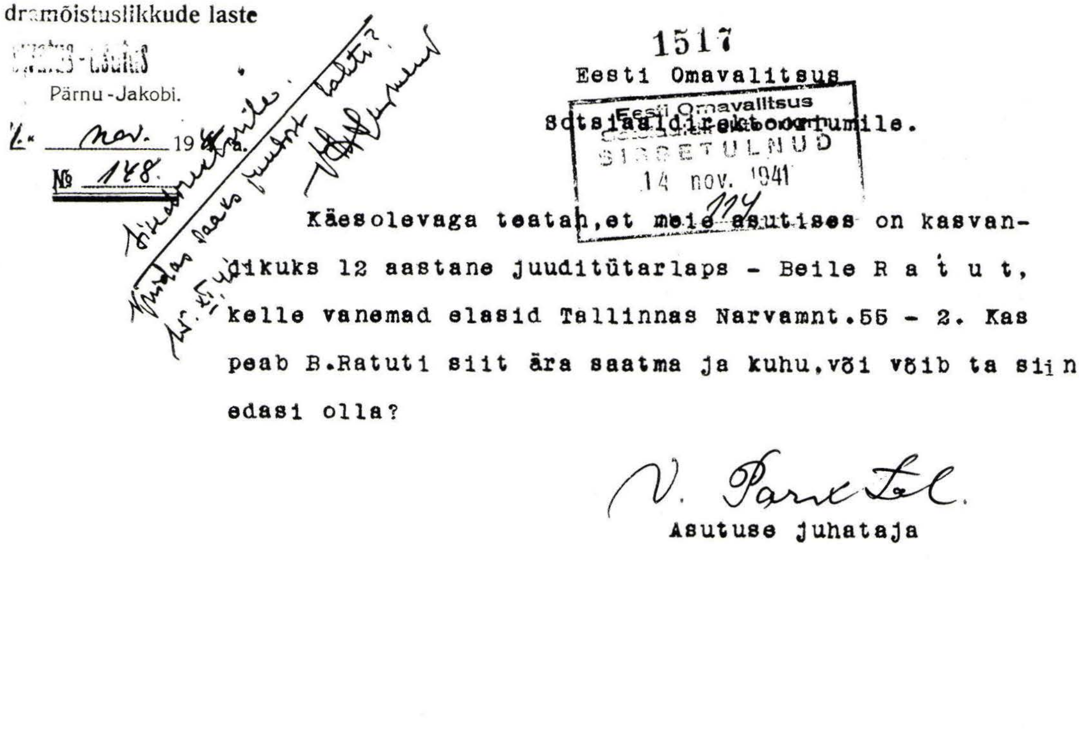

dramõistuslikkude laste
[illegible]
Pärnu-Jakobi.
2. nov. 1941 a.
№ 148.

Direktorile: Kuidas saaks juudist lahti?

1517
Eesti Omavalitsus
Sotsiaaldirektooriumile.

Eesti Omavalitsus
Sotsiaaldirektoorium
SISSETULNUD
14 nov. 1941
114

Käesolevaga teatan, et meie asutises on kasvandikuks 12 aastane juuditütarlaps - Beile Ratut, kelle vanemad elasid Tallinnas Narvamnt. 55 - 2. Kas peab B. Ratuti siit ära saatma ja kuhu, või võib ta siin edasi olla?

V. Parktal.
Asutuse juhataja

ERA.F.R-64.N.4.S.692.L.1.

Headmistress of Pärnu-Jaagupi Educational Establishment for Imbecile Children Virve Parktal asks what she should do with Beile Ratut.

114

Väljavõte Beile Ratuti juurdlustoimikust — Sotsiaaldirektooriumi kiri Sisedirektooriumile
An extract from the investigation file of Beile Ratut — a letter of Welfare Work Directorate to the Directorate of Internal Affairs

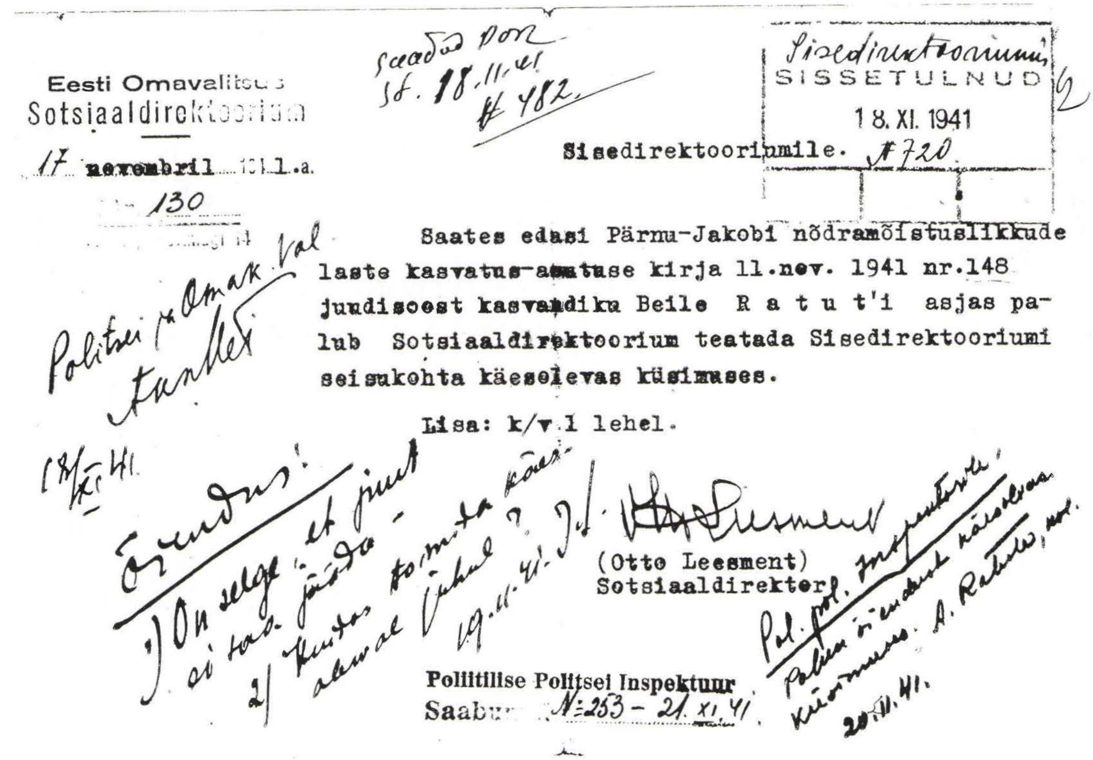

Eesti Omavalitsus
Sotsiaaldirektoorium
17 novembril 1941.a.
Nr 130

saadud pol.
Sf. 18.11.41
482

Sisedirektooriumi
SISSETULNUD
18. XI. 1941
#720

Sisedirektooriumile.

Politsei ja Omak. Val. Kantlei
18/XI 41.

Saates edasi Pärnu-Jakobi nõdramõistuslikkude laste kasvatus-asutuse kirja 11.nov. 1941 nr.148 juudisoost kasvandiku Beile R a t u t'i asjas palub Sotsiaaldirektoorium teatada Sisedirektooriumi seisukohta käesolevas küsimuses.

Lisa: k/v.1 lehel.

Õiendus!
1) On selge et juut ei saa jääda -
2/ Kuidas toimida käesolewal juhul?
19.11.41. D.J.

Leesment
(Otto Leesment)
Sotsiaaldirekter.

Pol. pol. Inspektuurile!
Palun õiendust käesolevas küsimuses. A. [illegible]
20.11.41.

Poliitilise Politsei Inspektuur
Saabunud №253 - 21.XI.41

ERA.F.R-64.N.4.S.692.L.2.

115

Väljavõte Beile Ratuti juurdlustoimikust — Poliitilise Politsei inspektori kiri Pärnu-Jaagupi Nõrgamõistuslikkude Laste Kasvatusasutusele

An extract from the investigation file of Beile Ratut — a letter of the inspector of Political Police to Pärnu-Jaagupi Educational Establishment for Imbecile Children

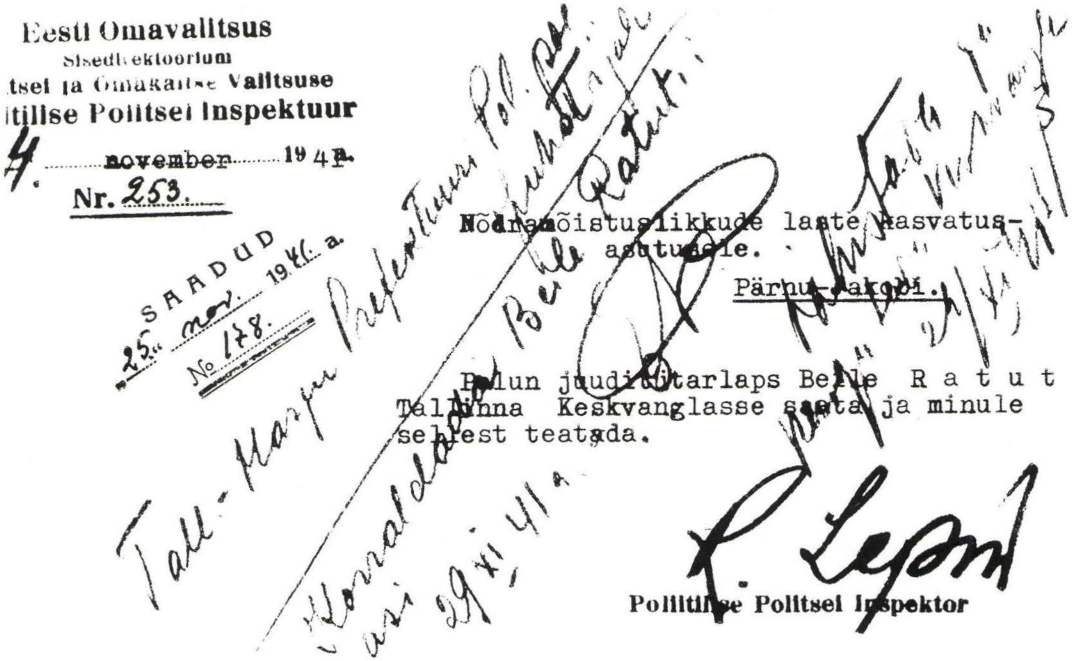

Eesti Omavalitsus
Sisedirektoorium
tsei ja Omakaitse Valitsuse
itilise Politsei Inspektuur
4. november 1941 a.
Nr. 253.

SAADUD
25. nov. 1941 a.
№ 178.

Tall-Harju Prefektuur Pol. Pol.

Beile Ratuti

29.XI.41 a.

Nõdramõistuslikkude laste Kasvatus-
asutusele.

Pärnu-Jaakobi.

Palun juuditütarlaps Beile R a t u t Tallinna Keskvanglasse saata ja minule sellest teatada.

R. Lepp
Poliitilise Politsei Inspektor

ERA.F.R-64.N.4.S.692.L.3.

116

Väljavõte Beile Ratuti juurdlustoimikust — Pärnu-Jaagupi Nõrgamõistuslikkude Laste Kasvatusasutuse juhataja kiri Tallinna Keskvangla juhatajale

An extract from the investigation file of Beile Ratut — a letter of the headmistress of Pärnu-Jaagupi Educational Establishment for Imbecile Children to the director of Tallinn Central Prison

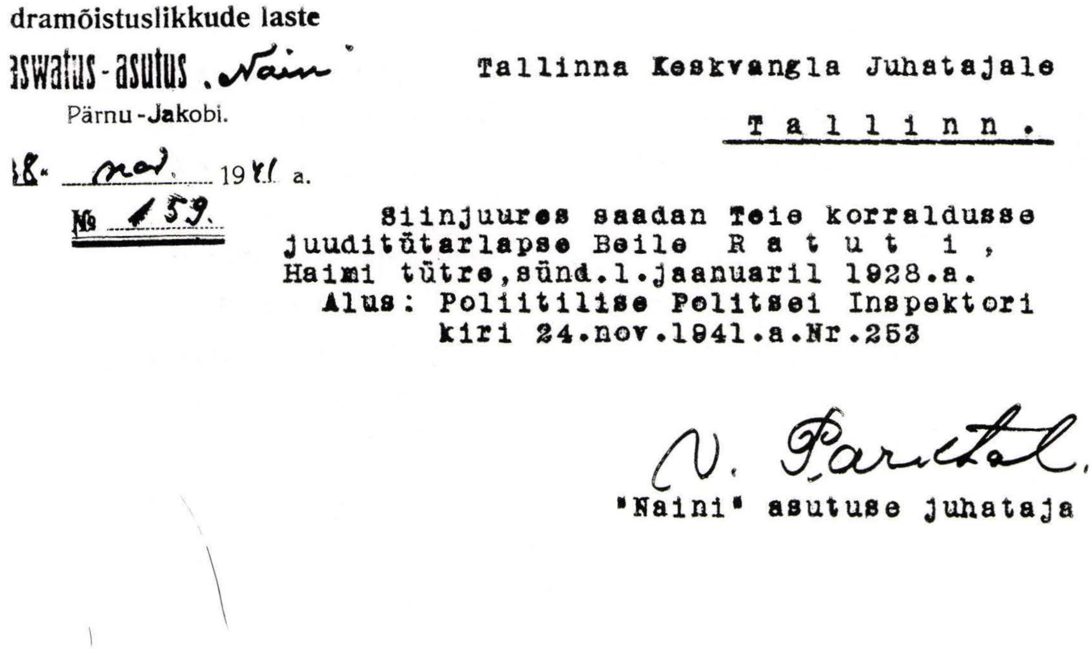

dramõistuslikkude laste
aswatus - asutus „Nain"
Pärnu - Jakobi.

18. nov. 1941 a.
№ 159.

Tallinna Keskvangla Juhatajale
Tallinn.

Siinjuures saadan Teie korraldusse juuditütarlapse Beile Ratuti, Haimi tütre, sünd. 1. jaanuaril 1928. a.
Alus: Poliitilise Politsei Inspektori kiri 24. nov. 1941. a. Nr. 253

V. Parktal.
"Naini" asutuse juhataja

ERA.F.R-64.N.4.S.692.L.4.

In her letter V. Parktal writes that she is sending a Jewish girl Beile Ratut to the command of the director of the Central Prison.

117

Väljavõte Beile Ratuti juurdlustoimikust — ülekuulamisprotokoll
An extract from the investigation file of Beile Ratut — record of interrogation

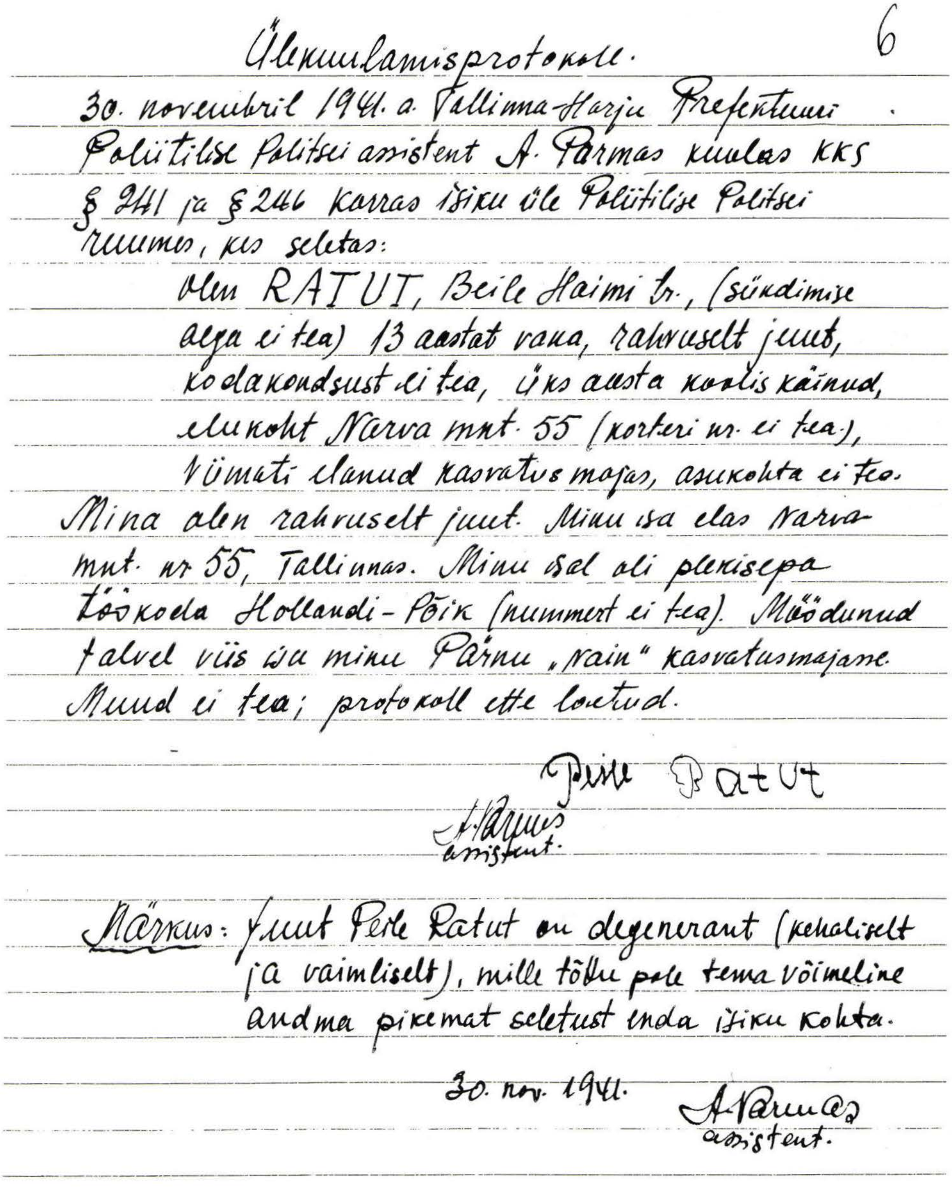

Ülekuulamisprotokoll. 6

30. novembril 1941. a. Tallinna-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei assistent A. Parmas kuulas KKS § 241 ja § 246 korras isiku üle Poliitilise Politsei ruumes, kes seletas:

Olen RATUT, Beile Haimi tr., (sündimise aega ei tea) 13 aastat vana, rahvuselt juut, kodakondsust ei tea, üks aasta koolis käinud, elukoht Narva mnt. 55 (korteri nr. ei tea.), viimati elanud kasvatusmajas, asukohta ei tea.

Mina olen rahvuselt juut. Minu isa elas Narva mnt. nr. 55, Tallinnas. Minu isal oli plekisepa töökoda Hollandi-Põik (nummert ei tea). Möödunud talvel viis isa minu Pärnu „Vain" kasvatusmajasse. Muud ei tea; protokoll ette loetud.

Beile Ratut

A. Parmas
assistent.

Märkus: Juut Beile Ratut on degenerant (kehaliselt ja vaimliselt), mille tõttu pole tema võimeline andma pikemat seletust enda isiku kohta.

30. nov. 1941.

A. Parmas
assistent.

ERA.F.R-64.N.4.S.692.L.6.

At the end of the record there is a note saying that Beile Ratut is degenerated (both physically and mentally), she is not able to give any longer explanations.

118

Väljavõte Beile Ratuti juurdlustoimikust — vahistamise määrus
An extract from the investigation file of Beile Ratut — a writ of arrest

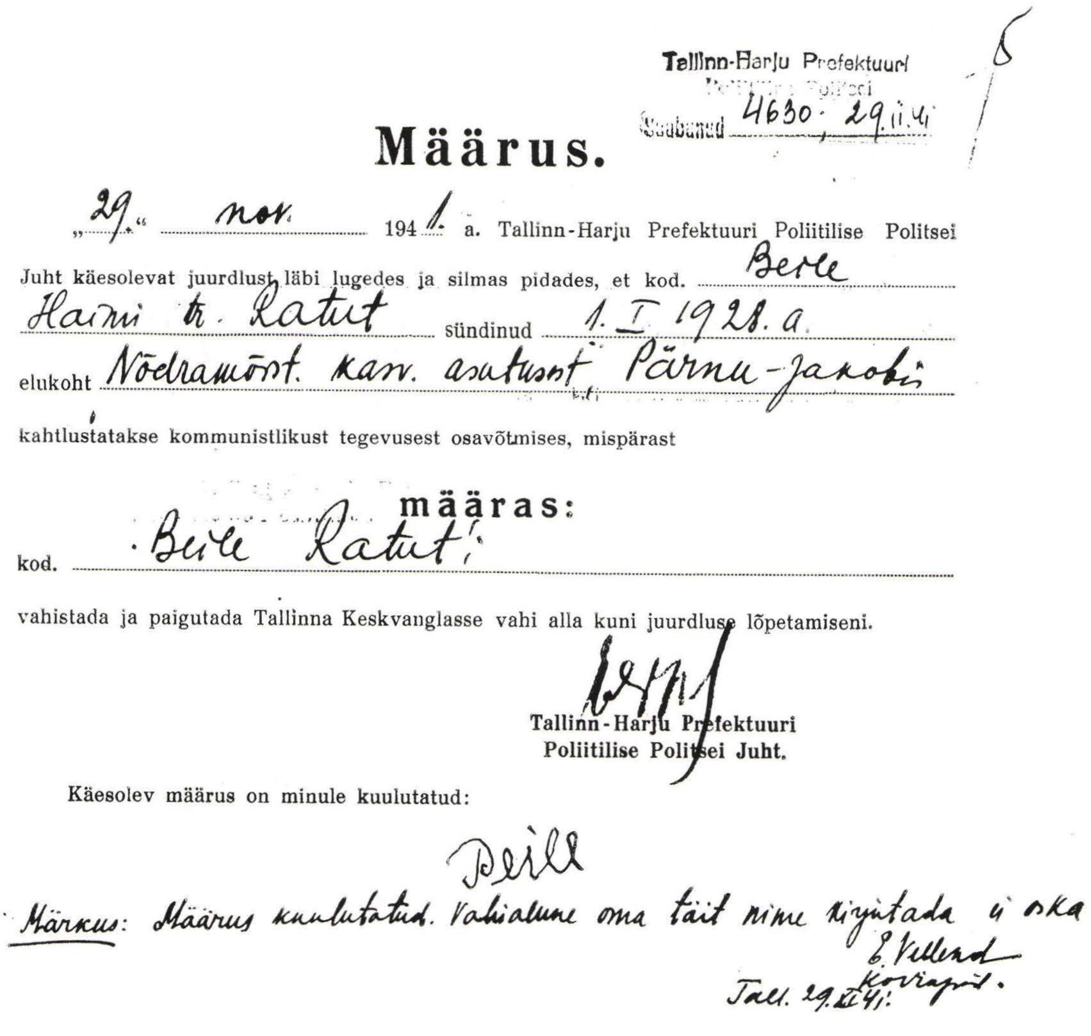

6

Tallinn-Harju Prefektuuri
Poliitilise Politsei
Saabunud 4630. 29.11.41

Määrus.

„29." nov. 1941. a. Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitilise Politsei Juht käesolevat juurdlust läbi lugedes ja silmas pidades, et kod. Beile Haimi tr. Ratut sündinud 1. I 1928. a. elukoht Nõdramõist. kasv. asutusest Pärnu-Jakobis kahtlustatakse kommunistlikust tegevusest osavõtmises, mispärast

määras:

kod. Beile Ratut,

vahistada ja paigutada Tallinna Keskvanglasse vahi alla kuni juurdluse lõpetamiseni.

Tallinn-Harju Prefektuuri
Poliitilise Politsei Juht.

Käesolev määrus on minule kuulutatud:

Beile

Märkus: Määrus kuulutatud. Vahialune oma täit nime kirjutada ei oska
E. Velland
Korrapid.
Tall. 29.XI.41.

ERA.F.R-64.N.4.S.692.L.5.

A note at the bottom: the prisoner cannot write her full name.

119

Väljavõte Beile Ratuti juurdlustoimikust — süüdistuskokkuvõte
An extract from the investigation file of Beile Ratut — bill of indictment

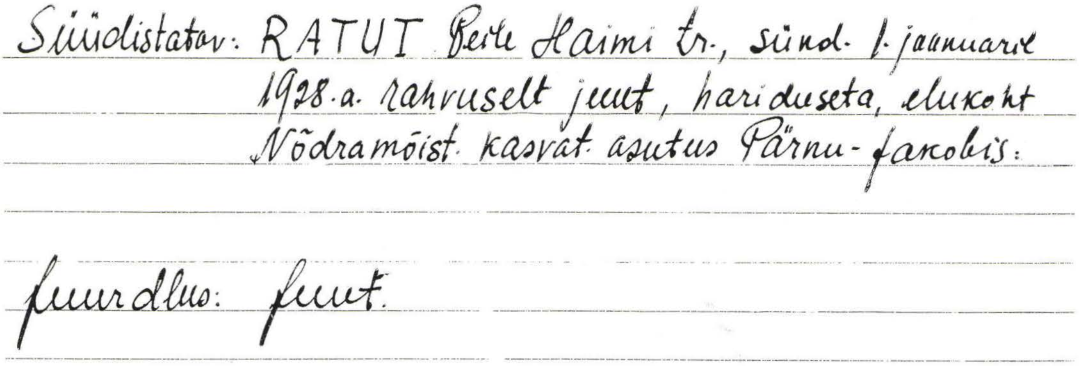

Süüdistatav: RATUT Beile Haimi tr., sünd. 1. jaanuaril 1928.a. rahvuselt juut, hariduseta, elukoht Nõdramõist. kasvat. asutus Pärnu-Jakobis.

Juurdlus: Juut.

ERA.F.R-64.N.4.S.692.L.7.

Indictment: Jew.

SURMATEATED / OBITUARY NOTICES

120

Berrel Smoljanski surmateade
Obituary notice of Berrel Smoljanski

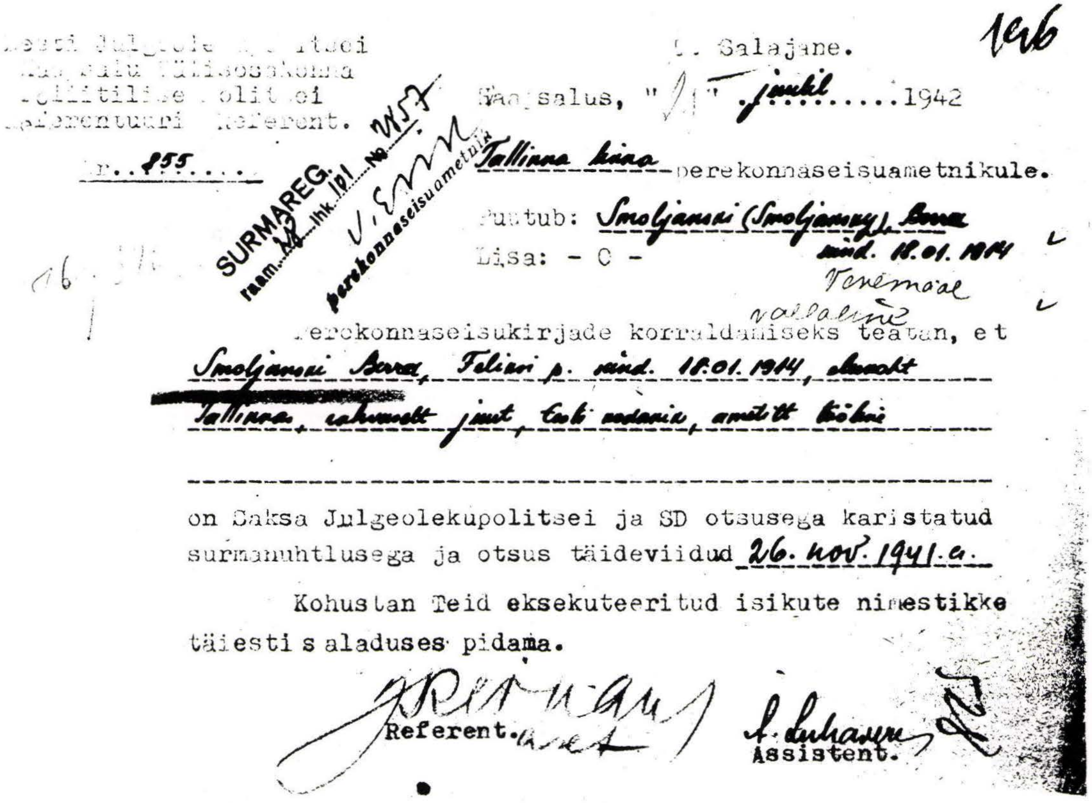

Eesti Julgeoleku Politsei
Haapsalu Välisosakonna
Poliitilise Politsei
Referentuuri Referent.

Nr. 855

1946

S. Salajane.

Haapsalus, "21" juulil 1942

SURMAREG. raam. 28 lhk. 101 № 2457
perekonnaseisuametnik

Tallinna linna perekonnaseisuametnikule.

Puutub: Smoljanski (Smoljansky), Berra sünd. 18.01.1914 Venemaal vallaline

Lisa: - 0 -

16. 3

Perekonnaseisukirjade korraldamiseks teatan, et Smoljanski Berra, Feliksi p. sünd. 18.01.1914, elavat [redacted] Tallinna, rahvuselt juut, [illegible], ametilt tööline

on Saksa Julgeolekupolitsei ja SD otsusega karistatud surmanuhtlusega ja otsus täideviidud 26. nov. 1941. a.

Kohustan Teid eksekuteeritud isikute nimestikke täiesti saladuses pidama.

Referent.

Assistent.

ERA.F.R-64.N.1.S.842.L.196.

121

Jakob Steini surmateade
Obituary notice of Jakob Stein

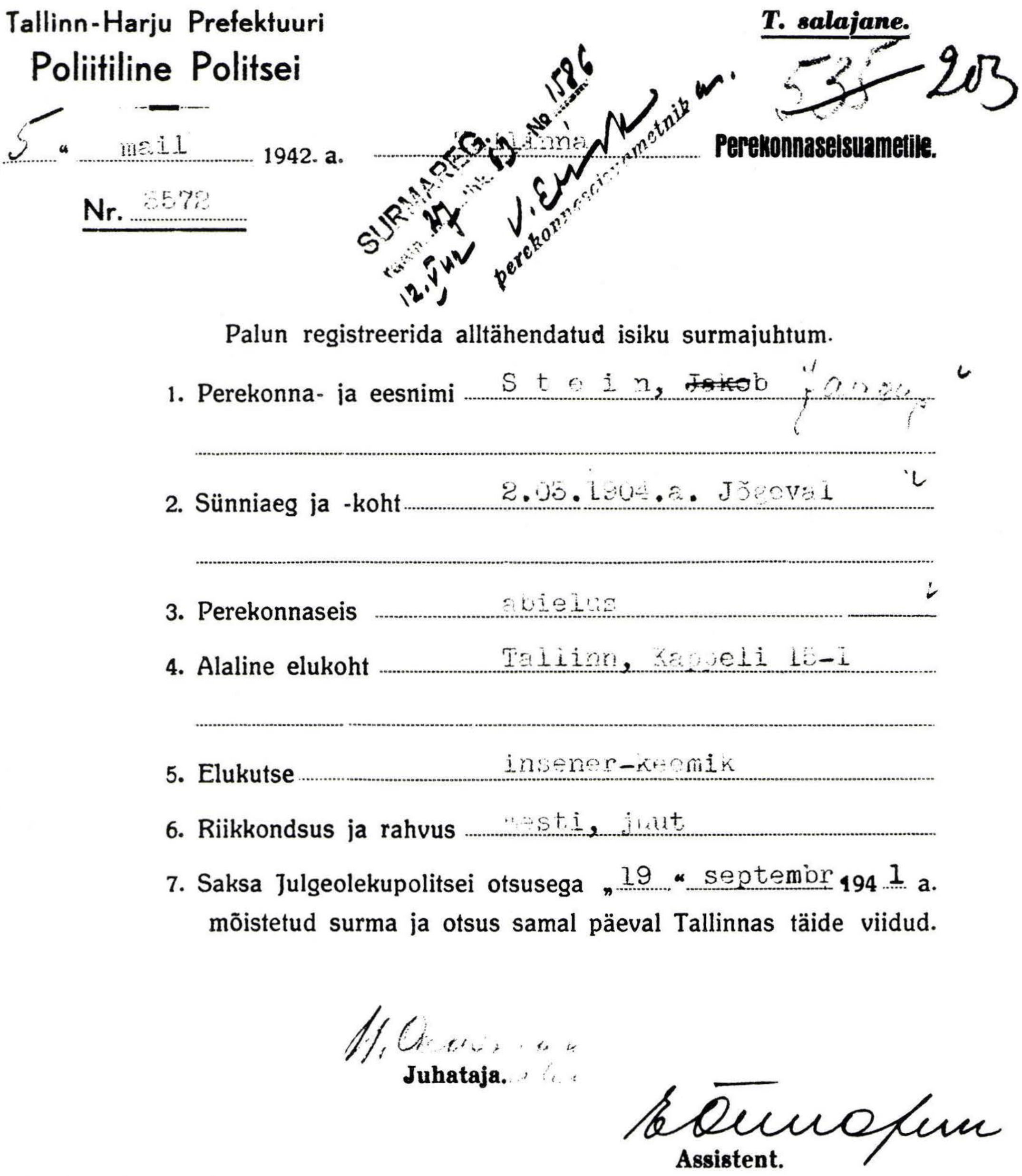

Tallinn-Harju Prefektuuri
Poliitiline Politsei

„5." mail 1942. a.

Nr. 8572

T. salajane.

~~535~~ 203

Tallinna **Perekonnaseisuametile.**

SURMAREG. Tallinna No 1586
27
12.V.42
perekonnaseisuametnik

Palun registreerida alltähendatud isiku surmajuhtum.

1. Perekonna- ja eesnimi S t e i n, ~~Jako~~b Jaan
2. Sünniaeg ja -koht 2.05.1904.a. Jõgeval
3. Perekonnaseis abielus
4. Alaline elukoht Tallinn, Kapeli 15-1
5. Elukutse insener-keemik
6. Riikkondsus ja rahvus eesti, juut
7. Saksa Julgeolekupolitsei otsusega „19" septembr 1941 a. mõistetud surma ja otsus samal päeval Tallinnas täide viidud.

Juhataja.

Assistent.

ERA.F.R-64.N.1.S.842.L.203.

122

Rebekka Sule surmateade
Obituary notice of Rebekka Sule

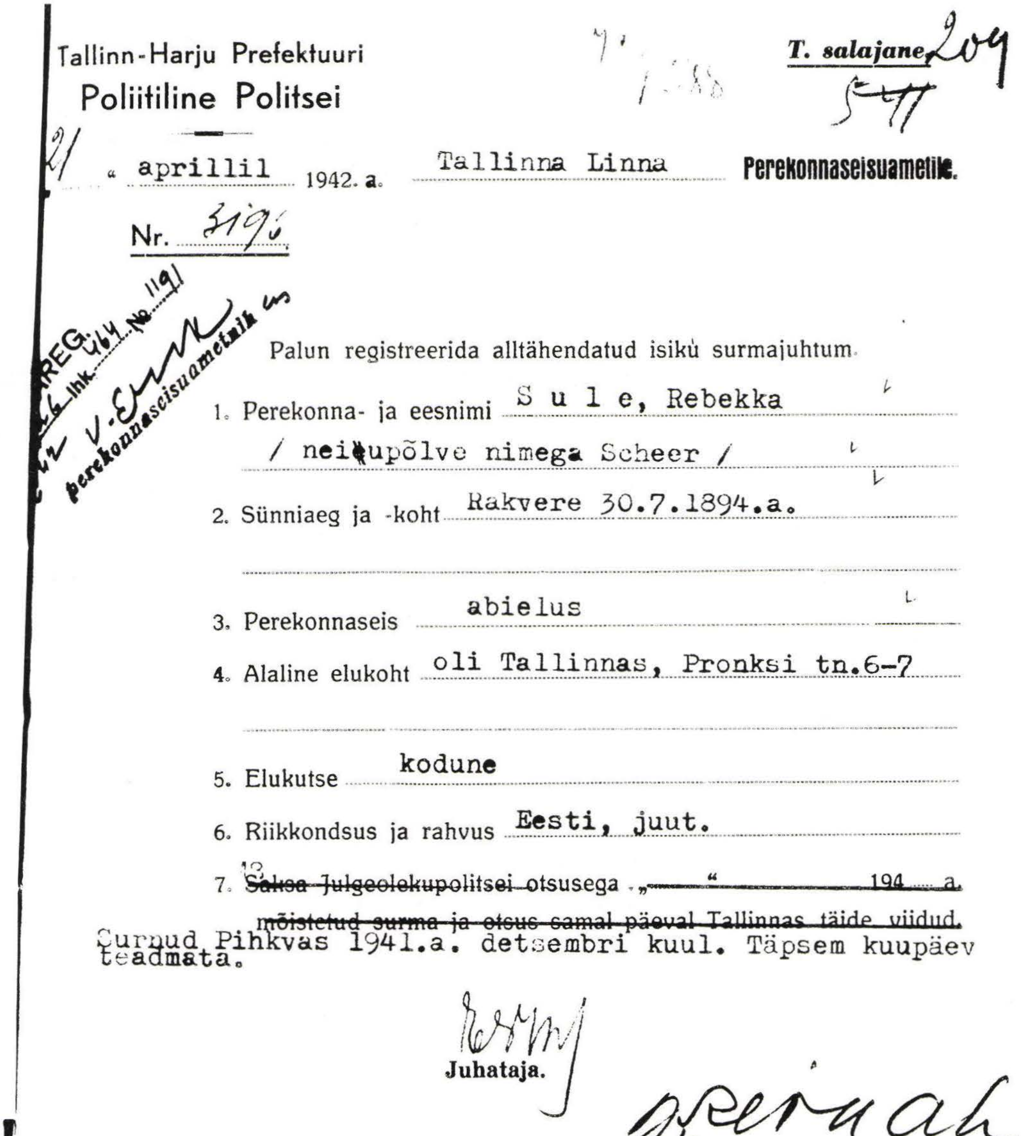

Tallinn-Harju Prefektuuri
Poliitiline Politsei

T. salajane 209

21 „ aprillil 1942. a.

Tallinna Linna **Perekonnaseisuametile.**

Nr. 3196

REG. 464 № 1191
26 Ink. 42
perekonnaseisuametnik

Palun registreerida alltähendatud isiku surmajuhtum.

1. Perekonna- ja eesnimi Sule, Rebekka / neiupõlve nimega Scheer /
2. Sünniaeg ja -koht Rakvere 30.7.1894.a.
3. Perekonnaseis abielus
4. Alaline elukoht oli Tallinnas, Pronksi tn.6-7
5. Elukutse kodune
6. Riikkondsus ja rahvus Eesti, juut.
7. ~~Saksa Julgeolekupolitsei otsusega „ “ 194 a. mõistetud surma ja otsus samal päeval Tallinnas täide viidud.~~

Surnud Pihkvas 1941.a. detsembri kuul. Täpsem kuupäev teadmata.

Juhataja.

Assistent.

ERA.F.R-64.N.1.S.842.L.209.

123

Ruvin Teitelbaumi surmateade
Obituary notice of Ruvin Teitelbaum

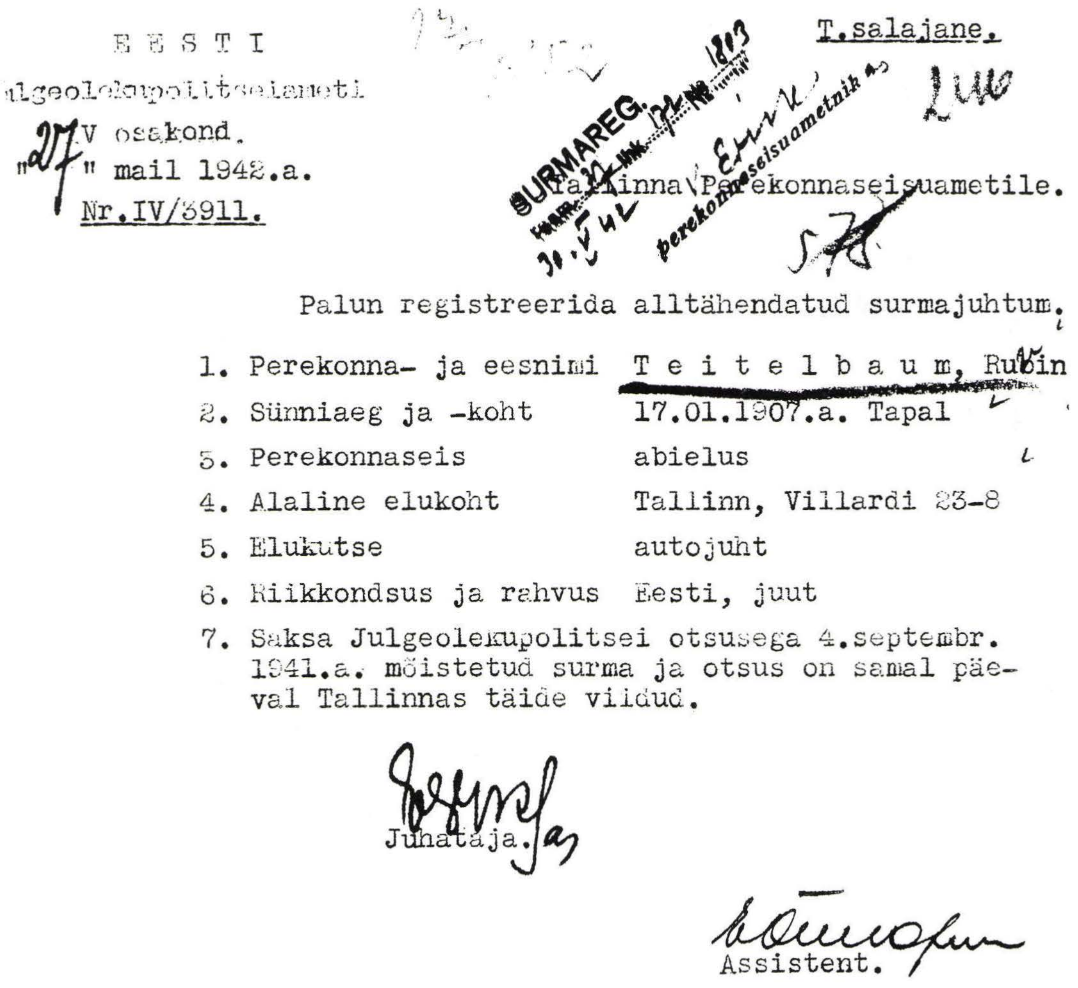

E E S T I
ulgeolekupolitseiameti
IV osakond.
"27" mail 1942.a.
Nr.IV/3911.

T.salajane.

SURMAREG. Nr. 1813
31.V.42

perekonnaseisuametnik

Tallinna Perekonnaseisuametile.

Palun registreerida alltähendatud surmajuhtum.

1. Perekonna- ja eesnimi Teitelbaum, Rubin
2. Sünniaeg ja -koht 17.01.1907.a. Tapal
3. Perekonnaseis abielus
4. Alaline elukoht Tallinn, Villardi 23-8
5. Elukutse autojuht
6. Riikkondsus ja rahvus Eesti, juut
7. Saksa Julgeolekupolitsei otsusega 4.septembr. 1941.a. mõistetud surma ja otsus on samal päeval Tallinnas täide viidud.

Juhataja.

Assistent.

ERA.F.R-64.N.1.S.842.L.246.

124

Moses Burase surmateade
Obituary notice of Moses Buras

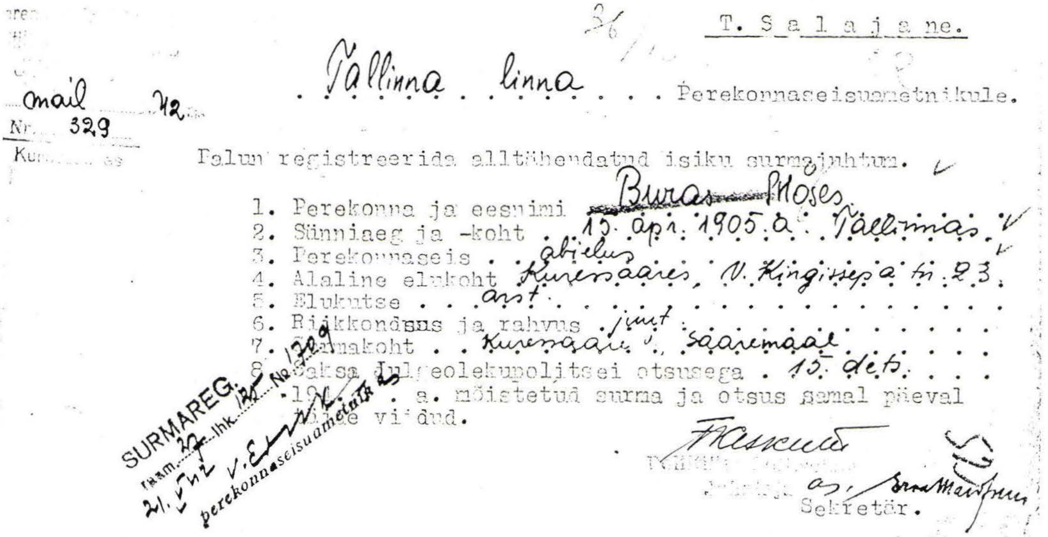

2/6

T. Salajane.

mail 42

Nr. 329

Tallinna linna Perekonnaseisuametnikule.

Palun registreerida alltähendatud isiku surmajuhtum.

1. Perekonna ja eesnimi ~~Buras~~ Moses
2. Sünniaeg ja -koht 15. apr. 1905. a. Tallinnas.
3. Perekonnaseis abielus
4. Alaline elukoht Kuressaares, V. Kingissepa tn. 23.
5. Elukutse arst.
6. Riikkondsus ja rahvus juut
7. Surmakoht Kuressaare v., Saaremaal
8. Saksa Julgeolekupolitsei otsusega 15. dets. 194 . a. mõistetud surma ja otsus samal päeval täide viidud.

as. Sekretär.

SURMAREG. raam. 27 lhk. 121 № 1729

21. V 42 v.

perekonnaseisuametnik as

ERA.F.R-64.N.1.S.841.L.32.

125

Salomon Katzi surmateade
Obituary notice of Salomon Katz

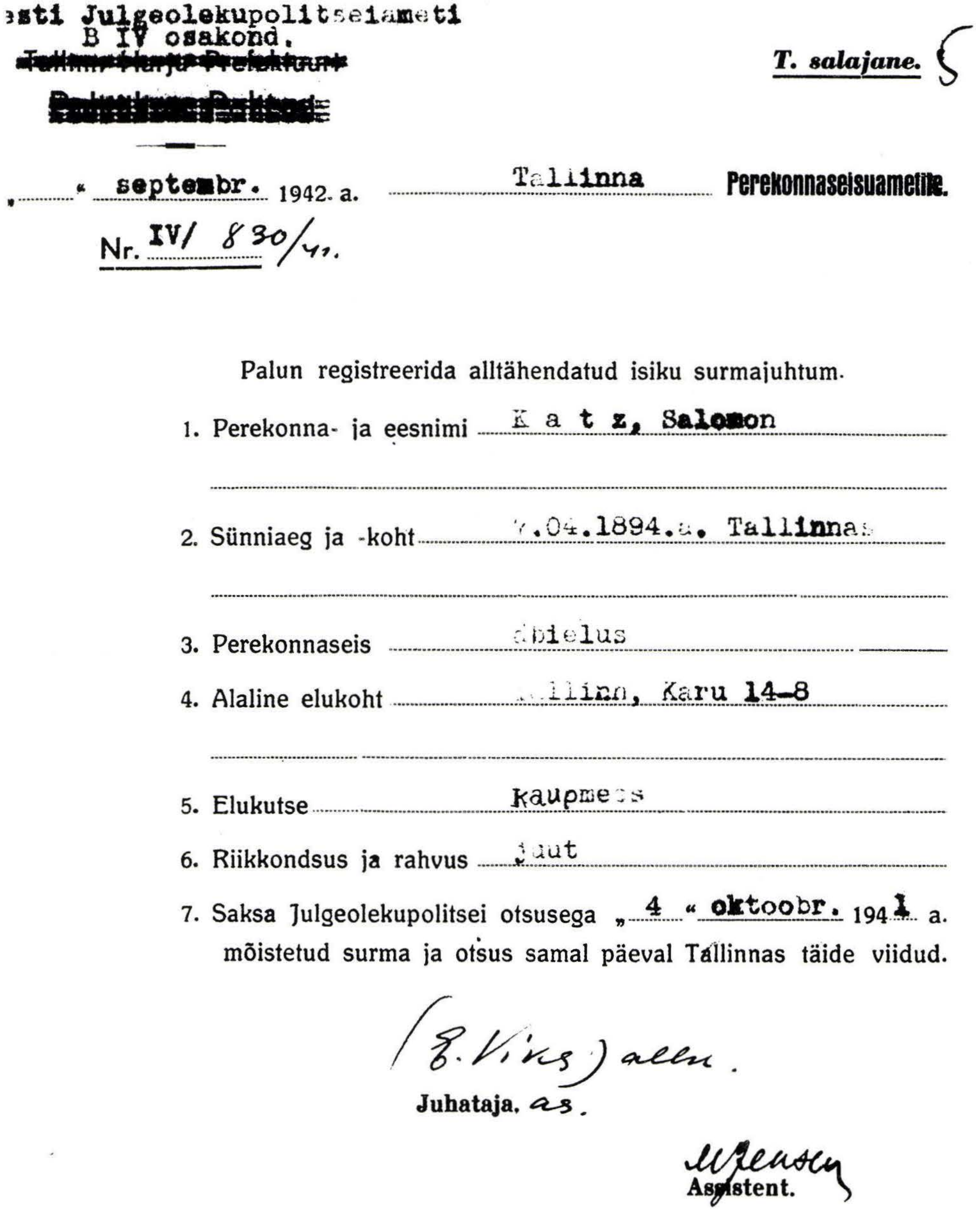

esti Julgeolekupolitseiameti
B IV osakond.
~~Tallinn-Harju Prefektuur~~
~~[illegible]~~

T. salajane. 5

„ “ septembr. 1942. a. Tallinna Perekonnaseisuametile.

Nr. IV/ 830/41.

Palun registreerida alltähendatud isiku surmajuhtum.

1. Perekonna- ja eesnimi K a t z, Salomon
2. Sünniaeg ja -koht 7.04.1894.a. Tallinnas
3. Perekonnaseis abielus
4. Alaline elukoht Tallinn, Karu 14-8
5. Elukutse kaupmees
6. Riikkondsus ja rahvus juut
7. Saksa Julgeolekupolitsei otsusega „ 4 “ oktoobr. 1941 a. mõistetud surma ja otsus samal päeval Tallinnas täide viidud.

(E. Viks) allk.
Juhataja. as.

Assistent.

ERA.F.R-64.N.4.S.370.L.5.

126

Väljavõte süüdimõistetute registrist
An extract from the registry of convicts

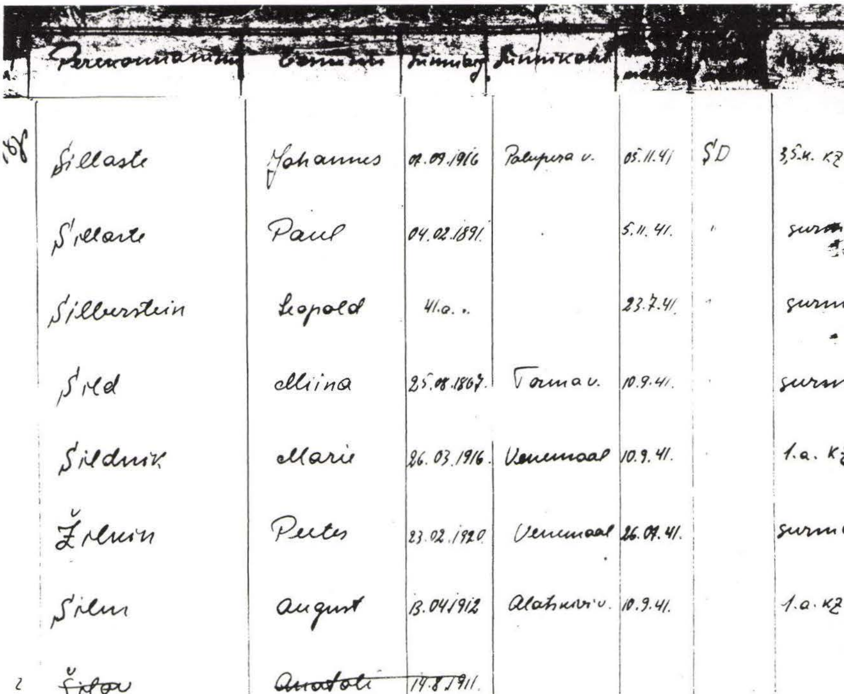

	Perekonnanimi	Eesnimi	Sünniaeg	Sünnikoht			
18	Sillaste	Johannes	07.09.1916	Palupera v.	05.11.41	SD	3,5 k. KZ
	Sillaste	Paul	04.02.1891.		5.11.41.	"	surm
	Silberstein	Leopold	41 a. ..		23.7.41.	"	surm
	Sild	Miina	25.08.1867.	Torma v.	10.9.41.		surm
	Sildnik	Marie	26.03.1916.	Venemaal	10.9.41.		1.a. KZ
	Žilin	Peeter	23.02.1920	Venemaal	26.07.41.		surm
	Silm	August	13.04.1912	Alatskivi v.	10.9.41.		1.a. KZ
?	~~Šilov~~	~~Anatoli~~	~~14.8.1911.~~				
	Siim	Karl-Rudolf	16.08.1900	Kudina v.	10.10.41.	"	2.a. KZ
	Simin	Ivan	06.8.1895	Venemaal	03.11.1941.	"	1,5 k. KZ
	Simka	Alviine	22.11.1901.	Karilatsi v.	2.09.41.	"	KZ. ku 10.9.
	Siimo	Arnold	5.09.1915	Tartus	8.09.41	"	2.a. KZ
	Siimo	Johannes	5.2.1901.	Kursi v.	11.8.41.	"	surm
	Siimo	Karl	1.8.1909.	Mäksa v.	04.08.41.	"	surm
	Siimjärv	Elli	22.07.1897.		30.08.41.	"	2.k. KZ.

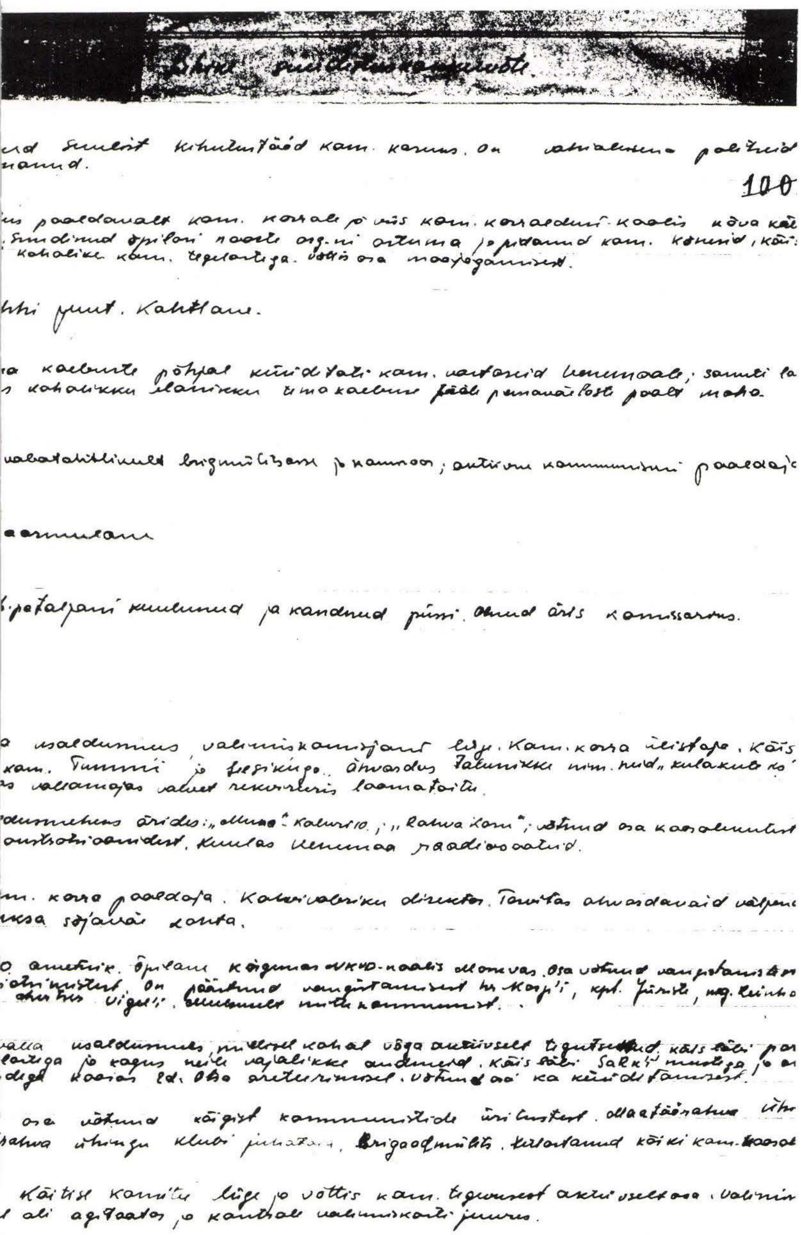

Lühike süüdistuskokkuvõte

d Soomest kihelkonnatööd kom. korras. On ametlikuna politseid
nanud.

100

us paaldavalt kom. korrale ja viis kom. korraldusi kaalis kõva käe
Soomlinud õpilaste noorte org.-ni astuma ja pidanud kom. kõnesid, käi:
kohalike kom. tegelastega. võttis osa maajagamisest.

hhi juut. Kahtlane.

a kaebuste põhjal küüditati kom. vastaseid Venemaale; samuti la
s kohalikku elanikku tema kaebuse järele punaväelaste poolt maha.

vabatahtlikult brigmiilitsasse ja kannud; aktiivne kommunismi pooldaja

aasmulane

-pataljoni kuulunud ja kandnud püssi. Olnud äris komissarina.

a usaldusmees valimiskomisjoni liige. Kom. korra ülistaja. Käis
kom. Tammi ja Lepikuga. Ähvardas Talunikke nim. nnd „kulakute ko
s vallamajas valvet rekvireeris laomataitu.

usaldusmehena ärides: „Uhuse" Kalurite; „Rahva Kom"; võtnud osa koosolekutest
aratsiooniandest. Kuulas Venemaa raadiosaateid.

m. korra pooldaja. Kalurivabriku direktor. Tõrvitas ähvardavaid välja
ksa sõjaväe konta.

O ametnik. Õpilane kõigemas NKVD-naalis ollonevas. Osa võtnud vangistamistest
otsimistest. On jäänud vangistamisest kr. Kopp'i, kpt. Järvele, ng. Reinho
ohvitser Vigel'i. Ullamuller muutu kommunist.

valla usaldusmees, mitmel korral väga aktiivselt tegutsenud. Käis tal par
laatiga ja kogus neile vajalikke andmeid. Käis tal Salk'i mustlaga ja
dega kaasas Ed. Otto arreteerimisel. Võtnud osa ka küüditamisest.

osa võtnud kõigist kommunistide üritustest. Maatöörahva ühi
rahva ühingu klubi juhataja. Brigaadmiilits. Tervitanud kõiki kom. koosol

Käitise komitee liige ja võttis kom. tegevusest aktiivselt osa. Valimis
oli agitaator, ja kandidaat valimiskasti juures.

ERA.F.R.-64.N.1.S.89.L.122.

An extract from the registry of convicts. The third in the list is Leopold Silberstein, 41 years old. Sentenced to death on July, 23, 1941. Indictment: a Czech Jew, suspect.

]

127

Väljavõte Savel Kletzky juurdlustoimikust — otsus hukkamise kohta
An extract from the investigation file of Savel Kletzky — execution warrant

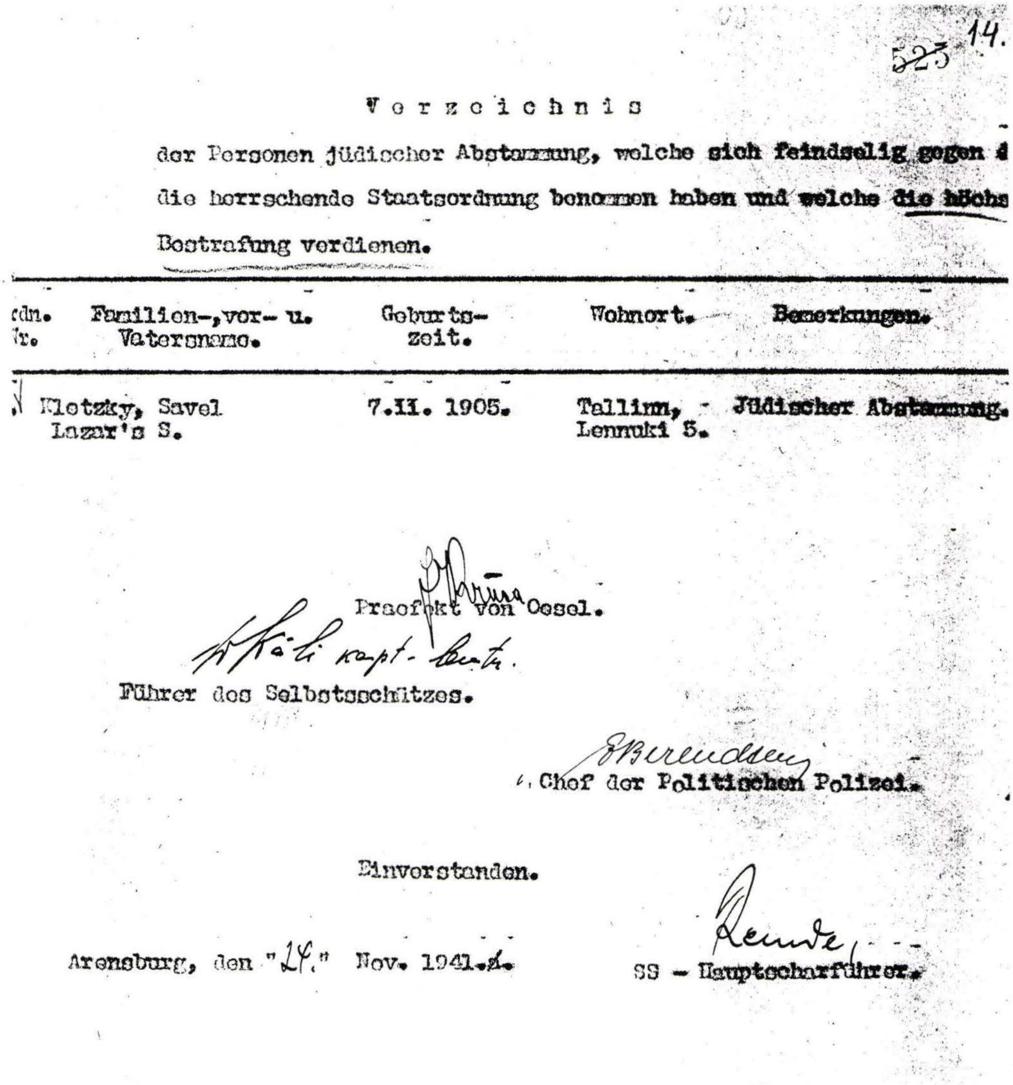

~~523~~ 14.

Verzeichnis

der Personen jüdischer Abstammung, welche sich feindselig gegen d
die herrschende Staatsordnung benommen haben und welche die höchs
Bestrafung verdienen.

rdn. Nr.	Familien-, vor- u. Vatersname.	Geburts- zeit.	Wohnort.	Bemerkungen.
√	Kletzky, Savel Lazar's S.	7.II. 1905.	Tallinn, Lennuki 5.	Jüdischer Abstammung.

Prüna

Praefekt von Oesel.

W. Käli kapt.-leut.

Führer des Selbstschutzes.

E. Berendsen

i. Chef der Politischen Polizei.

Einverstanden.

Arensburg, den "24." Nov. 1941.a.

Rende

SS - Hauptscharführer.

ERA.F.R-64.N.1.S.88.L.14.

Mõistetud surma 24. novembril 1941.
Sentenced to death on November 24, 1941.

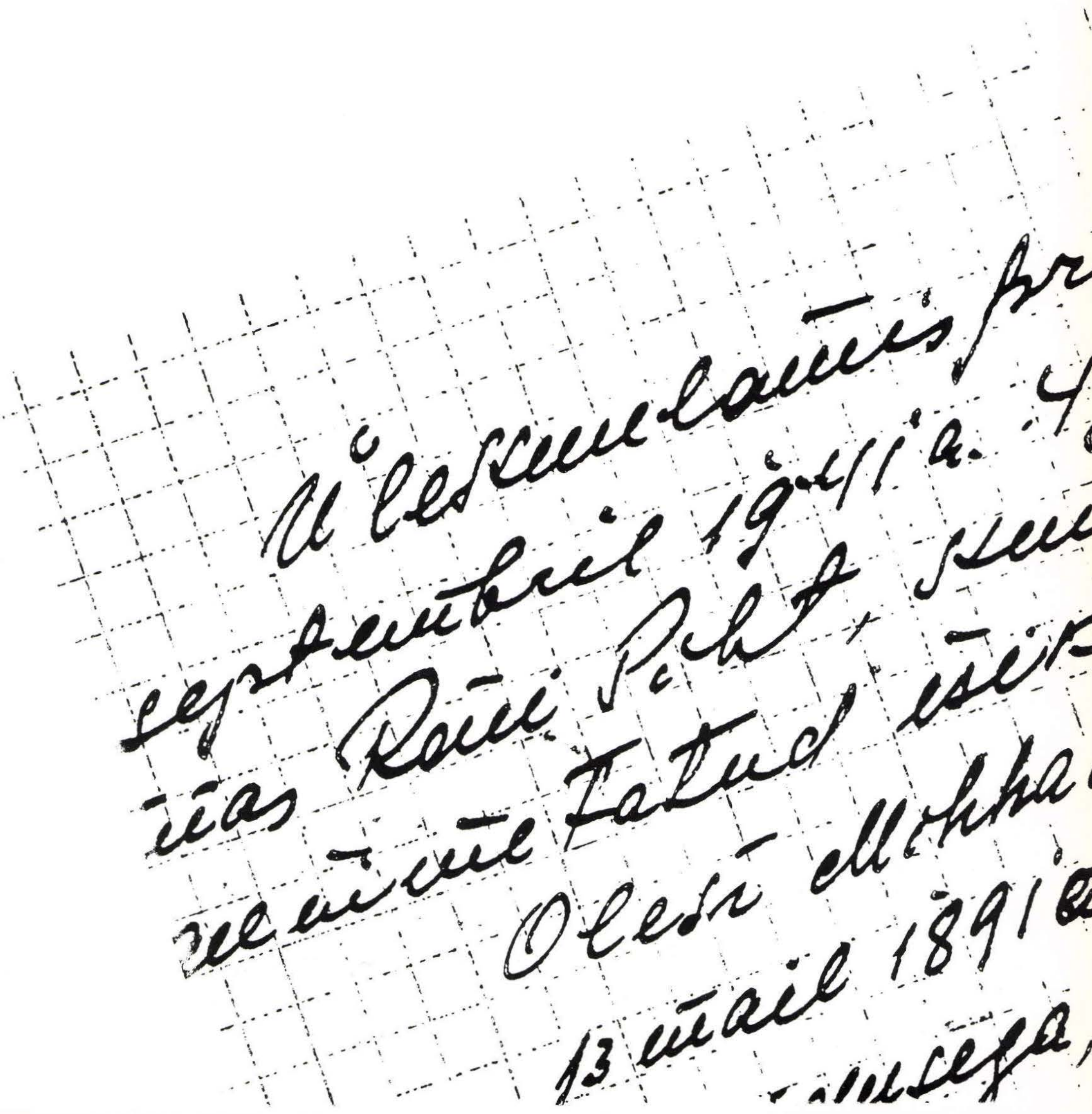

Ülekuulamis pr
septembril 1941 a. 4
[illegible] Raui [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
Olesi [illegible]
13 maail 1891 a
[illegible]

Nimekiri nr. 1 / List of Names No.1

Aastail 1941-1942 mõrvatud juutide — Eesti Vabariigi kodanike nimekiri / Jews, citizens of Estonia, murdered in 1941-1942. General List.

PEREKONNANIMI *SURNAME*	*EESNIMI* *CHRISTIAN (FIRST) NAME*	*SUGU* *GENDER* *(Woman - N Man - M)*	*SÜNNIAEG* *DATE OF BIRTH*	*ELUKOHT* *RESIDENCE*
1. Abel	Lina	N	...	Viljandi
2. Abel	Maks	M	...	Viljandi
3. Abeshaus	Schliom	M	01.05.1890	Tallinn
4. Abraham	Peeter	M	17.02.1872	Tallinn
5. Abram	Feige	N	...	Tartu
6. Abram	Meery	N	...	Tartu
7. Abram	Movsche	M	...	Tartu
8. Abram	...	...	...	Tartu
9. Abram	...	...	...	Tartu
10. Abram	...	...	...	Tartu
11. Abram	...	...	...	Tartu
12. Abramson	Abram	M	07.03.1891	Tallinn
13. Abramson	Josef	M	1880	Tallinn
14. Abramson	Jossel-Pinhos	M	10.08.1873	Tallinn
15. Abramson	Mischa	M	1932	Tallinn
16. Abramson	Sara	N	15.07.1903	Tallinn
17. Aisikovits	Eta	N	1873	Rakvere
18. Aisikovits	Samuil	M	20.10.1871	Rakvere
19. Alperovitsch	Dvoira	N	15.07.1878	Tallinn
20. Alperovitsch	Moses	M	06.09.1877	Tallinn
21. Altmark	Alfred-Moisei	M	19.07.1902	Tallinn
22. Altmark	Ehiel	M	02.02.1875	Tallinn
23. Amitan	Isai	M	19.12.1882	Tallinn
24. Amitan	Lev-Leib	M	28.08.1870	Tallinn
25. Aptekarev	Ettel	N	1870	Tartu
26. Aronovitsch	Anna-Sara	N	27.03.1911	Kiisa
27. Aronovitsch	Ettel	N	1897	Tallinn
28. Aronovitsch	Golda	N	1922	Tallinn
29. Aronovitsch	Hanna	N	1922	Tallinn
30. Aronovitsch	Hessel	M	20.05.1919	Tallinn
31. Aronovitsch	Jankel	M	06.07.1881	Kiisa
32. Aronovitsch	Rebekka	N	09.01.1914	Tallinn
33. Aronovitsch	Sara	N	23.11.1892	Kiisa
34. Aronovitsch	Schmuil	M	16.07.1886	Tallinn
35. Aronovitsch	Zilla	N	06.08.1912	Kiisa
36. Arra	Sara	N	24.12.1898	Pärnumaa

37. Asnovitz	Leiba	M	...	Tallinn
38. Asnovitz	Moriascha	N	13.01.1870	Tallinn
39. Atlas	Joosep	M	...	Tartu
40. Atlas	Rachiel	N	...	Tartu
41. Ballak	Hirsch	M	09.01.1902	Tallinn
42. Bam	Abram	M	1931	Tallinn
43. Bam	Chane	N	1935	Tallinn
44. Bam	Chava	N	1905	Tallinn
45. Bam	David	M	1933	Tallinn
46. Bam	Debora	N	1904	Tallinn
47. Bam	Hessel	M	1926	Tallinn
48. Bam	Hessel	M	1928	Tallinn
49. Bam	Iisak	M	1929	Tallinn
50. Bam	Ita	N	1931	Tallinn
51. Bam	Jakob	M	11.01.1903	Tallinn
52. Bam	Jankel	M	1902	Tallinn
53. Bam	Meier	M	26.03.1904	Tallinn
54. Baskin	Israel	M	20.01.1905	Tallinn
55. Bass	Abram-Abe	M	01.09.1901	Tallinn
56. Bass	Sara	N	01.04.1908	Tallinn
57. Beilinson	Benjamin	M	31.03.1892	Jõhvi
58. Beilinson	Jakob	M	09.11.1923	Tallinn
59. Belastozki	Abram	M	19.02.1899	Tallinn
60. Belastozki	Bascha	N	1868	Tallinn
61. Belastozki	David	M	08.02.1869	Tallinn
62. Belastozki	Sime-Reise	N	10.07.1894	Tallinn
63. Belkin	Esther	N	25.03.1883	Tallinn
64. Bell	Haim	M	15.01.1879	Pärnu
65. Bell	Nossan	M	04.05.1928	Pärnu
66. Bell	Sara	N	14.03.1889	Pärnu
67. Berkovitsch	David	M	30.03.1924	Tallinn
68. Berkovitsch	Joseph	M	13.11.1890	Tallinn
69. Berkovitsch	Moritz	M	1891	Tallinn
70. Berkovitsch	Rosa	N	1896	Tallinn
71. Berkovitsch	Sara	N	22.06.1914	Tallinn
72. Bernstein	Bernhard	M	01.06.1901	Tallinn
73. Bernstein	Mila	N	29.11.1889	Pärnu
74. Besprosvanie	Sara-Basse	N	01.06.1899	Tallinn
75. Binnmann	Hertz	M	28.10.1906	Tallinn
76. Binnmann	Lea	N	13.07.1875	Pärnu
77. Birnik	Anna	N	18.01.1894	Pärnu
78. Birnik	Blume	N	28.06.1924	Pärnu
79. Birnik	Michel-Oscher	M	04.11.1895	Pärnu
80. Blechmann	Liine	N	...	Tallinn
81. Blechmann	Moses	M	22.10.1890	Tallinn

82.	Bloch	Hilel	M	1897	Pärnu
83.	Bloch	Isak	M	07.01.1898	Pärnu
84.	Bloch	Lea	N	19.09.1906	Pärnu
85.	Bloch	Leie	N	01.01.1929	Pärnu
86.	Bloch	Mirjam	N	14.01.1933	Pärnu
87.	Bloch	Selde	N	05.12.1897	Pärnu
88.	Bluhm	Friedericke	N	11.06.1906	Tartu
89.	Blumenhof	Ber	M	21.07.1900	Rakvere
90.	Blumenhof	Ella	N	15.05.1878	Rakvere
91.	Blumenhof	Leo	M	19.03.1903	Rakvere
92.	Blühman	Moses	M	22.10.1890	Tallinn
93.	Bobkovitsch	Joina	M	03.08.1909	Tallinn
94.	Braschinsky	Beata	N	25.09.1926	Tartu
95.	Braschinsky	Hirsch	M	10.03.1891	Tartu
96.	Braschinsky	Jakob	M	13.11.1898	Tallinn
97.	Braschinsky	Leo	M	1929	Tartu
98.	Braschinsky	Liba	N	...	Tartu
99.	Braschinsky	Sima	N	28.12.1907	Tallinn
100.	Braschinsky	Amnon	M	1939	Tallinn
101.	Brauns	Reisa	N	12.07.1898	Viljandi
102.	Brauns	Villi	M	09.07.1902	Tallinn
103.	Brekel	Geile	N	28.08.1872	Tallinn
104.	Brenner	Lea	N	07.07.1904	Pärnu
105.	Brenner	Rochele-Riva	N	19.06.1900	Tallinn
106.	Brin	Haja	N	12.07.1873	Tallinn
107.	Brisk	Elias	M	...	Põltsamaa
108.	Brisk	Isak	M	...	Põltsamaa
109.	Brodsky	Anatoli	M	10.05.1919	Tallinn
110.	Brodsky	Ella	N	12.02.1888	Tallinn
111.	Brodsky	Heinrich	M	02.03.1913	Tallinn
112.	Brodsky	Miron	M	24.08.1877	Tallinn
113.	Bruck	Ida	N	1854	Tallinn
114.	Bub	Ette	N	02.08.1921	Pärnu
115.	Bub	Feige	N	10.10.1925	Pärnu
116.	Bub	Karl	M	1885	Pärnu
117.	Bub	Leib	M	15.03.1876	Pärnu
118.	Bub	Mille	N	02.08.1893	Pärnu
119.	Bub	Sara	N	10.05.1924	Pärnu
120.	Bub	Seine	N	20.12.1897	Pärnu
121.	Buras	Michail	M	09.08.1900	Tallinn
122.	Buras	Moses	M	15.04.1905	Kuressaare
123.	Busch	Sima	N	...	Tallinn
124.	Danziger	Dvoire	N	...	Tallinn
125.	Danziger	Feiga	N	...	Tallinn
126.	Danziger	Hennoch	M	14.02.1893	Tallinn

127.	Danziger	Hirsch	M	15.08.1920	Tallinn
128.	Dattel	Sara	N	24.06.1862	Pärnu
129.	Ditman	Frida	N	1880	Tallinn
130.	Ditman	Haim	M	1925	Tallinn
131.	Ditman	Hirsch	M	1880	Tallinn
132.	Dobruschkes	Benjamin	M	23.02.1922	Tartu
133.	Donde	A.	...	...	Viljandi
134.	Donde	Avira	N	...	Viljandi
135.	Donde	Hanna	N	...	Tallinn
136.	Donde	Jakob	M	...	Viljandi
137.	Donde	L.	...	...	Viljandi
138.	Donde	Meissa	M	10.03.1898	Viljandi
139.	Donde	Nikolai	M	11.02.1901	Tapa
140.	Donde	Reine	N	1897	Viljandi
141.	Donde	Sara	N	...	Viljandi
142.	Donde	Saul	M	12.01.1906	Viljandi
143.	Drosd	Josef	M	15.03.1878	Tallinn
144.	Drosd	Scheine	N	1881	Tallinn
145.	Drui	Riva	N	...	Tartu
146.	Dubrovkin	Feige	N	24.10.1880	Tallinn
147.	Dubrovkin	Issai	M	15.01.1901	Tallinn
148.	Dubrovkin	Jevel	M	23.09.1871	Tallinn
149.	Dubrovkin	Libe-Gene	N	12.09.1917	Tallinn
150.	Dubrovkin	Markus	M	05.06.1903	Tallinn
151.	Dubrovkin	Selde	N	30.03.1916	Tallinn
152.	Eidelmann	Joseph	M	22.09.1889	Tallinn
153.	Eidelmann	Reeno	N	13.12.1919	Tallinn
154.	Eidelmann	Zilla	N	26.12.1889	Tallinn
155.	Eitelberg	Eduard	M	08.06.1922	Tallinn
156.	Eitelberg	Gertrud	N	12.02.1912	Tallinn
157.	Eitelberg	Gite	N	1935	Tallinn
158.	Eitelberg	Hanno	M	...	Tallinn
159.	Eitelberg	Henach	M	...	Tartu
160.	Eitelberg	Riina	N	1937	Tallinn
161.	Eitelberg	Tamara	N	1941	Tallinn
162.	Eitelberg	...	...	...	Tartu
163.	Elenek	Israel	M	22.03.1881	Tallinn
164.	Elian	Elia	M	06.01.1880	Tallinn
165.	Epstein	Beinesch	M	16.06.1897	Tallinn
166.	Epstein	David	M	06.01.1891	Tallinn
167.	Epstein	Gute-Mire	N	1861	Tallinn
168.	Epstein	Jakob	M	05.02.1886	Tallinn
169.	Epstein	Meier	M	...	Tallinn
170.	Epstein	Solomon	M	01.05.1885	Tallinn
171.	Epstein	Rebekka	N	...	Tallinn

172. Faivelson	Asne	N	...	Tartu
173. Faivelson	Isak	M	...	Tartu
174. Faivelson	Roche	N	...	Tartu
175. Faivelson	Schore	N	...	Tartu
176. Farber	Benjamin	M	...	Tallinn
177. Feigin	Viktor	M	1910	Tallinn
178. Finberg	Miina	N	1871	Tartu
179. Finkelstein	Dimitri	M	06.07.1898	Tallinn
180. Firck	Bernhard	M	14.01.1927	Rakvere
181. Firck	Gottfried	M	17.04.1897	Tallinn
182. Firck	Sara	N	10.04.1869	Rakvere
183. Firck (Lepp)	Mirjam	N	16.02.1902	Rakvere
184. Flachs	Abraham	M	03.05.1865	Tartu
185. Flachs	Meier	M	...	Tartu
186. Flachs	Paja	N	...	Tartu
187. Frank	Basja	N	14.12.1896	Tartu
188. Frank	David	M	15.04.1899	Tartu
189. Frank	Gita	N	10.11.1905	Tallinn
190. Frank	Gita	N	1928	Tallinn
191. Frank	Hane	N	...	Tallinn
192. Frank	Ilja	M	23.08.1902	Tallinn
193. Frank	Kune	M	25.06.1900	Tallinn
194. Frank	Mali	N	...	Tallinn
195. Frank	Minna	N	07.12.1877	Pärnu
196. Frankenthal	Ellen	N	12.01.1922	Tallinn
197. Frankenthal	Ruth	N	14.07.1927	Tallinn
198. Freidin	Aisik	M	06.06.1895	Tallinn
199. Friedemann	Taube	N	11.03.1876	Tallinn
200. Frischer	Abram	M	05.12.1907	Tallinn
201. Fukchs	Itshok	M	...	Tartu
202. Fukchs	Ovsei-Leo	M	23.01.1894	Tallinn
203. Fukchs	Eta	N	...	Tartu
204. Gadovski	Bernhard-Benzion	M	...	Tallinn
205. Gassmann	Sonja	N	05.10.1908	Tallinn
206. Gelb	Ada	N	...	Tallinn
207. Gelb	Ida	N	07.04.1892	Tallinn
208. Gelb	Inna	N	22.12.1918	Tallinn
209. Gelb	Isor	M	1895	Tartu
210. Gelb	Michel	M	23.07.1892	Tallinn
211. Gelb	Ritta	N	08.11.1923	Tallinn
212. Gelbstein	Nathan	M	15.01.1908	Tallinn
213. Gen	Movscha	M	19.01.1878	Tallinn
214. Gerschanovitsch	Frume	N	12.05.1866	Tallinn
215. Gerschanovitsch	Leiser	M	24.10.1874	Tallinn
216. Gerschanovitsch	Simha-Movscha	M	08.01.1881	Tallinn

217.	Gersckovitsch	Julius	M	28.04.1919	Tallinn
218.	Gilbart	Tsili	N	13.10.1899	Rakvere
219.	Gilinov	Hirsch	M	...	Tartu
220.	Ginitzisky	Leo	M	...	Põltsamaa
221.	Ginovker	Haja	N	1880	Tallinn
222.	Ginsberg	Anna	N	28.09.1872	Tallinn
223.	Ginsberg	Joseph	M	02.10.1874	Tallinn
224.	Ginsburg	David	M	13.06.1890	Tallinn
225.	Girschkovitsch	Joseph	M	05.07.1888	Tallinn
226.	Glas	Izhak	M	02.02.1905	Tallinn
227.	Glikmann	Ita-Sora	N	26.08.1879	Tartu
228.	Glückmann	Bendet	M	10.09.1869	Tallinn
229.	Goldberg	Benjamin	M	...	Tartu
230.	Goldberg	Chjene	N	...	...
231.	Goldberg	Dveira	N	28.01.1899	Tartu
232.	Goldberg	Ella	N	01.07.1915	Pärnu
233.	Goldberg	Endel	M	08.04.1934	Tartu
234.	Goldberg	Esna	N	...	Tartu
235.	Goldberg	Feige	N	07.06.1914	Pärnu
236.	Goldberg	Hanna	N	26.09.1919	Pärnu
237.	Goldberg	Israel	M	20.10.1887	Pärnu
238.	Goldberg	Josi	M	29.09.1939	Pärnu
239.	Goldberg	Leopold	M	07.05.1899	Pärnu
240.	Goldberg	Liia	N	25.03.1935	Pärnu
241.	Goldberg	Malke	N	06.02.1896	Pärnu
242.	Goldberg	Meer	M	23.03.1890	Pärnu
243.	Goldberg	Pinchos	M	25.12.1910	Pärnu
244.	Goldberg	Rena	N	10.04.1938	Pärnu
245.	Goldberg	Rosa	N	20.03.1882	Pärnu
246.	Goldberg	Samuel	M	05.02.1879	Tallinn
247.	Goldmann	Ber	M	14.12.1876	Tallinn
248.	Goldmann	Josef	M	1919	Tallinn
249.	Goldstein	Natan	M	05.02.1881	Tallinn
250.	Golomb	Volf	M	24.01.1898	Tallinn
251.	Gomer	Aba	M	1897	Tallinn
252.	Gomer	Hanna	N	26.08.1900	Tallinn
253.	Gomer	Schneur	M	1932	Tallinn
254.	Gordin	Isak	M	02.04.1906	Tallinn
255.	Gordin	Nikolai	M	...	Tallinn
256.	Gordon	Ida	N	1895	Tallinn
257.	Gordon	Koppel	M	...	Tallinn
258.	Gorfinkel	Hirsch	M	06.02.1925	Pärnu
259.	Gorfinkel	Olga	N	1870	Narva
260.	Gorfinkel	Sara	N	04.04.1891	Pärnu
261.	Grinberg	Blume	N	...	Narva

262. Grinberg	Grigori	M	...	...
263. Grinberg	Leib	M	1890	Narva
264. Grinstan	Abram	M	...	Tallinn
265. Grinstan	Anna-Haje	N	...	Tallinn
266. Grinstan	Mary	N	1890	Tallinn
267. Grinstan	Mendel	M	1919	Tallinn
268. Grossman	Leib	M	27.10.1883	Tallinn
269. Grusin	Aron	M	...	Tallinn
270. Grusin	Leiser	M	...	Tallinn
271. Grusin	Marjascha-Sara	N	...	Tallinn
272. Grusin	Wulf	M	...	Tallinn
273. Grünberg	Elga	N	...	...
274. Grünberg	Moriz	M	...	Tallinn
275. Grünberg	Samuel	M	09.04.1919	...
276. Grünberg	Sisle	N	...	Tallinn
277. Grünhut	Henni	N	1913	Tallinn
278. Grünhut	Rubin	M	1910	Tallinn
279. Grünstein	Hirsch	M	10.04.1907	Tallinn
280. Grünstein	Solomon	M	01.01.1903	Tallinn
281. Gudovski	Bernhard	M	13.08.1877	Tallinn
282. Gulkovitsch	Friida	N	27.02.1900	Tartu
283. Gulkovitsch	Lazar	M	20.12.1898	Tartu
284. Gulkovitsch	Lea	N	02.09.1925	Tartu
285. Gulkovitsch	Leo	M	...	Tartu
286. Gulkovitsch	Sulamith	N	03.01.1936	Tartu
287. Gurevitsch	Isroel-Oscher	M	1927	Tallinn
288. Gurevitsch	Lazar	M	...	Tallinn
289. Gutkin	Regina	N	1896	Tallinn
290. Gutkin	Sophie	N	1872	Tallinn
291. Hackelevits	Haim-Moische	M	...	Narva
292. Hackelevits	Moses	M	14.03.1860	Narva
293. Haisel	Leho (Abram)	M	28.06.1907	...
294. Haitin	Ilja	M	12.04.1906	Tallinn
295. Haitin	Josua	M	24.04.1904	Tallinn
296. Haitin	Selik	M	21.12.1901	Tallinn
297. Haitov	Abram	M	18.04.1894	Pärnu
298. Haitov	Esther	N	17.07.1924	Pärnu
299. Haitov	Freide	N	20.09.1878	Pärnu
300. Haitov	Isaak	M	25.05.1904	Pärnu
301. Haitov	Jetti	N	04.04.1905	Pärnu
302. Haitov	Jossel	M	27.06.1878	Tallinn
303. Haitov	Lea	N	03.05.1900	Pärnu
304. Haitov	Leopold	M	12.03.1872	Pärnu
305. Haitov	Moische	M	1863	Pärnu
306. Haitov	Rahel	N	19.06.1933	Pärnu

307.	Haitov	Reisa	N	...	Tallinn
308.	Haitov	Salman	M	...	...
309.	Haitov	Zvija-Zille	N	02.05.1896	Pärnu
310.	Halbreich	Ruvin	M	13.07.1892	Tallinn
311.	Halupovitch	Jankel	M	25.02.1901	Tallinn
312.	Hanin	Rochel	N	01.11.1897	Tallinn
313.	Harhat	Hirsch	M	14.09.1895	Tallinn
314.	Harhat	Jente	N	1861	Tallinn
315.	Hatenberg	Leiser	M	...	Tallinn
316.	Hatzkelevitsch	Haim-Moische	M	...	Narva
317.	Hecht	Abram	M	15.05.1904	Tallinn
318.	Hedzer	Anna	N	19.06.1871	Tallinn
319.	Heiman	Leibe-Selik	M	1880	Tartu
320.	Hell	Scholom	M	12.01.1886	Tallinn
321.	Heller	Eta	N	1877	Tartu
322.	Heller	Merka	M	22.06.1882	Tartu
323.	Herzenberg	Gerschon	M	04.10.1891	Tallinn
324.	Herzenberg	Hinde	N	14.06.1896	Tallinn
325.	Herzenberg	Miriam	N	...	Tallinn
326.	Herzfeld	Haim	M	10.08.1895	Tallinn
327.	Herzfeld	Rosalia	N	...	...
328.	Hirsch	Karl	M	...	Tartu
329.	Hirsch	Margo	N	...	Tartu
330.	Hirsch	Paul	M	...	Tartu
331.	Hirsch	Ruth	N	...	Tartu
332.	Hirschberg	Sascha	M	...	Tartu
333.	Hirschhorn	Dora	N	23.06.1891	Tallinn
334.	Hirschhorn	Jossel-Hirsch	M	11.06.1891	Tallinn
335.	Hirschkovits	Bascheva	M	01.08.1872	...
336.	Hirschkovitsch	David	M	19.09.1859	Tallinn
337.	Hirschovitsch	Leib	M	...	Tartu
338.	Hirschovitsch	Laser	M	...	Tartu
339.	Hirsfeldt	David	M	28.08.1930	Pärnu
340.	Hirsfeldt	Emilie	N	08.07.1900	Pärnu
341.	Hirsfeldt	Hana-Zvie	N	28.08.1854	Pärnu
342.	Hirsfeldt	Irene	N	01.01.1926	Pärnu
343.	Hirsfeldt	Leo	M	27.07.1896	Pärnu
344.	Hirsfeldt	Renata	N	19.03.1938	Pärnu
345.	Hoefer	Maria	N	13.07.1905	Tallinn
346.	Hoff	Elja	M	23.01.1901	Tallinn
347.	Hoff	Leo	M	13.08.1905	Tallinn
348.	Hoff	Mariana	N	16.08.1881	Tallinn
349.	Hoffmann	Isak	M	25.03.1903	Tallinn
350.	Hofmann	Tauba	N	1868	Tallinn
351.	Hopp	Abram	M	1893	Pärnu

352.	Hopp	Rosa	N	29.05.1905	Pärnu
353.	Hopp	Schloimo	M	11.08.1891	Pärnu
354.	Hurvits	Abram	M	...	...
355.	Hurvits	Hirsch	M	14.03.1903	Tallinn
356.	Hurvits	Hirsch	M	14.07.1929	Tallinn
357.	Hurvits	Mirjam	N	07.05.1931	Tallinn
358.	Idelson	Minoche	N	02.06.1866	...
359.	Iljaschev	Abram	M	23.02.1873	Tallinn
360.	Iljaschev	Ljubov	N	1875	Tallinn
361.	Inovlotsky	Jenny	N	15.03.1891	...
362.	Intreligator	Hennoch-Hans	M	21.05.1911	Tallinn
363.	Irschik	Volf	M	...	...
364.	Isatschik	Anna	N	29.05.1894	Tallinn
365.	Isatschik	Bene-Berta	N	18.07.1890	Tallinn
366.	Isatschik	Sophie	N	18.10.1897	Tallinn
367.	Isrin	Dascha	N	22.09.1884	Tallinn
368.	Isrin	Jakob	M	17.09.1875	Tallinn
369.	Itskovitsch	Harry	M	08.03.1919	Tallinn
370.	Itskovitsch	Rubin	M	20.03.1902	Tallinn
371.	Itskovitsch	Rusche	N	1881	Tallinn
372.	Ivanovsky	Aron-Hirsch	M	04.11.1881	Tallinn
373.	Ivanovsky	Beile	N	1849	Tallinn
374.	Ivanovsky	Vera	N	28.07.1870	Tallinn
375.	Ivanovsky	Wichne	N	...	Tallinn
376.	Izerovitsch	Jossif	M	...	...
377.	Jakob	Sore	N	...	Tartu
378.	Jakobson	Aron	M	...	Tartu
379.	Jakobson	Elka	N	23.03.1874	Tallinn
380.	Jakobson	Ester	N	04.09.1908	Tallinn
381.	Jakobson	Gena	N	10.03.1879	Pärnu
382.	Jakobson	Grete	N	...	...
383.	Jakobson	Jenni	N	1890	Tallinn
384.	Jakobson	Kalman	M	22.05.1900	Viljandi
385.	Jakobson	Robert	M	1890	Tallinn
386.	Jakobson	Samuil	M	01.01.1905	Tallinn
387.	Jaschunsky	Judit	N	29.10.1868	Tartu
388.	Jaschunsky	Meische	M	16.03.1866	Tartu
389.	Jazunskaja	...	N	1867	...
390.	Jeserovits	Hanna	N	28.04.1903	Pärnu
391.	Jeserovits	Lea	N	24.02.1900	Pärnu
392.	Josset	Berta	N	1895	Tartu
393.	Josset	Irmgart	N	1935	Tartu
394.	Josselson	Kusiel	M	10.08.1881	Tallinn
395.	Jucha	Rebekka	N	...	Tallinn
396.	Judeikin	Boris	M	14.09.1910	Tallinn

397. Judeikin	Rebekka	N	17.03.1913	Tallinn
398. Judeikin	Selik	M	08.11.1896	Tallinn
399. Judelovitsch	Boris	M	24.04.1908	Rakvere
400. Judelovitsch	Ester	N	16.10.1907	Rakvere
401. Judelovitsch	Hirsch	M	...	...
402. Judelovitsch	Jette	N	21.11.1916	Paide
403. Judelovitsch	Rebekka	N	31.07.1903	Paide
404. Judelovitsch	Sara	N	06.06.1880	Rakvere
405. Judelovitsch	Scheine	N	10.10 1881	Paide
406. Kagan	Jakob	M	31.10.1903	Narva
407. Kagan	Maksim	M	12.09.1874	Tallinn
408. Kahn	Leib	M	27.09.1901	Pärnu
409. Kalmanson	Anna	N	26.03.1904	Tallinn
410. Kamenets	Faivisch	M	...	Tallinn
411. Kamerasse	Ruth	N	1924	Tallinn
412. Kaplan	Jooseph	M	...	Tartu
413. Kaplan	Movscha	M	1864	Tartu
414. Kaplan	...	...	...	Tartu
415. Karmi	Sofia	N	20.01.1910	Pärnu
416. Katsev	Jenny	N	29.06.1883	Tallinn
417. Katsev	Juda	M	1873	Tallinn
418. Katsev	Reise	N	1868	Tallinn
419. Katsin	Nesse	N	03.09.1898	Pärnu
420. Katsov	Jankel	M	05.11.1905	Pärnu
421. Katz	Hirsch	M	06.10.1885	Tallinn
422. Katz	Hirsch	M	...	...
423. Katz	Israel	M	10.11.1894	Tallinn
424. Katz	Meier	M	...	Tartu
425. Katz	Sara	N	17.10.1892	...
426. Katz	Solomon	M	07.04.1894	Tallinn
427. Katzenelbogen	Rosa	N	24.06.1885	Tartu
428. Katzin	Beile	N	20.05.1872	Tartu
429. Katzov	Samuel	M	16.01.1908	Võru
430. Kefeli	Mark	M	20.08.1874	Tallinn
431. Kirschbaum	Ber	M	08.10.1879	Tallinn
432. Kirschbaum	Pauline	N	03.01.1864	Tallinn
433. Kirschner	Jossel-Hirsch	M	...	Tallinn
434. Kit	Kopel	M	13.08.1907	Tallinn
435. Klas-Glass	Eduard	M	06.06.1907	Tallinn
436. Klas-Glass	Hermann	M	23.02.1874	Tallinn
437. Klas-Glass	Stanislava	N	07.07.1877	Tallinn
438. Klaus	Faivusch	M	08.05.1904	Pärnu
439. Klaus	Leo	M	28.11.1903	Lehtse vald
440. Klaus	Morduch	M	1890	Pärnu
441. Klein	Abram	M	24.11.1888	Pärnu

442. Klein	Anna	N	24.06.1880	Pärnu
443. Klein	Ella	N	06.12.1911	Pärnu
444. Klein	Etel	N	06.10.1931	Pärnu
445. Klein	Peisach	M	22.10.1933	Pärnu
446. Klein	Scheine	N	12.12.1896	Pärnu
447. Kletzky	Bela-Doba	N	14.12.1909	Tallinn
448. Kletzky	Leo	M	...	Tallinn
449. Kletzky	Savel	M	07.11.1905	Tallinn
450. Kljas	Ischnja-Ber	M	1887	Tartu
451. Kljas	Jakob	M	1913	Tartu
452. Kljas	Michael	M	1915	Tartu
453. Kljas	Rebeka	N	1887	Tartu
454. Kljas	Simcha	N	27.08.1874	...
455. Kljatschko	Kalman	M	13.05.1884	Tallinn
456. Kljatschko	Marta	N	21.12.1881	Tallinn
457. Klompus	Ida	N	...	Tallinn
458. Klompus	Maks	M	30.12.1889	Tallinn
459. Klompus	Paul	M	04.04.1888	Tallinn
460. Klompus	Rosa	N	29.04.1887	Tallinn
461. Klompus	Solomon	M	01.12.1869	Tallinn
462. Klompus	Valentin	M	11.05.1917	Tallinn
463. Klompus	Valentina	N	24.08.1918	Tallinn
464. Kofkin	Anna	N	05.05.1888	Tartu
465. Kofkin	Benjamin	M	10.01.1866	Tartu
466. Kolektor	Jakob	M	30.11.1910	Tallinn
467. Kolektor	Margus	M	1873	Pärnu
468. Kolektor	Scheine	N	18.04.1876	Pärnu
469. Korobov	Josif-Rubin	M	...	Narva
470. Kozlovsky	Koppel	M	23.01.1918	Tallinn
471. Kozlovsky	Sara	N	02.08.1868	Tallinn
472. Kraemer	Samuel	M	15.08.1884	Tallinn
473. Krakusen	David	M	18.09.1909	Pärnu
474. Kremer	Mordhe	M	09.11.1902	Tartu
475. Kremer	Sore-Feige	N	09.10.1872	Tartu
476. Krentschizky	Aron	M	15.04.1892	Tallinn
477. Krentschizky	Rosa	N	26.02.1896	Tallinn
478. Krentschizky	Sara	N	16.05.1861	Tallinn
790. Kron	Bella	N	...	Tartu
480. Kron	Dora	N	...	Tartu
481. Kron	Herman	M	...	Tartu
482. Kron	Jooseph	M	...	Tartu
483. Kron	Leopold	M	...	Tartu
484. Kronik	Hane	N	20.08.1898	Tallinn
485. Kronik	Zora	N	1871	Tallinn
486. Kropman	Jeisel	M	17.09.1896	Tartu

487.	Kropmann	Ester	N	...	Tallinn
488.	Kropmann	Hadasa	N	1934	Tallinn
489.	Kropmann	Itzik	M	27.08.1867	Tartu
490.	Kropmann	Scholem	M	07.03.1895	Tallinn
491.	Kropmann	Solomon	M	1902	Tallinn
492.	Kropmann	Tamara	N	1927	Tallinn
493.	Kropmann	...	M	1938	Tallinn
494.	Krüger	Blume-Rosa	N	1887	Tallinn
495.	Krüger	Elke-Braine	N	...	Tallinn
496.	Krüger	Joseph	M	...	Tallinn
497.	Kumer	J.	...	...	Viljandi
498.	Kumer	Z.	...	...	Viljandi
499.	Kunts	Heinrich	M	1917	...
500.	Kurtmann (Prenski)	Ester	N	06.09.1906	Tallinn
501.	Kurvitsch	Hersch	M	04.07.1927	Tallinn
502.	Kurvitsch	Mirjam	N	07.05.1931	Tallinn
503.	Kuschner	Anna	N	05.09.1894	Pärnu
504.	Kuschner	Dvoira	N	05.07.1923	Pärnu
505.	Kuschner	Feige-Zira	N	19.02.1917	Pärnu
506.	Kuschner	Scholom	M	10.10.1882	Pärnu
507.	Kuschner	Taube	N	11.04.1941	Pärnu
508.	Kuschner	Israil	M	31.01.1903	Pärnu
509.	Küün (Suschau)	Ekaterina	N	28.11.1888	Tallinn
510.	Kvill	Ita	N	28.03.1862	Tallinn
511.	Kvill	Rosalie	N	20.02.1875	...
512.	Kvill	Tamara	N	10.05.1906	...
513.	Laanes (Aisikovits)	Josep	M	1916	Tallinn
514.	Laserson	Georg	M	05.02.1879	Narva
515.	Leesik	Haim	M	02.11.1926	Tallinn
516.	Leesik	Hirsch	M	02.11.1926	Tallinn
517.	Leiserovitsch	Leib	M	16.12.1901	Pärnu
518.	Levenstein	Golda	N	07.11.1889	Tallinn
519.	Levi	Boris	M	10.02.1903	Tallinn
520.	Levi	Esther	N	14.09.1877	Tallinn
521.	Levi	Isaak	M	15.10.1939	Tallinn
522.	Levi	Mirjam	N	31.12.1911	Tallinn
523.	Levi	Moses	M	11.05.1905	Tallinn
524.	Levin	Abram	M	15.02.1899	Pärnu
525.	Levin	Abram	M	...	Tartu
526.	Levin	David	M	18.04.1918	Tallinn
527.	Levin	Desi	N	04.02.1930	Pärnu
528.	Levin	Elke	N	01.01.1886	Pärnu
529.	Levin	Eva	N	...	Tartu
530.	Levin	Haim-David	M	...	Tartu
531.	Levin	Hana-Reisa	N	03.04.1874	Pärnu

532. Levin	Helene	N	28.01.1891	Pärnu
533. Levin	Hermann	M	15.10.1893	Pärnu
534. Levin	Izchok	M	19.08.1895	Tallinn
535. Levin	Josefh	M	20.01.1928	Pärnu
536. Levin	Minna	N	...	Tartu
537. Levin	Moses	M	...	Tartu
538. Levin	Rahmiel	M	19.04.1900	Tallinn
539. Levin	Samuil	M	06.11.1897	Tallinn
540. Levin	Saul	M	20.12.1884	Pärnu
541. Levin	Scheine	N	...	Tartu
542. Levin	Taube	N	01.07.1907	Pärnu
543. Levinovitsch	Leo	M	14.01.1873	Tallinn
544. Levinovitsch	Lola	N	20.06.1887	Tallinn
545. Levinovitsch	Vera	N	27.08.1882	Tallinn
546. Levinovitsch	Viktor	M	08.01.1882	Tallinn
547. Lieb	Abram	M	23.02.1908	Valga
548. Lieb	Este	N	1935	Valga
549. Lieb	Jakob	M	1938	Valga
550. Lieb	Mira	N	...	Valga
551. Liebermann	Samuel	M	02.02.1887	Tallinn
552. Liebermann	Theodosia	N	28.06.1889	Tallinn
553. Lipelis	Berta-Beile	N	...	Tallinn
554. Lipelis	Hennoch-Heinrich	M	...	Tallinn
555. Lipelis	Leib	M	08.05.1899	Tallinn
556. Lipelis	Leisja	N	17.07.1861	Tallinn
557. Lipelis	Rachil-Leie	N	...	Tallinn
558. Lopavok	Isaak	M	31.08.1910	Tallinn
559. Lourie	Hirsch	M	1936	Tallinn
560. Lourie	Meeri	N	12.06.1909	Tallinn
561. Lourie	Naftoli	M	16.07.1904	Tallinn
562. Luri	Arkadi	M	11.08.1910	Tallinn
563. Luri	Scholem	M	19.05.1887	Tallinn
564. Lurje	Abram	M	...	Tartu
565. Lurje	David	M	18.02.1900	Tartu
566. Lurje	Dveire	N	...	Tartu
567. Lurje	Faive	M	28.04.1914	Tartu
568. Lurje	Haja	N	06.02.1903	Tallinn
569. Luts(Halupovitsch)	Blume	N	1910	...
570. Maisel	Abram	M	15.06.1907	Tallinn
571. Majofes	Base	N	07.11.1888	Tallinn
572. Majofes	Leib	M	30.03.1881	Tallinn
573. Majofes	Mordehai	M	20.03.1915	Tallinn
574. Makovsky	Boris	M	17.03.1873	Tallinn
575. Mallevski	David	M	16.08.1892	Tallinn
576. Maltinski	Rahel	N	25.05.1869	Tallinn

577.	Manin	Sochele	N	...	Tallinn
578.	Margolius	Hirsch	M	1888	Pärnu
579.	Margolius	Lea	N	09.01.1932	Pärnu
580.	Margolius	Meri	N	19.12.1929	Pärnu
581.	Margolius	Riva	N	12.07.1926	Pärnu
582.	Margolius	Salomon(Samuel)	M	25.01.1922	Pärnu
583.	Margolius	Schore	N	27.05.1899	Pärnu
584.	Margolius	Zilla	N	25.10.1925	Pärnu
585.	Markuson	Salman	M	...	Tallinn
586.	Maroschnikov	M.	...	...	Viljandi
587.	Maslavski	Jechiel	M	20.03.1902	Tallinn
588.	Maslovski	Jakov	M	25.01.1919	Narva
589.	Matskin	Abram	M	15.10.1907	Tallinn
590.	Matskin	Eide	N	24.06.1918	Pärnu
591.	Matskin	Feiga	N	05.01.1887	Pärnu
592.	Matskin	Hessel	M	15.04.1883	Pärnu
593.	Meiertal	Chave	N	23.04.1896	Tallinn
594.	Meiertal	Salman	M	20.11.1880	Tallinn
595.	Mendelev	Ella	N	...	Tartu
596.	Mendelev	Pessi	N	...	Tartu
597.	Mendelev	Roman	M	...	Tartu
598.	Mendelev	Samuel	M	...	Tartu
599.	Mendelev	Schore-Chaje	N	...	Tartu
600.	Michalovsky	Fanny	N	01.01.1877	Tallinn
601.	Michelson	Dina	N	26.04.1907	Tartu
602.	Michelson	Dorit	N	1935	Tallinn
603.	Michelson	Hasche	N	14.06.1901	Tallinn
604.	Minsker	Meier	M	26.01.1903	Tallinn
605.	Mirvitz	Adolf	M	27.08.1887	Tartu
606.	Mirvitz	Boris	M	1896	Tallinn
607.	Mirvitz	Debora	N	31.01.1930	Tallinn
608.	Mirvitz	Ester	N	1888	Tallinn
609.	Mirvitz	Eugen-Joseph	M	1930	Tartu
610.	Mirvitz	Hanna	N	11.08.1885	Tallinn
611.	Mirvitz	Heinz-David	M	1929	Tartu
612.	Mirvitz	Jakob	M	1888	Tallinn
613.	Mirvitz	Konstantin	M	19.05.1890	Tallinn
614.	Mirvitz	Leo	M	1881	Tallinn
615.	Mirvitz	Lilian-Sophi	N	1933	Tartu
616.	Mirvitz	Mia	N	...	Tartu
617.	Mirvitz	Samuel	M	26.04.1893	Tartu
618.	Mirvitz	Siegfried	M	1893	...
619.	Mischkin	Elje	M	15.03.1881	Tartu
620.	Mletschin	Berta	N	...	Tallinn
621.	Mletschin	Ester	N	...	Tallinn

622.	Mletschin	Haja	N	...	Tallinn
623.	Mletschin	Hene	N	...	Tallinn
624.	Mletschin	Jete	N	...	Tallinn
625.	Mletschin	Rebekka	N	...	Tallinn
626.	Mletschin	Roche	N	...	Tallinn
627.	Mletschin	Salomon	M	...	Tallinn
628.	Mletschin	Sara	N	...	Tallinn
629.	Mletschin	Simon	M	1885	Tallinn
630.	Mogilkin	Isak	M	25.05.1892	Tartu
631.	Moschiko	Stanislav	M	...	Käina vald
632.	Movschovitsch	Sora	N	31.08.1880	Tallinn
633.	Murschak	Benjamin	M	1936	Tartu
634.	Murschak	Boruch	M	26.06.1846	Tartu
635.	Murschak	Eva	N	11.10.1903	Tartu
636.	Murschak	Haim	M	07.07.1881	Tartu
637.	Murschak	Jenna	N	1933	Tartu
638.	Mühlman	Beile	N	...	Tartu
639.	Mühlman	Rivka	N	...	Tartu
640.	Müller	Leo	M	07.04.1886	Tallinn
641.	Nachbo	Samuel	M	15.12.1903	Tallinn
642.	Nahamtschin	Schleim	M	21.09.1910	Pärnu
643.	Nasalevitsch	Elja	M	...	Narva
644.	Nasalevitsch	Violia	N	...	Narva
645.	Nassalevitsch	Boris	M	13.03.1895	Tallinn
646.	Nassalevitsch	Schanna	N	1896	Rakvere
647.	Noachas	David	M	15.01.1908	Tallinn
648.	Ogus	Bella	N	1870	Kuressaar
649.	Ogus	Leopold	M	18.07.1890	Kuressaar
650.	Ogus	Rosa	N	27.10.1891	Kuressaar
651.	Oley	Efroim	M	28.03.1876	Tallinn
652.	Oley	Mendel	M	31.05.1903	Tallinn
653.	Oley	Meri	N	...	Tallinn
654.	Oley	Rosa-Riva	N	...	Tallinn
655.	Ostrovsky	Meier	M	20.02.1874	Tallinn
656.	Ostrovsky	Raissa	N	07.03.1882	Tallinn
657.	Pajenson	Jakob	M	05.10.1890	Tartu
658.	Pant	Härmo	M	12.03.1895	Tallinn
659.	Passov	Mascha	N	...	Tallinn
660.	Pataschnik	Salomon	M	18.02.1908	Tallinn
661.	Pataschnikov	Salomon	M	05.01.1903	Tallinn
662.	Patov	Beines	M	19.07.1923	Tallinn
663.	Pavlovski	Aron	M	04.12.1926	Pärnu
664.	Pavlovski	Max	M	13.06.1898	Pärnu
665.	Pavlovski	Rebekka	N	20.06.1898	Pärnu
666.	Pavlovski	Sara	N	09.01.1876	Pärnu

667. Pavlovski	Abram	M	29.08.1934	Pärnu
668. Pentschalsky	Daniel	M	1924	Tallinn
669. Pentschalsky	Rosalie	N	...	Tallinn
670. Pentschalsky	Solomon	M	26.12.1888	Tallinn
671. Permand	Ber-Leib	M	01.04.1893	Pärnu
672. Permand	Haja	N	16.01.1921	Pärnu
673. Permand	Joosep	M	13.03.1901	Tallinn
674. Permand	Samuel	M	03.07.1904	Tallinn
675. Permand	Schapsche	M	24.01.1898	Tallinn
676. Permand	Shjene-Riva	N	20.11.1923	Pärnu
677. Pertel	Eva	N	...	Tartu
678. Pertel	Leontine	N	...	Tartu
679. Pessin	Minna	N	05.03.1882	Tallinn
680. Pevsner	Alter	M	...	Tallinn
681. Pevsner	Bendet	M	07.04.1923	Tallinn
682. Pevsner	Blume	N	10.06.1891	Tallinn
683. Pevsner	Meier	M	05.08.1880	Tallinn
684. Pevsner	Reise	N	1921	Tallinn
685. Pikarevitsch	Haim	M	30.09.1867	Tallinn
686. Pikarevitsch	Moses	M	26.01.1863	Tallinn
687. Pines	Mordhai	M	26.08.1880	Tallinn
688. Pliner	David	M	27.11.1934	Tallinn
689. Pliner	Mirjam	N	15.08.1927	Tallinn
690. Pliner	Sima	N	27.11.1934	Tallinn
691. Pliner	Jüri	M	23.05.1898	Tallinn
692. Põld (Binman)	Ella	N	...	Tallinn
693. Prensky	David	M	24.02.1878	Tallinn
694. Rabinovitsch	Hone-Hirsch	M	20.01.1874	Tallinn
695. Rabinovitsch	Roche	N	15.05.1878	Tallinn
696. Racheltschik	Rubin	M	15.11.1908	Tallinn
697. Raid	Hane	N	15.12.1909	Rakvere
698. Ratner	Dora	N	29.06.1902	Tallinn
699. Rattenberg	Gitte	N	...	Tallinn
700. Rattenberg	Hanna	N	...	Tallinn
701. Rattenberg	Lea	N	...	Tallinn
702. Rattenberg	Leiser	M	07.07.1900	Tallinn
703. Rattenberg	Rachil	N	...	Tallinn
704. Ratut	Beile	N	01.01.1928	P.-Jaagupi
705. Ratut	Haim	M	15.05.1904	Tallinn
706. Ratut	Salmen	M	1923	Tallinn
707. Reff	Scheine	N	28.12.1872	Tallinn
708. Reff	Volf	M	20.02.1902	Tallinn
709. Reigo	Lulja	N	16.06.1916	Tallinn
710. Riibak	Blume	N	1887	Tallinn
711. Rogovsky	Aron	M	29.08.1895	Tallinn

712.	Rogovsky	Chase	N	06.06.1868	Tallinn
713.	Rogovsky	Meier	M	28.09.1867	Tallinn
714.	Rosenberg	Gita	N	02.04.1909	Tallinn
715.	Rosenberg	Rahil	N	07.01.1902	Narva
716.	Rosenberg	Vladimir	M	1905	Tartu
717.	Rosenblatt	Z.	...	...	Viljandi
718.	Rosenmann	Freide	N	...	Tallinn
719.	Rosenmann	Mirjam	N	...	Tallinn
720.	Rosenmann	Mordchai	M	...	Tallinn
721.	Rosenmann	...	M	...	Tallinn
722.	Rov-Glückmann	Dveria	N	10.05.1912	Tallinn
723.	Rõbak	Blume	N	1887	Tallinn
724.	Rõbak	Movscha	M	09.06.1883	Tallinn
725.	Rubanovitsch	Elka	N	...	Tallinn
726.	Rubanovitsch	Jakov	M	1890	Tallinn
727.	Rubanovitsch	Josif	M	27.10.1896	Tallinn
728.	Rubanovitsch	Kiira	N	29.11.1915	Tallinn
729.	Rubanovitsch	Meeri-Marta	N	02.09.1877	Tallinn
730.	Rubin	Aleksander	M	06.01.1897	Tallinn
731.	Rubin	Chaim	M	13.07.1883	Tallinn
732.	Rubin	Johanna	N	27.04.1907	Tallinn
733.	Rubin	Ruth	N	05.01.1927	Tallinn
734.	Rubinstein	Aron	M	22.06.1889	Tallinn
735.	Rubinstein	Liina	N	27.09.1885	Tallinn
736.	Rubinstein	Pauline	N	25.09.1888	Tallinn
737.	Rubinstein	Rahel	N	06.11.1859	Tallinn
738.	Rubinstein	Simon	M	01.09.1858	Tallinn
739.	Rudnik	Simon	M	20.04.1917	Tallinn
740.	Russinov	David	M	01.07.1901	Tallinn
741.	Russinov	Feige-Rohl	N	24.06.1875	Tallinn
742.	Russinov	Isak	M	05.06.1906	Tallinn
743.	Russinov	Jooseph	M	01.07.1868	Tallinn
744.	Rybak	Harry	M	10.03.1924	Tallinn
745.	Rybak	Heinrich	M	28.02.1895	Tallinn
746.	Sachar-Schocher	Abram	M	17.04.1892	Tallinn
747.	Sachar-Schocher	Benjamin	M	1924	Tallinn
748.	Sachar-Schocher	Ester	N	...	Tallinn
749.	Sachar-Schocher	Isak	M	1890	Tallinn
750.	Sachar-Schocher	Mali	N	...	...
751.	Sachar-Schocher	Mary	N	1918	...
752.	Sachar-Schocher	Moischa	M	06.07.1883	Tallinn
753.	Sack	Abram	M	25.08.1893	Tartu
754.	Sack	Eljas	M	13.11.1889	Tartu
755.	Sack	Golde	N	31.10.1913	Tartu
756.	Sack	Hirsch	M	24.07.1891	Tartu

757.	Sack	Jenny	N	02.10.1892	Tartu
758.	Safro	Leiba	M	01.07.1890	Rakvere
759.	Safro	Sara	N	...	Rakvere
760.	Safro	Sarogette	N	18.07.1871	Rakvere
761.	Saidelson	Rosa	N	1889	Tallinn
762.	Salkind	Daniel	M	29.03.1930	Pärnu
763.	Salkind	Minna	N	07.07.1896	Pärnu
764.	Salkind	Rosa	N	31.03.1927	Pärnu
765.	Salkind	Salomon	M	25.01.1892	Pärnu
766.	Salome	Rebeka	N	01.01.1890	Tallinn
767.	Salzman	Vulf	M	...	...
768.	Salzmanis	Rivka	N	1909	Tartu
769.	Saposchnikov	Benjamin	M	07.05.1917	...
770.	Satsmann	Abram	M	15.01.1894	Tallinn
771.	Schachtmeister	Schlioma	M	1880	Tallinn
772.	Schadsunski	Rahmiel	M	31.12.1902	Tallinn
773.	Schafrin	Moses	M	22.11.1881	Pärnu
774.	Schapiro	Abram	M	15.03.1863	Tartu
775.	Schapiro	Scholem	M	24.03.1914	Tartu
776.	Schartup	Zalle	M	07.09.1899	Tallinn
777.	Schats	Isak	M	20.06.1906	Tallinn
778.	Scheer	Feige-Roche	N	23.09.1888	Tallinn
779.	Schein	Abram	M	13.01.1904	Tallinn
780.	Schein	Efraim	M	...	Tallinn
781.	Schein	Leib	M	09.09.1903	Tallinn
782.	Schein	Marjascha	N	14.11.1909	Tallinn
783.	Schein	Max	M	06.05.1938	Tallinn
784.	Schein	Paulina	N	20.03.1912	Tallinn
785.	Schein	Peisach	M	05.08.1911	Tallinn
786.	Schein	Salomon	M	17.04.1934	Tallinn
787.	Scher	Boris	M	02.09.1917	Tallinn
788.	Scher	Mihail	M	13.05.1891	Tallinn
789.	Schermann	Zivje	N	1867	Tartu
790.	Scheskin	Idel	M	...	Tartu
791.	Scheskin	Sara	N	...	Tartu
792.	Schimschilevitsch	Hirsch	M	...	Tallinn
793.	Schlifstein	Ester	N	...	Tallinn
794.	Schlifstein	Jette	N	11.08.1878	Tartu
795.	Schocher	Ella	N	1894	Tallinn
796.	Schois	Isaak	M	...	Viljandi
797.	Schois	Jankel	M	...	Viljandi
798.	Schuman	Feivel	M	...	Tartu
799.	Schuman	Jetty	N	...	Tartu
800.	Schuras	Ida	N	...	Tartu
801.	Schuras	Moses	M	...	...

802. Schuras	Wulf	M	...	Tartu
803. Schürer von Waldheim	...	...	...	Tallinn
804. Seberstein	Joseph	M	...	Tallinn
805. Seligson	Gite	N	22.01.1872	...
806. Selin	Hasja	N	...	Tallinn
807. Selin	Vulf	M	...	Tallinn
808. Selmanovitsch	Ruben	M	11.06.1902	...
809. Senderov	Hidel	M	...	Tallinn
810. Serma	Sivje	N	1861	...
811. Serman	Samuel	M	18.01.1913	Pärnu
812. Sikk	Lilian	N	1904	Tartu
813. Silberstein	Leopold	M	1900	Tartu
814. Silberstein	Malka	N	15.11.1903	Tartu
815. Silvanski	Hitse	N	...	...
816. Sindler	Rivke	N	12.12.1920	Pärnu
817. Slatkin	Abram	M	...	Tallinn
818. Slatkin	Abram	M	1900	Tartu
819. Slatkin	Abrascha	M	...	Tartu
820. Slatkin	Mendel	M	...	Tartu
821. Slatkin	Roche-Lea	N	...	Tartu
822. Slatkin	Schore	N	...	Tartu
823. Slik	Kalman	M	...	Tallinn
824. Slutski	Ida	N	1880	Haapsalu
825. Smiloi	Ella	N	26.09.1907	Pärnu
826. Smiloi	Ette	N	20.02.1934	Pärnu
827. Smiloi	Jakob	M	02.02.1939	Pärnu
828. Smiloi	Meier	M	18.06.1908	Pärnu
829. Smitscherovski	Volf	M	1920	Narva
830. Smoljanski	Berra	M	18.01.1914	Tallinn
831. Smoljanski	Joseph	M	...	Tallinn
832. Soloveitschik	Scharja	M	...	Tallinn
833. Sorkin	Beile	N	19.08.1899	Tallinn
834. Sorkin	Ben-Zion	M	06.07.1869	Tallinn
835. Sorkin	Issai	M	26.09.1908	Tallinn
836. Spungin	Elja-Abram	M	27.11.1907	Tartu
837. Stark	Isak	M	...	Tallinn
838. Stein	Abram	M	...	Tallinn
839. Stein	Jakob	M	...	Tallinn
840. Stein	Meier-Leib	M	1890	Narva
841. Stein	Oscher-Hirsch	M	...	Tallinn
842. Strasch	Abram	M	01.06.1901	Tallinn
843. Strasch	Mattes	M	1870	Tallinn
844. Strasch	Priske	N	...	Tallinn
845. Strazh	Moisei-Hirsch	M	31.03.1901	Tallinn
846. Strazh	Moses	M	...	Tallinn

847.	Strazh	Moses	M	02.04.1900	Tallinn
848.	Strazh	Sophie	N	1908	Tallinn
849.	Strom	Leo	M	1896	Tallinn
850.	Sule	Rebeka	N	30.07.1894	Tallinn
851.	Sungolovski	Herschel	M	...	Tallinn
852.	Susiel	Rosa	N	02.11.1897	Tartu
853.	Sverdlov	Ester	N	...	Tallinn
854.	Sverdlov	Leib	M	...	Tallinn
855.	Taich	Anna	N	13.06.1894	Rakvere
856.	Taich	Haja	N	1863	Rakvere
857.	Taich	Isak	M	27.01.1906	Rakvere
858.	Taich	Lya	M	17.12.1925	Rakvere
859.	Taich	Simeon	M	19.06.1890	Rakvere
860.	Talajevsky	Gita	N	06.04.1861	Tallinn
861.	Tatarker	Bune	M	05.10.1869	Tartu
862.	Taub	Abram	M	...	Tallinn
863.	Tauch	Salman	M	...	...
864.	Teischev	Frume	N	1892	Tallinn
865.	Teischov-Perman	Haja	N	...	Tallinn
866.	Teischov-Perman	Mia	N	...	Tallinn
867.	Teitelbaum	Doba	N	1908	Tallinn
868.	Teitelbaum	Jakob	M	...	Tallinn
869.	Teitelbaum	Rubin	M	...	Tallinn
870.	Teitmann	Reiha	N	...	...
871.	Tiins	Leib	M	...	...
872.	Timust	R.	...	...	Viljandi
873.	Tint	Edith	N	09.02.1918	Tallinn
874.	Trapido	Susman	M	17.01.1876	Tartu
875.	Tuch	Helene	N	...	Tallinn
876.	Tuch	Rachmiel	M	14.12.1892	Tallinn
877.	Tuch	Ruth	N	...	Tallinn
878.	Türno(Tisch)	Reet(Rose)	N	02.08.1907	Haapsalu
879.	Uscharov	Basja	N	...	Tartu
880.	Uscharov	Fanny	N	...	Narva
881.	Usvanski	Abram	M	22.04.1892	Tartu
882.	Usvanski	Itsik-Hirsch	M	19.10.1894	Tartu
883.	Usvanski	Jette	N	1858	Tartu
884.	Usvanski	Michail	M	05.05.1922	Tartu
885.	Usvanski	Rachel	N	1900	Tallinn
886.	Vagenheim	Zezilia	N	...	Narva
887.	Vainer	Jakob	M	03.05.1870	Tallinn
888.	Vald	Movscha	M	02.07.1899	Tallinn
889.	Veidenbaum	Isak	M	1913	Tallinn
890.	Veinberg	Ilja	M	05.03.1896	Tallinn
891.	Veinreich	Abram	M	...	...

892.	Veinreich	Hatskel	M	...	Tallinn
893.	Veinreich	Ruven	M	07.11.1884	Tallinn
894.	Veinstein	Moisei	M	...	...
895.	Verschvovski	Ita	N	1908	Tartu
896.	Vesset	Ber	M	29.09.1909	Pärnu
897.	Vesset	Feige	N	08.05.1920	Pärnu
898.	Vesset	Maks	M	19.06.1914	Pärnu
899.	Vilenski	Jooseph	M	...	Tartu
900.	Vilenski	Michel	M	22.05.1863	Tartu
901.	Vilenski	Rachil	N	06.07.1868	Tartu
902.	Vilenski	Stüsia	N	04.01.1866	Pärnu
903.	Vollmann	Lia	N	...	Tallinn
904.	Vollmann	Ruvim	M	24.02.1877	Tallinn
905.	Vseviov	David	M	05.11.1887	Tallinn
906.	Vseviov	Isroel	M	1925	Tallinn
907.	Vseviov	Jakob	M	20.04.1923	Tallinn
908.	Vseviov	Lea-Basja	N	19.12.1889	Tallinn
909.	Vulf	Hanna	N	15.06.1874	Viljandi
910.	Zalkind	Izhok	M	27.05.1883	Pärnu
911.	Zalkind	Sara	N	15.06.1928	Pärnu
912.	Zalkind	Taube-Gite	N	12.11.1918	Pärnu
913.	Ziegelmann	Israel	M	1932	Tallinn
914.	Ziegelmann	Lena	N	...	Tallinn
915.	Ziegelmann	Saul	M	...	Tallinn
916.	Zipikov	Meier-Leib	M	1894	Tallinn
917.	Zipukof	Hanna	N	1886	Tallinn
918.	Zipukof	Hanna	N	1886	Tallinn
919.	Zipukof	Silvia	N	1927	Tallinn
920.	Zipukoff	Abram	M	...	Tallinn
921.	Zipukoff	Aron	M	06.12.1926	Tartu
922.	Zipukoff	Don	M	1927	Tartu
923.	Zipukoff	Haim	M	02.05.1886	Tartu
924.	Zipukoff	Oskar	M	1886	Tallinn
925.	Zipukoff	Rafael	M	1886	Tartu
926.	Zivan	Benjamin	M	08.03.1904	Tallinn
927.	Zlaf	Schmuel	M	13.11.1903	Tartu
928.	Zlatkin	Rohhe-Leja	N	01.02.1877	Tartu
929.	Zlatkin	Vulf	M	22.01.1916	Tartu

Nimekirja on koostanud Eugenia Gurin-Loov ja Viktor Boikov.
The list has been compiled by Eugenia Gurin-Loov and Viktor Boikov.

Nimekiri nr. 2 / List of Names No. 2

Juudid, kes määrati hävitamisele (Ex.) kuni 6.10.1941 / Jews sentenced to execution (Ex.) before October 6, 1941

NIMI / NAME	*ELUKOHT / RESIDENCE*
1. Rogovski, Meier Siligs Sohn	Reval, Posti 2-2
2. Grünstein, Hirsch Abrams Sohn	Reval, Saali 4-12a
3. Judeikin, Selik Jossels Sohn	Reval, Pikk 52-5
4. Permand, Joosep Salmans Sohn	Reval, Pärnu 6-42
5. Bessonov, Grigori Ivans Sohn	Reval, Suurtüki 32-1
6. Rubin, Aleksander Jakobs Sohn	Reval, Õie 8
7. Sorkin, Bentsel Jankels Sohn	Reval, Tartu 50-4
8. Finkelstein, Dimitri Mihhails Sohn	Reval, Kurni 44-4
9. Geskins, Zacharija Movschovies Sohn	Riga, Lacplisha 56-32
10. Matzkin, Abram-Mihel Hessels Sohn	Nõmme, Tõdva 68
11. Buras, Mihail Meiers Sohn	Reval, Kaupmehe 11a-3
12. Zipikov, Meier-Leib Samuels Sohn	Reval, Kaupmehe 11a-5
13. Moschiko, Stanislav Jachims Sohn	Gem. Keina, Gut Putkaste
14. Comer, Aba Moses Sohn	Reval, Narva 40-4
15. Zeigelmann, Saul Iruls Sohn	Reval, Liivalaia 44-2
16. Altmark, Alfred Jechiels Sohn	Reval, Jakobsoni 21-24
17. Brodski, Miron Israels Sohn	Reval, Köhleri 21-1
18. Stra, Moisei-Hirsch Arias Sohn	Reval, Rohu 10-6
19. Freidin, Aisik Davids Sohn	Reval, Vene 16-6
20. Bernstein, Bernhard Jooseps Sohn	Nõmme, Raudtee 122
21. Grünberg, Morits Maks Sohn	Reval, S.Karja 4-8
22. Hanin, Rochele Leibs Tochter	Reval, Villardi 23-6
23. Golstein, Mosel Hirsch Sohn	Reval, Hermann 4-15
24. Pikarevitsch, Moses Boruchs Sohn	Nõmme, Vabaduse pst. 89
25. Binnmann, Hertz Mooses Sohn	Reval, Hermann 4-15
26. Senderov, Hidel Maons Sohn	Reval, Narva 66-1
27. Koslovski, Koppel Hirschs Sohn	Reval, Maneži 7-6
28. Russinov, Isak Jooseps Sohn	Reval, Õuna 16-1
29. Russinov, Joosep Meiers Sohn	Reval, Õuna 16-1
30. Harchat, Hirs Movses Sohn	Reval, Imanta 57-5
31. Vald, Movscha Selin-Leisers Sohn	Reval, Lembitu 29-1
32. Pewsner, Meer Jamulis Sohn	Reval, Lembitu 27-1
33. Isrin, Jakob Savelis Sohn	Reval, Imanta 17-1
34. Gadovsky, Bernhardt-Bention Israels S	Reval, Õuna 6-10
35. Majofis, Leib Morduchs Sohn	Reval, Lembitu 29-4
36. Rusinov, David Joseps Sohn	Reval, Õuna 16-1
37. Rybak, Heinrich Jossels Sohn	Reval, Pärnu 46-4
38. Scheer, Mihail Mooses Sohn	Reval, Süda 14-4

39. Fuks, Ovsel-Leo Lums Sohn	Reval, Liivalaia 34b-31
40. Röbak, Harry Heinrichs Sohn	Reval, Tõnismägi 13-4
41. Stein, Abram Rubens Sohn	Reval, Kopli 13-1
42. Sachar-Schrocher, Abram Perlis Sohn	Reval, Vase 18-1
43. Elian, Elias Juudas Sohn	Reval, Pärnu 72-16
44. Mallevsky, David Georgis Sohn	Reval, Rohu 9-5
45. Ratenberg, Leiser Haims Sohn	Nõmme, Lootuse 10
46. Schimschilevitsch, Hirsch Abrams S.	Reval, Õuna 9-5
47. Brauns, Villi Jakobs Sohn	Reval, Harju 39-1
48. Stein, Jakob Rubens Sohn	Reval, Kappeli 15-1
49. Rubinstein, Aron Jakobs Sohn	Reval, Kullerkupu 4-2
50. Eidelmann, Josef Judels Sohn	Reval, K.Pätsi 11b-8
51. Sadsunsky, Rachmiel Leibs Sohn	Reval, Narva 32-8
52. Itskovitsch, Harry Gedals Sohn	Reval, Kullasepa 4-4
53. Hirschorn, Jossel Hirsch Sundels S.	Reval, Ravila 4-3
54. Schein, Efraim Mooses Sohn	Reval, Tatari 6-7
55. Katz, Hirsch Simons Sohn	Reval, S. Ameerika 3a-2
56. Slatkin, Abram Schlioms Sohn	Reval, Kaupmehe 20-4
57. Pentsalski, Salomon Meiers Sohn	Reval, Kuke 3-4
58. Tsivan, Penjamin Arons Sohn	Reval, Maakri 5-2
59. Judeikin, Boris Samuels Sohn	Reval, Näituse 19-2
60. Permand, Samule Salmans Sohn	Reval, S.Pääsukse 3-10
61. Permand, Schapsche Salmans Sohn	Reval, S.Pääsukse 3-10
62. Wsewiow, David Isaks Sohn	Reval, Maakri 13-1
63. Goldmann, Ber Itskis Sohn	Reval, Narva 89-7
64. Hecht, Abram Leibs Sohn	Reval, Kappeli 11-6
65. Sungolovski, Heschel Boruchs Sohn	Reval, Laulupeo 18-11
66. Bobkovitsch, Joina Abram-Leibs Sohn	Reval, Liivalaia 62-5
67. Grünstein, Salomon Abrams Sohn	Reval, Jakobi 24-12
68. Hoff, Elja Abrams Sohn	Reval, Narva 37-6
69. Wsewiow, Jakob Davids Sohn	Reval, Maakri 13-1
70. Grinberg, Grigori Boris Sohn	Ukraina
71. Eidelmann, Reeno Josifs Sohn	Reval, K. Pätsi 11b-8
72. Patasnik, Salomon Smerkas Sohn	Reval, Müürivahe 27-7
73. Halbreich, Ruven-Hibl Hennochs Sohn	Reval, Ajavilja 4-20
74. Kitt, Koppel Leibs Sohn	Reval, Ahju 7-1
75. Hessel, Aronowitsch Jakobs Sohn	Reval, V. Karja 1-10
76. Jakobson, Samuel Hirsch Sohn	Reval, Vilmsi 16-4
77. Haitin, Selik Arons Sohn	Reval, Heeringa 11-1
78. Haitin, Josua Grigors Sohn	Reval, Imanta 10-4
79. Rudnik, Simon Mendels Sohn	Reval, Heeringa 6-7
80. Veidebaum, Isak Laasars Sohn	Reval, Ajavilja 4-24
81. Bam, Meier Abrams Sohn	Reval, Kappeli 11-3
82. Rattud, Haim Gersons Sohn	Reval, Tartu 50-2
83. Klompus, Paul Hermanns Sohn	Reval, V. Karja 1-6

84. Klompus, Valentin Pauls Sohn	Reval, V. Karja 1-6
85. Gordin, Nikolai Marks Sohn	Reval, Narva 4-10
86. Braschinsky, Jakob Leibs Sohn	Reval, Terase 3b-2
87. Kolektor, Jakob Markus Sohn	Reval, Kasani 13-12
88. Taub, Abram Rafaels Sohn	Reval, Vilmsi 16-4
89. Abramsen, Abram	Reval, Pärnu 6-42
90. Tsöpukov, Nisson Mooses Sohn	Reval, Pärnu 74-2
91. Bass, Abram-Abe Smerkas Sohn	Nõmme, Õie 68-1
92. Stra, Mathes Mooses Sohn	Reval, Vesivärava 24-4
93. Satsmann, Abram Israels Sohn	Reval, Saali 6-3
94. Schein, Leib Jossels Sohn	Reval, Niine 13-3
95. Sorkin, Issai Bentsels Sohn	Reval, Tina 17-14
96. Lipelis, Leib Lasaris Sohn	Reval, Viru 4-6
97. Rubin, Chaim Boruchs Sohn	Reval, Viru 17
98. Soloveitcik, Scharja Itsiks Sohn	Reval, S.Pääsukese 6-1
99. Nachbo, Samuel Grigors Sohn	Reval, Viru 9-6
100. Levin, Rahmel Rubins Sohn	Reval, Telliskivi 48-8
101. Klas-Glass, Eduard Hermanns Sohn	Reval, Tatari 21b-6
102. Hoffmann, Isak Jakobs Sohn	Reval, Klaasingi 3a-11
103. Haitön, Elias Hirschs Sohn	Reval, Imanta 10-4
104. Grünhut, Ruben Mendels Sohn	Reval, Pärnu 6-1
105. Pataschnikov, Salmon Grogors Sohn	Reval, Viru 9-3
106. Dubrovkin, Markus Evelis Sohn	Reval, Laulupeo 3-3
107. Dubrovkin, Issai Evelis Sohn	Reval, Lille 4-7
100. Mletšin, Siimon Salomons Sohn	Reval, S.Laagri 4-8
109. Ballak, Hirsch Bentions Sohn	Reval, Toompuiestee 17a-3
110. Socher, (Sachar) Benjamin Boris	Reval, Tulika 1-9
111. Brodsky, Heinrich Mirons Sohn	Reval, Köhleri 21-1
112. Gruzin, Aron Isaks Sohn	Reval, Vilmsi 12a-3
113. Itskovitsch, Rubin Senders Sohn	Reval, Kappeli 8-12
114. Strom, Leo Nikolais Sohn	Reval, Terase 3b-2
115. Noachas, Davidses Itskas Sohn	Reval, Lembitu 14-15
116. Stra, Mooses Hans Sohn	Reval, Kuke 4-6
117. Gurevicsch, Lazaros Haimis Sohn	Reval, Tuule 14-1
118. Müller, Leo Volfs Sohn	Reval, Harju 34-8
119. Pines, Mordhai Leibs Sohn	Reval, Liiva 17
120. Racheltsik, Rubin Jooseps Sohn	Reval, Tatari 18-3
121. Gerschanovitsch, Leiser Gilkis Sohn	Reval, Laulupeo 4
122. Vaiberg, Elias Simons Sohn	Reval, V. Karja 7-9
123. Gerschanovitsch, Simba-MovsaGilkis S.	Reval, Sakala 2-2
124. Berkovitsch, David Jooseps Sohn	Reval, Kaupmehe 11a
125. Rubanovitsch, Joosep Abrams Sohn	Reval, Pärnu 23-1
126. Lopavok, Iisak Berkas Sohn	Reval, Pärnu 23
127. Amitan, Lev-Leib Salomons Sohn	Reval, Estonia 15-2
128. Epstein, Beines Meiers Sohn	Reval, Kuke 3-4

129. Bam, Jakob Abrams Sohn	Reval, Liivamäe 27
130. Levin, Schmuila Schajas Sohn	Reval, V.Posti 2
131. Tsöpukov, Abram Nissons Sohn	Reval, Pärnu 74
132. Kljatsko, Kalman Isaaks Sohn	Reval, Toompuiestee 13-7
133. Slik, Kalman Samuels Sohn	Reval, Kappeli 11-5
134. Danzinger, Herslik Henocks Sohn	Reval, Jakobsoni 71-10
135. Veinrich, Hatsckel Jankels Sohn	Reval, Kreutzwaldi 11
136. Tsipikov, Oskar Mooses Sohn	Reval, Pärnu 74-13
137. Röbak, Movsch Jooseps Sohn	Reval, Luha 40-1a
138. Intreligator, Hannoch-Hans Arons S.	Reval, Raua 36-3
139. Golomb, Volf Abrams Sohn	Reval, Tina 18-7
140. Meierthal, Slem-Salmans Morthais S.	Reval, Raua 60-15
141. Herzfeldt, Hain Slomas Sohn	Reval, Karu 24-1
142. Brodski, Anatol Mirons Sohn	Reval, Köhleri 21-1
143. Aranovitsch, Schmil Faivisch's Sohn	Reval, Raua 60
144. Kraemer, Samuel Arons Sohn	Reval, Tornimäe 6-2
145. Maiofis, Mordhe Leibs Sohn	Reval, Lembitu 29-4
146. Patov, Beinis Benjamins Sohn	Reval, V. Kalamaja 3-30
147. Ragovski, Aron Meiers Sohn	Nõmme, Maleva 27-2
148. Girskovitsch, Joosep Davets Sohn	Reval, Ristiku 5-4
149. Selin, Volf Lippas Sohn	Nõmme, Pärnu 315
150. Levin, Itsnok Jooseps Sohn	Reval, Kaupmehe 28-39
151. Josselson, Kusiel Schmihes Sohn	Nõmme, Lootuse 9-7
152. Ginsburg, Davit Wulfs Sohn	Reval, Valgevase 8-9
153. Volmann, Rivin Israels Sohn	Reval, Narva 18-1
154. Olei, Froim-Suhher Meiers Sohn	Reval, Taara 6
155. Olei, Mendel Froims Sohn	Reval, Raua 45a
156. Grinstan, Mendel Harris Sohn	Reval, Raua 59-3
157. Danzinger, Ennoch Abrams Sohn	Reval, Jakobson 71-10
158. Ivanovski, Aron-Hirsch Sundels Sohn	Reval, Karu 35-1
159. Sartup, Zale Hirschs Sohn	Reval, Narva 31-35
160. Sverdlov, Leiba Movchsas Sohn	Nõmme, Auli 13
161. Teitelbaum, Jakob Kasrieks Sohn	Nõmme, Pärnu 4
162. Stark, Issak Movschevs Sohn	Reval, Müürivahe 33-8
163. Levin, Davit Sauls Sohn	Reval, Imanta 29-6
164. Smoljanski, Joosep Feliks's Sohn	Reval, V. Kompassi 12-7
165. Seberstein, Joosep Iljas Sohn	Reval, Koidula 8-1
166. Reff, Wolfs Mendels Sohn	Reval, Ahju 13-2
167. Strasch, Priske Madis's Sohn	Reval, Roo 22-3
168. Teitelbaum, Rubin Kasreils Sohn	Reval, Villardi 23-8
169. Pevsner, Benet Meeris Sohn	Reval, Lembitu 29-1
170. Tuch, Rachmiel Isars Sohn	Reval, Lembitu 13-4
171. Rabinovitsch, Chonel-Hirs	Reval, Kaupmehe 11a
172. Katz, Israel Zlonas Sohn	Reval, Liivalaia 1-a
173. Blechmann, Moses Rafails Sohn	Reval, Kopli 14-6

174. Abeschavs, Slioma Abels Sohn	Reval, Pärnu 23-6
175. Klompus, Maks Grigors Sohn	Reval, Õllepruuli 3-2
176. Kropmann, Scholem Isaks Sohn	Reval, Pärnu 21-2
177. Gordin, Isak Bunins Sohn	Reval, Magasin 13-8
178. Epstein, David Meiers Sohn	Reval, Kuke 3-4
179. Epstein, Jakob Meiers Sohn	Reval, Tatari 20-7
180. Kroonik, Hane Jossels Tochter	Reval, Lembitu 14-11
181. Luri, Arkadi Solems Sohn	Reval, Türnpuu 5-1
182. Schocher, Moischa Berels Sohn	Reval, Maakri 34-20
183. Schein, Peisach Jossels Sohn	Reval, Hobuse 1-6
184. Krentschitzky, Aron Judas Sohn	Nõmme, Sambla 2a
185. Kirschbaum, Ber Hirschs Sohn	Reval, Veizenbergi 21-2
186. Kagan, Maksim Leos Sohn	Reval, Viru 9-11
187. Berkovitsch, Joosep Davets Sohn	Reval, Kaupmehe 11-5
188. Edelberg, Maks Gustavs Sohn	Reval, Ahju 9-2
189. Eitelberg, Eduard Rubens Sohn	Reval, V. Karja 9-25
190. Grünstan, Abram Mendels Sohn	Reval, Kunderi 39-4
191. Frank, Ilja Isaks Sohn	Reval, Kuninga 6-3
192. Gelb, Mihail Wulfs Sohn	Reval, Terase 5-3
193. Ostrovsky, Meier Issais Sohn	Reval, Imanta 17-1
194. Halupovitsch, Jankel Boruchs Sohn	Reval, Kasarmu 6-7
195. Haitov, Jossel Isaks Sohn	Reval, Pääsukese 3-16
196. Hoff, Leopold Nechems Sohn	Reval, Ahju 7-1
197. Minsker, Meier Leibs Sohn	Reval, Kasarmu 6-7
198. Pant, Härmo Israels Sohn	Reval, Harju 39-2
199. Pliner, Jüri Eremeis Sohn	Reval, Vene 16-9
200. Strasch, Abram Salmans Sohn	Reval, Maakri 2-8
201. Stein. Oscher Rubens Sohn	Reval, Kappeli 13-1
202. Veinrich, Ruven Leisers Sohn	Reval, Kuninga 9-1a
203. Grossmann, Leib Haims Sohn	Reval, Lennuki 25
204. Alperovitsch, Mooses Elias Sohn	Nõmme, Vabaduse 117-1
205. Prensky, David Israels Sohn	Reval, Lennuki 33-11
206. Katz, Salomon Siimons Sohn	Reval, Karu 14-8
207. Baskin, Israel Mendels Sohn	Reval, Kadaka 38

ERA.F.R-64.N.1.S.100.L.1,1p,2,2p.

Lisaks Eesti kodanikele on nimekirjas üks Riiast (nr. 9) ja üks Ukrainast (nr. 70) pärit juut. Kokku on nimekirjas 205 meest ja kaks naist. Kuna originaal on halvasti loetav, on nimekiri avaldatud ümberkirjutatuna, kuid koos kirjavigadega ja sisuliste parandusteta.

ESA.F.R-64.L.1.I.100.P.1,1p,2,2p.

In addition to citizens of Estonia the list contains the name of one Jew from Riga (No. 9) and one from Ukraine (nr. 70). The list contains the names of 205 men and two women in all. As the original is hardly legible it has been rewritten, no corrections as to spelling or contents made.

Nimekiri nr. 3 / List of Names No. 3

Pärnus eksekuteeritud juudi rahvusest Eesti Vabriigi kodanike nimekiri / Citizens of Estonia of Jewish nationality executed in Pärnu

PEREKONNANIMI *SURNAME*	*EESNIMI* *CHRISTIAN (FIRST) NAME*	*SÜNNIAASTA* *YEAR OF BIRTH*	*SURMA AEG* *DATE OF DEATH*
1. Arra	Saara	1898	30.10.1941
2. Bub	Karl	1885	13.07.1941
3. Birnik	Michel	1895	13.07.1941
4. Bloch	Isak	1898	26.07.1941
5. Bub	Leibe	1876	26.07.1941
6. Bell	Haim	1879	26.07.1941
7. Bloch	Gilel	1897	01.08.1941
8. Birnik	Anna	1894	02.11.1941
9. Birnik	Blume	1924	02.11.1941
10. Bloch	Selma	1897	02.11.1941
11. Bell	Saara	1889	02.11.1941
12. Bub	Seine	1897	02.11.1941
13. Bub	Jetti	1921	02.11.1941
14. Bub	Saara	1924	02.11.1941
15. Bub	Fanni	1925	02.11.1941
16. Bub	Milli	1893	02.11.1941
17. Bernstein	Mille	1889	30.10.1941
18. Bloch	Lea	1906	02.11.1941
19. Permand(Bermand)	Chaje	1921	02.11.1941
20. Brenner	Lea	1904	02.11.1941
21. Binnmann	Lea	1875	30.10.1941
22. Bloch	Leie	1929	02.11.1941
23. Bell	Nossan	1928	02.11.1941
24. Bloch	Mirjam	1933	02.11.1941
25. Dattel	Saara	1862	30.10.1941
26. Frank	Minna	1877	30.10.1941
27. Goldberg	Israel	1887	13.07.1941
28. Goldberg	Samuel	1879	13.07.1941
29. Goldberg	Pinchas	1910	17.07.1941
30. Goldberg	Meier	1925	26.07.1941
31. Gorfinkel	Hirsch	1925	26.07.1941
32. Goldberg	Leopold	1899	26.07.1941
33. Goldberg	Chine	...	29.10.1941
34. Goldberg	Mali	1896	30.10.1941
35. Goldberg	Elle	1915	02.11.1941
36. Goldberg	Rosa	1882	30.10.1941
37. Goldberg	Hanna	1919	30.10.1941

38. Gorfinkel	Saara	1891	26.07.1941
39. Goldberg	Feige	1914	02.11.1941
40. Goldberg	Josi	1939	02.11.1941
41. Goldberg	Liia	1935	02.11.1941
42. Goldberg	Rena	1938	02.11.1941
43. Hopp	Siimon	1891	13.07.1941
44. Haitov	Salmon	...	13.07.1941
45. Hopp	Abram	1893	13.07.1941
46. Haitov	Isak	1904	26.07.1941
47. Haitov	Abram	1891	26.07.1941
48. Haitov	Mooses	...	26.07.1941
49. Haitov	Leopold	1872	01.08.1941
50. Hurvits	Abram	...	14.08.1941
51. Haitov	Lea	1900	30.10.1941
52. Hopp	Rose	1905	02.11.1941
53. Hirsfeldt	Emilie	1900	02.11.1941
54. Hirsfeldt	Irene	1926	02.11.1941
55. Haitov	Tsilla	1896	02.11.1941
56. Haitov	Ester	1924	02.11.1941
57. Haitov	Jette	1905	30.10.1941
58. Hirsfeldt	Anna	1854	30.10.1941
59. Haitov	Frida	1878	30.10.1941
60. Hirsfeldt	David	1930	02.11.1941
61. Hurvits	Hirsch	1929	02.11.1941
62. Hurvits	Mirjam	1931	02.11.1941
63. Haitov	Rahel	1933	02.11.1941
64. Hirsfeldt	Renata	1938	02.11.1941
65. Hirsfeldt	Leo	1896	12.09.1941
66. Judelovitsch	Hirsch	...	13.07.1941
67. Jakobson	Gena	1879	30.10.1941
68. Jeserovits	Hanna	1903	30.10.1941
69. Klein	Abram	1888	26.07.1941
70. Kahn	Leo	1901	26.07.1941
71. Kuschner	Israel	1903	26.07.1941
72. Katsov	Jankel	1905	26.07.1941
73. Kuschner	Feige	1917	02.11.1941
74. Kuschner	Anna	1894	30.10.1941
75. Kuschner	Devire	1920	02.11.1941
76. Klein	Scheine	1896	02.11.1941
77. Katsin	Nesse	1898	30.10.1941
78. Karmi	Sofia	1910	02.11.1941
79. Klein	Anna	1880	30.10.1941
80. Klein	Ella	1911	30.10.1941
81. Kolektor	Scheine	1876	30.10.1941
82. Kuschner	Taube	1941	02.11.1941

83.	Klein	Etel	1931	02.11.1941
84.	Klein	Peisel	1933	02.11.1941
85.	Levin	Abram	1899	13.07.1941
86.	Levin	Hermann	1893	26.07.1941
87.	Levin	Saul	1884	26.06.1941
88.	Leiserovitsch	Leibe	1901	26.07.1941
89.	Levin	Elsa	1886	30.10.1941
90.	Levin	Helene	1891	02.11.1941
91.	Levin	Taube	1907	02.11.1941
92.	Levin	Anna	1874	30.10.1941
93.	Levin	Josef	1928	02.11.1941
94.	Levin	Daisi	1930	02.11.1941
95.	Leesik	Hirsch	1926	02.11.1941
96.	Leesik	Haim	1926	02.11.1941
97.	Margolius	Hirsch	1888	13.07.1941
98.	Margolius	Salomon	1932	13.07.1941
99.	Matzkin	Hessel	1883	26.07.1941
100.	Margolius	Tsilla	1925	02.11.1941
101.	Margolius	Rosa	1926	02.11.1941
102.	Margolius	Shore	1899	02.11.1941
103.	Matskin	Feige	1887	30.10.1941
104.	Matskin	Heide	1918	02.11.1941
105.	Vilenski	Stüsia	1866	30.10.1941
106.	Margolius	Meeri	1929	02.11.1941
107.	Margolius	Liina	1932	02.11.1941
108.	Nahamtschin	Schleim	1910	26.07.1941
109.	Permand	Ber	1893	13.07.1941
110.	Pavlovski	Max	1898	13.07.1941
111.	Pavlovski	Aron	1926	13.07.1941
112.	Pavlovski	Rebeka	1898	02.11.1941
113.	Permand	Shjene	1923	02.11.1941
114.	Pavlovski	Saara	1876	30.10.1941
115.	Pavlovski	Abram	1934	02.11.1941
116.	Salkind	Salomon	1892	13.07.1941
117.	Salkind	Itsik	1883	13.07.1941
118.	Smiloi	Meier	1908	26.07.1941
119.	Sermann	Samuel	1913	26.07.1941
120.	Sindler	Riiva	1920	26.07.1941
121.	Smiloi	Ella	1907	02.11.1941
122.	Salkind	Minna	1896	02.11.1941
123.	Salkind	Taube	1918	02.11.1941
124.	Smiloi	Ette	1934	02.11.1941
125.	Smiloi	Jakob	1939	02.11.1941
126.	Salkind	Daniel	1930	02.11.1941
127.	Salkind	Rosa	1927	02.11.1941

128. Salkind	Saara	1928	02.11.1941
129. Schafrin	Moses	1881	12.09.1941
130. Vesset	Ber	1909	13.07.1941
131. Vesset	Mendel	1914	13.07.1941
132. Vesset	Feige	1920	02.11.1941
133. Jeserovits	Lea	1900	30.10.1941
134. Klaus	Morduch	...	13.07.1941
135. Kolektor	Margus	1873	13.07.1941
136. Krakusen	David	1909	13.07.1941
137. Klaus	Faivusch	1904	13.07.1941

ERA.F.R-64.N.1.S.94.L.26-30.

"Nimekiri Pärnu Prefektuuri poliitilise politsei politseiala juhataja tegevuspiirkonnas eksekuteeritud isikute kohta" T. salajane. Pärnus 16. jaan. 1942. Nr.3-5. Allkirjad: Pärnu prefektuuri poliitilise politseiala juhataja, poliitilise politsei assistent Pärnus (mitte loetavad). Nimed selles nimekirjas on avaldatud muutmata kujul.

ESA.F.R-64.L.1.I.94.Pp.26-30.

"List of Names of Persons Executed on the territory under Jurisdiction of the Head of Political Department of Pärnu Prefecture Political Police" T. secret. In Pärnu, Jan. 16, 1942. No. 3-5. Signed by Head of Political Department of Pärnu Political Police, Assistant of Political Police in Pärnu (illegible). Names in the list have been published in the original form.

Nimekiri nr. 4 / List of Names No. 4

Mõrvatud juudi laste ja noorukite nimekiri (sünniaastad 1923-1941)
Names of Murdered Jewish Children and Youths (born in 1923-1941)

PEREKONNANIMI *SURNAME*	*EESNIMI* *CHRISTIAN (FIRST) NAME*	*SUGU* *GENDER*	*SÜNNIAASTA* *DATE OF BIRTH*	*ELUKOHT* *RESIDENCE*
1. Abramson	Mischa	M	1932	Tallinn
2. Bam	Abram	M	1931	Tallinn
3. Bam	Chane	N	1935	Tallinn
4. Bam	David	M	1933	Tallinn
5. Bam	Hessel	M	1926	Tallinn
6. Bam	Hessel	M	1928	Tallinn
7. Bam	Iisak	M	1929	Tallinn
8. Bam	Ita	N	1931	Tallinn
9. Beilinson	Jakob	M	1923	Tallinn
10. Bell	Nossan	M	1928	Pärnu
11. Berkovitsch	David	M	1924	Tallinn
12. Birnik	Blume	N	1924	Pärnu
13. Bloch	Leie	N	1929	Pärnu
14. Bloch	Mirjam	N	1933	Pärnu
15. Braschinsky	Amnon	M	1939	Tallinn
16. Braschinsky	Beata	N	1926	Tartu
17. Braschinsky	Leo	M	1929	Tartu
18. Bub	Feige	N	1925	Pärnu
19. Bub	Sara	N	1924	Pärnu
20. Ditman	Haim	M	1925	Tallinn
21. Eitelberg	Gite	N	1935	Tallinn
22. Eitelberg	Riina	N	1937	Tallinn
23. Eitelberg	Tamara	N	1941	Tallinn
24. Firck	Bernhard	M	1927	Rakvere
25. Frank	Gita	N	1928	Tallinn
26. Frenkenthal	Ruth	N	1927	Tallinn
27. Gelb	Rita	N	1923	Tallinn
28. Goldberg	Endel	M	1934	Tartu
29. Goldberg	Josi	M	1939	Pärnu
30. Goldberg	Liia	N	1935	Pärnu
31. Goldberg	Rena	N	1938	Pärnu
32. Gomer	Schneur	M	1932	Tallinn
33. Gorfinkel	Hirsch	M	1925	Pärnu
34. Gulkovitsch	Lea	N	1925	Tartu
35. Gulkovitsch	Sulamith	N	1936	Tartu
36. Gurevitsch	Israel-Oscher	M	1927	Tallinn
37. Haitov	Esther	N	1924	Pärnu

38. Haitov	Rahel	N	1933	Pärnu
39. Hirsfeldt	David	M	1930	Pärnu
40. Hirsfeldt	Irene	N	1926	Pärnu
41. Hirsfeldt	Renata	N	1938	Pärnu
42. Hurvits	Hirsch	M	1929	Tallinn
43. Hurvits	Mirjam	N	1931	Tallinn
44. Josset	Irmgart	N	1935	Tartu
45. Kamerasse	Ruth	N	1924	Tallinn
46. Klein	Etel	N	1931	Pärnu
47. Klein	Peisach	M	1933	Pärnu
48. Kuschner	Dvoira	N	1923	Pärnu
49. Kurvitsch	Hersch	M	1927	Tallinn
50. Kurvitsch	Mirjam	N	1931	Tallinn
51. Kropman	Tamara	N	1927	Tallinn
52. Kropman	Hadasa	N	1934	Tallinn
53. Kropman	...	M	1938	Tallinn
54. Kuschner	Taube	N	1941	Pärnu
55. Leesik	Haim	M	1926	Tallinn
56. Leesok	Hirsch	M	1926	Tallinn
57. Levi	Isaak	M	1939	Tallinn
58. Levin	Desi	N	1930	Pärnu
59. Levin	Josefh	M	1928	Pärnu
60. Lieb	Este	N	1935	Valga
61. Lieb	Jakob	M	1938	Valga
62. Lourie	Hirsch	M	1936	Tallinn
63. Margolius	Lea	N	1932	Pärnu
64. Margolius	Meri	N	1929	Pärnu
65. Margolius	Riva	N	1926	Pärnu
66. Margolius	Zilla	N	1925	Pärnu
67. Michelson	Dorit	N	1935	Tallinn
68. Mitvitz	Debora	N	1930	Tallinn
69. Mirvitz	Eugen-Joseph	M	1930	Tartu
70. Mitvitz	Heinz-David	M	1929	Tartu
71. Mitvitz	Lilian-Sophi	N	1933	Tartu
72. Murschak	Benjamin	M	1936	Tartu
73. Murschak	Jenna	N	1933	Tartu
74. Patov	Beines	M	1923	Tallinn
75. Pavlovski	Abram	M	1934	Pärnu
76. Pavlovski	Aron	M	1926	Pärnu
77. Pentschalsky	Daniel	M	1924	Tallinn
78. Permand	Shjene-Riva	N	1923	Pärnu
79. Pevsner	Bendet	M	1923	Tallinn
80. Pliner	David	M	1934	Tallinn
81. Pliner	Mirjam	N	1927	Tallinn
82. Pliner	Sima	N	1934	Tallinn

83.	Ratut	Beile	N	1928	P.-Jaagupi
84.	Ratut	Salmen	M	1923	Tallinn
85.	Rybak	Harry	M	1924	Tallinn
86.	Rubin	Ruth	N	1927	Tallinn
87.	Sachar-Schocher	Benjamin	M	1924	Tallinn
88.	Salkind	Daniel	M	1930	Pärnu
89.	Salkind	Rosa	N	1927	Pärnu
90.	Smiloi	Ette	N	1934	Pärnu
91.	Smiloi	Jakob	M	1939	Pärnu
92.	Schein	Max	M	1938	Tallinn
93.	Schein	Salomon	M	1934	Tallinn
94.	Zalkind	Sara	N	1928	Pärnu
95.	Ziegelmann	Israel	M	1932	Tallinn
96.	Zipukoff	Aron	M	1926	Tartu
97.	Zipukoff	Don	M	1927	Tartu
98.	Zipukoff	Silvia	N	1927	Tallinn
99.	Taich	Lya	M	1925	Rakvere
100.	Vseviov	Isroel	M	1925	Tallinn
101.	Vseviov	Jakob	M	1923	Tallinn

Nimekiri nr. 5 / List of Names No. 5

Aastail 1941-1942 mõrvatud juudi rahvusest Eesti Vabariigi kodanike nimekiri, kelle kohta on säilinud surmateated / Jews, Citizens of Estonia, murdered in 1941-1942, of whom the death certificates have been preserved

PEREKONNANIMI *SURNAME*	*EESNIMI* *CHRISTIAN (FIRST)NAME*	*SURMA AEG* *TIME OF DEATH*	*SURMA KOHT* *PLACE OF DEATH*
1. Aisikovitsch	Samuel	18.08.1941	Rakvere
2. Beilinson	Jakob	14.09.1941	teadmata (unknown)
3. Buras	Moses	15.12.1941	teadmata
4. Dubrovkin	Issai	07.09.1941	teadmata
5. Elian	Elias	19.09.1941	teadmata
6. Frischer	Abram	14.01.1942	teadmata
7. Glas	Isak	08.03.1942	teadmata
8. Grünstein	Hirsch	24.09.1941	teadmata
9. Grünstein	Salomon	13.09.1941	teadmata
10. Judelovitsch	Boris	18.08.1941	Rakvere
11. Katz	Salomon	04.10.1941	teadmata
12. Kljatschko	Kalman	06.09.1941	teadmata
13. Levi	Mooses	14.01.1942	teadmata
14. Luri	Arkadi	25.09.1941	teadmata
15. Mirvitz	Konstantin	19.09.1941	teadmata
16. Rogovski	Aron	05.09.1941	teadmata
17. Rubinstein	Aron	19.09.1941	teadmata
18. Silberstein	Leopold	23.07.1941	Tartu
19. Schatz	Isak	14.01.1942	teadmata
20. Scheer	Mihail	19.09.1941	teadmata
21. Schein	Efraim	13.09.1941	Tallinn
22. Smoljanski	Berrel	26.11.1941	teadmata
23. Stein	Jakob	19.09.1941	teadmata
24. Stra	Moisei	20.09.1941	teadmata
25. Sule (Scheer)	Rebeka	.... 12.1941	Pihkva
26. Taich	Isak	18.08.1941	Rakvere
27. Teitelbaum	Ruven	04.09.1941	teadmata
28. Vainer	Jakob	14.10.1941	teadmata

Nimekiri nr. 6 / List of Names No. 6

1941. aastal mõrvatud juudi rahvusest Eesti Vabadussõjast osavõtnute nimekiri / Jewsh, participants of the Estonian War of Independence, murdered in 1941

PEREKONNANIMI *SURNAME*	*EESNIMI* *CHRISTIAN (FIRST) NAME*	*VÄELIIK, VÄEOSA, SÕJAVÄEAMET* *SERVICE, UNIT, MILITARY PROFESSION*
1. Hoff	Elja	2. ratsapolgu 3. eskadron squadron 3 of the Second Cavalry Regiment
2. Epstein	David	velsker army surgeon's helper
3. Firk	Gotfried	lennuvägi air force
4. Frank	David	6. jalaväepolgu 4. pataljon battalion 4 of the Sixth Infantry Regiment
5. Gudovski	Bernhard	...
6. Kaplan	Kalman	velsker army surgeon's helper
7. Klompus	Maks	Sõjaministeeriumi intendantuur intendancy of the War Ministry
8. Kropman	Scholem	3. diviisi sidumise salga haigemaja ja Tartu kooliõpilaste reservpataljon Third Division Dressing Squard Hospital and Reserve Batalion of Students of Tartu
9. Mirvits	Boris	Tartu 1. sõjaväe haigemaja ja Inseneripataljon Tartu First Military Hospital and Engineer Battalion
10. Mirvits	Sigfrid	...
11. Mogilkin	Isaak	...
12. Rubanovitsch	Joosep	soomusrong nr. 3 armoured train No. 3
13. Sorkin	Isae	soomusrong nr. 2 ja kooliõpilaste pataljon armoured train No. 2 and students' battalion
14. Stark	Isaak	reamees soldier

Tabel 1 / Table 1

Aastail 1941-1942 mõrvatud juudi rahvusest Eesti Vabariigi kodanike arv soo ja vanuse järgi /Number Jews, citizens of Estonia, murdered in 1941-1942, according to gender and age

VANUS *AGE*	*NAISED* *WOMEN*	*MEHED* *MEN*	*TUNDMATA* *UNIDENTIFIED*	*KOKKU* *TOTAL*
Kuni 5 / up to 5	5	8	0	13
5-10	19	12	0	31
11-13	7	10	0	17
Kuni 13 / up to 13 kokku / total	31	30	0	61
14-18	20	20	0	40
Kuni 18 / up to 18 kokku / total	51	50	0	101
19-30	36	35	0	71
31-40	44	95	0	139
41-50	56	83	0	139
51-60	43	69	0	112
61-70	45	44	0	89
71-80	29	20	0	49
81 ja vanemad / 81 and older	5	4	0	9
Tundmata / Unidentified	103	103	14	220
Kokku / Total	412	503	14	929

Tabel 2 / Table 2

Aastail 1941-1942 mõrvatud juudi rahvusest Eesti Vabariigi kodanike arv elukoha järgi / Number Jews, citizens of Estonia, murdered in 1941-1942 according to their place of residence

1.	Tallinn	518
2.	Tartu	159
3.	Pärnu	128
4.	Rakvere	22
5.	Viljandi	20
6.	Narva	17
7.	Kiisa	4
8.	Kuressaare	4
9.	Valga	4
10.	Paide	3
11.	Põltsamaa	3
12.	Haapsalu	2
13.	Jõhvi	1
14.	Käina vald	1
15.	Lehtse vald	1
16.	Pärnumaa	1
17.	Pärnu-Jaagupi	1
18.	Tapa	1
19.	Võru	1
Teadmata / Unknown		38
Kokku / Total		929

About the book

This present work is an attempt to shed light on the fate of the Estonian Jews during the World War II. Several years of research work in archives, interviews with the Estonian Jews and getting acquainted with different materials led to the publication of this writing. Time has taken its toll. Many documents have been lost, many of the eyewitnesses to the events of that time have died and old people have forgotten much of what they had experienced. In addition, many people want to forget...

For fifty years, all through the years of the Soviet occupation, it wasn't possible to write about the Jewish Holocaust, let alone publish our findings. In Estonia, as elsewhere in the Soviet Union, the research concerning the holocaust lagged behind the rest of the world. Therefore I have attempted to the best of my ability to investigate what happened to the Estonian Jews during the extermination years of World War II. This book will perhaps, encourage others to investigate these past events and uncover information that I was unable to find. I know from experience that these published archive documents are difficult and upsetting to read and their appearance is as unattractive as their substance. (A remarkable harmony of essence and form!)

What caused me, fifty years later, to try to shed light on these tragic events? There were at least two reasons. First, my Estonian friends and acquaintances know very little about what happened to the Estonian Jews and those from other parts of Europe during the Nazi occupation in Estonia. Ignorance does not encourage mutual understanding, therefore, those who are interested and able to read through these somber pages can hopefully gain a better understanding of our anguish, our grief and our sorrow — as Jews.

The second reason is a desire to inform the relatives of the deceased a bit more about what happened to their loved ones — their parents, brothers and sisters, grandparents, aunts and uncles. The main impetus of my work however, arose from the need to commemorate all of those who are now deceased, and to compile a list of Jewish citizens of the Republic of Estonia, who were assassinated in 1941. (It should be noted that this list was jointly compiled with Mr. *Viktor Boikov*). Compiling the list was a very difficult task due to the relatively poor state of the archive materials, as previously stated. We also had to question the relatives and the acquaintances of the dead. I am very sensitive to and aware of the grief I caused tearing open the old wounds. Many of the people cried as they recalled those who had been murdered — their relatives, friends, and acquaintances.

My main objective is not motivated by a wish to hurt or cause anguish to anyone or to engender hatred. Hatred would only burden my soul. Hatred that once arose in the souls of many of us caused a hardness that has finally, over the years softened, giving way to grief and sorrow. But the grief and sorrow will remain with us forever. It is my fervent desire that those who read this book will perhaps understand more clearly the misanthropic ideology and overt dangers of the Nazi regime and other governments like it. It is to be hoped that by remembering the Jewish catastrophe that took the lives of 6 million European Jews, this will help people remember so that it can be prevented from ever happening in the future. I also would hope that some day in the very near future the story of the holocaust and the toll it took will be included in the history books of Estonia.

* * *

On the basis of the archive materials and the interviews, I have put together six lists and two statistical tables. The most important among these is, of course, the general list of the citizens of the Republic of Estonia of Jewish nationality who were killed in 1941-1942. The family names on this list have been written according to the list compiled by the Jewish community of Estonia, according to its author Samuel Gurin ("Statistics of the Jewish minority in Estonia", Tallinn 1934). From the general list of deceased Jews I have made up a list of Jewish children and youth who were killed and also a list of assassinated Jews who had taken part in the Estonian War of Independence. The list of murdered Jews from Pärnu, and the list of Jews executed before October 6, 1941, are presented on the basis of information from relevant archive documents. The system of spelling of the names has not been changed; differences in spelling of the names may also occur in the records of interrogations, in letters, and in documents presented.

The statistical tables include a review of the age, gender, and residence of executed Jews. Of the Jews residing in Tallinn, 518 were executed; of those residing in Tartu, 159; and of the residents of Pärnu, 128 were killed. These are the largest numbers executed. More than half of all those killed were men - 503 persons. The number of children and youths executed was 101.

This book presents 127 archive documents, and in the course of work a total of 20 archive funds were studied. For publication purposes, documents have been chosen that would, as clearly as possible, throw light on the genocide of the Jews. They include the absurdity of some of the charges (such as being charged for their Jewish origin) and also the extreme cruelty of the genocide (executing children, the mentally deficient and the elderly). According to the contents, the documents will be grouped as follows: 1. general documents and regulations concerning the Jews; 2. reports and statistics; 3. materials concerning the property of the Jews; 4. obituary notices; 5. records of interrogation and documents preserved in the prisoners' files; 6. letters and miscellaneous material. If possible, the reader should to go more deeply into these original documents for additional details.

In a number of articles I have dealt with the history of the Jews in Estonia. The following short review concerning the history of the Estonian Jews should facilitate a better understanding of the extent of the holocaust and what befell our people.

There is little information regarding the first Jewish settlers in Estonia. According to the archive materials there are individual reports of Jews who had been active here as early as the fourteenth century (a Jew called *Johannes* arrived in Tallinn in 1333) but this should not be considered the starting point for a permanent Jewish settlement in Estonia. Officially, Jews were prohibited from living in Estonia since Estonia did not belong to the region designated for Jewish habitation.

The Jewish settlement in Estonia really began its development in the nineteenth century. In 1865 the Jews were granted the right to come to Estonia by a statute of *Czar Alexander II*. This allowed the "Nicholas" soldiers and their descendants; cantonists; Ist Gild merchants, artisans; and Jews with higher educations to settle in Estonia and elsewhere in the Russian empire. The founders of the first permanent Jewish congregations in Estonia were the "Nicholas" soldiers, their descendants and artisans; however, the year the Tallinn congregation, (the largest in Estonia) was founded is probably 1830. In Tartu the congregation was established later, in 1866, when the first fifty Jewish families arrived in that town. The largest synagogues in Estonia were those constructed in Tallinn (1883) and Tartu (1901). Unfortunately, both of these early houses of worship were destroyed by fire in World War II.

Eventually Jews settled in other Estonian cities where houses of prayer, synagogues, and cemeteries were erected. During the late 1800's, Jews sought to develop their own system of education, that is, to establish *heders* (religious schools for boys for the teaching of the *Talmud*, in 1880 in Tallinn). The majority of the Jewish population at this time consisted of small tradesmen and artisans, who were engaged in small business ventures. There were very few literate Jews in Estonia, and because of this, Jewish cultural life lagged. By the end of the nineteenth century a remarkable change was brought about, when Jews began to study at Tartu University. These university students were able to contribute much to the promotion of Jewish culture and Jewish education. By the end of the last century the Academic Society and the Endowment for Jewish Students had already been established in Tartu and in 1917 the Jewish Drama Club was founded.

In 1919, during the Estonian War of Independence, approximately 200 Jews, 70 of whom were volunteers, fought with other Estonians for the creation of the Republic of Estonia.

The creation of the Republic of Estonia marked the beginning of a new era in the life of Jews in Estonia. From the very beginning of the existence of the Republic, Estonia showed her loyalty to all of the people living on her territory. This was the basis for the energetic growth in the political and cultural activities of Jewish society. From May 11th to May 16, 1919 the first Congress of the Jewish Congregation in Estonia was convened to discuss Jewish national problems in the light of these new circumstances. At that time the ideas of cultural autonomy and a Jewish Gymnasium in Tallinn had already been implemented. Many new Jewish societies and associations had also been established. The largest of these, the *Chajim Nachman Bialik* Literature and Drama Society in Tallinn, was founded in 1918. Also, Societies and Circles began their activities in Viljandi, Narva and other places at about the same time. Then, in 1920, the *Maccabi* Sports Society was founded and this group played a prominent role in the promotion of sports among Estonian Jews. The members of the *Maccabi* Sports Society took part in sporting events in Estonia and also abroad. The achievements of *Sara Teitelbaum* in athletics should be known to every sports fan, since she was a 17-time champion of Estonia and established 28 records.

Later, in 1919 a Jewish elementary school was founded by the Tallinn congregation with the first class of pupils graduating in 1923. In the autumn of 1923, at the request of the parents, the first gymnasium class (grade 7) was started and in 1924, the second class (grade 8) was implemented. It was from this beginning that the Jewish Gymnasium in Tallinn was founded; it had 223 pupils studying in the first year. In 1924 the building of a new schoolhouse was completed in Karu street. A nice comfortable building was constructed with money collected by members of the small Jewish community and for what they could borrow. Until 1940 the Gymnasium played a very important role in the cultural life of the Jews in Tallinn and in all of Estonia. The *Maccabi* Sports Society was active, lectures were attended, social nights and balls were organized, theatricals were staged, songs were sung and dances were danced there. From 1925 until the liquidation of the Gymnasium in 1940 *Samuel Gurin* served as headmaster.

It was not long until the dream of the Jews regarding cultural autonomy was fulfilled. On February 12, 1925 the Estonian government passed a law that related to the cultural autonomy for national minorities. This was a logical step forward in the national policies of the Republic of Estonia. The Jewish community quickly began preparation for their application for cultural autonomy and informed the government of their intention. Statistical data on Jewish citizens of Estonia were presented — there were 3045 Jewish citizens in Estonia at that time. According to the law a minimum of 3000 citizens of a specific minority nationality was required before they could apply for cultural autonomy; therefore, Jews were granted this right. In 1926 the Jewish Cultural Council was elected and, at the first Session, the Cultural Council was able to declare Jewish cultural autonomy in Estonia. The Jewish cultural authonomy was liquidated in 1940. Up to that time, its administrative branch, the Board of Jewish Culture was headed by *Hirsh Aisenstadt* who was arrested by the soviets in 1949.

The cultural autonomy of minorities is a phenomenon in the history of Europe.

Therefore, Jewish cultural autonomy in Estonia attracted the attention of the Jewish community in other parts of the world. Because of Estonia's attitude toward minorities, the Jewish National Foundation "Keren Kajamet" presented the Estonian government with a certificate of gratitude. In 1936 the tenth anniversary of Jewish cultural autonomy was celebrated in Tallinn.

The Board of Jewish Culture was very active during this time. Boards of trustees were established in Tartu, Valga, Narva, Pärnu, Võru, Rakvere and Viljandi. Three schools were in operation: the gymnasium in Tallinn, a secondary school in Tartu, and an elementary school in Valga. In the 1930's there were a total of 352 pupils in Jewish schools (55% of the school-age Jewish children). Jewish pupils in Tallinn who did not attend the Jewish gymnasium studied their national history and traditions with *Dr. Aba Gomer*, the Supreme Rabbi of Estonia. In other towns, with few Jewish children, language and history lessons were organized by the local cultural boards of trustees. Jewish kindergartens also operated in Tallinn, Tartu, Narva, Viljandi and Pärnu.

In the 1930's there were 96 Jewish students at Tartu University (44 among these were studying law and 18 were studying medicine). In 1934 the Jewish Science Chair (*Judaica*) was founded by the faculty of philosophy. There were five active societies of Jewish students in Tartu: The Academic Society; the Women Students' Society Hazfiro; Fraternity Limuvia; Society Hasmonea; and the Endowment for Jewish Students. Each of these societies had their own libraries and played an important role in Jewish culture and social life.

Jewish political organizations such as *Hašomer Hazair* and *Beitar* were also founded. Many young people travelled to Palestine in order to help establish the Jewish State. Among the people who set up the well-known kibbutzim of Kfar Blum and Ein Gev were Jews from Estonia, some of whom are still living there. Estonian Jews had synagogues in Tallinn and Tartu and houses of prayer at Valga, Pärnu and Viljandi.

In 1934 there were 4381 Jews living in Estonia (0.4 % of the population). The majority of them, 2203, lived in Tallinn while the number of Jewish residents elsewhere was smaller; Tartu (920), Valga (262), Pärnu (248), Narva (188), Viljandi (121). Most Estonian Jews earned their living through hard work with 1688 Jews contributing to the national economy. Of those working, thirty one per cent were in commerce, 24% in services, 14.5% were artisans, and 14% were laborers. There were also some comparatively large business enterprises run by Jews, including the Jewish Society for Tradesmen and Industrialists and cooperative banks in Tartu, Narva and Tallinn. The role of the Jews in the field of trade was also notable. On the other hand, the number of Jews working for themselves was comparatively small (9.5 %); most of these were professionals. Physicians account for over 80 % and were members of the Society for Jewish Physicians. In addition to the medical doctors there were also 16 pharmacists and 4 veterinarians. Overall 11% of the Jewish population had received a higher education; 37% a secondary education; 33% an elementary education; and 18% were satisfied with a "home education".

Jews have always been concerned with the care of their old and poor; therefore, the small Jewish community in Estonia established its own social welfare system. The Jewish Goodwill Society of Tallinn was operated by the Synagogue under the supervision of Dr. Aba Gomer, the Rabbi of Tallinn. In 1941 Dr. Gomer was ruthlessly derided and demeaned by the Nazi regime and eventually murdered; the place of his murder remains unknown. In Tartu the Jewish Assistance Union was very active and welfare units were also set up in Narva, Valga and Pärnu.

In 1940 the peaceful and active life of the Jewish community was abruptly interrupted by the Soviet occupation. Cultural autonomy together with all of its institutions was liquidated as early as July 1940. In July and August of the same year all organizations, associations, societies and corporations were closed. In June 1941 the deportation of its members came as a great shock to the Jewish community. Hence the development of the Jewish community and Jewish autonomy came to a halt along with the cessation of the independence and sovereignty of Estonia.

In 1940-1941 with the establishment of the communist (Soviet) regime in Estonia, there were many people — Estonians, Russians, and Jews alike — who cooperated with the new order. Estonia was betrayed by the **communists**, no matter what their nationality, their motives, or their ideological grounds were. At the same time there were Estonians, Russians and Jews whom the new regime considered to be its political enemies. This was true among a remarkable number of the Jews, especially the Zionists, undertakers-tradesmen (capital owners), literati, artisans, religious Jews etc. Records reveal that about 400 Jews were deported to Siberia on June 14, 1941. Repeating the words by Vello Salo, who is familiar to every Estonian, in proportion to the population, the number of Jews deported was 10 times larger than that of the Estonians. ("Küüditatud 1941" /The Deported/ com. by Vello Salo, Maarjamaa 1993, p. 8).

Unfortunately, the lists of deported Jews were destroyed during the German occupation. Because of this, compiling the lists of names of those deported on June 14, 1941 had to start from nothing. The responsibility for this task was undertaken by mister *Isak Rosenberg* who had been among those deported and had spent 17 years of his life in Siberia, in the marshes of Vasjugan, Novosibirsk territory.

On June 22, 1941 the Soviet Union entered into World War II. During the very first days of the war large territories of the Soviet Union were conquered by the *Wehrmacht*, and in some month the three Baltic states were also conquered. For the Baltic states a new occupation, this time the German occupation, had begun. There is no point in discussing the attitude of the Estonians towards that occupation at this time, let this be the task of Estonian historians since the attitude and subsequent events concerning the Jews is the theme of this paper. Jews living in Estonia knew, or **should have been** aware of, the Nazi ideology towards the Jews. Jewish refugees from Germany and other European states occupied by Germany had reached Estonia and books written by antifascist writers were known to Estonian readers. Writings by *Lion Feuchtwanger*, for example, were on sale in bookstores; newspaper articles were published about the so-called Nuremberg Laws; and the German pogrom against Jews in 1938 such as *Kristallnacht* (Crystal Night — because of the broken pieces of glass from Jewish shops and businesses). Therefore it should have been clear to the Jews in Estonia what was to be in store for them in the event of German occupation. Nevertheless, about 1000 Jews chose to remain in Estonia although most of them could have fled since, in Estonia, such a possibility still existed at that time.

Because they could have escaped, I have been haunted by the question, "Why didn't they go?" Three university lecturers of Jewish nationality, for example, stayed in Tartu. One of them, *Samuel Zlaff*, a talented doctor, was the assistant to professor *Ludvig Puusepp*. Professor *Leopold Silberstein*, a Jewish refugee from Czechoslovakia, who taught Czech at the university and on Sundays gave lectures on the contemporary German literature (in German) at the Tallinn Jewish Gymnasium; why didn't he leave? His linguistic talent was amazing; in a year he had learned the Estonian language so well that the record of interrogation was written in Estonian. And why did professor *Lazar Gulkovitsch*, a German Jew, the leader of the chair of Judaica and a world famous scientist remain in Tartu? He, at least, should have known what was waiting for him, his wife, his daughter and his son.

Today it is not possible to find out the reasons why some of the Jews did not leave Estonia. Everyone surely had his or her own motive, but the main reason was probably fear; people were more afraid of the Bolsheviks than they were of Nazis.

There was only one possible way left for young Jews; that was, to seize a weapon and to crusade against these who had decided to murder their people. Jewish soldiers did not battle against Estonians, they fought against the Germans who were pro Nazi. Jewish soldiers from the Estonian Corps, those who struggled against the *Wehrmacht*, in reality also were forced to fight against the Estonians (near Narva, for example). These were hard times and drastic circumstances!

In the early 1940's the Jewish community in Estonia suffered two successive blows: the liquidation of national education and culture because of Soviet repression (1940-1941); and the total physical liquidation of the Jews who stayed in Estonia by the Nazi oppressors (1941-1942).

By September 1941 Germany had occupied almost the whole territory of Estonia and the laws and regulations of Nazi Germany were strictly enforced. This course of affairs was extremely tragic for all Jews who had remained in Estonia. Because many of the readers, mainly younger people, do not know about the Nuremberg Laws which had now become effective in Estonia a summary of these follows.

On September 15, 1935 the annual meeting of the Nazi Party was held in Nuremberg, Germany. Anti-Semite acts in regard to the Citizens of the *Reich* and the Protection of the Purity of German Blood and Honor were adopted. These were the laws that are known historically as the *Nuremberg Laws*. According to these racist Nuremberg Acts, only Aryans were to be granted political and civil rights. Jewish nationality was very strictly determined by these laws. Every person who was, by birth, three-fourths to one half Jewish was considered to be Jewish. Those who were of the Jewish faith or who had married a male or a female Jew, were also defined as Jews. Children born in mixed marriages (*Mischlinge*) were neither defined as Jews nor as pure Aryans but they were likewise discriminated against. Further, it was prohibited for a Jew to marry a non-Jew, to engage servants younger than 45 years of age, or to fly German flags on houses or official buildings. Jewish children were expelled from German schools.

In 1938 *Adolf Hitler* decided to restrict the rights of Jews even more (in 1938 the *Anschluss* took place and Austria was incorporated to Germany). On the basis of Hitler's decrees that year all Jews were displaced economically and they were forced to transfer their enterprises and companies to the Aryans.

Anti-Semite ideology also permeated the cultural life and the educational systems of Germany and the occupied countries. Books of Jewish writers and scientists were removed from the libraries and were burnt and the works of Jewish composers and playwrights were forbidden. There is a letter preserved at the Estonian State Archives which prohibits the operettas of *Oscar Strauss* in the 1944/45 repertoire of all Estonian theaters since the works of Jewish authors were under a ban (Estonian State Archives /hereinafter: ESA/ Fund/F./R-65, List/L./ 1, Item/I./ 2187, Page/P./ 43.). By order of the director of education *Hjalmar Mäe* (December 9, 1941) all banned literature had to be removed from all school libraries. Item 5 of this document specified that *Jewish literature in any language* had to be removed (ESA.F.R-3142.L.2.I.57.P.78.). At this point I would like to put in a good word for the librarians of Viljandi who, at that time, hid the books of the Viljandi Jewish Society in their storage area. Because of the efforts of these people the books have now been restored to the library of the Jewish Community of Estonia.

In 1939, when Poland fell to the Nazis and World War II began, measures taken against the Jews became even more brutal and drastic. In 1941 it was decided at the Wannsee conference to begin the *final resolution of the Jewish problem,* this was the beginning of the systematic execution of all Jewish people. During the course of the genocide, up to 1945 when Europe was liberated, a third of all Jewish people were killed; six million men, women, children, the sick, infants and the aged among them.

Nazi repression was not limited the Jews however. All of the nations occupied by Nazi Germany, including Estonia, had numerous victims of Nazi brutality. But *the final resolution policy* was applied only towards those of Jewish nationality and only those who were Jews were meant to be **totally and systematically exterminated**. The Jews were exterminated not because they were political enemies, but first and foremost, just for **being Jewish**. These facts can be confirmed on the basis of the investigation records preserved at the Estonian State Archives where the causes for the arrest of Jews has been clearly defined and documented: indictment - Jewish (q.v. Documents No. 27-34, 70, 73, 80, 117).

The Jewish problem was, so to say, solved by special punitive units. After the occupation of Estonia by the *Reich*, the Estonian Political Police was founded, but in general the atrocities were ruled by *Sonderkommando 1A* (Nazis). Later, in 1942 two departments of *Sonderkommando* were established: A — A German department and B — An Estonian department. Both departments were organized by the Security Police and the *SD* (*Sicherheitsdienst des Reichsführers SS*). The B-department consisted of seven sections, the most important among these was section IV — the *Gestapo*. The tasks of the *Gestapo* included the detention, interrogation and organization of execution of Jews. It should be noted that overall the range of activities of IV section was much broader and did not involve only Jews.

After the occupation of Estonia had been completed, the Germans began at immediately to *solve the Jewish problem*. The regulations issued by the German Security Police on September 11, 1941 and delivered to all prefects of the police specified everything what was related to Jews and prohibited for Jews. This document corresponded in every way to the provisions stated in the Nuremberg Laws. Jews were prohibited from changing their place of residence, walking along the pavement, using any means of transportation, visiting theaters, cinemas, museums, going to school etc. It was prohibited to be engaged as a lawyer, physician, notary and in banking and real estate businesses. Even the hawker's business was prohibited. The regulations also contained a paragraph concerning the property owned by Jews. Shortly and clearly spoken: *The property of the Jewish residents shall be seized upon...* Police departments are to draw up lists of names of all Jews. The regulations emphasized that all these arrangements had to be completed by September 20, 1941. Of course, the prefects of police of occupied Estonia began to fulfil the regulations immediately. It is of interest that these regulations also provided for the establishment of a concentration camp near Tartu. (Doc. No. 1). Later on it was decided to found a ghetto near Harku. But finally at Harku a comparatively small camp was put up instead.

On the 11 of September 1941 a short article was published in the newspaper "Postimees" under the heading "The Hexagram on the Back" (Doc. No. 2). The regulations of the high commissioner in Riga were also published and there stated that *the stewards concerned or the Aryan neighbors should close the houses and apartments of communists and Jews and the keys should by all means be handed over to the field commander's office* (Doc. No. 16).

But as the archive materials prove, not everything was done according to the above mentioned regulations. Jews were arrested and executed immediately after Estonia was occupied by the *Wehrmacht*; the Nazis did not wait for official orders. This is proved by the obituary notices and the lists of people who were shot, that are preserved at the State Archives (Doc. Nos. 120-125). Jews were murdered in July and August 1941, well before the relevant regulations had even been issued.

On the basis of the investigation records (about 450 altogether), which are preserved at the State Archives, the development of affairs at that time can be reconstructed. After being arrested (either at home or in the street) a Jew was taken directly to the political police or to a police station. The case was investigated and the Jew was sent to prison. Soon the Jews disappeared from the prison; they were either shot or sent to the concentration camp at Harku. An Estonian woman, E.S., describes the arrest of her Jewish husband as follows: *As my husband did not go out of the house, I was the one to go to town every day to see what was going on. I was very frightened when I saw a poster at the corner of Vabaduse Square and Harju Street calling for people to show were the apartments of Jews were located. On that fatal day of September 13, I went out again because the weather was fine but I remember being very worried. I rushed home and when I got there and heard some voices in our apartment I had a foreboding that something bad had happened. There were two men in our apartment from Self-Defense who said they were taking my husband to the police station. I ran after them and went to the chief officer and asked for permission to see my husband. The chief officer said that he could not give me permission but added, in a low voice, that I should come next morning when the prisoners would be taken to the prison and perhaps I would see my husband in the corridor. I returned the next morning as I had been advised and it was the last time I saw my husband. On September 15 I went to the German Security Police on Tõnismägi in an attempt to get information about my husband. I was told that he had been shot. I asked for the reason since he had not been a communist but a businessman. The answer was: "Aber er war doch ein Jude." (But he was a Jew.)* Mrs. E.S. said that she had been ready to evacuate with her husband and had even started packing but her husband did not want to go. He had said he would survive in the ghetto.

In Tartu the Jews were kept at a provisional camp in Pagari street (this camp was under the jurisdiction of the concentration camp located in the Kuperjanov-barracks in Kastani street). Jews were also put in a prisoners' camp on Näituse square where they were kept in the death barrack. Later in Tartu, Jews were killed in an anti-tank ditch of the *Jalaka-line*. In Pärnu Jews were kept in a place called *Betty's Granary*; a number of Jews (mostly women) were interned into the Harku camp were they were forced to work in the peat moss. At the State Archives there are no documents about the Harku camp and it is known only that some of the Jewish women were taken to Pskov

(Pihkva) and murdered. Why was it necessary to transport people anywhere else just to shoot them? It is really very difficult to find an answer to this question. We can only state the lack of logic in the absurd acts against humanity.

We learn in documents from the Nuremberg trials that the Germans systematically organized and implemented anti-Semite pogroms in the occupied countries after the *Wehrmacht* had marched in. However, *Walter Stahlecker, SS-Brigadeführer und Generalmajor der Polizei* (SS-Brigadier General and Major General of the Police) stated at his trial in Nuremberg that they had failed in their attempts to organize a pogrom in Estonia (see "Pruun katk"/Brown Plague/ Tallinn, 1988, p. 116). It should be pointed out that there have never been any anti-Semite pogroms in Estonia. The commander of the Estonian Security Police and *SD Martin Sandberger* stated in his annual report that the racist point of view of the Estonians *is very poorly developed* (ESA.F.R-819.L.1.I.12.P.41.).

In spite of the attitude of the Estonian people the Nazis succeeded in murdering nearly all of the Jews in Estonia, (except, for perhaps 3-5 people) during the course of four months (from the end of August until December 1941). No exceptions were made. Another quotation from Sandberger's report states (L.9): *Only sick and helpless Jews stayed; they were subjected to special treatment.* This statement concerns Ingermanland which also comprised Pleskau, Luuga and the surrounding areas of Kingissepp. What were the feelings of a healthy and powerful man when he wrote this in his reports? By *special treatment — Sonderbehandlung —* he meant *execution.* Documents preserved at the State Archives attest to the fact that also in Estonia, as well as in other occupied countries, the sick and helpless were systematically subjected to this *special treatment.* Even the participants in the War of Independence were not exempted (see the List of Names No. 6), they, like the Jews who had been decorated with the Iron Cross and other medals of valor, were not spared in Germany. Neither the pleas of their colleagues (Doc. Nos. 53, 69, 76) nor the evidence given by the Estonians in support of their Jewish friends helped. The colleagues of Samuel Zlaff, assistant to the famous professor of Tartu University Ludvig Puusepp, petitioned the authorities for his pardon. The well-known racing motorists *Savel Kletzky* and *Gotfried Firk*, were members of the Defence Union (Kaitseliit), but it did not save them. *Konstantin Mirwitz, Mihail Scheer* and *Rebeka Salome*, Jews who had converted to Christianity, were murdered because only blood counted according to the race theory. It was typical that all of the people who testified for their Jewish friends stressed the fact that these people were not communists and even hated communists. The Estonians did not realize that for the Nazis, the only guilt necessary for a death sentence was being Jewish. The *final solution of the Jewish problem* was on!

Those authorities who were in power at this time carefully defined what was to be considered a Jewish background. In this connection the file of the children from the Pliner family, to be introduced later, is very characteristic as are letters of the Narva Political Police. It has been said in the latter that in a hospital in Narva there had been a woman from Leningrad called Anna Markuševitš. She had registered herself as a Russian but looked very much "like a Jew". The file includes a long discussion concerning whether or not she is a Jew. The case ends with Anna Markuševitš's arrest (ESA.F.R-59.L.1.I.40.). Rebeka Salome and others, who will be mentioned later, also "looked like Jews".

So anywhere where the Nazi regime extended, *special treatment* was applied in relation to Jews. Exact accounts were kept and the police prefectures filled up forms of annual, monthly and decade reports with a special item entitled *Jews* (Doc.Nos. 9, 12). Item 4 dealing with the Jews and the instructions concerning putting together a report is also of interest. The answer given by the reporter of Narva Political Police to B-part of item 4 is typical of Nazi persecution and brutality. The heading of the latter was "A Jew as a Direct Enemy". The reporter writes: *no concrete data.* Nevertheless, in the C-part ("Measures taken by the Security Police against the Jews"): *executed — 32* (Doc. No. 12).

As previously stated, the accounts preserved in the archives are not complete, therefore, it is not currently possible to establish the exact number of all Estonian Jews, who were killed. Not all of the murders were included in the accounts because, after all, the Jews had been outlawed. The list of names given at the end of this book includes 929 names, but my research has convinced me that this list is anything but complete.

Various writings and records offer different numbers of Jews executed in Estonia. "The Holocaust" by *Jitshak Arad* (Jerusalem 1990) states that 2000 Jews remained in Estonia. This same number is found in the report of Task Force A dated January 31, 1942. On the memorial *Yad Vashem* in Jerusalem we can read *Estonia — 1000.* The famous researcher of the holocaust *Martin Gilbert* has also suggested the same number — 1000 — in his book "Atlas of the Holocaust" (London 1982). I believe that 1000 murdered Jews is likely to approximate an accurate figure.

The Annual Report (*Jahresbericht*) by Martin Sandberger covering the period from July 1941 till June 30, 1942 (Doc. Nos. 6, 7, 8) also proved to be of great interest. One paragraph in this report is dedicated to *the Jewish problem.* M. Sandberger writes: *When war broke out most of the Jews evacuated to Russia taking their property with them, so that after the liberation of Estonia only 921 Jews (468 men and 453 women) stayed here and were all subjected to special treatment. Today Estonia is "judenfrei"* (free from the Jews). There is reason to believe that M. Sandberger was the first person to declare Estonia free from Jews. It was also stated at the Wannsee conference at that time, and later on Estonia had been depicted as a *judenfrei* area on one of the maps. Estonia became *judenfrei* so quickly because there were very few Estonian Jews to begin with that it did not take long for the Nazis to murder most or all of them. Regarding the above quotation, it should be added that when evacuating an area the Jews could only take a small part of their property with them since the number of suitcases they could take to the train was fixed.

According to Sandberger the number of Jews executed was 921, while the list put together by me and my assistants includes 929 names. Sandberger's list does not include the Jews executed in Valga and Viljandi, although it is known that in Viljandi 18 Jews were killed.

Also of considerable interest is the decade report of December 31, 1941 presented by *Ervin Richard Adolf Viks*, the head of Tallinn-Harju Prefecture of Political Police (ESA.F.R-64. L.1.I.48.P.13.). We read in this report that *since the liberation of the country by the German army* 645 Jews have been arrested. In 640 cases judgements were made and 610 Jews were executed. Unfortunately we will probably never know what happened to the 5 Jews, in whose case no resolutions was made, nor what happened to the 35 who were not executed. The decade-report of Tallinn-Harju Prefecture and a report of Viljandi Political Police have also been presented in the book (Doc. Nos. 10, 11).

Where were the Jews actually executed in Estonia? Where should a memorial be erected? Jews had been murdered in numerous locations that include basements and court yards of prisons; and forests and etc. In fact, Estonian Jews were murdered just about anywhere that pleased their executioners (see the letter about execution by shooting of *Eide Matskin*, Doc. No. 22).

Fortunately, in spite of everything, the innocent victims of the Holocaust have been remembered. In the court yard of the Kuressaare castle there is a memorial tablet with the names of Jews and non-Jews who died under Nazi oppression (Jews were shot in the Loode forest near Kuressaare). There are also memorial tablets in the Jewish cemeteries in Tallinn, Tartu, Pärnu and Viljandi. Despite an incredible amount of difficulty with the administration during the Soviet occupation, in the Jewish cemetery in Tallinn a small and very unpretentious monument in commemoration of the Jews executed in Estonia has been erected. Every year in September-October on the Sunday, that falls between the Jewish New Year and *Yom Kippur*, a memorial ceremony is held near this monument. In the Jewish cemeteries names of deceased relatives and the years 1941 and 1942 have been inscribed on family tombstones. In this way the families remember those who perished in the Holocaust.

The men who actually carried out the executions during the German occupation belonged to the German special detachment (*Sonderkommando*) and the Estonian Self-Defence (*Omakaitse*). The police and the Self-Defence both had the same leader, Colonel *Johannes Soodla*. From a circular dated October 17, 1941 that addressed all the commanders of battalions and companies we can read that by arresting and detaining, the Self-Defence would render the police forces *any kind of assistance ever needed* (ESA.F.R-62.L.1.I.1.P.22.). In the Review of the Organization of the Estonian Self-Defence from July 1941 to January 1, 1943 it has been stated that the members of the Self-Defence were often engaged in escorting transports of the war and political prisoners (ESA.F.R-358.L.1.I.34.P.23.).

Everywhere Nazi regime was established the Jews were subjected to *special treatment*. In some places very exact and detailed accounts were kept of the executions. In the Estonian State Archives there is a list of names of male Jews shot before October 6, 1941 (see the List of Names No. 2). There is also a List of People Executed in the Territory under Jurisdiction of the Head of the Political Police of Pärnu Prefecture (T. secret) of January 16, 1942 (ESA.F.R-64.L.1.I.94.P.15,30.). On the basis of this list the names of Jews executed in Pärnu has been compiled (see the List of Names No. 3). As there is more material available regarding the fate of the Jews in Pärnu, the story of their suffering will be more detailed and thorough.

The letters of the B-IV department of the Estonian Security Police addressed to the Registry Office have also been maintained in the State Archives. The forms have been marked *Top secret* and deaths had to be registered therein. I have discovered 28 such notices and have presented some of them in this book (Doc. Nos. 120-125). In addition, a notice about a Jewess who died in Pihkva has also been included (Doc. No. 122).

The problem of the property belonging to Jews is another question. This was a golden opportunity for the *Reich* as well as for individual Nazis to get rich. In occupied Estonia, the same regulations concerning the Jewish property applied as it did in the rest of the *Reich*. Seizure, possession and usage of the property of the Jews had been very exactly spelled out in the laws enacted by the *Reich*. In September 1941 all the inspectors of police had been given instructions in how to inventory Jewish property (Doc. Nos. 16-19). Some of the property of the Jews had been nationalized by the communists in 1940-1941. The rest of the property, mostly household goods had been left behind in the course of evacuation. Many of the Jews, in an effort to preserve their property, draw up contracts of donation in favor of their friends, acquaintances, servants, workers and others. Many of these people were honest and maintained the property (household goods, jewelry) that had been given over to their care. Most of the property however was relinquished to the authorities, an act which can be very well understood, keeping in mind the strict laws of the time. Many people assumed later that the property had been lost. According to the words of *Servant N.*, the officers of *Wehrmacht*, who lived in my mother's apartment, had the soldiers pack all her things into boxes and then took it. At the same time there is no doubt that some of the property of the Estonian Jews was simply stolen even though, it was a penal offence, even according to the laws of those times. Those who were the first to organize an implement the raids on Jewish invariably kept some of the things for themselves (identical to what happened to property of those arrested by communists).

Property of the Jews continued to be hunted down by the Nazis, even in 1944; this is proved by many of the files of the State Archives (ESA.F.R-65.L.1.I.2176;I.1918.In German.). These files state that the German authorities exposed what they considered to be forgery in connection with Jewish property. That is, all the contracts and deeds signed after June 22, 1941 according to which the Jews had transferred their property to non-Jews, were declared invalid. In Tallinn, household property (furniture, for example) of Jews that had been left behind, was taken to a synagogue that had been turned into a storage area (just like the communists had been doing!). The documents also reveal that a large amount of the Jewish property was taken over by the *Wehrmacht* with money and coins sent to a pawnshop in Berlin. At the same time the Tallinn town commissary complained that gold and coins were slow to come in. On the whole, the property of the Jews was taken over by the Germans but with difficulty. In the letter No. 35/43 of May 13, 1942 (I.2176.P.47) it has been written: *It must be admitted that the seizure of the property of the Jews by the Estonian civil administration is not successful because the campaign had been started too late. Except for some lost items, all of the property of the Jews has been made use of by the Werhmacht and the police. In the near future there will be no possibility of regaining these things from those service departments.* There are also appeals of civilians concerning the usage of the furniture belonging to Jews.

Now I shall discuss the destiny of the Jewish children in Estonia. In the archives I found documentary evidence concerning the fate of the Jewish children that deeply grieves me since terror leveled against children is especially cruel and shocking.

Naturally, there are no particulars available about all of the murdered Jewish children. According to the data known to me however, 101 children and minors under the age of 18 were murdered in 1941-1942 (see table No. 1 and List of Names No. 4). 13 of them had been younger than five when they died. These numbers do not include newborn children who had perhaps come into the world in prison. The youngest among the murdered children was probably *Taube Kušner* from Pärnu, who was just a few months old and through the acquaintances and relatives it has been revealed that at least two more Jewish women were pregnant at the time. *Marjaša Schein* had a child born at the Harku camp and *Lilian Sikk* was at Tartu prisoners' camp and eight months pregnant. Purportedly, she bore her child and then, together with her child, was executed (?!). Now, based on archive documents, I will tell the story of children from three families.

I will begin with the family of *Jüri Pliner*. His children Mirjam, David and Sima remained in Tallinn with *Elisabet Litzenko (Letinkov)* at Nõmme (39 Nurme Street). Jüri Pliner had been arrested and executed earlier. In the State Archives correspondence pertaining to the question whether the children are Jews has been saved (ESA.F.R-64.L.4.I.615.). Finally the police agent declared that both of the children's parents were Jews. On March 21, 1942 the commander of the Security Police and *SD SS-Sturmbannführer Seyler* ordered the political department (E. Viks) to execute David, Sima and Mirjam. On March 28 E. Viks reported that the order had been discharged that same day. A document is on file regarding the property of the children (Doc. Nos. 97-106). Unfortunately, after all these years we are unable to tell how these three innocent children, David, Mirjam and Sima had been murdered or what their feeling before death might have been.

Secondly, we shall dwell on *Leo Kletzky's* destiny. His father, Savel Kletzky, was a racing motorist on whom capital punishment had been carried out on November 24, 1941. Leo's mother *Bella Kletzky* originated from Finland and was therefore arrested only on April 8, 1942. Leo remained free, but according to E. Viks's letter of April 9, we learn that Bella as well as her son Leo was put into the central prison. On the margin of the letter there is a remark *Ex* (Doc. Nos. 107-112).

Also, *Beile Ratut* (Doc. Nos.113-119) was a mentally deficient girl of 12 who lived at "Nain", Pärnu-Jaagupi Educational Establishment for Imbecile Children; the head mistress at that time was *Virve Parktal*. In November 1941 Headmistress Parktal sent an inquiry to the Welfare Work Directorate (*Sotsiaaldirektoorium*) asking about Beile's fate. The letter was passed on to the Police and the Self-Defence Board with the following comment on the margin: *It is clear, that a Jew cannot stay.* Later on, a letter had been sent to "Nain" by an inspector of the political police, he ordered that Beile Ratut be sent to the Tallinn Central Prison. This order was carried out by the Headmistress. In the writ of arrest it was said, *the prisoner cannot write her full name*, and in the record of interrogation — *Comment. The Jew Peile Ratut is degenerated (physically and mentally), by reason of not being able to give any proper explanation about herself.* Beile's father was also killed in 1941.

In the list of Jews killed in Pärnu Taube Kušner's name stands by number 11. In two columns (*profession* and *last occupation*) was plainly and clearly written — *a baby.*

But children were not the only persons in a state of helplessness who got caught in the wheels of the Nazi regime. For example the record of interrogation of *Isak Russinov*, a mentally deficient and illiterate victim, was signed by his father. Isak purportedly hid himself but was eventually arrested on September 16, 1941 and sent to the Tallinn Central Prison (Doc. Nos. 87, 88).

In the writ of arrest of *Simon Rubinstein*, born on September 1, 1858, it was written by hand: *Too old cannot write.* Also in the report about him had been added: *cannot walk unaided, needs a doctor.* In spite of his medical condition, no medical service was provided to this old Jew *due to the lack of space at the hospital* (Doc. Nos. 89-91).

From *Anna Kalmanson*'s file of inquiry (Doc. Nos. 44-50) it becomes clear that until March 1942 the old lady, *an imbecile from birth*, had been living with *Edla Linneberg*, an Estonian. An anonymous complaint came in saying that a Jew lived at 63 Imanta Street; this complaint may have been written by a neighbor. Despite her mental state Anna Kalmanson was interrogated, identified as a Jewess, and sent to prison on March 30. She was kept in prison for a month, then, on April 30, she died of cardiac arrest. In his letter dated March 2 E. Viks wrote to the head of the political police that capital punishment had been inflicted on Anna Kalmanson, a Jewess.

As it has been already stated, it is possible to present a more thorough treatment of the fate of the Jews of Pärnu. In Pärnu the first Jews were arrested and shot as early as in July 1941 and children had also been murdered there. On September 15, 1941 in Pärnu there were 92 Jewish men, women and children living in a place known as Betty's Granary. An official had carefully listed their names. According to the List of the Citizens of Estonia of Jewish Nationality Executed in Pärnu, 137 Jews (including the previously mentioned Taube baby) were murdered through January 16, 1942. Most of them had already been killed by July 13, 1941. The second largest assassination took place on November 2, 1941, when the women who had been arrested during the summer were killed. Before that the mothers and children were separated from each other. First the mothers and then children were brought to the house of payer, synagogue; then mothers were taken away but the children remained. All of mothers were shot in the Rae forest and their children were murdered in the synagogue.

In the prisons where Jews were kept the conditions were very bad. In letters written by a Jewesses of Pärnu (Doc. Nos. 20, 21) we can read that at the beginning of winter the prisoners were very cold, since they had been arrested in summer and were wearing only their summer clothes. In his letter of October 9, 1941 addressed to the head of Self-Defence, the commandant of the political prisoners' camp wrote that the prison was short of firewood and brooms for sweeping the floors.

It is difficult to imagine peoples' reactions and motivations during these dark days. There were people who wrote to the police letters revealing where Jews were living, Jews that had not yet been arrested (Doc. Nos. 35-39; 40-42; 43; 44-50). On the other hand, there were also people who took the Jews under their protection. Fortunately some of the files maintained in the archives include the original letters and petitions of these protectors. Unfortunately, the intercession of Estonians was of no help but we are indebted to those who went to, or wrote to the police for the protection of the Jews. It was very dangerous to defend the Jews at that time. Abstracts from some records of inquiry, along with other documents, prove that friends and colleagues went to testify on behalf of the Jews and even asked the authorities to free them. On September 2, 1941, for example, two workers of the October artel *Boris Niinemets* and *Anna Kurlei* testified for *Leib Lipelis*, technical manager of the artel. Both of them stressed that L. Lipelis was not a communist. A. Kurlei stated that L. Lipelis was supposed to have said that *he would rather remain at a German concentration camp than go to Russia*. B. Niinemets stated that L. Lipelis had warned him once when the Soviet authorities were coming to get him, had given him 100 Rubles (a large sum of money at that time) and helped Niinemets escape through his kitchen. Later when B. Niinemets was in hiding and trying to escape L. Lipelis sent him more money at his place of hiding. L. Lipelis was sent to prison on that very same day, September 2 (Doc. Nos. 80-86).

Salomon Epstein was working at the Original artel and *Arnold Michelson* stated, on his behalf, that *he had been opposed to the communist regime*. In addition to this, workers of the artel gave the head of the political police a document with the heading "Application and Petition" where they asked for better conditions for S. Epstein; they also asked to receive *Maire Ojaste* and *M. Riik* as their representatives; there were 14 signatures on the application (Doc. Nos. 72-76, 78).

Samuel Epstein's wife, who was German by nationality and whose brothers served in *Wehrmacht* at that time, also turned to the German authorities. *Helene Epstein* spoke on behalf of her husband with whom she had been living for over 20 years and who had been of great help to her family. Great courage was needed to admit a German woman married to a Jew (Salmon Epstein's daughter from his first marriage told me, that in fact his father and Helene were divorced by that time), and to ask for a pardon for him (Doc. No. 77). Unfortunately there were different types of cases when a non-Jewish wife or husband asked the authorities for information about the Jewish spouse in order to get a divorce (Doc. Nos. 54, 92, 93).

For *Scholom Lury,* a Jewish physician, *Julius Renter* testified on September 1, 1941 that he had never heard S. Lury to be involved in politics. *I know him as a good physician*, the witness stated at the end of his testimony (Doc. Nos. 56-63).

The technical manager of the Chemistry Workers' Artel Flora *Abram-Abe Bass*, was arrested on August 30, 1941. 11 workers of the artel went to the Tallinn Police Prefecture and testified that *they would take responsibility* for the loyalty of A. Bass; in those days that was a very courageous thing to say (Doc. Nos. 67-71).

In Rebeka Salome's file we find a denouncement as well as several testimonies for her. The file was opened on October 11, 1941 when an anonymous complaint addressed to the commander of the VI Department of Self-Defence came in. Somebody, whose signature is illegible, added *Urgent* to the document. Rebeka Salome's Jewish origin was investigated and the opinion of both *Aleksander Smugur* and *Robert Sillapakk* there was no doubt that R. Salome *look like Jew*. Rebeka Salome was married to *Viktor Kazimierz*, a Pole, and both of them belonged to the Evangelic Lutheran Church. But *Alfreda Sõjamägi*, while being questioned, assured her interrogations that the members of the Salome family were no supporters of communism. She also stated that she knew nothing of Rebeka Salome *having betrayed or taken part in deportation, burning or devastation*. At the interrogation Rebeka Salome admitted her Jewish origin because both of her parents had been Jews. Rebeka Salome was arrested on September 24, 1942 and put into the Tallinn Labour and Education Camp No. 1. From E. Viks's resolution on the cover of Rebeka Salome's file we learn that she was executed on October 24, 1942 (Doc. Nos. 40-42).

Kalman Kljatško, an engineer, was arrested on September 5, 1941 already. In the summons of the investigation we read the following charge: *Jew by nationality. Investigation. Kalman Kljatško appears to be a Jew by nationality. Support of the communist regime was not proved in the course of any investigation.* On the very same day *Marie Roosaar* testified for K. Kljatško saying that she know the accused to be a total enemy of the communist regime. It becomes obvious from the letter of the commander of Security Police and *SD* to E. Viks (ESA.F.R-64.L.4.I.284.P.8.) that K. Kljatško "died" at Harku Central Prison.

Mihail Scheer, a clerk, was arrested on September 17, 1941. The record states that M. Scheer had been brought to the police station for the identification of his nationality. M. Scheer admitted that because his parents were Jewish he had inherited *the Jewish nationality* but had joined the local Catholic church years before and was no longer considered a Jew by the Jewish community. Being the elder of the artel M. Scheer had hidden two workers from mobilization by the communists into the Red Army. He also saved the workers from defence work by supplying them with false documents. On September 23, 1941 the workers of Lagermetall artel appealed to the Tallinn commandant for M. Scheer to be released because he was an indispensable craftsman. Similar reasons were added: he has tried *to save major Hans Kaasik and Jaan Rebane from mobilization* and has saved workers from forced labour. The appeal was signed by *Pawel Malachov, Johannes Jänes, Peter Pagin* and Hans Kaasik. Neither the appeal nor the fact that M. Scheer was a Catholic helped save him (Doc. Nos. 51-55).

On September 4, 1941 *a Jew, calling himself Gotfried Firk, who resided in Vene street 7-3* was brought to the third station constable *G. Kard.* From this abstract we may conclude that a policeman had arrested the man in the street or elsewhere for his Jewish appearance. G. Firk had been working in an organization called *Sojusutiil.* He acknowledge his Jewish origin but announced that he had distanced himself from the Jewish community. He had volunteered in the War of Independence and served in the air force as a soldier; later on he had been advanced to a noncommissioned officer rank. When the Defence Union was organized, he joined the Rakvere unit immediately, taking part in the organization of the Union of the Participants of the Estonian War of Independence (membership card No. 6). He helped *loyal Estonians* find jobs and avoid mobilization into the Red Army. This was the life story told by G. Firk himself and the witnesses who had been called in at his request (*Arnold-Friedich Ernesaks, Anton Voronovitš, Nikolai Vaher, Vello Kasenurm, Mart Margiste*). It may be of interest that one witness Nikolai Vaher, who was a reconnaissance officer of the First Estonian Volunteer Battalion and belonged to the department of espionage of the German Army Headquarters, informed German Army Headquarters commander (*Oberstleutnant*) Rudin about G. Firk. Rudin was said to have talked to the SS-authorities about Firk's case. But neither this nor G. Firk's services, nor the support of the Estonians, nor the denial of his own nation helped his case. On September 10, 1941 G. Firk was sentenced to a concentration camp for eight months, from which he never returned. The last days of his life were spent with Jews and with Jews he died.

A similar fate — dying with those whose religion she had denied — was that of G. Firk's sister *Mirjam Lepp* (née Firk). Even the fact that she had concealed the "forest brothers", (including Harri Mänli) at her husband's farm did not help her. It should be noted that her husband had worked in the police and had been repressed by the Soviet regime.

Was it be really possible that none of the Estonian Jews could escape from Holocaust? And if they could, then how many of them actually did escape? Unfortunately no exact number can be presented here since it happened as long ago. Most of these who could tell us anything about past events are deceased. Therefore I am able to write **only** about these where exact data is available. But if any of the readers possess any additional information — it would be accepted with gratitude.

Mrs. Stella Dreier, who was originally from Germany, is known to have been sent with her young son *Joachim* to a concentration camp in Germany. Both survived and returned to Estonia. Joachim Dreier currently lives in Tallinn; his mother has since died.

Isidor Levin who had lived in Tartu also survived. According to his own words, Professor Levin is grateful to *Uku Masing* and his wife who persuaded him to give up the thought of suicide. Up to the present Uku Masing is the only Estonian entered in the *Yad Vashem* Book of the Just.

Mr. A.D. from Tallinn told me the story of his aunt's rescue. *Jelena Jemeljanova* (née *Dobrõš*) was born in 1913 and was a citizen of Estonia. Her husband *Jaan Jemeljanov* was Russian and was also a citizen of Estonia. When the German occupation started J. Jemeljanov changed his residence and hid his wife on the farm of an Estonian near Keila-Joa. A classmate of J. Jemeljanov who was working at the Registry Office removed everything from Jelena's documents that referred to her Jewish nationality. Jelena lived on that farm through all the difficult years. She lived in constant fear and only went out after dark, but she did survive! Furthermore, when her brother's wife and son returned to Tallinn in October 1944, Jelena entered the hospital and on October 12 gave birth to her daughter. At this time both, Jelena and Jaan Jemeljanov are dead, as is Jelena's sister, the mother of Mr. A.D. No one, even the daughter whose birth and survive were a miracle knows the exact location of the farm or who the farmers and others were — who had saved Jelena Jemeljanova.

Broche Roolaan (née *Katzin*), a well-known, honored and beloved piano teacher, is living in Rakvere and on September 28, 1993 she celebrated her 85th birthday. The local newspaper *Virumaa Teataja* published an article by *H. Pajo* on Oct. 3, 1993 dedicated to her. I visited her in the summer of 1993 and she told me then that she has a son, five grandchildren and 14 great-grandchildren. I found her to be good-natured, pleasant and kind and easy to talk to.

Mrs. Roolaan related the following story. She was born in 1908 in Tartu in to *Ite-Beile* and *Jeisel Katzin*'s family. There were nine daughters in the family, three of whom died in 1941; also one of her sisters gave birth to a child in a prison. Broche married an Estonian violin artist, *Robert Peenemaa*. Mrs. Roolaan said that *In spring of 1941 we went to the country, as usual, to my husband's parents at Lüganuse, the village of Mustmätta where they had a small farm. We did not believe that the problem concerning my Jewish heritage would become as terrible as it eventually became. Be-*

cause of this we remained in the country were we spent all the years of the war. I never left our court yard in the daytime. When I saw anybody coming I hid myself in the attic. At that time there were only two or three people living in the village, mostly old. There was no need for me to be afraid of them. I lived like this until August 1944. Then, one day a distant relative of my father-in-law, Bertram Neitsoff, arrived; he was the sergeant major of Kiviõli security prefecture. He had come to warn me that an anonymous complaint had been received saying I was a Jew by nationality. He had removed that letter, but he warned me that he was going on vocation and therefore, if any more complaints about my being a Jew should arrive, as might happen, that I would soon be dead. I had no place to go and so I lived for a month in fear and desperation knowing that the Gestapo could come after me at any moment. Today, I consider Bertram Neitsoff as my savior.

The Jewish Community in Estonia has appealed to *Yad Vashem* in Jerusalem to plant a memorial tree in honour of Bertram Neitsoff, who after returning from Siberia, had been living at Mõisaküla.

In 1943-1944 it is known that the Jews had been helped by the people of Klooga. The Jews who had been held at the Klooga camp did not come from Estonia. Beginning in 1942 Jews were brought to Estonia from most of all of the European countries (Czechoslovakia, Germany, Hungary, Lithuania, Latvia, Poland, etc.). Most of them were murdered in Estonia and they were buried in Estonia. Only about 100 prisoners survived. On September 1, 1994 in the forest of Klooga where about 2000 Jews from Europe were murdered; a memorial was unveiled *In memory of all the Jews perished in Estonia.*

Biographical Sketch of the Supreme Rabbi of Estonia

One of the Jews of Estonia who perished in the holocaust was the Supreme Rabbi of Estonia Chaijm Aba Gomer. His name has been included in the list of Jews executed before October 6, 1941 (Comer - No. 14, see the List of Names No. 2). After the liquidation of their cultural autonomy Dr. Aba Gomer was the leader of the Jewish community. He stayed in Estonia and was murdered along with the members of his congregation. His wife and son were also killed in 1941. It has been said that Rabbi Aba Gomer did not leave Tallinn because not all Jews could be evacuated; religious Jews stayed because they did not want to leave without their Rabbi.

Because to his honorable position among the Estonian Jews I shall present his biography here. The data are barely sufficient. Aba Gomer, according to the recorder, was not born in Estonia and he had no relatives here.

Aba Gomer was born in Byelostock (Poland), 1897. He studied at Slobodka, Grodno and other *ješibots* with a number of Jewish wise men. He had been famous for his wisdom since childhood. As a young man he studied at Bonn University and graduated from the department of philosophy there. Later he attended and graduated from Köln University. After graduation, for a short period of time, he worked as a lecturer at the Rabbi Seminar in Berlin. At the same time he was also Rabbi of the Berlin Jewish Congregation. In 1927 Rabbi Gomer became the Supreme Rabbi of Estonia. He directed the Jewish department of the Tallinn Registry Office, because he was entitled to register the births and deaths and marriages of the Jews. He was also, during this same period, the chairman of the Tallinn Jewish Goodwill Society.

Aba Gomer's life was described in a short article dedicated to his 40 birthday that was published in *"Iidiše Bilder"*, a Jewish magazine published in Riga (Jewish Pictures, No. 31, December 31, 1937). And the truth is that unfortunately we do not know much more about this brillient, breve, and dedicated man of God, Aba Gomer, since too many years have passed and too many ties have been broken.

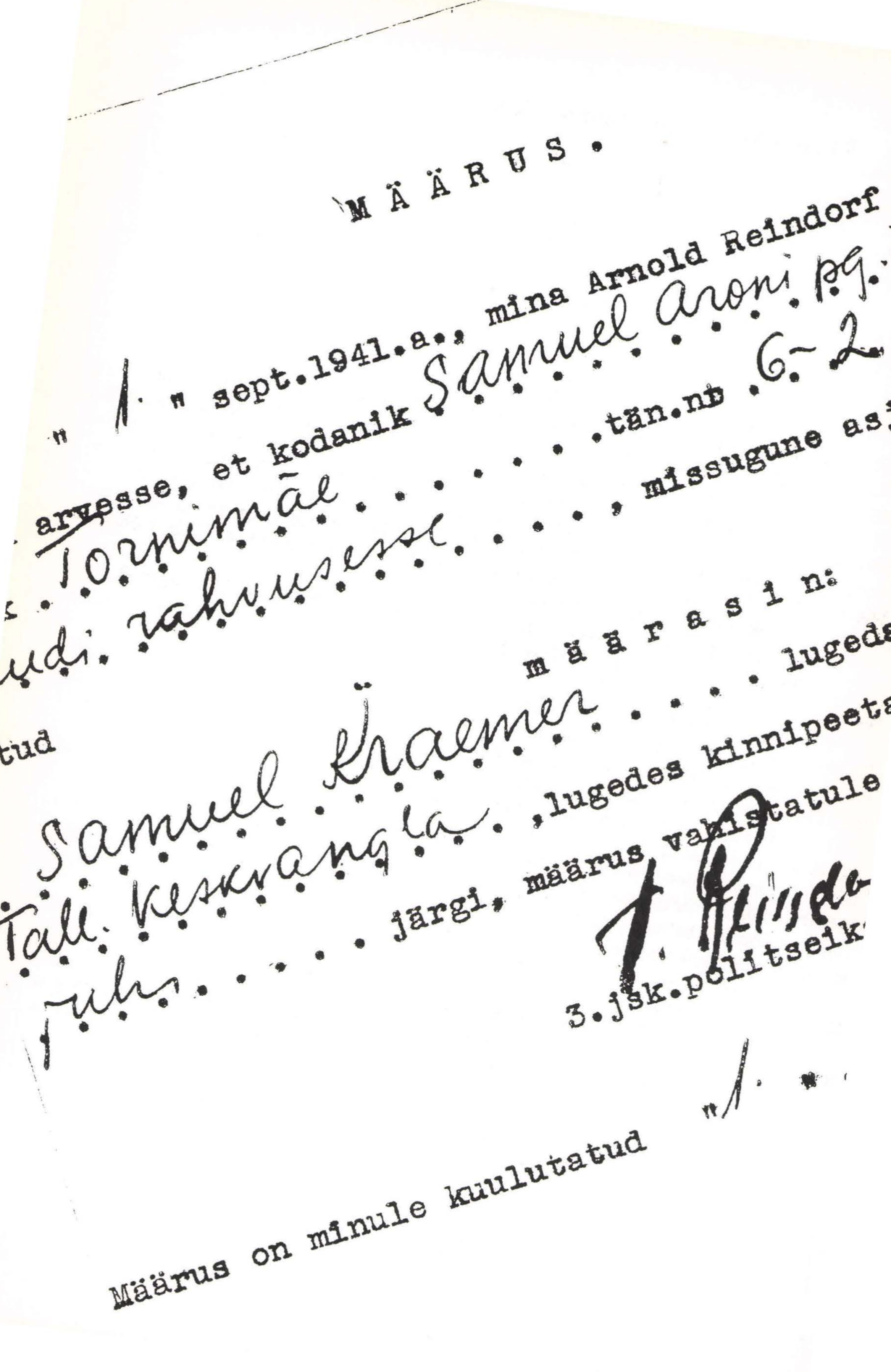

M Ä Ä R U S .

„ 1. „ sept.1941.a., mina Arnold Reindorf

arvesse, et kodanik Samuel Aroni pg.

s . Tornimäe . . . . . tän.nr 6-2

udi. rahvusesse . . . . , missugune as

tud m ä ä r a s i n:

Samuel Kraemer . . . . lugeds

Tall. keskvangla . . ,lugedes kinnipeeta

ruhs . . . . . järgi, määrus vahistatule

A. Reindo

3.jsk.politseik

„ 1. „

Määrus on minule kuulutatud

Läbiuuritud arhiivifondid / Researched Archive Funds

R-52 — Eesti Julgeolekupolitsei välisosakonna poliitilise politsei Paide referentuur
Estonian Security Police, Political Police Field Department, Paide bureau
R-56 — Eesti Julgeolekupolitsei välisosakonna poliitilise politsei Haapsalu referentuur
Estonian Security Police, Political Police Field Department, Haapsalu bureau
R-57 — Eesti Julgeolekupolitsei välisosakonna poliitilise politsei Pärnu referentuur
Estonian Security Police, Political Police Field Department, Pärnu bureau
R-58 — Eesti Julgeolekupolitsei välisosakonna poliitilise politsei Valga referentuur
Estonian Security Police, Political Police Field Department, Valga bureau
R-59 — Eesti Julgeolekupolitsei välisosakonna poliitilise politsei Narva referentuur
Estonian Security Police, Political Police Field Department, Narva bureau
R-60 — Eesti Julgeolekupolitsei välisosakonna poliitilise politsei Tartu referentuur
Estonian Security Police, Political Police Field Department, Tartu bureau
R-62 — Eesti Julgeolekupolitsei välisosakonna poliitilise politsei Viljandi referentuur
Estonian Security Police, Political Police Field Department, Viljandi bureau
R-63 — Eesti Julgeolekupolitsei välisosakonna poliitilise politsei Petseri referentuur
Estonian Security Police, Political Police Field Department, Petseri bureau
R-64 — Eesti Julgeolekupolitsei (Julgeolekupolitsei ja SD Eestis grupp B, Tallinn-Harju Prefektuuri Poliitiline Politsei)
Estonian Security Police (Security Police and *SD* Forces, Estonian Group B, Political Police of Tallinn-Harju Prefecture
R-65 — Kindralkomissar Tallinnas
High Commissioner in Tallinn
R-89 — Türi jaoskonna politseikomissar
Inspector of police of Türi station
R-131 — Erikomando 12 Ida allkomando
12 East Subdivision of Special Commando
R-166 — Rahvakasvatuse Peavalitsus
Head Office of Mass Education
R-310 — Pärnu Piirkonnakomissar
Pärnu District Inspector
R-350 — Piiriomakaitse juhatus
Frontier Self-Defence Board
R-358 — Eesti Omakaitse peavalitsus
Headquarters of Estonian Self-Defence Force
R-819 — Eesti Julgeolekupolitsei ja SD Komandör Eestis (Julgeolekupolitsei ja SD operatiivgrupi A erikomando 1A komandör, Julgeolekupolitsei ja SD komandör Eesti kindralkomissari juures)
Commander of Estonian Security Police and *SD* Forces in Estonia (Chief of the Special Commando 1A of Security Police and *SD* Task Force A; Commander of Security Police and *SD* Forces by the High Commissioner of Estonia)
R-1116 — Tartu Prefektuur / Tartu Prefecture
R-1686 — Tallinna Prefektuur / Tallinn Prefecture
R-3142 — Viljandi Maavalitsus / Viljandi County Government

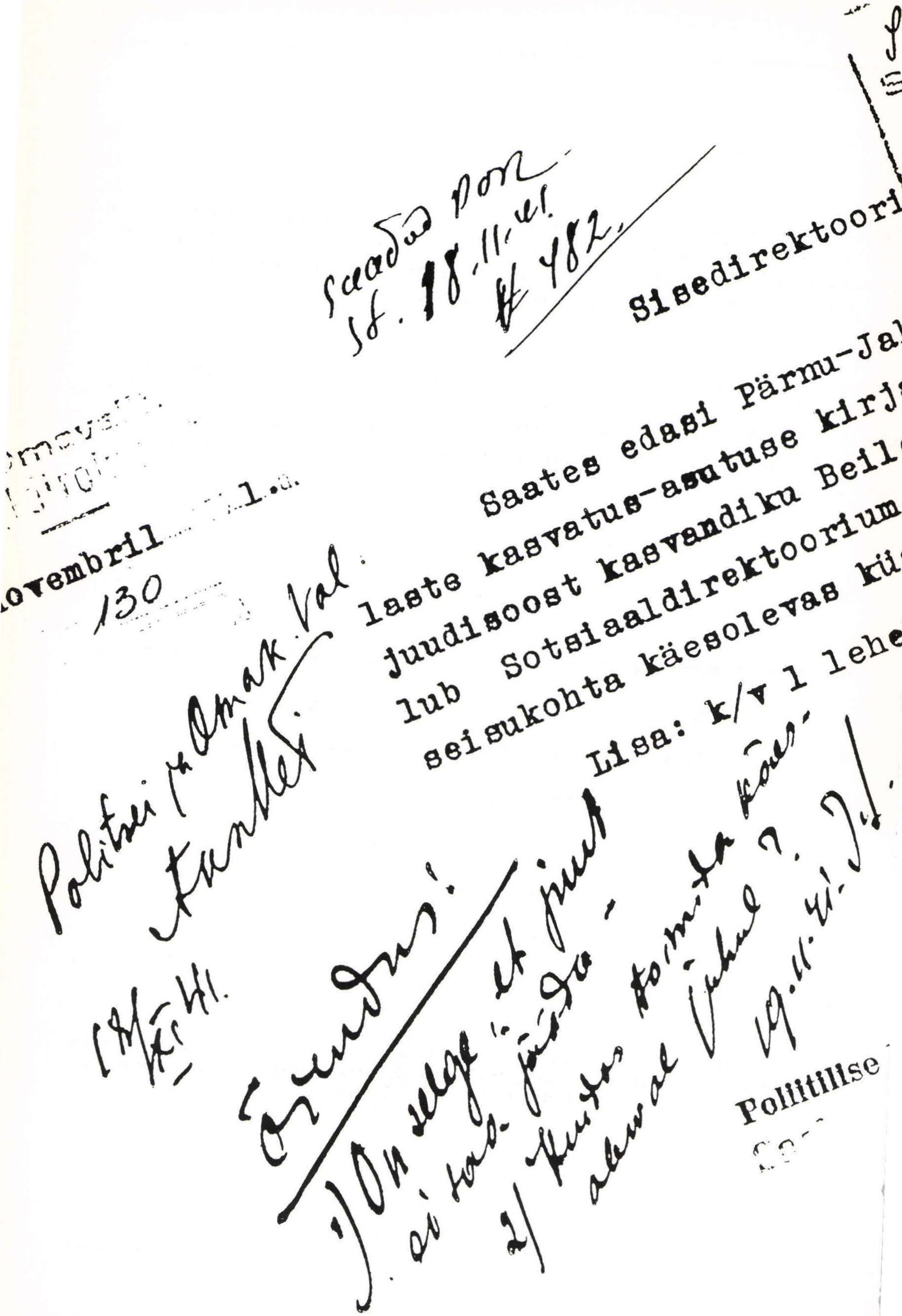

saadud pol.
sf. 18.11.41.
482.

Omava...
...ioi...
...1.a.
...ovembril ...
130

Sisedirektoori

Saates edasi Pärmu-Jal
laste kasvatus-asutuse kirj
juudisoost kasvandiku Beil
lub Sotsiaaldirektoorium
seisukohta käesolevas kü

Lisa: k/v 1 lehe

Politsei ja Omak. Val.
kantselei
18/XI-41.

Osundus!

1) On selge et juut
ei saa jääda -
2) kuhu toimetada kaas-
alewal ühel ?.
19.11.41. J.J.

Poliitilise
...

Selle raamatu ilmumine poleks saanud teoks ilma mitmete inimeste abita. Ma võlgnen tänu Eesti Juudi Kogukonnale, eriti selle esimehele Gennadi Grambergile, Eesti Riigiarhiivile, eriti osakonnajuhatajale Elle Allkivile, Eesti Juudi Kogukonna liikmele Marjasha Wassermannile ja oma kannatlikule toimetajale.

This book could not have been published without the help of many people. I am gratefully indebted to the Jewish Community in Estonia, esp. their chairman Gennagi Gramberg; also C.E.O. Elle Allkivi and the Estonian State Archives; a member of the Jewish Community in Estonia, Marjasha Wassermann; and, last but not least, my very patient editor.

Raamatu väljaandmist toetasid / The publishing of the book was supported by

Eesti Juudi Kogukond / Jewish Community in Estonia

Memorial Foundation For Jewish Culture (New York)

Leonid Apananski (Tallinn)

Barbara Peterlechner (Tallinn)

David Kellermann (Stockholm)

Mark Rybak (Tel-Aviv)

Ning paljud praegu Iisraelis elavad Eesti juudi perekonnad / And numerous Estonian Jewish families presently living in Israel

Beilinson, Brashinski, Epstein, Feinstein, Judeikin, Kriegman, Levin, Lourie, Meiler, Paturski, Pekarevitch, Rosenblum, Rubinstein, Shaikevitc, Shampal, Shampal, Slonim, Uzvanski, Zaidelson, Zalzman, Wolfson

Toimetanud Kärt Jänes-Kapp
Keeleliselt toimetanud Tiiu Kukk
Inglise keelde tõlkinud Mari Kull,
toimetanud Mart Metsa, Betty ja Robert Wilkinson
Kujundanud Krista Saare

Väljaandja HORISONT

Trükitud Tallinna Raamatutrükikojas

JGS Gurin-Loov, Eugenia.
DS Eesti juutide
135 katastroof 1941 =
.E73 Holocaust of
G87 Estonian Jews.

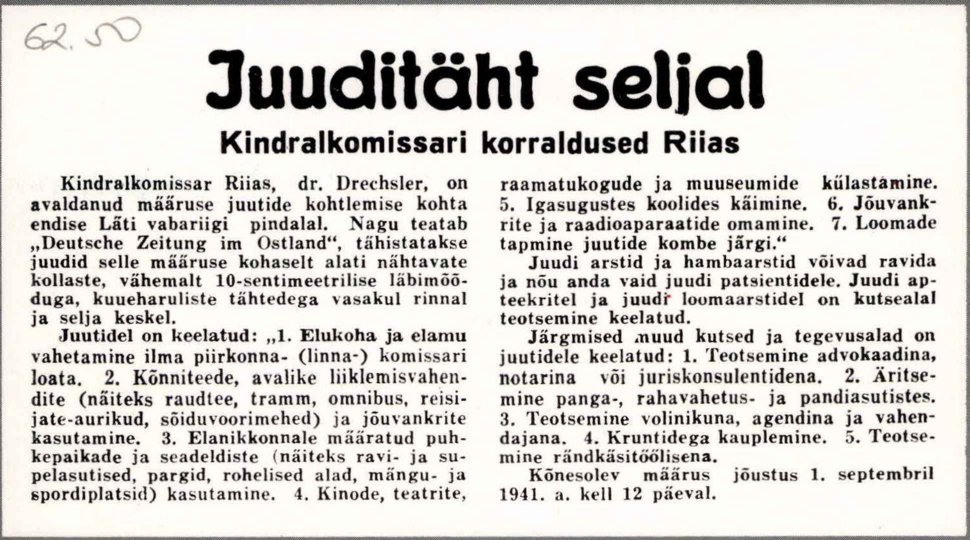

62.50

Juuditäht seljal

Kindralkomissari korraldused Riias

Kindralkomissar Riias, dr. Drechsler, on avaldanud määruse juutide kohtlemise kohta endise Läti vabariigi pindalal. Nagu teatab „Deutsche Zeitung im Ostland“, tähistatakse juudid selle määruse kohaselt alati nähtavate kollaste, vähemalt 10-sentimeetrilise läbimõõduga, kuueharuliste tähtedega vasakul rinnal ja selja keskel.

Juutidel on keelatud: „1. Elukoha ja elamu vahetamine ilma piirkonna- (linna-) komissari loata. 2. Kõnniteede, avalike liiklemisvahendite (näiteks raudtee, tramm, omnibus, reisijate-aurikud, sõiduvoorimehed) ja jõuvankrite kasutamine. 3. Elanikkonnale määratud puhkepaikade ja seadeldiste (näiteks ravi- ja supelasutised, pargid, rohelised alad, mängu- ja spordiplatsid) kasutamine. 4. Kinode, teatrite, raamatukogude ja muuseumide külastamine. 5. Igasugustes koolides käimine. 6. Jõuvankrite ja raadioaparaatide omamine. 7. Loomade tapmine juutide kombe järgi.“

Juudi arstid ja hambaarstid võivad ravida ja nõu anda vaid juudi patsientidele. Juudi apteekritel ja juudi loomaarstidel on kutsealal teotsemine keelatud.

Järgmised muud kutsed ja tegevusalad on juutidele keelatud: 1. Teotsemine advokaadina, notarina või juriskonsulentidena. 2. Äritsemine panga-, rahavahetus- ja pandiasutistes. 3. Teotsemine volinikuna, agendina ja vahendajana. 4. Kruntidega kauplemine. 5. Teotsemine rändkäsitöölisena.

Kõnesolev määrus jõustus 1. septembril 1941. a. kell 12 päeval.